ЕЛЕМЕНТЕ
DE
ISTORIA ЛȢМІ

Пentрȣ

ТРЕБȢІNЦА ТІNЕРІМЕІ ѦNЧЕПЪТОАРЕ DIN АШЕЖЪМІNТЕЛЕ DЕ ѦNВЪЦЪТȢРЪ ШІ КРЕЩЕРЕ ПȢБЛІЧЕ ШІ ПРІВАТЕ;

de

Ф. ААРОN,

Професор de Istoрia џенерал а лȣmi ѫn Колеџіѹл Naџionaл Sф. Saва din Бȣкȣрещї.

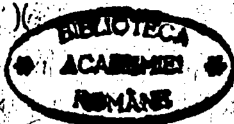

Прецȣл este doї sфanџї.

БȢКȢРЕЩІ.

Ѫn tiпографіа Колеџіѹлȣї Sф.--Saва.

1847.

ПРЕФАЦЪ

Іatъ о карte нȣоъ, ȣнiкъ пꙟнъ акȣm ꙟн фелȣл sъȣ, хотърꙟtъ spre a da tinерimeĭ ꙟнчепътоаре о idee de Istoрia лȣmi, шi spre a о прегъti прintр'ꙟnsa пentрȣ ȣn stȣdiȣ istoрiк maĭ ꙟntins. Ꙟntр'о asфел de карte кȣ asфел de sкоп нȣ ера кȣ пȣtinцъ a грътъdi toate кȣноштinцеле istoрiче, фър' a лъsa афаръ о mȣлцime de евinemente, фапte шi парtiкȣларitъцĭ але попȣлiлор шi нацiiлор din лȣmea веке шi нȣоъ. Пentрȣ чеа d'ꙟntꙟiȣ stȣdiȣ istoрiк нiчĭ къ поate фi потрiвitъ о istoрie maĭ ꙟntinsъ шi desволtatъ sistematiке; пentрȣ-къ despre о парtе прin ꙟmбiелшȣгареа mateрii ар ꙟnпека цinереа de minte a tinерimeĭ ꙟнчепътоаре; iар despre алta прin форма чеа легатъ шi strꙟnsъ 'iар slъбi пȣtереа жȣdiкъцiĭ, шi о ар фаче sъ пiаргъ гȣstȣл пentрȣ istoрie.

Ꙟn ачеste елеmente m'am silit a алеџе шi a strꙟнџе tot че mi s'a пърȣt maĭ вредnік de ꙟnsemnat, шi maĭ вредnік de штiȣt din ꙟntꙟmплъріле попȣлiлор шi нацiiлор каре аȣ фiгȣрat maĭ mȣлt ꙟn лȣme. Нȣ m'am опрit mȣлt ла omenireа din лȣmea веке каре este фоарte depърtatъ de *noĭ*; кȣ atꙟt maĭ mȣлt m'am ꙟntins ꙟn istoрia нȣоълор state шi нацiĭ, але кърора ꙟntꙟmплърĭ шi фапte аȣ inфлȣ-

інцъ asѫпра sоцietei noastpe. Ȋn чеде din ѫpmъ a де istopii ѫсоъ, am ѫnsemnat чева din istopia patpii, прекѫt m'a eptat кadpѫд кърцii ші пдапѫд dѫпъ кape am дѫкpato. Sпpe, a пѫ ѫпгpeѫна пpea мѫдt цinepea de minte a tinepimei, am пѫs date хpoподоціче пѫmai да eвinementeде ші фaptеде чеде mai ѫnsemnate. Авѫnd dopinцъ de a коmpinde тѫtе кѫпоштінце istopiче кѫ пѫцine вopвe, am фost siдit a ѫntpeвѫinцa ѫn stiд mai sкѫpt, кape ѫnsъ sокotesк къ пѫ ѫntѫnекъ ѫnфъцішapea istopiкъ. Nѫ e de пpisos a adѫче aminte, къ tinepimea кape воеште a se sдѫжi кѫ ачeste eдementе, тpeвѫe sъ фie пpeгътitъ кѫ кѫпоштінце цеографіче. Ȋnsфѫpшit sпpe a де stѫdia mai кѫ феpiчitъ ispaвъ i se pекomandъ desдѫшipea ші desвoдtapea institѫtopiдop ѫnzestpaцi кѫ кѫпоштінце istopiче soдide.

Sкопѫд че'д am авѫt ѫnainte да дѫкpapea ачеstop eдementе de istopia дѫmii a фost фoдosѫд tinepimei ѫпчепътoape. De am фost пopoчit ка sъ nimepesк saѫ пѫ, pъmѫne ка чepкapea sъ dovedeaскъ. Ȋn toatъ ѫntѫmпдapea eѫ mъ mѫпгѫѫ кѫ motiвѫд кape m'a повъцѫit a дѫкpa o кapte пentpѫ кape se simцea mape тpeвѫinцъ, ші mъ вѫкѫp къ poate am dat aдtopa пpiчinъ de a фаче aдta asemenea mai desъвѫpшitъ.

Аѫtopѫд.

INTPODȢKЦIE

Istopia Лȣmi este o повestipe вpednikъ de ꙗpezȣt de евinementeле saȣ ⱶntⱶmпльpiле ші фapteле чeле maĭ mapĭ ші maĭ ⱶnsemnate, кape aȣ фъкȣt skimвъpĭ asȣпpa omenipiĭ, ші asȣпpa пъmⱶntȣлȣĭ.

Евinementeле чeле maĭ вpedniчe de ⱶnsemnat чe конpinde Istopia sⱶnt: Ⱶnчeпȣtȣл omenipiĭ ші skimвъpiле пъmⱶntȣлȣĭ; naщepea soцietъцiĭ чiвiле, a ⱶmпъpъцiiлop ші a pегateлop кape aȣ ⱶnфлopit ⱶn лȣme; ⱶntemeiepea pелiџii ші destinaцiiле saле; ⱶnaintъpiле чe aȣ фъкȣt oamenĭ ⱶn кȣлtȣpъ adiкъ ⱶn пъpaвȣpĭ, ⱶn леџisлaцie, ⱶn apte ші щiinцe; ⱶntemeepea ші гȣвepnȣл stateлop din timпȣл de aкȣm, ші ⱶnsфⱶpшit ⱶntⱶmпльpiле natpii noastpe.

Евinementeле чe ле повesteщe istopia se skot din isвoapъле istopiчe кape sⱶnt: Tpadiцiĭ saȣ sпȣnepĭ пpin гpaȣ despe фелȣpĭ de ⱶntⱶmпльpĭ ші фapte пⱶnъ ла ⱶntpeвȣinцapea skpisopi; Kⱶnteчe istopiчe despe deoseвite isпpъвĭ але epoiлop saȣ naцiiлop; Monȣmente mȣte пpeкȣm: statȣe, monete, dinлome ші алte akte пȣвлiче; Skpiitopĭ ꙗontimпȣpanĭ natpioцĭ saȣ stpeinĭ.

Sкріitoрiĭ de istoрie фie natрioцĭ фie stрeinĭ, aȣ ѫnsemnat eвinementeлe istoрiче ѫn: Etnoгрaфiĭ, каре desкріȣ naцiiлe векĭ шi нȣoъ dȣпъ лimвъ, реліџie, кȣлtȣръ шi aлte релaцiĭ; ѫn Istoрiĭ sпeчiaлe aлe stateлoр, каре ѫнфъцiшeazъ desвoлtaрea шi ѫntѫmплъріле фie-кърȣĭ stat векиȣ saȣ noȣ; ѫn Istoрiĭ de кȣлtȣрa nацiiлoр, каре aрatъ ѫnaintaрeа че aȣ фъкȣt aчestea ѫn щiinцe, ѫn aрte шi ѫn moрaлitate; ѫn Istoрiĭ паptiкȣлaрe, каре ѫнфъцiшeazъ ѫntѫмплъріле ȣнoр soцietъцĭ, коpпоpaцiĭ saȣ, клase aлe ȣнȣĭ попȣл; ѫn Біогpaфiĭ шi Каpaкtepistiче, каре ѫнфъцiшeazъ desвoлtaрeа шi toate isпръвiлe ȣнoр indiвide saȣ ȣнoр бърбaцĭ ѫnsemnaцĭ.

Stȣdiȣл istoрiĭ se ѫнлesneщe фoaрte mȣлt кȣ oaре каре щiinцe deoseвite каре se нȣmeskȣ ажȣtoaре aлe istoрii, шi sѫnt aчeste: Џeneaлoџia, каре aрatъ ѫmmȣлцiрeа шi рȣdiрeа фamiлiiлoр maĭ кȣ seamъ aчeлoр sȣвeрane; Eраλdiка каре aрatъ mърчiлe шi aлte semne de vinste прекȣm шi dрeптȣріле че sѫnt лeгate de dѫnseлe; Nȣmismatiка, каре se ѫndeлetniчeщe кȣ moneteлe saȣ вani nацiiлoр шi попȣлiлoр; Eпiгpaфiка, каре ѫнвaцъ a desлȣшi insкріпцiiлe deлa monȣmente; Diпλomatiка, каре ѫнвaцъ a чeti шi a ѫнцeлeцe diпλomeлe шi акteлe векĭ; Sфpaцistiка, каре se ѫndeлetniчeщe кȣ deoseвiрea печeцiлoр; Istoрia кълъtoрiiлoр, каре лȣmineazъ mȣлte eвinemente шi фante istoрiче.

Sпре a ѫнвъцa кȣ isпрaвъ istoрia, este neaпъраtъ trevȣinцъ de a фi чineвa прегъtit кȣ Хpono-

лоџiа шi кȣ Џеографiа. Хронолоџiа арatъ кѫnd s'а ѫntѫmплаt кȣtаре saȣ кȣtаре евinement ѫnsemnat ѫn лȣme; iар Џеографiа арatъ локȣл ȣnde s'а ѫntѫmплаt ачел евinement пе каре ѫл повestеще istорiа.

Евinementеле istорiче se пot повesti шi ѫнфъцiша ѫn мȣлte кiпȣрi, шi ачeste se нȣmesк metoadeле istорiче, шi sѫnt de maĭ мȣлte фелȣрi: Џеографiк, кѫnd евinementеле se повestesк dȣпъ ѫмпърцiрea пъмѫntȣлȣĭ ѫn state, ѫмпърцiĭ шi рerate; Хронолоџiк, кѫnd евinementеле se повestesк dȣпъ шiрȣл шi кȣрџерea aniлор; Sinxронistik, кѫnd повestindȣse че s'а ѫntѫmплаt ѫntр'ȣn лок ѫntр'ȣn timп хотърѫt, se spȣne че s'а ѫntѫmплаt шi ѫntр'алt лок tot ѫntр'ачел timп; Етнографiк, кѫnd евinementеле se повestesк dȣпъ нацiĭ шi попȣлĭ; Прагmatiк, кѫnd евinementеле se ѫнфъцiшеазъ dȣпъ кȣm а кȣрs ȣnȣл dintр'алtȣл; Полiтiк, кѫnd se ѫнфъцiшеазъ ѫнфлорiрea, пȣterea, saȣ slъвiчiȣnea шi къderea ȣnȣĭ stat dȣпъ кȣлtȣръ, konstitȣцie, гȣверn шi moraлitate, шi dȣпъ релацiiле ѫn каре se афлъ кȣ алte state шi нацiĭ streine.

Пentрȣ maĭ mаре ѫnлesnire ла ѫнвъцътȣра eĭ, istорia se ѫmпаrte ѫn веке шi ноȣъ. Istорia веке se ѫntinde деla ѫnчепȣtȣл лȣmiĭ, пѫнъ ла anȣл 476 dȣпъ Хрistos. Istорia ноȣъ копрinde toate евinementеле лȣmiĭ, деla anȣл 476 dȣпъ Хрistos, пѫнъ ѫn zileле noastре. Атѫt istорia веке кѫt шi чеа ноȣъ se maĭ sȣвѫmпаrte ѫn периоаде istорiче, каре sѫnt spaцiĭ de timп maĭ лȣнг saȣ sкȣрt, че а кȣрs деla ȣn евinement ѫnsemnat пѫнъ ла алt евinement ase-

menea mape. Istopia веке se sъвtъmnapte ъn шase nepioade; шi чea noъъ asemenea ъn шase.

Istopia este de ъn фолos neanъpat nentpъ фie-kape om din opi-чe kлasъ a soцietъцi. Пpinцiĭ sъ-веpanĭ din niлdeлe чe ъnфъцiшeazъ istopia, kъnosk чe tpeбъe sъ фakъ nentpъ adeвъpata лop mъpipe, шi nentpъ фepiчipea nonълiлop лop; къчĭ nimik nъ лe noate apъta ka istopia, kъ eĭ maĭ mълt de kъt чeĭ-л-aлцĭ oamenĭ not sъ фie фъkъtopiĭ de вine saъ вiчiъл neamълъĭ omenesk. Sъnъшi шi чetъцeni фie-kъpъia stat, фie-kъpiĭ цъpĭ, din istopie ъnвaцъ a'шĭ kъnoaшe шi a'шĭ iъвi natpia, въzъnd destina-цiiлe saлe, ъnчenъtъл konstitъцieĭ saлe de akъm, лe-цiлe, фaчepiлe de вine чe aъ npiimit deлa dъnsa шi datopia чea sфъntъ чe aъ de a'ĭ sлъжi. Negъцeto-pъл вede ъn istopie ka ъntp'o oглindъ ъn чe kin ko-mepчiъл sъъ, фъkъt kъ ъnцeлeцepe шi kъ dpentate, лeagъ ne oamenĭ ъntpe dъnшiĭ; ъn чe kin ъnaintea-zъ шi snpiжineшe stapea ъnфлopitъ шi nъtepea no-nълiлop шi kъte o datъ kiap шi лiвeptatea лop; шi ъnsфъpшit tot ъn istopie вede чe e datop natpii saлe atъt ъn timn de naчe kъt шi de pъsвoiъ, шi чe pъъ noate sъ'ĭ npiчinъeaskъ atъt лъĭ kъt шi лa цъpĭ ъn-tpeцĭ лъkomia чea nesъtъpatъ de kъшiг. Пentpъ aptist, kape kaъtъ a imita natъpa, a npodъчe mode-лe desъвъpшite шi npintp'aчeasta a nлъчea шi a ъn-въцa, istopia konpinde o komoapъ nemъsъpatъ de nepsoane шi de фante ne kape eл лe noate ъnфъ-цiшa шi ъmnodoвi; ea ъĭ dъ шi desлъшipiлe tpeвъ-inчoase asъnpa atъtop monъmente a лe apteĭ saлe, ъĭ anpinde imaцinaцia шi ъĭ хpъneшe цeniъл. Лitepa-

tȣл шi ꙟnвъцatȣл din istopie афлъ opĭ че nas ꙟnsemnat а фъкȣt dȣхȣл omenesk ꙟn кърȣtapea adeвъpȣлȣĭ, а фpȣmȣseцi шi а фолосȣлȣĭ; npin еа кȣnoaще ꙟnчenȣtȣл фie-кърiĭ щiinцe, вinеле че еа а фъкȣt, шi пе oamenii ачеĭ mapĭ кapе аȣ кȣлtiвato шi аȣ ꙟmвогъцito. ꙟn sфꙟpшit miлitapȣл афлъ ꙟn istopie кȣm s'a skimвat шi кȣm s'a desъвꙟpшit apta sa; ꙟn еа веde пе ачеĭ epoĭ кapе, neвъгꙟnd ꙟn seamъ npimeждiiле шi moaptea, 'шi аȣ въpsat sꙟnцеле nentpȣ npinцiĭ лоp шi nentpȣ patpia лоp, шi npin вitezia шi ꙟnцелепчꙋnea лоp аȣ хotъpꙟt soapta nonȣлiлоp шi а ꙟmпъpъцiiлоp; еĭ ꙟĭ apatъ къ, atꙟt ꙟn ръsвоĭȣ кꙟt шi ꙟn паче, афаръ de вitezie шi кȣpaцĭȣ, noate apъta niще вiptȣцĭ фpȣmoase, кapе se mepite чinstea шi ĭȣвipea tȣtȣpop oamenilop.

ISTOPIA BEKE.

ПЕРІОD I.

Deла Adam пъnъ лa Moïsi; saŭ deлa фачерea лsmi, пъnъ лa Леџisлatopsл Ispaeлiцiлop; opĭ deлa anъл лsmi 1 пъnъ лa 2452.

Фачерea лsmi шi a omsлsĭ.

Лa ъnчenst a tot пsteрnikъл Dsmnezeŭ a фъkst din nimika лsmea, adikъ чepsл шi пъmъntsл, ks toate че se konpinde ъntp'ъnseлe. Лskpsл aчest mape aл фaчepi 'лa ъnkopoпat ks фaчepea лsĭ Adam шi a Eвi. Aчешĭ din tъiŭ oamenĭ npiimipъ deлa Dsmnezeŭ o natspъ desъвъpшitъ; eĭ epa asemenea лsĭ Dsmnezeŭ ks ъnџeлenчisnea шi sфinџenia, шi aвea tpsn шi ssфлet nemspitop. Eĭ doвъndipъ deлa Dsmnezeŭ dpent de a stъnъni пъmъntsл, шi de a se вskspa de opĭ-че npodsче eл.

Kъdepea omsлsĭ din фepiчipe.

Dap oamenĭĭ чeĭ d'ъntъiŭ, npin neasksлtapea de nopsnka че лe a фost dat Dsmnezeŭ de a ns mъnka dintp'sn пom onpit, nepdspъ nevinoвъцia лop, kъzspъ din npesnъ ks tot neamsл omenesk че s'a tpas deлa dъnшii din фepiчipea ъn kape se aфлa,

ші фѫрѫ osѫndiцї ка ѫntpѫ sѫdoapea феці сѫ'ші агонisеаскѫ храна віеці. Ѫntp'ачеastѫ stape nenoрочіtѫ Dѫmnezeѣ аѫ milѫ de dѫnшi; ле ѫnsѫфлѫ нѫdeждеа, кѫ ва веni о вpeme кѫnd nеаmѫл оmеnesк se ва pѫdiка, ші tot de odatѫ ле dete oape-капе idеї despre кѫnoшtinца лѫї Dѫmnezeѣ, ші despre кinѫл кѫm tpeбѫie сѫ'ї slѫжаskѫ.

Ѫmmѫлцirea ші ѫmпрѫштіереа оаmеnілор.

Nenoцi ші stpenenoцi лѫї Adam se ѫmпрѫштіарѫ пpin Asia, ші ѫntemеiарѫ maї mѫлte soцietѫцї фаmіліаре. Пentpѫ агонisipea челор tpeбѫinчoase ла храна віеці, ѫni se ѫndеletnічеа кѫ ekonomia dobitoачелор, алцi лѫкра пѫmѫntѫл. Еї фѫкѫрѫ оарe-капe ѫnaintѫpї ѫn кѫлtѫра ші desѫвѫршіреа лор ші афларѫ ші оаpe-капe apte, прекѫm: мѫzіка ші лѫкрареа *metaлелор*.

Stpікареа оаmеnілор ші пpѫпѫdipea лор пpin потоп.

Dар оаmeni, ѫitѫnd кѫ totѫл пе Dѫmnezeѣ, se deterѫ ла desфрѫnѫpї, ші se stpікарѫ atѫt de mѫлt, ѫnкѫt Dѫmnezeѣ, пе ла anѫл 1656 dела фачереа лѫmi, а хotѫрѫt пpintp'ѫn потоп грozаѵ сѫ'ї піарzѫ dѫпе фаца пѫmѫntѫлѫї. Din ачеastѫ nenopочipe а skѫпаt nѫmaї Noe кѫ tpeї фечорї ші nevestеле лор, ші кѫ оаpe-кѫtеva перекї din toate фелѫpiле de аnimаle.

Ĭmпoпȣлapѣ пъmɨntȣлȣĭ dȣпъ потоп.

Din челе опt indiвide skъпate de потоп, oameni ĭap аȣ ɨnчепȣt a se ɨmmȣлцi. Пentpȣ ȣn oape-кape skoп, ɨntpeпpinzɨnd кълъdipѣ ȣnȣĭ tȣpn ɨnaлt, Dȣmnezeȣ ле amestekъ лimвiлe, шi eĭ пепȣtɨnd a se maĭ ɨnцeлeџe ɨntpe sine, фъръ siлiцĭ a ɨnчeta deлa пpoektȣл лop, шi a se ɨmпpъшtia пe фаца пъmɨntȣлȣĭ ка съ'л imпoпȣлeze. Maĭ ɨntɨiȣ s'a imпoпȣлat Asia, пe ȣpmъ Афріка, шi ɨn sфɨpшit Eȣpoпa, шi челе-лaлte пъpцĭ шi лoкȣpĭ але пъmɨntȣлȣĭ.

Ɨnaintъpiлe oameniлop dȣпъ потоп.

Oameniĭ dȣпъ потоп ажȣnsepъ ɨnгpaвъ лa stapѣ de кȣлtȣpъ ɨn кape s'aȣ афлat ɨnainte de пeпopoчipѣ ачѣsta oвшѣskъ. Ȣni se хръпѣ кȣ лȣкpapѣ пъmɨntȣлȣĭ, алцiĭ кȣ ekonomia animaлeлop, шi алцiĭ кȣ indȣstpia шi комерчиȣл. Ла афлъpiлe векĭ adъoгapъ алteлe пoȣъ, шi ɨntp'aчeste челе maĭ вpedniче de ɨnsemnat фъpъ: zȣгpъвia saȣ desemnȣл шi skpisoapѣ.

Ɨntemeepѣ soцietъцiлop чiвiлe шi a гȣвepneлop.

Dap oameniĭ n'ap фi фъкȣt niчĭ o datъ ɨnaintъpĭ mapĭ spe desъвɨpшipѣ лop, daкa пentpȣ siгȣpanцa dinaфapъ a лop, пentpȣ пачѣ шi лiniшѣ din лъȣntpȣ, шi ɨn sфɨpшit пentpȣ феpiчipѣ лop n'ap фi фopmat soцietъцĭ peгȣлate, n'ap фi фondat state, ɨmпъpъцiĭ шi perale, nȣ'шĭ ap фi ɨntoкmit

гѫверне шi пѫ'шï ар фi dat леџï. Statеле ла ѫнчепѫtѫл·лор ера тiчï шi неѫnsemnate; dар ешind ръсвоюл ѫn лѫте, монархiï saѫ stъпѫnitорiï ѫnор state se слѫжiръ кѫ dѫnsѫл спре а sѫпѫне попѫлï шi наџiï, шi спре а форма state марï.

Ѫтпъръџiа Бавiлонii шi а Asiрii.

Челе маï векï state se гъsesк ѫn Asia, ѫn кѫтпiiле de лѫнгъ Еѫфрат шi Тiгрѫ, ѫnde oamenii dѫпъ потоп s'аѫ ашеzat ѫntѫiѫ кѫ лъкѫiнџа. Аiчï ѫn локѫл ѫnde непоџiï шi stрененоџiï лѫï Noe ѫntрепрinseseръ клъdiрea tѫрнѫлѫï челѫï ѫналt, Nemрod кътре анѫл 1900 dела фачереа лѫтiï, фондъ лѫнгъ Еѫфрат statѫл Бавiлонii каре, не лѫнгъ четатеа Бавiлонѫл, копрinde шi алte tреï четъџï. — Ѫнгравъ dѫпъ ачеаsta Asѫр ѫntemeie лѫнгъ Тiгрѫ ѫn алt stat нѫтit ал Asiрiï кѫ капiталa Niniве, аï кърѫiа лъкѫitорï фiind ръсвоiнiчï tѫрвѫраръ лiнiшеа Бавiлонii, о sѫпѫseръ, dѫпъ кѫт sѫвжѫгаръ маï tѫрziѫ шi алte џърï, прекѫт Media, Арmenia, Бактрiа шi Sоrdiana.

Регатѫл Еџiптѫлѫï.

Пе кѫnd ѫn Asia se форма state, семинџiï din ачеаstъ парte de лѫте, гонite de револѫџiï saѫ de лiпsа хранеï, трекѫръ ѫn Африка шi deteръ пеste Еџiпt, ѫnа din челе маï богате џърï але пъmѫntѫлѫï. Аiчï Menes, пе ла анѫл 1900, фондъ ѫn регаt, dѫпъ каре se маï форmаръ шi алtele; dар челе маï ѫnsemnate аѫ фost чел dела Тева шi чел

dела Мемфіs, кꙋ капіtалеле кꙋ ачелашĭ нꙋме. Тоцĭ рецiĭ Еџiпtꙋлꙋĭ se нꙋмеа Фараонĭ. Ꙋнiĭ dintре dꙟншiĭ аꙋ фost леџisлatорĭ ꙟнцелепцĭ, шi протекtорĭ аĭ арtелор шi аĭ щiiнцелор.

Фiнiчiанiĭ; комерчꙋл лор.

Dар пе лꙟнгъ ачещĭ попꙋлĭ se рidiкаръ ꙟн Аsia Фенiчiанiĭ каре, прiн комерчꙋл, навiгацiа шi афлъріле лор, аꙋ interesat лꙋмеа. Ашеzat ла църмiĭ Мeditеранiĭ, dinпроtiва Чiпрꙋлꙋĭ, шi лꙟнгъ мꙋнtеле Лiванꙋлꙋĭ чел воrat de чеdрiĭ пенtрꙋ конstрꙋкцiа de коръвiĭ, ачеst попꙋл довꙟndi ꙋн гꙋst domnitор пенtрꙋ комерчꙋ шi навiгацiе. Фенiчiанiĭ dеsкоперiръ stiкла шi въпsеаоа пꙋрпꙋръ каре ле adꙋчеа ꙋн кꙟщiг немъsꙋрat, шi еĭ sꙟnt афлъtорĭ а'ĭ маĭ мꙋлtор лꙋкрꙋрĭ пенtрꙋ каре ле este оменiреа datоаре. Кiар шi sкрisоареа кꙋ лitere se ziче къ s'ар фi афлаt de ꙋн комnatрiоt ал лор анꙋме Тоt saꙋ Теꙋt, каре se dъ кꙋ sокоtеала къ а tръit пе ла анꙋл 1800—1900.

Гречiĭ din Еꙋропа.

Ꙟн sфꙟршit вeni шi рꙟndꙋл Еꙋропiĭ ка sъ фiгꙋreze. Чел d'ꙟнtꙟꙋ попꙋл, прiн каре s'а ꙟnsemnat ачеаstъ парtе de лꙋме, аꙋ фost Гречiĭ. Stръмошiĭ ачещiĭ нацiĭ аꙋ фost Пелаsџiĭ, каре din Аsia пе ла анꙋл 2100 венiръ ꙟн Пелопонеs, че se нꙋмеще astъzĭ Мореа; de ачi tрекꙟnd ꙟн Елаda sꙋвt о къпеtenie нꙋмitъ Грекꙋ, tоt попꙋлꙋл прiiмi нꙋмiреа de Гречĭ. Ꙋнеле чеtе se ꙟntinseръ пꙟ-

нъ ꙟn Tesaлia; aлteлe tpeкѹpъ ꙟn Itaлia. Кѹ toate къ semi[illegible]asцiane ашezate ꙟn Пелопоnes aѹ фondat oape-кape perate; dap de oбiще tot попѹлѹл гpeк n'aвea леџї, epa фъpъ apte шi щiinцe, tpъia o viaцъ nomadъ, xpъnindѹse кѹ epбї шi pъdъчinї, шi nѹ кѹnoщea niчї ꙟntpeбѹinцapea фoкѹлѹї.

Ꙟnчепѹtѹл apteлop шi щiinцeлop.

Пpe кꙟt se desвoлta soцietъцiлe omeneщї, пpe atꙟt ꙟnainta шi apteлe шi щiinцeлe. Шi ѹneлe шi aлteлe sꙟnt datoape ꙟnчепѹtѹл лop tpeбѹinцiї шi ꙟntꙟmплъpiї, deosebiteлop ꙟmпpeжѹpъpї a лe цъpaniлop, aплeкъpї чe aѹ oamenii пentpѹ плъчepiлe шi komoditъцiлe vieцiї, кѹpiozitъцiї шi aktivitъцiї dѹxѹлѹї omenesк. Sкѹлntѹpa шi Apxitektѹpa, ѹn ꙟnчепѹt de noezie, нѹцintiкъ istopie natѹpaлъ шi mediчinъ, apitmetiкa шi џeometpia кѹ astponomia, aѹ фost чeлe maї ꙟnsemnate кѹnoщinцe a лe oamenilop din timпѹл aчesta. Sкpisoapea чe se aфлase a kontpibѹit mѹлt snpe a лe пъstpa шi snpe a лe ꙟmпpъщia.

Ꙟnaintъpiлe Idoлatpii.

Dap peлiџia a deџenepat лa toцї попѹлiї. Ꙟn лoкѹл пекpedinцeї шi aл ѹitъpiї de Dѹmnezeѹ ꙟn кape лѹmea ꙟnainte de потоп къzѹse, se deteъ aкѹm лa sѹпepstiцie. Eї вpea ꙟn кѹлtѹл лop peлiџios oбжekte въzѹte. Ꙟn ѹneлe лoкѹpї nietpeлe, копачiї шi animaлeлe se лѹapъ de Dѹmnezeї; ꙟn aлte лoкѹpї soapeлe, лѹna шi steлeлe, кape adѹчea atꙟtea

фолоase oamenilop ші піponea mipapea лop, doвѣndipъ dела dѣnшії чinste ші ѣnкinъчiѣne dѫmnezeеaskъ. Dѫпъ ачеea ѣndѫmnezeipъ ші oamenї, каpe 'їaѫ ѣndatopat кѫ фачepї de віne. Ѣn astфел de кіп se пъskѫ ші кpeskѫ idoлatpia, чеа maї ѫpѣtъ estpaвaganцъ a dѫхѫлѫї omenesk. Ea se пъskѫ ѣn Хaлdea, se ѣntinse ѣn цъpiле вечine, ші пе ѫpmъ tpeкѫ ѣn Еџіпt, ѫnde a пpiimit statѫe, temплe ші aлtape.

Пъstpapea pелiџii adeвъpate пpin Евpeї saѫ Ispaeлiџї.

Пentpѫ кa adeвъpata pелiџie sъ nѫ se піapzъ dintpe oamenї, Dѫmnezeѫ aлese пe Аврaam, кa пpintp'ѣnsѫл ші пpin naџia че'шї tpaџe ѣnчепѫtѫл de лa dѣnsѫл, sъ se пъstpeze фъpъ skimвapе. Къtpe anѫл 2017, tpeкѣnd din Хaлdea ѣn пъmѣntѫл Кanaan, se nѫmi Евpeѫ, ші se хpъnea deлa tѫpmeле saлe. Фiѫл sъѫ Isaaк ші nеpotѫл sъѫ Іaкoв, кapе s'a nѫmit ші Ispaiл, фѫpъ кpedinчoшї pелiџii чеї adeвъpate, ші nomadisipъ ші еї пpin Кanaan ші Sipia. Іaкoв авѫ 12 фечорї, кapе фopmapъ naџia Евpeiлop saѫ Ispaeлiџiлop. Iosiф, ѫnѫл din чеї 12 фечорї аї лѫї Іaкoв, вeni ѣn Еџiпt, ѫnde пpin ѣnџелепчѣѫnea sa ажѫnse aл doїлеa dѫпъ Фapaon. Ел кiemъ лa sine пе tatъл sъѫ кѫ toatъ фamiлia sa, ші ле dete ѫn лок кa sъ se хpъneaskъ. Dѫпъ moaptea лѫї Iosiф, ѫpmъtopiї peџї аї Еџiптѫлѫї, temѣndѫ-se кa Евpeiї, кapе se ѣnmѫлџea фoapte mѫлt sъ nѫ se ѫneaskъ кѫ вpъжmaшїї лop, ѣnчепѫpъ аї tipanisi, ѣn кѣt epa хotъpѣtъ пpъпъdenia a toatъ naџia Евpeeaskъ.

ПЕРІОD II.

Dела Moïsi пѫнъ ла Ромѫлѫ; saѫ dела е-шіреа Евреілор din Еџіпт, пѫнъ ла zidi-реа Ромії; орї dела анѫл 2452 пѫнъ ла 3231 dела фачереа лѫміі.

Мѫнтѫіреа Евреілор прін Moïsi; statѫл лор ѫn Палеstina.

Кѫnd naџia еврећаskъ прін tіраніїле Фараопілор ера апроапе sъ se пръпъdeaskъ, se іві Moïsi мѫн-тѫіторѫл еї. Ачеsta dѫпъ че skъпъ пе Еврei din робіа Еџіптѫлѫї, ѫї dѫse ѫn Арабіа, ѫnde ла мѫнтеле Sinai, ле dete реліџіе, леџї ші пъравѫрї. De ачі Евреії, sѫб komanda лѫї Iosѫа saѫ Isѫs Nabi, трекѫ-ръ ѫn пъмѫнтѫл Канаан, saѫ ал фъгъdѫінџі. Ѫn тімп de sѫпърърї de кътре връжташї, se івіръ е-роі, saѫ жѫdікъторї, прекѫm Гedeon, Iефта, Samson, Samѫіл ші алџії, каре ѫї мѫнтѫіръ. Dѫпъ ачеаsta dобѫndіръ реџї, dintре каре Dавid ла 2929, ші So-ломоn фіѫл sъѫ ла 2969, фѫръ чеї маї stрълѫчі-џї. Dар nеѫпіреа ѫї фъкѫ ка sъ se ѫmпарџъ ѫn доъ perate, ал лѫї Iѫda, ші ал лѫї Ispaіл, ші амѫn-доъ фѫръ прadъ реџілор Asipii ші аї Бабілоnii.

III.

Рѕіna ꙟтпъръцii Asipii.

Asipianiĭ, sѕв рецеле Ninѕ ші Neвastъ-sa Semipamida, аѕ̆ фъкѕt mapĭ копрindepĭ, ші statѕл лор ера чел maĭ пѕtepnік din Asia; dap лѕкsѕл ші desфpꙟпъріле, аѕ̆ molешit пе рецiĭ ѕрmъtорĭ, ші аѕ̆ demopaлizat naцia ꙟntpѕеагъ. Ꙟn timпѕл лѕĭ Sapdaпапал, пе ла апѕл 3108, каре ера atꙟt de фemeꙟat, ꙟn кꙟt ꙟmвръкat ꙟn xaĭne mѕерещĭ шеdѕа ꙟn xapem ші торчѕа кѕ фѕрка, s'a фъкѕt о револѕціе, каре а dъpꙟmat monapxia Asipianъ.

Регatѕл Ецiптѕлѕĭ.

Ꙟn Ецiпt, dѕпъ чеĭ d'ꙟntꙟіѕ̆ Фараопĭ, каре s'аѕ̆ ꙟndeлetniчit кѕ лѕкръріле пъчiĭ, кътре апѕл 2920, s'a pidiкat Sesostpe, каре а ꙟntpeпpins еsпediцiĭ ръsвоĭпіче ꙟn Африка, ꙟn Asia ші ꙟn Еѕропа. Реціi ѕрmъtорĭ dѕпъ dꙟnsѕл ꙟnълцаръ піpamideлe ші овелisчiĭ, каре віpѕіръ atꙟtѕа револѕцiĭ але паtѕpiĭ ші але oamenілор, ші staѕ̆ ші пꙟпъ ꙟn zioa de astъzĭ dовadъ de ровіа ѕпѕĭ попѕл ръвdъtop, каре ла порѕпка despoцiлор, ꙟналцъ ачеле zidipĭ колоsaле, кѕ sѕdoapѕа maĭ mѕлtop цепераціĭ.

Naвiгаціа, колопііле ші комерчꙟѕл Фепічіапілор.

Фепічіaniĭ, desвoлtꙟnd tot maĭ mѕлt комерчꙟѕл лор mapitim, ꙟntemeꙟаръ deoseвite колопiĭ, ꙟn insѕлеле mъpi Mediteрапе пꙟпъ ꙟn Sпапia; dap чѕа maĭ ꙟnsemnatъ колопіе а лор а фost Kaptaцena, пе цър-

miĭ Афрічі din протіва Sічіліеĭ. Афаръ de мареа Neагръ ші чеа Mediteранъ, eĭ s'аȣ арънкат ші пе мареа Atлantікъ, ші аȣ bizitat църміĭ Брітаніі ші аĭ Danімарчі. Indȣstpia лор продȣчеа tot маĭ мȣлte ші маĭ desъвѫршіte лȣкрърĭ пеntpȣ комерчіȣ. Кътре анȣл 2800, еĭ авȣръ ші ȣn istopік ші філоsоф, нȣміt Sanхȣніаton, каре skpise istopia Фенічіі ші а Еџіntȣлȣĭ, ші алte кърцĭ asȣпpа ѫnчепȣtȣлȣĭ лȣmi, ші asȣпpа zeітъцілор пatpii sале; dap din toate ачестеа пѫнъ ла noĭ н'а ажȣns de кѫt о бȣкатъ tѫлмъчітъ ѫn гречеще. Четатеа чеа маĭ веке ші маĭ ѫnsemnatъ а лор а фost Sidonȣл; Tipȣл s'а zidit маĭ пе ȣрмъ, dap а екліпsit Sidonȣл. Амѫndoъ четъціле ачестеа авеа реџĭ; челеалalte авеа гȣверне репȣблікане.

Desволтареа Гречіі прін Елінĭ ші колоністĭ стреінĭ.

Dap Гречіĭ, каре ѫn тімпіĭ dintѫіȣ s'аȣ ѫnsemnat фоарте пȣцin, se формаръ акȣm націе маре, ші аръtаръ лȣmi sȣперіоpitatеа talenteлор ші а dȣхȣлȣĭ лор. Пеste Пелаsџіĭ, чеĭ d'ѫntѫіȣ лъкȣitopĭ а Гречіі, пе ла анȣл 2470, вені Deȣкаліоn кȣ о колоnie dела Каȣкаs; гоні пе Пелаsџĭ ѫn insȣле saȣ алte пърцĭ, ші пе чеĭ ръмашĭ ѫĭ sілі съ se amestiче кȣ колоnistiĭ съĭ. Тоцĭ лъкȣitopiĭ Гречĭ se нȣміръ Елінĭ, dела Елеn фіȣл лȣĭ Deȣкаліоn. Пеste ачещĭ лъкȣitopĭ веніръ колоніĭ din Еџінt, sȣв Чекропs 2426, ші Danaȣ; din Фенічіа sȣв Kadmȣ, ші din Asia мікъ sȣв Пелопs. Кȣ веніреа ачестор

stpeinĭ, креskъ попълаціа церi, ші реліџіа, леџіле ші обічеюріле Гречілор лъаръ алtъ форmъ. Ѫn Гречіа se ѫntemeюаръ maĭ mълte state, din каре челе maĭ ѫnsemnate аў фost Atena ші Sпаpta. Ешind ероĭ прекът Еркъл, Teseў, Персеў ші алціĭ, ачещіа фъкъръ віne Гречii ѫn mълte кіпърĭ. Ѹn пріnц dела Троюа din Asia mікъ, нъmit Парis, ръпі пе Е-лена nевasta лъĭ Meнелаў регеле din Sпаpta. Ресъпарва ачestъĭ афроnt а рidікаt toatъ Гречіа ѫn протiва Троі, каре dъпъ ън ръсвоюў de zече anĭ, ла 2800, se ръinъ къ totъл. Dъпъ ачeastъ ѫntѫmпларе ѫnsemnatъ, Ераклizi saў ърmъторіĭ лъĭ Еркъл, аў tърбърat Пелопоnesъл. Врѫnd sъ копрinzъ ші Atena, Кodръ регеле еĭ, ла 2913, se жертфі ші мърі пеntръ пatpіа sa.. Atъnчĭ se desфііnцаръ гъверпеле monapxiче maĭ din toatъ Гречіа, ші se префъкъръ ѫn репъбліч̆і. Minos, ън реџе ал Кpeti, каре astъzĭ se ziче Kandia, dъdъse de mълt церi sале о леџislацie фъкъtoape de віne. Dела ачesta лъъ піldъ Лікърг, ші ла 3100, dete пatpii sале Sпаpteĭ о леџislацie каре а dовѫndit mape фаĭmъ ѫn лъme.

Леџіле лъĭ Лікърг.

Лікърг а авъt de skoп, ка пріn леџislацia sa sъ факъ din Sпаptanĭ miлitapĭ вънĭ, юъвitopĭ de mъріpea ші de stpълъчіpea пatpіi лор. Sпре а гъti de timпъріў пе tinepĭ пеntръ stapea miлitapъ, каре sinгъръ ера ѫn чinste ла Sпаptanĭ, а рѫndъit о крещере asпръ, чел maĭ mape кътпът ѫn mѫnкаре ші ѫn въътъръ, simпліtate ѫn ѫmврькъminte, ші mълtъ еsерчіціе пеntръ amѫndoъ sекселе; къ ън кървѫnt а

порꙋнчіt чеа maї stрашnікъ desчіnлinъ. Sпре a фаче de o пotрівъ пе toцї четъцеnії Sпарtеї, ꙟmпърці tot пъmꙟntꙋл ꙟntре dꙟnшії ꙟn пърцї de o потрівъ, шi sпре a nꙋ se amъці de богъцїї, a депъртat аꙋрꙋл шi арцintꙋл шi ле a dat банї de фер. Агрікꙋлtꙋра, пꙋціna indꙋstріе шi алtе окꙋпацїї, ле лъsъ пе sеama робілор лор nꙋmіцї Елоцї; шi пе Sпарtanї ꙟї обічпꙋi кꙋ ексерчіцїї міліtаре. Sпарtani ꙟn ръsбоюꙋ требꙋꙗ saꙋ sъ бірꙋеаskъ, saꙋ sъ moаръ, къчї фꙋгаріїꙇ ера nечіnstіцї. Кꙗр шi реліціа лор ле ꙟnsꙋфла dꙋх ръsбоїnік, фiind-къ zeiтъціле лор ера ꙟnармаte. Eї nꙋ череа алt dела zeiтъцї, dекꙟt sъ фie oamenї чіnstіцї шi sъ'шї ꙟmпліnеаskъ datоріiле.

ꙟnaintъріле Гречілор ꙟn кꙋлtꙋръ.

Пе кꙟnd se фъчеа ачеste skimбърї ꙟn konstitꙋціа політікъ a Гречii, dꙋхꙋл Гречілор фъчеа ꙟnaintърї марї ꙟn арtе шi щііnце. Орфеꙋ din Тра-чіа, Мꙋzеꙋ, Лінеꙋ Еꙋмолпꙋ ꙟmблꙟnzіръ пъравꙋріле Гречілор, dꙟndꙋ-ле ideї de реліціе, поezie шi алtе арtе, шi ꙟndemnꙟndꙋ'ї ка sъ фie вірtꙋошї. Dedaл a фost чел маї маре архіtект шi mеkanік ал timпꙋлꙋї sъꙋ. Medічina, маї кꙋ sеаmъ хірꙋрціа шi ботаnіка, se кꙋлtіваръ кꙋ іsправъ de Еskꙋлап, Хірon шi алцїї. Паламеd, ꙋпꙋл din къпіtanії Гречї дела ръsбоюꙋл Троїї, a adъогat літере поꙋъ ла алфабеtꙋл de Кадmꙋ Феnічіanꙋл ꙟл adꙋsesе de mꙋлt шi'л фъкꙋse кꙋnоskꙋt Гречілор. Dар чел маї маре поеt ал Гречілор a фost Омер, каре кꙟnтъ ръsбоюꙋл Троii ꙟn поема sa чеа бесtітъ nꙋmітъ Іліada,

ші ꙟntꙟmплъріле лꙋї Ꙋлis ꙟn алtъ поеmъ nꙋmitъ Odiseа. Кꙋлtівꙟndꙋ'шї ꙟn astфел de кіп dꙋхꙋл, Гречії ꙟпгріжіръ а'шї фаче ші трꙋпꙋл цеапън ші вꙟрtos, ші de а пъstра ла dꙟпшії кꙋраџꙋл ръsбоі-nік. Sпре ачеst sфꙟршіt, ꙟntemeꙗръ ꙟn deoseвite локꙋрї жокꙋрї пꙋвліче ші soлemne пеntрꙋ алергаре, saлtꙋрї, лꙋпtе ші алtеле. Челе maї вestite жокꙋрї аꙋ фost ачеле nꙋmite Олimпіче.

Реліџіа adeвъратъ пъstратъ de Евреї, se фаче кꙋnosкꙋtъ ші алtор попꙋлї.

Ꙟntре аtꙟtеа skimбърї ші префачерї, ла каре аꙋ фost sꙋпꙋse nаціїле ші stateле din кꙟte треле пърціле лꙋmi, реліџіа чеа adeвъратъ se пъstръ dꙋпъ воꙗ лꙋї Dꙋmnezeꙋ de попꙋлꙋл Евреꙋ, ка кꙋ ꙟnчетꙋл sъ se факъ кꙋnosкꙋtъ ші алtор попꙋлї idoлаtрі. Ꙟntꙟmплъріле челе deoseвite але ачеstꙋї попꙋл, лimба sа каре ера tot ка а Sipianілор, а Фенічіanілор, а Халdeілор ші алtор попꙋлї din Asia, ші ꙟnsфꙟршіt позіціа църі sале, ꙟn mіжлокꙋл а кꙟtор треле пърціле лꙋmі кꙋnosкꙋte, ші а попꙋлілор челор maї ꙟnsemnаці аї векimi, toate ачеstеа аꙋ коntрівꙋit sпре а фаче кꙋnosкꙋtъ ачеа реліціе ші ла алцї попꙋлї. Кꙋ toate къ Евреії ера опріцї de а авеа mꙋлt аmestік кꙋ алцї попꙋлї; dар комерчꙋл лор ші алiаnцеле лор о фъкꙋръ кꙋnosкꙋtъ ші ла вечіnі лор.

Реліџіа, първаврііле ші обічеꙗріле Еџіпtenілор.

Dака попꙋлꙋл Евреꙋ а фost deпозіtар ал ade-

въратеї реліціі, дела каре ші алте нацiї съ ѫмпрꙋмꙋте кꙋноꙟінце ꙟъпътоасе деспре Дꙋмнезеꙋ, Еџіптеніі аꙋ ѫнвъцат пе алцї попꙋлї кꙋм съ'шї організезе стателе лор, ші че легї тревꙋе съ ле деа. Дінтре тоцї попꙋлі, Гречії се фолосіръ маї мꙋлт де ѫнцелепчꙋнеа еџіптіанъ. Реџії Еџіптꙋлꙋї ера сꙋпꙋшї кꙋ стръшнічіе ла даторііле лор. Дꙋпъ моартеа лор, фіе-каре авеа дрепт де а'ї пѫрѫ; ші нꙋ'ї ѫнгропа кꙋ чінсте дака се доведеа къ аꙋ гꙋвернат ръꙋ. Професііле ера моштенітоаре ѫн Еџіпт: фіꙋл ꙋнꙋї попъ, саꙋ ал ꙋнꙋї пъстор нꙋ пꙋтеа девені алт, де кѫт ꙟар попъ саꙋ пъстор. Ла оспецеле лор, Еџіптеніі адꙋчеа де мꙋлте орї ꙋн кошчꙟꙋг де ом морт, спре а'шї адꙋче амінте къ сѫнт мꙋрітoрї. Крезѫнд къ сꙋфлетꙋл дꙋпъ моарте трече дін трꙋпꙋл съꙋ чел стрікат ѫн трꙋпꙋл алтꙋї ом саꙋ анімал, ѫмбълсъмеа трꙋпꙋріле моарте, спре а ле фері де пꙋтрежꙋне. Реліціа лор ера фоарте сꙋперстіціоасъ. Афаръ де Осіріс (соареле) ші Ісіс (лꙋна), зеіцъціле лор челе маї марї, авеа ші алте зеіцъцї, ші се ѫнкіна ші кꙟар ла анімале; фіінд ѫнсъ къ ачеастъ реліціе ѫнвъца немꙋрірea сꙋфлетꙋлꙋї, ші ера стрѫнс легатъ кꙋ легї ѫнцелепте ші пъзіте віне, н'а авꙋт інфлꙋінцъ вътъмътоаре асꙋпра моралітъцїї попꙋлꙋї.

Реліціа Гречілор.

Гречії ѫмпрꙋмꙋтаръ ідеї де реліціе ші де церемонії реліціоасе маї ѫнтѫꙟꙋ дела Еџіптенї, ші пе ꙋрмъ дела Феніченї ші Трачї. Ла ачесте адъогаръ деосевіте традіцїї ші пъререї де а ле лор.

Din amestekътꙋpa ачѣasta a pezꙋʌtat mitoʌoџia гpeчѣaskъ, кape кonpindѣa ideĭ despre o mꙋʌџime de zeitъџĭ ʌa кape se ꙟnкina. Чѣa maĭ mape zeitate a ʌop epa Жꙋnitep saꙋ̆ Жoe, dꙋпъ кape ꙋpma Nептꙋn, Пʌꙋton, Апoʌon, Maps, Mepкꙋpie, Жꙋna, Benepѣa, Чepes ши aʌџiĭ. Omep ꙟn пoeziiʌe saʌe, a desъвꙟpшit ши a ꙟmпodoвit mitoʌoџia ачѣasta, пe кape Esiod, aʌt пoet, o pedꙋse maĭ пe ꙋpmъ ꙟn sistemъ. Аʌџĭ пoeџĭ maĭ tꙟpziĭ, o ꙟmвpъкapъ кꙋ ꙟnкinꙋipĭ пʌъкꙋte, ши ꙟntp'ꙋn кip фoʌositop пentpꙋ mopaʌъ. Фiʌosoфiĭ гpeчĭ de ши кꙋnoskꙋpъ deшepтъчꙋnѣa ачestiĭ peʌiџiĭ; dap n'авꙋpъ кꙋpaџъ de a o desфiinџa ши de a пꙋne ꙟn ʌoкꙋ'ĭ aʌta maĭ paџionaвiʌъ.

ПЕРIOD III.

Deʌa Pomꙋʌꙋ пꙟnъ ʌa Чipꙋ Пepsianꙋʌ; saꙋ̆ deʌa zidipѣa Pomi, пꙟnъ ʌa ꙟntemeiepѣa monapxii Пepsiane; opĭ deʌa anꙋʌ 3231 пꙟnъ ʌa 3446 deʌa фачepѣa ʌꙋmi.

Zidipѣa Pomi; фopmapѣa statꙋʌꙋĭ Poman.

Пꙟnъ ꙟn timпꙋʌ ачesta nꙋmaĭ Гpeчiĭ sinгꙋpĭ s'aꙋ̆ deosewit ꙟntpe пoпꙋʌiĭ Еꙋpoпiĭ; de aкꙋm ꙟnainte ꙟnsъ ꙟnчene a se pidiкa ꙟn Itaʌia ꙋn пoпꙋʌ, a къpꙋia пꙋtepe ши mъpipe a џinꙋt maĭ mꙋʌt de кꙟt a aʌtopa. Ачest пoпꙋʌ, кape кꙋ ꙟnчetꙋʌ a кonpins ʌꙋmѣa ши a domnit neste dꙟnsa maĭ mꙋʌte вѣaкꙋpĭ,

aȣ фost Pomanii. Ei s'a nȣmit aшa deʌa чetatѣa Poma, пе каре о aȣ zidit Pomȣʌȣ шi Pemȣ, doĭ фраці цетепі, ʌа апȣʌ 3231. Pomȣʌȣ a фost чеʌ d'ɪntɪɪȣ реце аʌ Pomi. Еʌ a 'пȣртат mȣʌte ръсбоае; шi a ръпіt пеbеste шi фete Sавіnепче пentpȣ ръsвоіnічіĭ sъĭ, каре пȣ ера ɪnsȣраці. Nȣma Помпіліе аʌ doiʌea реце dȣпъ Pomȣʌȣ, a ɪmбʌɪnzit sъʌбътѣчіȣпеа Pomaniʌop прiп реліціа шi ʌеціʌе че ʌе а dat. Dар sȣбt хрmътоpiĭ реції; Тȣʌȣ Ostiʌіе, Анкȣ Марціе шi Таркsiniе Прiskȣ, Pomaniĭ ɪар пȣртаръ ръсбоае прiп каре ɪшi mъpiръ statȣʌ. Аʌ шаsеʌеа реце Sерsiе Тȣʌіе dеtе Pomi о реформъ, прiп каре Pomaniĭ dебепiръ mapĭ шi пȣтерпiчĭ. — Astфеʌ eĭ ɪп тimп de доъ беакȣрĭ фъкȣръ mȣʌte копріndерĭ, шi ɪшi ɪntemeɪаръ пȣтереа ʌор asȣпра maĭ mȣʌтор попȣʌĭ din Italia прекȣm: Латiniĭ, Saбiniĭ, Estpȣsчĭ шi аʌціĭ. Кɪnd пȣ пȣрта ръсбоɪȣ, se ɪndeʌetnічеа кȣ агрiкȣʌтȣра шi кȣ пȣцin комерчɪȣ. Neaвɪnd apte шi щiinце, абiа кȣпощеа apte de a skpi, шi statȣʌ ʌор авеа пȣціпе ʌеці.

Peratȣʌ Asipii поȣъ, аʌ Бабіʌопii поȣъ шi аʌ Medii.

Din pȣiniʌе векɪȣʌȣi perat, аʌ Asipii din Asia; каре къзȣ sȣб desфрɪnatȣʌ Sapdanaпаʌ, se формаръ tpeĭ perate: аʌ Asipii пȣоъ, аʌ Бабіʌопii поȣъ шi аʌ Medii. — Pеціĭ din Asipia поȣъ se ɪnsemnаръ maĭ mȣʌt прiп пеkazȣріʌе че прiчiпȣiръ четъціʌор din Sipia шi рerateʌор евреещĭ. Saʌmanasap, ʌа 3263, a stpikat кȣ totȣʌ peratȣʌ аȣĭ Ispaiʌ,

ші пе лъкѕіторі 'на dѕs робі ꙟn Asipia. Ꙟнграбъ dѕпъ ачеasta Asipia поѕъ а къzѕt sѕв Media.—Бавілоnia поѕъ se рidікъ ла о пѕtере ꙟnsemnatъ sѕв реції sъї Халдеї, dintpe каре Nевѕкаdnezap а фost ѕn ръsвоїnік sълватік. 'Ачеsta, пе ла 3377, а арs Іерѕsалітѕл, а stpікаt регатѕл лѕї Іѕdа, ші пе Евреї 'на dѕs робі ꙟn Бавілоn, ѕnde 'шї аѕ плꙟns непорочіріле ꙟn timп de 70 de ані. Nевѕкаdnezap а stpікат Тірѕл четатеа чеа вогатъ а Фenічіаnілор. Бавілоnia маї тꙟрzіѕ а трекѕt sѕв domnia Персіаnілор.—Регатѕл Medii s'а stpълѕчіt маї мѕлт декꙟт ачеste доъ прin копрindеріле че а фъкѕt ꙟn Asia despre miazъ поаnte. Ѕnѕл din реції съї пѕmit Чіаксар, пе ла 3351, а рѕіnаt statѕл Asipii ші'л а ѕnit кѕ Media. Dар sѕвt Astiar, мошѕл лѕї Чірѕ Персіаnѕл, къzѕ ші ачеst регат sѕв domnia Персіаnілор.

Рѕіnареа регателор Евреілор.

Евріі, se ръsвоіръ ꙟntpe sine din прічіnа ѕреї че se ꙟркѕівase ꙟntpe dꙟnшiї, деда ꙟмпърціреа лор ꙟn доъ state. Кътре ачеаsta еї къzѕръ ші ла idолаtpie ші se stpікаръ фоарte мѕлт. Атѕнчї аѕ ешіt ꙟntpe dꙟnшiї пророчі, каре ꙟї dожъпеа пеntpѕ фаптеле лор, ші ꙟї ꙟndemna sъ se ꙟntoаркъ ла Dѕmnezeѕ; dар еї пѕ'ї аsкѕлtаръ, пꙟnъ кꙟnd венірь реції stpeinї каре ле stpікаръ statele ші ꙟї dѕseръ робі. Ꙟntpe пророчі ачеstia, чеї маї ꙟnsemnаці аѕ фost Isaia, Міхеа, Naѕm, Іеzекііл ші алції.

Регатъл Еџіптълъі каde съб Персіані.

Ꙟn Еџіпt, dъпъ Фараоniі каре клъdіръ фалпічі-ле dар zadарпічіле піраmide, пъвъліръ Etiопіепіі каре domпіръ ꙟn sілпічіе 50 апі. Doi-sпре-zече прінџі еџіпtепі прін паtріоtisмъл лор skъпаръ џа-ра de domnia stреіпъ, ші фопdаръ 12 state ꙟn Е-џіпt. Ꙋпъл din ачеі 12 реџі пъmit Пsametix, пе ла 3313, прін віклепіа sа віръі пе тоџі товарошіі съі ші se фъкъ sіпгър moпарх. Къ Пsametix se ꙟп-чепъ о поъъ епохъ пепtръ Еџіпt. Џара ачеаsta ера іsолатъ ші ꙟпкісъ пꙟпъ акъm пепtръ stреіпі; Пsametix о deskise ші о пъse ꙟп релаџіі комерчіа-ле къ алtе џърі але пъmꙟпtълъі. Ꙋрmъtоріі лъі Пsametix лъкраръ dъпъ пілdа пredечеsоръль лор пепtръ кълtъра чеа поъъ а џъріі лор. Dар фііпd къ ꙟп tіmпъл ачеsta mопархіа Персіапъ se ꙟпtе-meiese ꙟп Asia, ъпъл din mопархіі съі пъtръпse ꙟп Еџіпt, ші'л фъкъ провіпџіе Персіапъ.

Револъџііле Sчіџілор, Челџілор saъ Чіmе-ріілор ꙟп Asia ші Еъропа.

Ꙟn tіmпъл ачеsta doі попъли пъmероші пъпъ-dіръ о mълџіmе de џърі ꙟп Asia ші Еъропа: а-чещі попълі аъ фоst Sчіџіі ші Челџіі saъ Чіmе-ріі. Sчіџіі лъкъіа ꙟп џъріле каре astъzі se пъ-mesk Татаріа mаре ші Ръsia asiatікъ. De ачі еі трекъръ ꙟп Еъропа, ші se ашеzаръ ꙟп џъріле ка-ре se пъmesk Българіа, Роmꙟпіа, Молdова, Тран-сілваніа, Ꙋпгаріа, Полопіа ші Ръsia еъропаікъ. Tot ꙟп tіmпъл ачеsta пъвъліръ ші ꙟп Media ші ꙟп

църіле еї; dap реџеле Чіаксар ті гопі de ачі. Апахарsis, фіѕл ѕпѕї реџе Sчit, а фъкѕt о къльторіе ти Гречіа, ші а тивъџаt dела Гречї реліџіе ші щiinџе. Dѕпъ dинsѕл а маї веnit Авapis, Zamoлksis ші алџiї. Кѕ toate ачеstea Sчiџiї аѕ фъкѕt пѕџinъ тnaintape тn кѕлtѕра маї тналтъ. Еї epa ръsвoinічї, idoлatpiї, dap віptѕошї. Пѕџinteї dintp' тnшiї se тndeлetnічea кѕ агрікѕлtѕра; чеї маї мѕлџї nomadisea кѕ tѕрмеле лор de animaлe dintp'ѕn лок тntp'алtѕл. — Челџiї saѕ Чimepiї, каpe se mішкаръ tot тntp'ѕn timп кѕ Sчiџiї, пътрѕnzтnd тn Еѕропа, imпопѕларъ о парte din Полonia ші din Ѕнгаріа, ші челе маї мѕлte џъpї din Еѕропа dела апѕs ші miazъ-zi. Dap ашezеmintеле лор челе маї de къпеtenie аѕ фost тn Франџа de astъzї, ѕnde s'аѕ nѕmit Галї. De ачі еї tpeкѕръ ші тn Italia, ші пeste pin тn Џерmania. Челџiї тnкъ epa ѕn попѕл ръsвoinік; тnsъ se тndeлetnічea ші кѕ еконоmia animaлeлор ші кѕ втnatѕл. Авea oape каpe zeitъџї, ші кредеа neмѕрipea sѕфлetѕлѕї. Попiї лор, nѕmiџї Dpѕizї, кѕлtiва oape каpe щiinџе, ші Барziї, поеџiї лор, ле тnsѕфла кѕраџнѕ ръsвoinік пpin ктnteчеле лор.

Аtena ші Sпарta тn Гречіа ажѕнг ла о stpълѕчіpe mape.

Гречiї, dѕпъ че skimваръ гѕвepnеле monapxiче кѕ челе репѕвлікапе, se ръdікаръ ла о stpълѕчіpe mape. Аtena ші Sпарta dовтndipъ пѕtepe ші аѕtopitate tot маї мѕлtъ тntpe statеле гречещї. Dракоп, ѕнѕл din dpegътopiї чеї маї тналџї аї Аte-

ni, ла 3361, dete патрii сале о леџisлацie, каре ꙟnsъ фiind фoapte aspръ нꙋ s'a нꙋtꙋt цinea. Se ziчea къ ачеastъ леџisлацie este skpisъ кꙋ sꙟnџe, пentpꙋ къ atꙟt пentpꙋ o вinъ mape кꙟt шi пentpꙋ ꙋna mikъ хotъpa osꙟnda de moapte. Maĭ tꙟpziꙋ Soлon, ла 3390, dete Ateni o aлtъ леџisлацie maĭ ꙟnцелеantъ, maĭ omenitъ, шi каре s'a цinꙋt mꙋлt timп. Кꙋ toate къ Atena epa penꙋвлiкъ, dap Пisistpat, ꙋn Atenian вoraт шi елoкꙋent, пpin ꙋneлtipiле sале se фъкꙋ tipan ал Ateni. Ел гꙋвepnъ statꙋл кꙋ mꙋлtъ ꙟnцелепчꙋne, пъzi леџiле лꙋĭ Soлon, пpoteџe щiinцеле, шi ꙟntemeie чea dintꙟꙋ вiвлiotekъ. Фii съĭ нꙋ se пꙋtꙋpъ цinea ꙟn ачеашĭ пꙋtepe; isвꙋknind o pевoлꙋцie, фъръ roniцĭ, шi Atena iap pъmase penꙋвлiкъ. — Spaptaniĭ se desвoлta ꙟn timпꙋл ачеsta dꙋпъ леџiле лꙋĭ Лiкꙋpг. Пentpꙋ a mъpџini пꙋtepea peџiлop, ꙟntemeiapъ ꙋn Eфopat de 5 въpвaцĭ. Eĭ aвꙋpъ doъ ръsвoae kpꙋnte кꙋ Mesenianiĭ вeчiniĭ лop, ꙟn каре Tipteꙋ, ꙋn пoet Atenian, ĭĭ ꙟnкꙋpaџe пpin кꙟnteчеле sале; Mesinianiĭ se вipꙋipъ шi ажꙋnsepъ ꙟn stapea Елoцiлop.

Колoniiле Гpeчiлop.

Пpin desвoлtapea комepчꙋлꙋĭ шi a navigaцii, Гpeчiĭ se лꙋapъ пe ꙋpmеле Фeniчianiлop, шi ꙟntemeiapъ колoniĭ ꙟn mꙋлte лoкꙋpĭ. Чеде maĭ ꙟnsemnate epa чеде dꙋпъ mъpџiniле Asii miчĭ шi dела mapea Neagpъ. Eĭ фondapъ колoniĭ ꙟn Афpiка, ꙟn Siчiлia, ꙟn Italia de жos, ꙟn Spania, ꙟn Галia, ꙟn Tpaчia шi ꙟntp'aлte пъpцĭ. Ла Лoкpi, o колonie din Italia, Zaлeꙋк dete o леџisлацie фoapte ꙟnцелеantъ.

Кѫлtѫра аptistikъ ші щіінціфікъ а' Гречілор.

Ѓn timпѫл ачesta Гречії фъкѫръ ѓnaintърї mapї ѓn apte ші щіінце. Талеs dела Мілеt а фost чел d'ѓntѓѫ фізік, џеоmetpѫ ші astpohom ла Гречї. Ел dinпpeѫпъ кѫ Solon ші кѫ алцї чінчї se nѫmesk чеї 7 ѓnцелепцї аї Гречіі. Dintpe apte поезіа а nѫmъpat maї mѫлцї кѫлtіваtорї, ѓntpe кape maї ѓnsemnaцї sѓnt: Сафо, Архілок ші алцiї. Esoп din Фріџіа а фъкѫt фаѫле.

Леџisлацia лѫї Solon.

Лещіле лѫї Solon mepitъ о deosebitъ лѫаpe аminte. Sпpe а кѫноаще пpeцѫл лор, е destѫл а адѫче de пілdъ вpe о кѓtева din челе чівіле. Ѫn фіѫ nѫ epa datop а хpъni пе tatъл sъѫ, dакъ ачеsta nѫ'л а ѓnвъцаt вpe о mesepie кѫ кape sъ se хpънѣаskъ. Ачела ѓnsъ кape, de ші а пpiimit еdѫкаціе dела пъpінцї, nѫ вpѣа sъ'ї ціе, epa sокоtit de інфam. Ачела кape ѓшї pisinѣа авеpѣа se sokotѣа de nечinstit. Ленѣа se пedeпsѣа ка о кpimъ. Копii ачелор четъцeнї, кape mѫpѣа ѓn sлѫжѣеле паtpii, se кpeщѣа кѫ келtѫіала statѫлѫї. Zestpѣа фетелор а pedѫso ла оаpe кape хаїне ші mоѣіле, пentpѫ ка sъ se поаtъ mъpita ші фетеле sъpaче.

Реліџia Medілop; Zopoastpѫ.

Кѫ ѓntindepѣа pегаtѫлѫї Medілор, pеліџia лор se фъкѫ кѫпоskѫtъ ші ла алцї поnѫлї. Zopoastpѫ,

ѕn om ѫцелеnt, a реформat релiџia ачeasta, каре кѕнощea о фiinцъ вечnікъ din каре аѕ eшit алte doъ фiinцe: Opmѕzd, ѫnчепѕtѕл шi isворѕл a tot' Бineле, шi Apiman, isворѕл a tot ръѕл. Релiџia aчeasta se ѫntinse ѫn Asia прin monapxia пepsianъ. Попi Mediлор, каре ѫnгрiжа de релiџie шi церemoniiле eĭ, se nѕmea Maџĭ.

Релiџia Pomaniлор.

Pomaniĭ aѕ npiimit чea maĭ mape napte din релiџia лор чea sѕnepstiџioasъ deлa Estpѕsчĭ. Ѫntpe попi лор epa ѕniĭ nѕmiџĭ Аѕгѕрĭ шi Арѕспiчĭ. Чeĭ d'ѫntѫѕ проорочea din sворѕл, din кѫntекѕл шi din mѫnкарea пасерiлор; чеĭ de aл doĭлea превестea вiitopѕл шi miшкърiле animaлѕлѕĭ че se адѕчea жертфъ шi din прiвiрea mацелор лѕĭ. Ачeastъ релiџie simплъ s'a desвoлtat кѕ timпѕл. Кѕ ѫnaintърiле шi кѕ копрindepiле лор ѫn Еѕропа, Африка шi Asia, дѕпъ кѕm ѫmпрѕmѕta deлa deoseвite naџiĭ deoseвite обiчеѕрĭ шi пъравѕрĭ, astфел прiimea ѫn релiџia лор релiџiiле попѕлiлор вiрѕiџĭ. Mitoлоџia гречeaskъ maĭ кѕ seamъ a tpeкѕt ѫntpeагъ ла dѫnшiĭ: Жѕпitep saѕ Жое, Nentѕn, Плѕton, Апoлon, Maps, Меркѕрie, Жѕna, Minepвa, Венеpea, Черes, шi алte zeitъцĭ гречeщĭ, se фъкѕръ zeitъцĭ pomane. Ла zeitъцiле stpeine Pomaniĭ maĭ адъогаръ алtеле deлa dѫnшiĭ, ѫn кѫt nѕmъpѕл zeitъцiлор ѫn timпѕл лѕĭ Bapon tpeчea neste tpeĭ-zeчĭ de miĭ. Toate zeitъцiле авea temплеле лор, попi лор, церemoniiле шi жертфеле лор.—Pomѕлѕ dete пърinцiлор о пѕtepe nemърџinitъ asѕпра копii-

лор лор, ѫn кѫt пѕtea съ'ї вѫnzъ шi съ'ї omoape фъръ ръспѕndepe. Ачеastъ леџе de шi s'a maї търџinit ѫn ѕрmъ, dap tot se џinѕ пѫnъ ѫn timuї tѫpziї.

Пъstpapea adeвъpateї pелiџiї ла Евpeї.

De шi попѕлѕл Евpeѕ къzѫnd poв ѫшї пеpdѕ natpia, лiвeptatea шi konstitѕџia pелiџioasъ; dap pелiџia че a пpiimit deлa Dѕmnezeѕ, s'a пъstpat шi s'a ѫntins кiap ѫn miжлокѕл nepoporchipiлop saлe. Ѫmплinipea пpopoчii пpopoчiлop 'ia тъmъdѕit de idoлatpie, шi 'ia ѫntops ла кѕnoшinџa adeвъpatѕлѕї Dѕmnezeѕ. Ѫmпpъшiepea лop п'ѫntpe попѕлї idoлatpi a kontpiвѕit mѕлt спpe a se фaче кѕnoskѕtъ pелiџia лop.

ПЕРІОD IV.

Dела Чірѕ Персіанѕл, пѫнъ ла mареле Алеkсандрѕ; saѕ dела фондарѣа монархіі персіане, пѫнъ ла ѫнтемеіерѣа монархіі маchedоніане кѫте треле пърціле лѕmі; орі dела анѕл 3446 пѫнъ ла 3648 dела фачерѣа лѕmіі.

Монархіа Персіанілор; Чірѕ.

Кѫнd statѕл Medii ші ал Бабілоніі din Asia чентралъ, ші ал Лidii din Asia мікъ se афла slъбіте de лѕks ші нѕtpede de молічѣне, se pidікаръ Персіані, ші жѕкаръ роле ѫnsemnate. Ачѣastъ націе фѕ sѕпѕsъ маі ѫнтѫѣ Asipii, пе ѕрmъ къzѕ sѕв Media. Чірѕ, фіѕл ѕнѕі гѕвернатор персіан, о ѫнкѕраце ка sъ skѕtѕре жѕгѕл ші sъ фіе slобоdъ. Ѫntр'о бътъліе бірѕі пе Medі, ші пе рѕініле statѕлѕі лор, ла 3425, фонdъ монархіа Персіанілор. Ѫнкѕраціат кѕ ачѣastъ іsправъ порочітъ, ла 3440, бътѕ пе Кресѕ, реџеле чел богат ал Лidii, ші копринсе Asia мікъ. Dѕпъ ачѣasta sѕпѕse четъціле феніціане ші Sipia, sѕбжѕгъ Бабілонѕл, ші формъ чѣа d'ѫнтѫѣ монархіе маре ѫн лѕme. Евреілор din Бабілон ші din алte църі ѕnde se афла, ле dete slобоzenie de a se ѫntoарче ѫн патріа лор, ші de a pezidi Іерѕsалімѕл ші темплѕл; dар нѕ-

maĭ чeĭ maĭ съраčĭ dintp'ъnшiĭ se фoлosipъ de прiлежѫл ачеsta. Kambis ѫpmъtopѫл лѫĭ Чipѫ, ѫn monapx sълвatik шi ръsвoĭnik, ла 3458, konpinse Eцiптѫл, шi'л adъorъ ла monapxia nepsianъ. Eцinteni se peвoлtapъ dѫnъ ачеasta de mѫлte opĭ ѫmnpotiвa Пepsianiлop, ѫnsъ фъpъ niчĭ ѫn фoлos. Maĭ mѫлt de kѫt Kambis s'a ѫnsemnat Dapie Istasnѫл. Ачеsta ла 3476, ѫntpenpinse o esnediцie nenopoчitъ neste Dѫnъpe ѫmnpotiвa Sчiцiлop; dap ла ѫntoapчеpea sa sѫnѫse Tpaчia шi Maчedonia. Eл фъkѫ nлan de a sѫвжѫra шi Гpeчia; asemenea шi Kseprs фiѫл съѫ, ла 3504, a вenit kѫ nѫtepĭ nenѫmъpate ka sъ o konpinzъ. Гpeчi nѫ'шĭ mѫntѫipъ nѫmaĭ nãtpia, ronind ne Пepsianĭ din Eѫpona; чi se'ntъpъ kѫ dѫnшi kiap ѫn sѫnѫл Asii. Deлa ръsвoaeлe ачеste nenopoчite kѫ Гpeчi, Пepsiani mep-sepъ tot sinpe sлъвiчѫne шi kъdepe. Лѫksѫл a moлeшit ne peцĭ, шi desфpѫnъpiлe aѫ demopaлizat naцia ѫntpeaгъ. Statѫл se клътea din toate пъpцiлe. Biind mapeлe Aлeksandpѫ ѫn Asia, ѫn timnѫл kѫnd domnea Dapie Kodomanѫ, ѫĭ dete o лoвipe шi'л pѫinъ kѫ totѫл.

Гpeчi; ръsвoaeлe лop kѫ Пepsiani.

Kѫ kѫt epa maĭ mape npimeждia че se amepinцa Гpeчii din naptea Пepsianiлop, kѫ atѫt amopѫл de nãtpie шi entѫsiasmѫл лiвeptъцiĭ ѫnsѫфлeцea ne Гpeчĭ, шi kѫ atѫt maĭ stpълѫчite aѫ фost шi вipѫinцeлe че aѫ penѫptat despe вpъжmaшi лop, шi despe apmiiлe лop чeлe ѫnrpozitoape. Kѫnd Dapie Istasnѫл a вpѫt sъ sѫвжѫцe Гpeчia шi sъ o

adaoçe ла monapxia пepsianъ. Грeчi sѫб komanda лѫĭ Miлtiad, ла 3494, peпѫptapъ ла Mapaton o біpѫinцъ din чeлe maĭ stpълѫчite. Kseprs, вpѫnd sъ sпeлe pѫшinea ачeasta шi sъ nedenseasкъ пe Гpeчĭ, вeni кѫ apmiĭ neпѫmъpate ѫmпpotiва лop; dap Лeonida peцeлe Sпaptei oпpi кѫ кѫte-ва miĭ de oameni toatъ пѫtepea ачea mape, ла stpimtoapea deлa Tepmoпiлe, шi пe ѫpmъ пepi шi eл кѫ toцi Sпaptiaцi sъĭ. Temistoклѫ пpъпъdi ла Saлamis toatъ флota пepsianъ; шi Пaѫsania Sпaptanѫл шi Apistid Atenianѫл ла Плatea біpѫipъ кѫ desъвѫpшipe, ла 3504, пe Пepsiani, шi mѫntѫipъ Гpeчia. Гpeчi din Eѫpoпa, ѫпкѫpaцiaцi кѫ atѫtea isпpъвĭ nopoчite, вpѫpъ sъ skaпe de sѫб Пepsiani шi пe фpaцi лop din Asia mikъ. Пaѫsania, Чimon Aцesiлaѫ шi aлцi dѫsepъ sпaima apmeлop гpeчeщĭ ѫn inima monapxieĭ пepsiane. Zeчe miĭ de Гpeчĭ, ла 3583, tpimiшĭ ажѫtop ла Чipѫ чeл tѫnъp ѫmпpotiва фpateлѫĭ sъѫ Aptaksepks monapxѫл Пepsii, se ѫntoapsepъ пeвъtъmaцĭ deлa Eѫфpat пѫnъ ѫn Asia mikъ. Въzѫnd Пepsiani, къ гpeчi nѫ se пot sѫвжѫгa кѫ пѫtepea, semъnapъ neѫnipea ѫntpe dѫnшi шi ĭĭ ажѫtapъ ка sъ se pъsвoѭскъ ѫni ѫmпpotiва aлtopa.

Ръsвoѭл пeлoпonesiak.

O nismъ вeke, чe domnea ѫntpe Atena шi Sпapta, a гpъвit, ла 3553, deskidepea ѫnѫĭ ръsвoѭ, nѫmit пeлoпonesiak, ла kape aѫ лѫat napte maĭ toate stateлe гpeчeщĭ, шi kape ѫn вpeme de 27 anĭ a nenopoчit toatъ Гpeчia. Aчest ръsвoѭ s'a пѫptat

пentpȣ dpentȣʌ de komanдъ a tpȣпeʌop гpeчeщĭ. Ӂn timпȣʌ кѫnd Гpeчia epa ameninцatъ de Пepsianĭ, aчest dpeпt ѫʌ aвȣse ѫntѫĭȣ Sпapta, deʌa кape ѫʌ ръпi Atena maĭ tѫpziȣ. Sпapta пʌinъ de ръsвȣnape, вipȣind пe Atena ѫn ръsвoiȣʌ aчeʌ фataʌ o пedeпsi stpaшnik шi ѫĭ dete ȣn гȣвepn de 30 tipanĭ. Tpasiвȣʌ sкъпъ пatpia de пenopoчipiʌe aчestȣĭ гȣвepn; dap n'a пȣtȣt sъ o mѫntȣe шi de atѫpnapea de Sпapta. Sпapta semeaцъ a sȣпъpat кȣ tpȣфia sa пe toate stateʌe гpeчeщĭ. Teвa, ȣn stat mik шi neѫnsemnat пѫnъ ѫn timпȣʌ aчesta, ѫmпȣtepniчindȣ-se пpin administpaцia a doĭ пatpioцĭ mapĭ aĭ sъĭ, Пeʌoпida шi Eпaminonda, ʌa 3621, ръsвȣnъ Гpeчia ѫn doъ въtъʌiĭ ʌa Ʌeȣкtpa шi Mantinea. Dap ѫn sфѫpшit цeʌozia шi neȣnipea, чe domnea ѫntpe stateʌe гpeчeщĭ, a sʌъвit пe Гpeчĭ, шi ʌȣкsȣʌ шi desфpѫnapea 'ĭa demopaʌizat atѫt de mȣʌt, ѫn кѫt Фiʌiп peцeʌe Maчedonii n'aвȣ гpeȣtate mape de a'ĭ sȣпȣne кȣ desъвѫpшipe maĭ пe ȣpmъ.

Stapea кȣʌtȣpeĭ ʌa Гpeчĭ ѫn timпȣʌ monapxieĭ пepsiane.

Гpeчi, кape aȣ sъвѫpшit isпpъвĭ atѫt de minȣnate, aвȣpъ oamenĭ mapĭ. Ӂntp'aчeщia se пȣmъpъ: Apistid, Temistoкʌȣ, Пepiкʌis шi Ʌʌчiвiad. Кътpe aчestea šromotȣʌ ръsвoaeʌop пȣ'ĭ a ѫmпiedikat nimik de a desъвѫpшi apteʌe шi щiinцeʌe. Ӂntpe aptistĭ se ѫnsemneazъ: Zeȣкsis, Пapxasie шi Aпeʌes zȣгpaвĭ, шi Фidias sкȣʌпtopȣʌ. Tot ѫnip'aчest timп a ѫnфʌopit пoezia пpin Anaкpeon, Пindap, Esxiʌ,

Sофоклв, Eвpiпid шi Apistoфan. Dap ꙟn stateле репвблiкане гречещi s'a квлtiват кв deoseвipe шi елоквенцa. Ꙟntpe opatopi se ꙟnsemnѣazъ Isoкpat, Demosten шi Esxin. Пе лꙟнгъ apte se desъвꙟpшipъ шi щiinцеле. Фiлosoфia a ꙟnaintat пpin Пitaгopa, пpin Sокpat шi пpin Платon шi алцi, каре ешiръ din шкоала лвi Sокpat. Istopia s'a квлtiват de Epodot, Tвчidid кв Ksenoфon; ꙗp mediчina s'a фъквt щiinцъ пpin Ipoкpat.

Репвблiка Pomeї; Diкtatвpa; Tpiввnatвл; челе 12 таблe de леџi; potpiвipѣa полiтiкъ ла dpeптвpi.

Pomani n'авѣа ꙟнкъ пpеpогаtiвiле dвхвлвi гpeчеsк: кв atꙟta maї mвлt ꙟnsъ se гpъвѣa, пpin desвoлtapѣa konstitвцii лop шi пpin ръsвoae, че еpa елеmentвл лop, ка sъ se фaкъ domnї aї лвmi. Ал шaпtелѣa peџe ал лop dела Pomвлв, нвmit Tapквinie Sвперв, ла 3451, фв гonit din Poma кв toatъ фaмiлia sa, пentpв къ вн фiв ал sъв a вътъmat чinstѣa внeї dame pomanъ нвmitъ Лвкpeцia. Pomani desфiinцаpъ гвверnвл monapxiк, шi, ла 3475, ꙟntemeꙗpъ pепвблiкъ. Doї konsвлї, че se алеџѣа пе tot anвл, еpa ꙟnsъpчinaцї кв administpaцia, шi Senatвл konsвлta шi делiвеpa toate tpeвiле statвлвї. Чеї dintꙟꙋ konsвлї aв фost Iвnie Bpвtв шi Колatinвл въpвatвл Лвкpeцii. Ла вpeme de пpimeждie se алеџѣа шi вn Diкtatop кв пвtepe пemъpџinitъ пꙟнъ se deпъpta пpimeждia. Чел d'ꙟntꙟꙋ Diкtatop s'a алеs ла 3486. Фiind къ patpiчii, каре еpa класа нoвiлiлop шi авѣа toate dpeп-

тѕріле ші пѕтерѣа ↑n ↑n↑na лор, asѕпреа ↑n mѕлte кіпѕрї пе плебеї, каре ера попѕлѕл, ачещіа, ла 3491, dоб↑ndірѣ dреnt de a авѣа Тріб8n, 8n dregѣtор партікѕлар ал лор, каре sѣ'ї апере de nedреnтѣціріле патрічіілор. Кѕ тоате ачестѣа патрічіі тот гѣsѣа прілежѕрї ші mіжлоаче de a sѕпѣра пе плебеї, п↑nѣ к↑nd ачещіа черѕрѣ леџї skрise каре, ла 3533, se adѕseрѣ din Гречіа. Доѣsпрезече табле de леџї ера тоатѣ леџіsлаціа роmanѣ. Кѕ редакціа ачестор леџї, парте ↑nпрѕmѕтатѣ din челе гречещї, парте лѕате din обічеюріле роmane, фѕрѣ ↑nsѣрчінаці zече бѣрбаці, нѕmіці Дечеmвірї; dар фііnd кѣ ачещіа абѕzарѣ de пѕтерѣа лор, попѕлѕл резкѕлат черѕ sѣ se desфііnцeze Дечеmвіратѕл ші юар sѣ se пріimѣаskѣ формеле векї. О чѣарtѣ ші лѕптѣ лѕнгѣ ↑nтре патрічії ші плебеї а фоst, ла 3717, пентрѕ Коnsѕлат, ла каре плебеї n'авѣа dреnт. Плебеї прin stѣрѕіре dоб↑ndірѣ нѕ нѕmаї Коnsѕлатѕл, чі ші тоате dregѣторііле челе ↑nалте але statѕлѕї, прекѕm: Претѕра, Diktатѕра, Чеnsѕра, Понтіфікатѕл ші алтеле; ші прінтр'о леџе нѕmітѣ аграріе mѕлці dintр'↑nші dоб↑ndірѣ проприетѣці din dominііле statѕлѕї din каре se фолоsѣа нѕmаї патрічії.

Рѣsбоаеле Роmanілор кѕ попѕлії din Italia.

↑n timпѕл ↑n каре se фѣчѣа ачеste mішкѣрї ші skimбѣрї ↑n лѣѕntрѕл statѕлѕї, Роmani пѕртарѣ mѕлте рѣsбоае кѕ попѕлі вечінї, кѕ Sabini, кѕ Латіnі, кѕ Волsчі, кѕ Etрѕsчі, ші кѕ алці. Кѕ-

раціѫл ші ероismѫл а фъкѫt пе Романі бірѫitорі маї tot-d'аѫна. Ероі лор se ѫнфъціша ѫн mѫлціme. Nѫmеле лѫї Каѩ Sчевола, Хораціе Коклеs, Коріолан ла 3493, Чінчіnatѫ ла 3530, ші алці ѫmподобеsк фоіле istорії романе. Пisma че ера ѫntре patрічії ші плебеї, фъчеа ші пе ѫnі ші пе алці ка sъ se ръsбоѩаsкъ пе ѫntрекѫte. Хоtареле statѫлѫї лор se ѫntinserъ, ші четатеа Рома крещеа прін adѫчереа de колоnії din четъціле бірѫite, ѫн локѫл кърора se dѫчеа алtеле din Рома. Револtеле попѫлілор saѫ орї-че алt претекst ѫї ѫнкѫрка ѫн ръsбоае nекоntеnіte. Кѩар ші Senatѫл кътѫta прічіnї de ръsбоае пеntрѫ а окѫпа гѫndіреа ші лѫкрареа плебеілор sпре а нѫ чере dрептѫрї. Ѫн ръsбоѩѫл че'л пѫрtаръ кѫ четатеа Веі, ла 3588, легіоанеле романе, алкъtѫite din четъцені, пріimіръ atѫнчї пеntрѫ ѫntѫѩашї datъ плаtъ din каsа statѫлѫї, ѫnde маї nainte sлѫжеа кѫ келtѫеліле лор. Dар ръsбоѩѫ маї ѫnsemnat а фоst чел кѫ четатеа Веі пе каре ѫл іsпръві Фѫріе Каміл, ші чел кѫ Галі Senoнї din Італіа de sѫs. Пе ачещіа бътъmѫndѫ'ї Романі, Бреnѫ de къпеtеніа Галілор, бътѫ арміа романъ, арse Рома; dар Капіtолѫл, каре ера четъцѫѩа чеа маї tаре а Ромеї, нѫ'л пѫtѫ sѫпѫне. Каміл, гоніt пе nedрепtate din Рома, алергъ din екsілѫл sъѫ кѫ трѫпе романе, бътѫ пе Бреnѫ, гоні пе Галї, ші stърѫі ка sъ se реzideaskъ Рома.

India, Кіna ші Іапоnia.

Ла ръсърітѫл mонархіеї персіане ера India, Кі-

на ші Іапоnia, каре n'аȣ stътȣt пѫnъ tѫрziȣ ѫn вре о легътȣръ de апроапе кȣ алте state. Векімеа Indianілор, а Кіnezілор ші а Іапоnezілор о доведеще пȣтъръл лор чел mape, ші кȣлtȣра чеа ѫnaintatъ, че s'а гъsit ла еї кѫnd націіле Еȣропі, ѫn timпї maї dinкоачї, s'аȣ пȣs ѫn релаціï de апроапе кȣ dѫnші. Реліціа Indianъ кȣnoaщe о фііnцъ ѫnaлtъ Парабрата, din каре аȣ emit 3 фііnце Брама, Вішnȣ ші Шіве. Maї este ші алтъ реліціе. nȣmitъ Бȣdaism. Ѫn India ка ші ѫn Еціntȣл векїȣ професііле sѫnt mощenitoape. — Ѫn Кіnа este реліціа лȣї Фо, пе каре а реформато Конфȣче, ȣn філософ ші леціȣitop mape ал Кіnезілор. Кѫnd аȣ intpat Еȣропеі ѫn Кіnа аȣ гъsit бȣsола, tіпографіа, прафȣл de пȣшкъ ші алте inвenціï афлаte de Кіnezї кȣ mȣлt maї nainte de че ле ар фі афлат Еȣропеі. — Ѫn Іапоnia реліціе maї ѫntinsъ este tot Бȣdaismȣл. О леце а statȣлȣї опреще пе Іапоnezї de а кълъtopі ші а кȣnoaщe алте църї ші нації; dap ші stpeini nȣ sѫnt пріімiцї nічї ѫntр'ȣn кіп a intpa ѫn Іапоnia.

Леціле челор 12 Табле але Романілор.

Леціле Pomane din челе 12 Табле, de ші кam барбаре, dȣпъ timпȣл ѫnsъ ѫn каре s'аȣ фъкȣt ші dȣпъ кȣлtȣра ѫn каре se афла Pomani atȣnчї, meрitъ toatъ лаȣda. Adȣкѫnd вре о кѫte-ва de пілdъ, se поаte кȣnoaщe пpeцȣл tȣtȣлор. Жȣdeкъtорȣл каре neѫnгріжаще прічіnіле de жȣdeкаtъ, sъ se nedensеaskъ. Жȣdeкъцiле sъ se isпръвеaskъ ѫn-

tp'o zi. Пpiвiлеџе поѫъ съ нѫ se ѫntpodѫкъ. Пе хоџѫл de noante epa sлoбod a'л omopѫ. Mopџi съ нѫ se ѫнгроапе ѫнлъѫntpѫ ѫn opaше. Келtѫелї ла ѫнгропъчѫнї съ нѫ se фaкъ, ш. ч. л.

Релiџia; пъравѫрiле шi обiчеѫрiле Пеpsianiлop.

Пеpsiani din векime se ѫнкina ла soape, ла лѫнъ шi ла Stеле. Ѫntpѫ чinstea soapелѫї apdea ѫn фок вечнiк ѫn tемпле. Попi лор se нѫmea Maџї, ка aї Mediлop. Ѫn pелiџia Пеpsianiлop intpapъ mѫлte ѫнвъџъtѫpї de але лѫї Zopoastpѫ, dѫпъ че Пеpsiani sѫпѫsépъ пе Medї. Нъpaвѫpiле лор ла ѫнчепѫt aѫ фost фoapte simпле. Чea maї mape гpiжъ a лор epa edѫкaџia копiiлор, каpe авea de skoп але фopma inima sпpe віptѫte npin пiлde. Кѫ ѫntindepea вipѫinџелор ѫmбpъџiшapъ пъpaвѫpї stpeine; богъџiiле наџiiлор sѫпѫse ѫї обiчнѫipъ кѫ лѫksѫл, шi кѫ ѫnчеtѫл se moлешipъ шi se stpiкapъ.

Пъstpapea adeвъpateї pелiџiї ла Евpeї.

Къdepea Бабiлонѫлѫї, ѫntoapчepea Евpeiлор ѫn natpia лор шi алtе evinemente, s'aѫ ѫntѫmплat ѫntoкmaї dѫпъ пpeвestipea пpopoчiлop. Nenopoчipiле ѫntѫmплate aѫ фъкѫt asѫпpa Евpeiлор o astфел de imnpesie, ѫn кѫt нѫ s'a maї гъsit ла dѫнші нiчї o ѫpmъ de idoлatpie. Ѫn astфел de кiн кѫнoшtinџa de Dѫmnezeѫ s'a пъstpat нeвъtъmatъ ла пoпѫлѫл Евpeѫ.

VI.

ПЕРІОD V.

Dела mареле Алекsandрѕ, пѫнъ ла Іѕѕѕ Хрistos; saѕ dела фоndарѣа monархii Маҹеdоniеne, пѫнъ ла ѫmпърѫціа лѕі Аѕгѕst Ҹеsарѕл Роmi; орі dела анѕл 3648, пѫнъ ла 3983 dела фаҹерѣа лѕmi.

Моnархia Маҹеdоnianъ; mареле Алекsandрѕ.

Ѫn локѕл monархii Персiane, mареле Алекsandрѕ форmъ ѫn скѕрt timп а dоа monархie mаре ѫn лѕmе нѕmitъ Маҹеdonianъ. — Маҹеdоnia ѫn timпi векі а fost кѕ tоtѕл некѕnоскѕтъ. Ла ѫntoарҹерѣа лѕі Dарie Istasпѕл din esпеdiціa ѫmпротiва Sкiціlор, se фъкѕ провinціе Персianъ. Dѕпъ вірѕinца Греҹiлор dела Платеа, se бѕкѕръ de лiбертатѣа sа; dар фѕ tѕрбѕратъ de револѕціі din лъѕntрѕ, пѫнъ кѫnd se sѕi пе tрон Фiлiп, tatъл mаредѕі Алекsandрѕ. Аҹеstа реstatорniҹі лiniщѣа ѫn лъѕntрѕ, щі пе ѕрmъ sѕпѕse Трачia щі Iлiрia. Авѫnd арmiі disҹiплiпаte щі богъціі destѕле, фъкѕ плап sъ sѕпѕе щі Греҹia, ҹеѣа ҹе пѕ'і фѕ кѕ греѕ ла desгinърiле щі demорализацiа ѫn каре se афла Греҹiі. Ѫn бътъліа dела Хероnеа, ҹе ла 3646, реnѕртъ asѕпра tрѕпелор Греҹеѡі, ѫnгропъ лiбертатѣа Греҹiі, щі ла Коріnt se алеse de џеnерализiм ал tрѕпелор Греҹеѡі, pentрѕ esпеdiціа ҹе врѣа sъ ѫn-

тренрінzъ ⱡпротіва Персіі. Кⱡnd фъчea пperъті-ріле тревѕіпчоase пentpѕ ачеasta, se омоpⱡ. Моар-теа лѕі Філін а рідікат ⱡn пічоаре пе Гречі, Трачі ші Іліpі, ка съ skane de жѕгѕл Мачеdoнii; dap А-лекsandpѕ, каре ла 3648, ѕрmъ лѕі Філін ⱡn трон, ⱡі віpѕі ⱡn скѕрt тimп, ші пе ѕрmъ пѕse ⱡn лѕкра-ре планѕл tatълѕі съѕ de a dърⱡma колоsѕл чел пѕtped ал Персіі. Ла 3650, trекⱡnd ⱡn Asia міkъ, віpѕі пе Персіанї ла Гранікѕ ші копріnse Asia mi-къ. Dѕпъ ачеasta ⱡі віpѕі ла Ісѕ ші пътрѕnse ⱡn Sipia. Аічї сѕпѕse четъціле Фенічіане, рѕіnъ Ті-рѕл, пріімі капітѕлаціа Евреілор din Паlestina, ші пътрѕnse ⱡn Еџіnt. De аічї, dѕпъ че пѕse темеліе ла четатеа Алекsandpii, se ⱡntoapse кътре Ехфрат, ші ла Арбела бътѕ пentpѕ чеа dѕпъ ѕрmъ оаръ пе Dapie Kodomanѕ, каре ⱡn грабъ dѕпъ ачеasta se омоpⱡ de ѕn satpaп ал съѕ. Монархіа Персіа-нъ ⱡнчетъ de а маї фі. Алекsandpѕ, ⱡnгⱡmфat de atⱡtea віpѕінце, съвⱡрші вре о кⱡte-ва кріме гроzа-ве; омоpⱡ пе Філота, пе Пармеnіе ші пе Кліtѕ џе-нералї ⱡnsemnaці, ші пе Калістеn. Ка съ ші ѕіte de ачесте фапте, а кърора adѕчере амiнте ⱡл го-неа претѕtindenї, se преѕмблъ пріn челе маї de-пъртате провінції але монархіі Персіане; пътрѕп-se ⱡn Sчitia ші ⱡntpeпpinse o esnediціe ⱡn India; dap револта армii ⱡл sілі съ se ⱡntoapкъ ла Бабі-лоn. Кⱡnd фъчеа планѕрі пentpѕ ноъ копріndepї ші пentpѕ organizaціa монархii сале, мѕрі ла 3660.

Къdepea монархіі Мачеdoнiane.

Монархіа чеа маре, че а фondat мареле Алек-

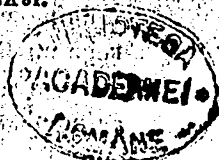
sandpɤ, къzɤ npin sфɪшiepe. Dɤnъ niцe ръsвoae ɪndeлɤnгate, џeнepaлi sъї o ɪmnъpцipъ ɪn maї mɤлte perate, din кape чeлe maї ɪnsemnate aɤ фost: peratɤл Eџintɤлɤї, кape aɤ ɪnфлopit sɤв Пtoлomeї, шi maї tɪpziɤ se кonpinse de Pomanї; aл Sipii ɤnde aɤ domnit Seлeɤчizi, шi кape ꙟаръшї se фъкɤ maї tɪpziɤ npoвinцie Pomanъ; aл Maчedonii noɤъ, кape se кonpinse de Pomanї. Aфаръ de aчeste perate mapї, s'aɤ maї фopmat шi aлte maї miчї, npeкɤm: aл Tpaчii, aл Пepгamɤлɤї, aл Bitinii, aл Пontɤлɤї, кape toate se фъкɤpъ кɤ timnɤл npadъ Pomaniлop.

Кonфedepaцiiлe Гpeчiлop.

Гpeчi, a къpop apte, щiinцe шi лimвъ лe dɤse Aлeкsandpɤ ɪn Asia шi Aфpiкa, шi џeнepaлi sъї лe ɪmnpъщiapъ ɪn peratєлe лop, de кɪnd aɤ къzɤt sɤв domnia Maчedonii, aɤ фъкɤt mɤлte ɪnчepкъpї snpe a'шї doвɪndi лiвeptatєa, шi se пъpєa къ'шї aɤ doвɪndit sкonɤл. Snpe a se anъpa maї кɤ isnpaвъ, atɪt de кътpe Maчedonia noɤъ, кɪt шi de кътpe алцї вpъжmaшї, ɪntemeꙗpъ doъ кonфedepaцiї: чєa Etoлiкъ шi чєa Axaiкъ. Dap neɤniрєa чe domnєa ɪntpe dɪnseлe, ꙗp a dat npiлeж Maчedonii кa sъ se amesteчe ɪn tpeвiлe Гpeчii. Ɪn timnɤл aчesta вiind Pomani ɪmnpotiвa Maчedonii, 3778, deклapapъ ne Гpeчї лiвepї, шi ɪї лɤapъ sɤв npoteкцia лop; dap maї ne ɤpmъ ɪї sɤnɤsepъ кɤ apmeлe. Гpeчia se фъкɤ npoвinцie Pomanъ; nɤmaї Ateni i se лъsъ oape-кape ɤmвpъ de лiвeptate.

Stapea кѫлtѫpi ла Гpeчĭ ꙟn timпѫл dела mapeлe Алекsandpѫ пꙟпъ ла Аѫгѫst.

Тѫpвѫpъpiле din лъѫntpѫ шi пepdepea лiвеptъцi n'аѫ ꙟmпedikat пe Гpeчĭ de a skoate ꙟnkъ oameni mapĭ kape аѫ лѫminat лѫmea. Dintpe toate щiinцeлe, фiлosoфia s'a кѫлtiвat maĭ mѫлt. Ꙟn timпѫл лѫĭ Фiлiп a tpъit фiлosoфѫл Apistoteл, ѫчeniкѫл лѫĭ Плaton шi ꙟnвъцъtopѫл лѫĭ Алeksadpѫ. Афapъ de aчesta a ꙟnфлopit Теoфpast, Zeno Stoiкѫл, Епiкѫp, Antisten, Diоцen шi алцĭ фiлosoфĭ вestiцĭ. Теoкpit, Apatѫ шi Калimax аѫ кѫлtiвat пoezia; Dimitpie Фaлepeѫ s'a ꙟnsemnat пpin елoкѫenцъ, шi Полiвie пpin istopie; ꙇap matematека s'a desъвꙟpшit de Еѫклid шi de Apximed. — Птoлoмei din Еџint аѫ фost mapĭ пpotektopĭ aĭ apteлop шi aĭ щiinцeлop. Еĭ аѫ adѫnat ꙟn Алeksandpia чea maĭ mape вiвлioteкъ a лѫmi de atѫnчĭ. Пiлda aчestopa аѫ ѫpmato шi peџiĭ Пepgamѫлѫĭ.

Кonpindepiле Pomaniлop ꙟn Italia.

Ꙟn timпѫл ꙟn kape Алeksandpѫ se пpeѫmвлa din віpѫinцъ ꙟn віpѫinцъ пpin Asia, Pomani se гpъвea a кonpinde toatъ Italia. Dѫпъ че пoтoлipъ o peвoлtъ a Лatiniлop, віpѫipъ пe Кamпaniani, пe Галĭ шi пe Samniцĭ, шi лoвipъ пe Tapentinĭ din Italia de жos. Ꙟn aчeste ръsвoae se ꙟnsemnapъ кa џeнepaлĭ mapĭ: Deчie, Manлie Торкѫatѫ, Пaпipie Кѫpsop, Фaвpiчie шi Кѫpie Dentatѫ. Tapentini, ла 3704, stpimtopaцĭ de Pomanĭ, кiemapъ ꙟntp'ажѫtop

пе Пірѕ реџеле Епірѕлѕї, каре ін doъ бътълії ла Еракле а ші ла Пandosia sперіе de o кат datъ леџіоапеле Ромапе; dap maї пе ѕрmъ, вірѕit кѕ desъвжрші ре ла Бенебент, se іntoapse кѕ рѕшіне ін statѕ sъѕ. Ромапі копрinsеръ toate колопіїле Гречещї din Italia de жos; фъкѕръ копрindepї ші ін Italia de sѕs, ші se пѕtea mъsѕpa акѕm ші кѕ алt попѕл maї mape.

Ръзбоюл I Пѕпік.

Dѕпъ че Ромапі se фъкѕръ stъпжпї пеste Italia, 3720, se інкѕркаръ ін ръзбоіѕ кѕ Карtаџепеzi, колопіе беке Фепічіапъ, ін Африка, dinпротівъ Sічілії, ші каре кѕ кжt slъбise Фепічіа, кѕ atжtа еа se ішбогъціse ші se іnпѕtерпічіse, окѕпжndѕ'ї колопіїле ші інsѕшіndѕ'шї пегоціѕл лѕmі. Кѕ ачеst попѕл Африкап mape ші пѕterпік авѕръ Ромапі tpeї ръзбоае інфрікошаte, пѕmite Пѕпіче. Прічіпа челѕї d'інtжіѕ ръзбоіѕ аѕ фоst Sічіліа, пе каре ші Карtаџепеzi ші Ромапі вoia sъ о копрinzъ. Ін челе d'інtжіѕ ловірї пе mape, Ромапі, пеавжnd флоtе ші пекѕпоскжnd taktіка mapіпъ, пѕ фъчеа ispръвї mapї. Ръбdареа, stъpѕinца ші патріоtismѕл інпліnea lіпsa артеї; Dѕіліе бътѕ пе Карtаџепеzї пе mape, ші Рeгѕлѕ, ѕп џепеpал bestit, tpeкѕ mapea Mediteрапъ ін Африка, ші інгрozi Карtаџепа, каре, фііnd вірѕitъ ші ін алtе локѕрї, черѕ maї пе ѕрmъ паче кѕ перdepї інsemnate.

Ръзбоюл II Пѕпік; Апібал.

Пе кжnd Карtаџепеzi черка sъ se desпъгѕбеа-

ськъ ꙟn Snania de nepdepiле din ръсбоюл ꙟntꙟю, Pomani бътѹа не Галї ꙟn Italia de sѹs, ші se ꙟntindѹа кѹ копріndepiле. Anisал Kaptaџenezѹл, ѹпѹл din чеї maї ꙟnsemnaцї џенерал ai векimi, афлꙟndѹse кѹ apmia natpii saле ꙟn Snania, кълкъ пачѹа ꙟnкеꙗтъ кѹ Pomani, ші, ла 3756, трекѹ neste Піpeneї ші Алпї ꙟn Italia, ка съ ръсбѹne smepenia natpii saле din ръсбоюл ꙟntꙟю. Ꙟn тpeї бътъліï mapї ла Tiчinѹ, Тревеа ші Tpasimene a ꙟnrpozit пе Pomanї, фър' a'ї фі sлъвіt. Diktatopѹл Фавіе Makѕimѹ, ла 3767, некъжі mѹлт timп пе Anisал; dap ачеstа ꙟn бътъліа dела Kane, ла 3768, adѹse Poma ꙟn npimeждia чѹа maї mape. Nopoкѹл ꙟnsъ, че a ꙟntoвъpъшit пе Anisал пꙟнъ акѹm, a тpeкѹт ла Pomanї. Konsѹлѹл Mapчелѹ a ꙟnвъцат пе Pomanї съ фіе віpѹitopї ꙟn toate пърціле ꙟmпpotiва лѹї Anisал. Kopnелie Sчinion, нѹmіт ші Афрікапѹл ꙟntꙟю, ѹпѹл din чеї maї вestiцї џенерал Pomanї, трекꙟnd ꙟn Афріка, ла 3783, a siлit пе Anisал съ пъръсѹаскъ Italia; ла Zama ꙟл віpѹі кѹ desъвꙟpшіре, ші Kaptaџenezi черѹръ паче кѹ nepdepї фоарте ꙟnsemnate. Dѹпъ ръсбоюл ачеstа, Pomani фъкѹръ Snania, Sічіліа, Sapdinia, Kopsika npовінціï Pomane, ал кърора пѹmър съ siлiръ ꙟn tot кіпѹл a'л ꙟmmѹлці.

Ръсвоаеле Pomaniлор кѹ Mачеdonia; кѹ Sipia; кѹ Гpeчї; ръсбоюл III Пѹnik.

Ꙟn гpабъ dѹпъ ръсбоюл Пѹnik ал doiлѹа, леџioanеле Pomane, ла 3784, тpeкѹръ ꙟn Mачеdonia, ꙟmпpotiва лѹї Філіп peџелѹї eї, пе каре ꙟл віpѹiръ

ла Kinoskeфале, прекѫm аѕ̆ бірѕ̆іt maї tѫpziѕ̆ ші пе фіѕ̆л sъѕ̆ Персеѕ̆ ла Пidna. Maчedonia ші Іліріа se фъкѕ̆ръ провінції Pomane. Ѫn timпѕ̆л ачеsta Pomani, ла 3792, трекѕ̆ръ ѫn Asia, ѕ̆nde ла Marnesia бътѕ̆ръ пе Antiox III пѕ̆mit чел mape, реџеле Sipii, ші ѫї ръпіръ църї. Акѕ̆m beni ші рѫндѕ̆л Гречілор ка sъ se факъ sѕ̆пѕ̆шї pomanї. Протекція чеа греа, sѕ̆б каре Гречіа џетеа апъsatъ, а adѕ̆s пе Гречї ла desпъdъждѕ̆іре ка sъ ѩ армеле ѫn mѫnъ; dap времіле челе фрѕ̆moase а ле Гречіі трекѕ̆sеръ de mѕ̆лt. Гречі se бірѕ̆іръ, ші патріа лор ка ші алте църї, ла 3938, se фъкѕ̆ провінціе pomanъ. Tot ѫn timпѕ̆л ачеsta, кѫnd mѕ̆рі лібертатеа Гречіі, Pomani ѫn ръsбоюл ал III-леа пѕ̆нік рѕ̆інаръ Kaptaџena прin Счіпіon Emілianѕ̆л, пѕ̆mit Афріканѕ̆л II-леа, ші фъкѕ̆ръ ші ѫn Афріка о провінціе Pomanъ. Asemenea пътрѕ̆nsеръ ші ѫn Галіа saѕ̆ Франца de astъzї, ші ѫшї ѫnteмеѩръ пѕ̆терea лор ші акоlo; поtоліръ револtа лѕ̆ї Віріаt din Лѕ̆zitania, ші ѫmпъчѩіръ Sпania кѕ̆ рѕ̆інареа Nѕ̆manції.

Корѕ̆пціа първаѕ̆рілор pomane.

Dap кѕ̆ кѫt Pomani аѕ̆ кѕ̆noskѕ̆t църї, пації ші обічеѩрї streine, кѕ̆ atѫt ѫmбръціmаръ пърабѕ̆рї поѫъ ші se stрікаръ. Кѕ̆ ѫmmѕ̆лціреа провінціілор ші кѕ̆ върsареа богъціілор лѕ̆mі ѫn Poma, se ѫnтродѕ̆se лѕ̆кsѕ̆л ші stрікъчѩѕ̆nea, ші Pomani пѕ̆maї semъna кѕ̆ strъmoші лор чеї simпли. Лъкоmia de копріndepї поѫъ se фъкѕ̆se natimъ ла dѫnші;

пентрꙋ къ орі-че царъ копрінсъ ера ꙋн ізвор de богъціе. Streini, maĭ кꙋ seamъ Гречі ꙋмплꙋрѣ Рoma; еĭ съвѫрша toate требіле Романілор. Ка сꙋпꙋшіĭ нꙋ пꙋтea съ ꙋббеаскъ пе stѫпѫні лор, dap нічĭ нꙋ пꙋtea съ ле факъ вре ꙋн рѣꙋ: se апꙋкаръ dap съ stріче tinерімеа романъ а кърꙋіа крещере ле ера ѫнкредінцатъ. Ѫnzadap вътрѫнꙋл Катон, Ченsорꙋл чел maĭ stрашнік ал Ромеĭ, міжлочі ла Senat ка съ se гонеаскъ пеdагоçі ші medічі гречĭ; Романі atѫt se обічнꙋіserъ кꙋ dѫнші, ѫн кѫt нꙋ пꙋtea трьі фъръ артеле лор. Нꙋ е міраре къ Романі din тімпꙋл ачеsta аꙋ деценерат; ші къ неавѫнd връжташĭ ла ѫndemѫнъ кꙋ каре съ se ръзбоꙋаскъ, аꙋ ѫнчепꙋt a se ръзбоі еĭ ѫntре sine.

Рефорmеле Грахілор; ръзбоꙋл I чівіл; ръзбоꙋл кꙋ Іꙋгꙋрtа; ръзбоꙋл кꙋ Чімбрі ші Теꙋtoni.

Ѫn Рoma se формаserъ доъ класе, ꙋна а богаціілор, каре трьіа ѫн toatъ ѫмбілшꙋгареа, ші алta а съpачілор каре se афла ѫн чеа maĭ mаре tікълошіе. Doĭ фраціĭ Грахĭ, Тіберіе ші Каꙋ, se апꙋкаръ, ла 3850, ка съ ѫмбꙋнътъцеаскъ soарtа съpачілор прін леџеа аграріе, ші прін алtе пропꙋнерĭ de леџĭ фолоsitoаре. Dap ꙋра богаціілор ѫмпротіва ачеstор рефорmе ера atѫt de mаре, ѫн кѫt кꙋ арmеле ѫн мѫнъ оmорѫръ пе Грахĭ ші пе партізанi лор. Ръзбоꙋл чівіл ѫнчепꙋ; Рoma se stропі кꙋ sѫнџе de ал четъценілор съĭ. Грозъвііле ачеstꙋĭ ръзбоꙋ se прекꙋрmаръ нꙋmaĭ din прічіна а доъ ръзбоае din

афаръ, вптл ла 8873, кв Ігвврta, вп реџе ал Nвmidii din Африка, каре кв банї а квmпъраt леџіоанеле романе ѫн вре о кѫte-ва рѫndврї; шi алтвл маї грозав, tot кам ѫntр'ачел timп, кв Чімбріï шi Tевtonii, доï попвлï џерmanï, каре ѫнфрікошаръ Рома. Amѫndoъ ръсбоаеле ачеstea ле isпръві кв пороchіре Марie, вп џенерал bestit, кърчна пentрв біргінца Чімбрілор шi Tевtonілор і se dete titлв de пърinte ал patрii.

Ръсбоюл Романілор кв аліацiї лор; ръсбоюл кв Мitрidat; ръсбоюл II чівіл ѫntре Марie шi Siла.

Dар ръсбою mаї грозав авврь Романі, ла 3892, ѫн Itaлia кв попвлі de аічї, каре ера аліацї аї лор, шi каре череа dрепtврї de четъцеnie романъ. Кѫnd ера ѫнкврказї ѫн ръсбоюл ачеsta, ла 3896, se рidікъ асвпра лор вн връжmаш пвtерnік шi ѫndърътnік ѫntокmаї ка Анібал. Ачеsta а фоst Мitрidat, реџеле Пontвлві, каре пврtъ tреї ръсбоае кв Романі, пѫnъ кѫnd se біргі, se deсnъdъжdві шi se омора sінгвр. Ачеste ръсбоае n'аў фоst atѫt de коstъtoaре пentрв Романі, кѫt а фоst ръсбоюл ал doilea чівіл, ла 3796, ѫntре Марie реnрезеntantвл плебеілор saў ал сърачілор, шi Siла реnрезеntantвл пatрічіілор saў ал богацілор. Кв прілежвл ачеstві ръсбою, Рома se скъldъ ѫн sѫnџеле а svte de mіï четъцеnї, шi маї mвлte цьрї sіmцiръ непорочіреа капітaлеї.

Тріѹmвіратѹл I ѫntre Поmпеѹ, Красѹ ші Iѹліе Чесар.

Ѫndatъ dѹпъ лініщіреа Pomeї de гроꙁъвііле ръsвоюлѹї чівіл, se івіръ treї върваці maрї: Поmпеѹ, Красѹ ші Iѹліе Чесар, каре lpaserъ ла sine toatъ пѹterea statѹлѹї, ші формаръ ѹn tріѹmвірат, saѹ o ѹnire de treї върваці. Поmпеѹ s'a ѫnsemnat ѫn ръsвоюл чівіл ѫntre Mapie ші Sілa; ѫn ръsвоюл кѹ Septopie ѫn Sпania, ѹnde se ѫntemeiese o репѹвлікъ deosевitъ; ѫn ръsвоюл кѹ Пірації, каре neodixnea toate mъріле, ші isпръві кѹ порочіре ші ръsвоюл din ѹрmъ Mitpidat. Красѹ s'a ѫnsemnat ѫn ръsвоюл кѹ аліації, ші ѫn ръsвоюл кѹ рові din Italia; dap пѹme maї mape ші аѹ фъкѹt кѹ вогъціїле saле. Iѹліе Чесар, ла формареа tріѹmвіратѹлѹї, n'авеа нічї meріtеле ѹпѹia, нічї вогъціїле челѹіалалt: кѹ toate ачеstea ел а екліпsit кѹ ѫпчеtѹл ші пе ѹпѹл ші пе алtѹл.

Конжѹраціа лѹї Katiліna.

Ѫn timпѹл кѫnd Поmпеѹ se афла ѫn Asia, ѫn ал treiлea ръsвоѹ ѫmпротіва лѹї Mitpidat, Katiліna, ѹn патрічіѹ шелерат, каре ѫші pisіпіse toatъ аверea ѫn desфрѫпърї, ла 3938, фъкѹ dinпреѹпъ кѹ алцї товаръшї asemenea лѹї ѹn коmплоt ка sъ dea фок Pomeї, sъ omoape пе Konsoлї, sъ ръsтoарпе репѹвліка ші sъ жефѹіаskъ. De ачеаstъ пріmежdie mape sкъпъ Poma прin прівегереа Konsѹлѹлѹї ші mapeлѹї оратор Чічеро, каре лѹъ mъsѹрї atѫt sпре а опрі isвѹкпіреа коmплоtѹлѹї, кѫt

ші sпре а педепsі stрашпік пе тоці конжѕраці. Катіліпа ші армія sа sе пръпъdі ла Пістоіа.

Копsѕлатѕл лѕі Іѕліе Чеsар; moaptеа лѕі Краsѕ ѣп ръsвоюл кѕ Парті.

Іѕліе Чеsар, ажѕтат de Помпею ші de Краsѕ, se фъкѕ Копsѕл, ші dѕпъ ѣмплініреа апѕлѕі administрації saле, se dѕse ѣп Галія saѕ Франца de astъzі, пе каре о sѕпѕse, ші ла 3934, о фъкѕ провінціе ромапъ. De аічі трекѕ de доъ орі Ріпѕл ѣп Цермапіа, ші оdатъ ѣп Алвіоп saѕ Апглія de astъzі, sпре а sѕпѕпе пѕтері ромапе ші ачеste църі. Чеsар веpі аічі кѕ плапѕрі, ка прін віртѕінце sъ'ші факъ пѕме, sъ stрѣпгъ богъціі, ші sъ'ші формеze леціоапе гата пентрѕ тоате sкопѕріле saле. Помпею ѣп тіmпѕл ачеsta пѕ sе depъртъ dіп Рома; іар Краsѕ se dѕse ѣп Sіріа, ѕпde жефѕі орі-че ѣптѣмпіпъ; ші пе ѕрmъ ѣпчепѣпd ръsвою кѕ Парті, о націе вітеазъ, каре ѣпtemeiese о ѣмпъръціе пѕтерпікъ dела Еѕфрат пѣпъ ла India, фѕ пріпs ші омор ѣт.

Дѕѕmвіратѕл І ѣптре Помпею ші Іѕліе Чеsар; ръsвоюл ІІІ чівіл; Dіктатѕра ші moartеа лѕі Чеsар.

Мѕріпd Краsѕ, Тріѕmвіратѕл se префъкѕ ѣп Дѕѕmвірат, Ѕпіреа ѣптре Помпею ші Чеsар п'а ціпѕт mѕлт, кѕ тоатъ рѕdіреа че ера ѣптре dѣпші. Амвіціа а ѣмпіпs пе Чеsар ка кѕ трѕпеле saле dіп Галія sъ віе ѣмпротіва лѕі Помпею, sъ stріче ре-

пъблікa ші ъ се фaкъ domn aл Pomeї. Ънчепънdъ-se aл treїлea ръзбоїъ чівіл, ънсъ фъръ грozъвііле челъї dintpe Mapie ші Sілa, Чesap, лa 3936, бipъї лa Фapsaлa пe Поmпeъ, ші хotъpъ soapta peпъблічі pomane. Dъпъ aчeasta tpeкъ ън Eџіпt dъпъ Поmпeъ, кapе фъ omopът aічї; біpъї пe Пtoлomeъ Dionisie peџeлe Eџіпtъльї ън ръзбоїъл пъmit aлeксandpin, ші pestatopnічі ън dpeпtъpіле eї пe фpъmoasa Kлeoпatpa sopa лъї Пtoлomeъ Dionisie. De aічї Чesap se dъse ън Asia лa Пont, ъnde біpъї пe peџeлe Фapnaк, кape se pidікаse къ o pъmъшіцъ de пomпeїanї, ші пe ъpmъ se ънtoapse лa Poma. Aічї нъ zъбові mълt, ші фъ sіліt a tpeчe ън Aфpіка, ъnde niще natpioцї бъnї, aпъpъtopї aї peпъблічі, фъчea прегътіpї ъmпpotiвa domnii лъї Чesap. Чesap ъї біpъї, ші Kato, ъnъл din aчeї peпъблікanї, nenъtъnd tpъі de кът ън лібeptate, se omopъ sinгъp. Dъпъ ънtoapчepea лa Poma, Чesap se dъse ън Sпania, ъnde se adъnaseръ пomпeїanі съб komanda a doї фії aї mapeлъї Пomпeъ. Dъпъ че ъї біpъї ші пe aчeщia, se ънtoapse лa Poma, ші se нъmi Dікtatop пe віацъ. Eл epa акъma domn desъвъpшіt aл Pomeї; ші ънtp'adeвъp, daка peпъблікa нъ se maї пътea цінea ші Pomaniлop лe tpeбъїa ън monapx, atъnчї Чesap epa чeл maї бън. Dap Чesap нъ se mълцъmi къ ape toatъ пъtepea ші domneщe кa ън monapx; чі вpea ші titлъл de peџe ші кopoana. Ън timпъл aчesta se фopmъ ънпpotiвa лъї ън komплot, aл къpъїa съфлet epa Kasie ші Бpъtъ, ші Чesap, лa 3940, фъ omopът ън Senat къ 23 pane de къцitele конжъpaцiлop.

Тріѕтвіратѕл II ѣntре Antonie, Лепідѕ ші Октавіan; ръsбоюл ал IV чівіл.

Чеsар se оморѣ, dар soapta Ромі nѕ se ѣмбѕнътъці; репѕбліка nѕ se маі пѕtеа ціnеа: Pomeї ѣї тревѕіа ѕn domn. Dѕпъ moartea лѕї Чеsар se рідікаръ треї амбіціоші, каре формаръ ал 2-леа тріѕтвірат sпре а ѣмпърці пѕтереа Ромеї ѣntре sіне. Ачещіа аѕ фost Antonie, Лепідѕ ші Октавіan, nепоt de sор ал лѕї Чеsар. Кѕ формареа тріѕтвіратѕлѕї ачеstѕіа se ѣnnоіръ toate грозъвііле ръsбоюлѕї чівіл. О мѕлціме de четъценї вѕnї se оморѣръ. Рома ѣnnоtа ѣn sѣnџе. Kasie ші Брѕtѕ, афлѣndѕ-se ла ръsъріt, stрѣnseръ арміі марї ка sъ ръsбѕnе Рома ші sъ mѣntѕіаskъ репѕбліка. Dар ла Філіпі, ла 3942, se вірѕіръ репѕблікаnі. Kasie ші Брѕtѕ чеї маї din ѕртъ Ромаnї se оморѣръ, ші Тріѕтвірі пѕtѕръ акѕм ѣn паче sъ ѣмпарцъ ѣntре sіне toate провінціїле ромаnе.

Dѕѕтвіратѕл II ѣntре Antonie ші Октавіan.

Октавіan маї віклеan de кѣt товаръшії sъї, deпъртъ пе Лепідѕ din тріѕтвірат, ші ѣмпърці nѕмаї кѕ Antonie toatъ лѕмеа ромаnъ. Ел лъ апѕsѕл ші лѕї Antonie ѣї dete ръsърітѕл. Кѣnd Antonie петречеа ѣn molічіѕне кѕ Клеопатра ѣn Еџіпт, Октавіan мііжлочі ла Senat ка sъ'ї dекларе ръsбоѕ. Antonie ші Клеопатра, ла 3953, se вірѕіръ ла Акціѕ, ші se ѣntoарseръ ѣn Еџіпт. Октавіan ѣї гоnі ші блокъ Алекsandріа. Antonie se оморѣ sіnгѕр,

asemenea фъкȣ ші Клеопатра. Атȣнчї Октавіан, префъкѫnd Еџіntȣл ѫn провінціе романъ, se ѫntoapse ла Рома, de ȣnde пȣtea акȣm sінгȣр sъ domneaskъ песте toatъ лȣmea романъ; къчї пȣmaї ера нічї ȣn рівал каре sъ'ї disпȣte пȣтерea монархікъ. Ел пріімі пȣмеле de Аȣгȣst, ші sȣб titлȣ de Чеsар ші Іmператор, ѫmпъръці песте toatъ ѫmпъръціа романъ.

Stapea кȣлtȣpі ла Pomanї ѫn timпȣл репȣблічї.

Ѫn timпȣл евinemeнteлор ѫntѫmплate dȣпъ ръзбоюл пȣнік ал doїлеа, se фъкȣ о mape skimбape ѫn кȣпоштінцеле Pomaniлор. Dела Гречї ѫmпрȣmȣtаръ apte ші штііnце, din каре ȣпеле se кȣлtівapъ кȣ mȣлtъ пороchіре, ѫn кѫt eї п'аȣ фost пȣmaї вірȣitopї аї лȣmi, чі ші лȣminъtopї аї eї. Nȣ пȣmaї mȣлціme de ѫmвъцацї гречї ȣmплȣръ Poma, чі ші tinepї романї din фаmіліiле чеде maї ѫnsemnate візita Гречіа, ші se ѫntopчea плiнї de ideї ші кȣпоштіnце. Лімба, кȣлtівѫndȣ-se кȣ ѫnвeцȣл de кътpe deoseвіцї skpiitopї, a ажȣns ла чеа maї ѫnaлtъ desъвѫршіpe. Dȣпъ 500 anї dела zidipea Pomi, Лівіе Андропікȣ skpise чеа d'ѫntѫїȣ komedie ѫn лімба романъ, каре ера чеа латінъ. Фавіе Піктор skpise чеде d'ѫntѫїȣ anaле a ле istopii pomane. Enie a лъsat mȣлtе skpiepї de поезіе. Бътpѫпȣл Kato Чепsорȣл, каре ера връжmаш пеѫmпъкаt ал Гречілор, компȣse skpiepї istopiче ші о kapte asȣпра агрікȣлtȣpeї. Плаȣtȣ ші Теренціе аȣ desфътat Poma пріп komediiле лор; іар Лȣкреціе ѫn-

tp'o поemъ фpѫmoasъ a фiлosoфat despe натѫpa лѫкpѫpiлop. Dap чeĭ maĭ mapĭ лitepaцĭ аѫ ѫнфлopit maĭ тѫpziѫ ѫn timпѫл лѫĭ Aѫгѫst. Ѫntpe ачeштia se nѫmъpъ: Bipгiлie, Opaцie шi Obidie, фpѫntea noeцiлop pomanĭ, dѫпъ кape biн Katѫлѫ, Tiбѫл шi Пponepцie. Eлoкѫenцa s'a кѫлtibat de mѫлt; dap ла tpeanta чea maĭ ѫnaлtъ a desъвѫpшipi s'a pidiкat de Чiчepo, Demosten aл Pomaniлop, шi чeл maĭ ѫnвъцat om aл Pomeĭ, deлa кape аѫ pъmas mѫлte фeлѫpĭ de skpiepĭ. Istopia ѫnкъ аѫ авѫt skpiitopi sъĭ. Ѫnѫл din чeĭ maĭ ѫnsemnaцĭ a фost Saлѫstie. Iѫлie Чesap ne a лъsat skpiepĭ despe pъsboaeлe saлe; Kopneлie Nenos a skpis biorpaфiĭ, шi Titѫ Лibie a komпѫs o istopie pomanъ deплinъ. Пpe кѫt Pomaniĭ аѫ dobѫndit гѫst шi s'аѫ ѫndeлetnichit кѫ лitepatѫpa, npe atѫt a sokotit o жosopape neнtpѫ dѫnшi de a se окѫпa кѫ apteлe, npeкѫm кѫ apxitektѫpa, skѫлптѫpa ш. ч. л. ne кape лe a лъsat sъ лe кѫлtibe Гpeчi, пentpѫ a ѫнфpѫmѫseцa Poma кѫ чeлe maĭ фaлniчe naлate шi чeлe maĭ фpѫmoase nodoabe de skѫлптѫpъ. Dap кѫ лѫksѫл kpesкѫ шi demopaлizaцia. Пaptea чea maĭ mape a noпѫлѫĭ, maĭ кѫ seamъ чeĭ boraцĭ, se tъвълea ѫn чeлe maĭ mapĭ desфpѫнъpĭ шi se ѫntina кѫ tot фeлѫл de кpime. Лeцiлe nѫ фoлosea nimiк snpe a onpi stpiкъчѫnea чe ѫnainta кѫ nasѫpĭ ѫpiaшe. Пonѫлѫл de pѫnd epa sъpaк, лeneш, шi tpъia maĭ кѫ seamъ din baniĭ кѫ кape ѫnѫл шi aлtѫл nѫtea sъ'л кѫmnepe. Nѫ e dap mipape къ, ѫn astфeл de ѫmnpeжѫpъpĭ, penѫблiкa a tpeбѫit sъ kazъ, шi ѫn лoкѫ'ĭ sъ se ѫнфiinцeze monapxia; къчĭ Pomani ne

maĭ фiind ꙟn stape de a se кꙟpmꙋi eĭ пe sine, ле tpeбꙋꙗ пeaпъpat ꙋn stъпꙟn, ꙋn ꙟmпъpat.

Deoseбite eбinemente але Евpeiлоp пꙟпъ ла късdepea лоp sꙋб Pomaпĭ.

Евpei dꙋпъ че tpeкꙋpъ de sꙋб domnia Пepsiaпiлоp sꙋбt a mapeлꙋĭ Алеksandpꙋ, dꙋпъ moaptea aчestꙋꙗ къzꙋpъ sꙋб Peџi Еџiптꙋлꙋĭ. Чeл d'ꙟntꙟꙋ Птоломeꙋ ръdiкъ ка вpe o 30,000 din Палestina шi ꙟĭ dꙋse ка sъ imпoпꙋлeze Алекsandpia. Птоломeꙋ Фiлаdeлфꙋл a stъpꙋit кꙋ къpџiле лоp челe sфinte, adiкъ бiблia, sъ se tълmъчeaskъ ꙟn лimба гpeчeaskъ. Акꙋm peлiџia лоp пꙋtea sъ se факъ шi maĭ кꙋпoskꙋtъ. De sꙋб Птоломeĭ Евpei tpeкꙋpъ sꙋб peџi Sipii. Ꙋпꙋл din aчeшtia, Antiox Епiфаn, a вpꙋt sъ'ĭ siлeaskъ ка sъ se лeпede de peлiџia stpъmoшaskъ шi sъ se ꙟnкine ла idoлĭ; dap eĭ, sꙋб пiшe epoĭ din фamiлia Макавeiлоp, se апъpapъ кꙋ atꙟta пopoчipe, ꙟn кꙟt ꙟшĭ doбꙟndipъ лiбeptatea шi ꙗp фondapъ ꙋn perat. Neꙋпipea ꙟnsъ че ꙟĭ sфꙟшia 'ꙗ dat ꙟn mꙟĭneлe Pomaпiлоp. Aчeшtia пꙟпъ ла ꙋn timп ꙟĭ лъsapъ sъ aĭбъ peџĭ, din кape чeл maĭ ꙟnsemnat a фost Ipod чeл mape; dap maĭ пe ꙋpmъ adъoгapъ Палestina ла пpoвiпџia Sipia.

VIII.

ПЕРІОD VI.

Dела нащерєа лѕї Isѕs Xpistos, пѫнъ ла кѫdерєа ѫмпъръцїіі pomane de апѕs; saѕ dела monapxia лѕї Аѕгѕst, пѫнъ ла пъпъdірєа варваріхор, ші ѫntemeiерєа поѕълор state пе рѕініле ѫмпъръцїіі pomane; орї dела анѕл 1 пѫнъ ла 476 dѕпъ Xpistos.

Нащерєа лѕї Isѕs Xpistos; реліціа крещінъ.

Ѕнѕл din еві́nementеле челе maї impoptante, каре а skimват лѕmєа ші а хотърѫt soapta omenіpі, а фost ѫntemeiерєа реліціі крещіне, пе каре Isѕs Xpistos фіѕл лѕї Dѕmnezeѕ, коворѫndѕ-se din чер, о ѫмпръщіе ѫn лѕme sпре mѫntѕірєа oamenілор. Превеstit de mѕлt de пророчї ші ащептат de тоатъ лѕmєа, Xpistos se пъskѕ ѫn zілеле лѕї Аѕгѕst Чеsap, ѫn Bitлееm, ѫn Палеstina. Ачеst ѫnвъцътор dѕmnezeesк, ѫn timпѕл кѫt а пропоредѕit ѫn лѕme, а dat oamenілор кѕноащінца чєа maї desъвѫршітъ despre Dѕmnezeѕ. Desфііnцѫnd кѕлtѕл simволік ал Евреілор ші цереmoniiле de npisos, а порѕнчіт oamenілор ка sъ slѕжєаskъ лѕї Dѕmnezeѕ кѕ inimъ кѕратъ, кѕ фапtе вѕне ші кѕ віацъ sфѫntъ. Фъгъdѕі къ ва ѫmпъка пєамѕл omenesк кѕ Dѕmnezeѕ, ші ѫї ва dовѫndi dapѕл dѕmnezeesк че'л nерdѕse. Xpiistos фъкѕ mѕлte minѕnї, npin каре do-

вedi tpimitepѣ sa din чер, ші neste tot npedікъ морала чѣ maї notpiвitъ de a dȣче пе oamenї ла віptȣte ші фepічіpe. Dap Евреі каре, ꙟн локȣл лȣї, ащепta ȣн прінц пȣтернік, ꙟл прівіръ de връж-маш ал релігії лор; ꙟл гоніръ, ꙟл ръstігніръ пе крȣче, ші ел мȣpind ка ȣн om, ꙟмплінi хotърꙟpѣ лȣї Dȣmnezeȣ, каре врѣ ка moaptѣ фіȣлȣї съȣ sъ фіе міжлокȣл de ꙟмпъкаре ꙟntpe dꙟnsȣл ші ꙟntpe лȣme. Dȣпъ tpeї zіле Xpistos ꙟнвіе din морцї, ші se ꙟнълцъ ла чер, de ȣnde венise, ꙟн ведерѣ А-постолілор saȣ a ȣченічілор sъї, пе каре ꙟї tpimise ка sъ мѣргъ ꙟн toatъ лȣмѣ ші sъ предiче релі-ціа sa чѣ sфꙟntъ. Ачѣastъ релігie че s'a нȣmit крещінъ, кȣ toate къ а фost гonitъ de попȣлі і-долатрії ші de Евреї, de ꙟмпърацї Ромеї ші de dperъtopi eї; dap ꙟн timп de 300 anї, se ꙟntinse ꙟн toatъ ꙟмпъръціѣ pomanъ, ꙟн кꙟte tpeле пърці-ле лȣmi, ші пе ȣрмъ se фъкȣ релігіе domni-toape a ꙟмпъръції. Пpічініле de къпetenie але грабнічеї ꙟntindepї sꙟnt: isвopȣл eї чел dȣmneze-esк, віаца чѣ кȣpatъ ші sфꙟntъ a челор d'ꙟntꙟiȣ крещінї, каре tpъiѣ potpiвit кȣ ꙟнвъцътȣріле ꙟн-temeietopȣлȣї eї, moaptѣ a міліоане de mȣченічї, opganizaцia вiсерічі крещіне, ші рꙟвна кȣ каре чеї d'ꙟntꙟiȣ преоцї ші Епiскопї se stpъdȣiѣ spre пъs-tpapѣ adeвъpateї ꙟнвъцътȣpї a лȣї Xpistos. Dap oameni, dȣпъ кȣm aвȣzezȣ de toate, фъкȣръ aвȣz ші кȣ ачѣastъ релігіe dȣmnezeiѣskъ. Epetiчі s'aȣ aпȣkat sъ o корȣпъ, ші алцї aȣ вpȣt sъ фaкъ maї mȣлt dekꙟt порȣнчѣ ѣ. Кȣ timпȣл a npiimit o mȣлцime de adaose ші npisoase. Пе ȣрмъ кꙟnd

s'a фъкȣt реліціе a statȣлȣĭ, se ꙟнкъркъ de форме ші de цереmoniĭ, ші mopaлa eĭ чea sфꙟntъ нȣ se бъгъ ꙟn seamъ. Ꙟn sфꙟршit ȣnі din ꙟнвъцъtopi eĭ, dintpe каpe чеĭ maĭ ꙟnsemnaцĭ epă Enisконі, stъnꙟniцĭ de ambiціe, o sфꙟшіаръ фoapte гpozaв; ші dȣхȣл eĭ чеa de ȣбіpe ші de паче se пepdȣ.

Ꙟmпъpъціa pomanъ sȣбt Aȣгȣst.

Ꙟmпъpъціa pomanъ sȣбt Aȣгȣst, ꙟn timп de 44 anĭ, s'a бȣкȣpat de паче ші лініще. Вpъжбіле ші tȣpбȣpъpіле din лъȣntpȣ ꙟнчetapъ. Богаціĭ aвea odixnъ, ші sъpачі пpiimea пꙟĭnea ші aвea пpiвeлiщĭ. Aȣгȣst a лъsat ꙟn фiiнцъ toate фopmeлe peпȣбліка-ne; eл s'a mȣлцȣmit къ ape toatъ пȣtepea ші къ domneще sinгȣp. Eл a фost ȣn mape пpotektop aл apteлop ші aл щiiнцeлop. Oameni лiтepaцĭ, pekomendaцĭ de ministpȣл sъȣ Meчenas ші фaвopizaцĭ de dꙟnsȣл, ꙟĭ tpimbiцa лaȣdeлe пꙟnъ лa mapцiniлe ꙟmпъpъціі. Pomani фiind mȣлцȣmiцĭ нȣ se maĭ гꙟndea лa peпȣблiкъ. Ꙟn timпȣл лȣĭ Aȣгȣst, Pomani konpinsepъ Панonia saȣ Ȣнгapia de aщtъzĭ, ші Mesia saȣ Бȣлгapia ші Sepбia; dap ꙟntp'ȣn pъзбoĭ кȣ Цepmani, komandaцĭ de Apmenie saȣ Xepman, se біpȣіpъ гpozaв.

Ꙟmпъpaцi din фamiлia лȣĭ Aȣгȣst.

Dȣпъ moaptea лȣĭ Aȣгȣst, ꙟmпъpъціa pomanъ aвȣ a sȣфepі mȣлte nenopoчipĭ dела вeчisniчi sъĭ sȣкчesopĭ. Tiбepie фiȣл sъȣ adontiв, лa anȣл 14 dȣпъ Xpistos, a фost ȣn desфpꙟnat фъpъ mapцinĭ, ȣn tꙟлхap nepȣшinat ші ȣn ȣчiгaш nemiлostiв,

Калігвла svкчеsорвл лвї Тіверіе, ла 37 d х., а фоst вn неввn, каре пріn фапtе skѫрnаве а пѫnгъріt tроnвл ѫmпъръціі шi а пеnороціt пе Романї. Клаvdіе ал tреїлеа ѫmпъраt, ла 41, фііnd вn оm слав, sе лъsъ sъ sе поарtе dвпъ вoia а доъ mверіj desфрѫnаte, Mesаліnа шi Агріпіnа, каре гввернa ѫmпъръціа ѫn ловвл лвї. Ѫn timпвл ачеsta Бріtаnіа sе фъкв провіnціе ромаnъ. Dар ал паtрвлеа ѫmпъраt dвпъ Авгвst, шi чел maї dіn врmъ dіn фаmіліа лвї, ла 54, а фоst Nерон, вn tіраn desъвѫршіt. Desфрѫnъріле, tѫлхъріiле шi вчіdеріле лвї челе грозаве аў ажвns ла nеsвферіре. Леціоапеле dіn провіnціі sе револtаръ шi поріръ ка sъ skапе ѫmпъръціа dе dѫnsвл; dар ел sе оmорѫ.

Ѫmпъраці dіn фаміліа Флавіа spріжіnеsk ѫmпъръціа.

Dвпъ Nерон, ѫn timп maї пвцін dе вn аn, deoсевіtеле армії dіn провіnціі алеsеръ treї ѫmпъраці: Галва, Оtо шi Вітеліе, каре періръ ѫn ръsвоае чівіле. Ѫmпъръціа, каре пріn tврвврърiле ачеstеа sе клъtеа dіn temeліiле сале, фв spріжіпіtъ dе Веsпаsіаn, ла 69, ѫmпъраt ѫпцелепt, віtеаz шi маріnіm. Тіtв фіvл съв, ла 79, о фъкв аsеmепеа феріціtъ ѫn timп dе doї anї аї гввернвлві съв; шi dіn прічіnа вvпъtъцi шi а вvnеї воіпці сале sе пвmі desфъtарea пеаmвлві оmепеsк. Sвкчеsор ал лвї Тіtв а фоst Domіціаn фраtеле съв, ла 81, каре sеmъпа maї мвлt кв Nерон dе кѫt кв dѫnsвл. Dвпъ че оmорѫ deстві оаmепї, фв оmорѫt шi ел пріntр'вn комплоt.

Timпȣл de aȣр aл ȋmпъръцii pomane.

Aкȣm ȋmпъръцia pomanъ se пopoчi de чinчĭ ȋmпъpaцĭ вpedniчĭ. Чeл d'ȋntȋȣ̆ a фost Nepвa, лa 96, кape кȣ toatъ вȣnъtatea sa, фiind sлaв шi вътpȋn, фъкȣ лoк ȋn tpon лȣĭ Tpaian, лa 98. Aчesta пentpȣ milostiвipea sa s'a nȣmit чeл maĭ вȣn dintpe ȋmпъpaцĭ. Eл a кoпpins Daчia, фъкȋnd'o пpoвinцie pomanъ; a кoпpins шi Apaвia, a вътȣt пe Паptĭ, шi a sȣпȣs шi aлte лoкȣpĭ ȋn Asia dinкoлo de Tiгpȣ. Adpian sȣкчesopȣл sъȣ̆, лa 117, iȣвea dpentatea шi se siлi a mepita iȣвipea sȣпȣшiлop. Eл фъкȣ кълъtopie ȋn toatъ ȋmпъръцia spe a'ĭ кȣnoaшe stapea, шi spe a фaчe ȋndpentъpĭ ȣnde se кȣвinea. Antoninȣ Піȣ, лa 138, a фost ȣn пъpinte вȣn шi dpent aл sȣпȣшiлop sъĭ, шi a фost omȣл чeл maĭ mape din кȋцĭ aȣ̆ гȣвepnat ȋmпъръцia. Sȣкчesopȣл sъȣ̆ Mapкȣ Aȣpeлie, лa 161, s'a nȣmit шi фiлosoф пentpȣ ȋnцeлeпчiȣnea шi кȣnoшinцeлe saлe; dap eл aвȣ шi aлte taлente шi вiptȣцĭ aлe ȣnȣĭ вȣn пpinц шi mape цenepaл. Ȋn timпȣл гȣвepnȣлȣĭ sъȣ̆ o mȣлцime de пoпȣлĭ Цepmanĭ isвipъ xotapeлe ȋmпъръцii; eл ȋĭ вipȣi кȣ пopoчipe.

Sъвipea ȋmпъръцii pomane.

Кȣ aчeшĭ чinчĭ ȋmпъpaцĭ se isпъвipъ вpemiлe чeлe фpȣmoase aлe ȋmпъръцii pomane. Чea maĭ mape пapte din ȋmпъpaцi ȣpmъtopĭ фȣpъ niшe miшeĭ шi neвpedniчĭ de a гȣвepna. Лeцioaneлe, aл къpopa фaвop se кȣmпъpa de mȣлt кȣ вanĭ, aȣ̆ ȋnчeпȣt a фaчe ȋmпъpaцĭ dȣпъ вoia лop; шi o-

морѫръ пе врe о кѫцї-ва din чеї бѫпї, каре аѫ врѫt съ pestatорпічеze disчiпліна міліtаръ ѫntре dѫnseле. Doї попѫлї streinї, ла miazъ поапте Џерманї, кѫnoskѫцї ѫѫб пѫміреа de барбарї, шї ла ръсъріt Персianї, каре stрiкаръ ѫмпъръцiа Партiлор шї ѫntemeiаръ пе а лор, iзбеа пе Романї пеkontenit, шї еї stрiкацї шї деџенерацї пѫ ера ѫn stаре de а se ѫмпротiвi. Кътре ачеstеа se ѫntѫмпла ѫn лъѫntрѫл ѫмпъръцiї ревоlte dese, каре о sлъбеа фоарте мѫлt. Ѫn timпѫл бечiзnікѫлѫї Галiеп, ла 259, treїзечї de џепералї шї гѫбернаторї de провiнцiї ѫшї ѫпсѫшiръ аѫторitate імперiалъ: челелалте пърцї але ѫмпъръцiї ера ѫппекаte de Џерманї шї de Персianї.

Ѫмпъръцiа романъ se рiдiкъ sѫбt Аѫрелiаn, Dioклеtiаn шї мареле Konstantin.

Ѫмпъръцiа романъ sкъпъ din кріза къдерi sале прiп tалепtеле а treї ѫмпърацї: Аѫрелiаn, Dioклеtiаn шї мареле Konstantin. Аѫрелiаn, ла 270, рекѫшiгъ toate провiнцiiле афаръ de Dачiа, пе каре о лъсъ прадъ варварiлор, шї se пѫмi restаtорпiчiтор ал ѫмпъръцiї. Dioклеtiаn, ла 284, лѫъ treї товаръшї, шї ѫмпърцi кѫ dѫпшi ѫмпъръцiа спре а о пѫtеа апъра маї віпе. Sѫкчеsорi sъї о арѫпкаръ ѫn tѫрбѫрърї поѫъ, пѫпъ кѫnd Konstantin, пѫміt чел маре, добѫпdi tронѫл ла 323. Ачеsta лiпiшi ѫмпъръцiа din лъѫntрѫ, вътѫ пе връжмашї dела хоtареле еї, прiiмi крешtiпismѫл, шї фѫ чел d'ѫntѫiѫ ѫмпърат крешtiп; zidi Konstantinoполѫл. ѫnde мѫtъ резiдiпца din Рома, шї ѫпdatоръ пе

Романĭ ші кѕ алте фачерĭ de біне. Sѕв фіі въĭ чеĭ невреdнічĭ ꙟмпъръціа перdѕ пѕтереа че 'і о dete tatъл лор. Іѕліан, ла 360, о ꙟмпѕтерпічі din поѕ̆. Ачеst ꙟмпърат авеа talente марĭ ші кѕалітъцĭ deosebite; пагѕвъ пѕмаĭ къ s'а пътат пріn лепъdареа sa de крещінism, din каре пріčinъ s'а zis ші Апоstat.

Нъпъdіреа чеа маре а націіlор варваре ꙟn ꙟмпъръціа романъ.

Ꙟнгравъ dѕпъ Іѕліан, sѕвt ꙟмпъратѕл Валеns, ла 375, s'а ꙟntꙟмплаt пъпъdіреа чеа маре а нації-лор варваре, каре гъsind ꙟмпъръціа романъ слъвітъ, о sфꙟшіаръ ші о котропіръ кѕ totѕл. Ачеаstъ пъпъdіре аѕ̆ пріčinѕito Хѕпі, попѕл Монгол din Asia, каре трекꙟnd пе ла Don, Волга ші Dѕпъре ꙟn Еѕропа, а ꙟмпіns кътре апѕs ші міазъ-zi націіле цермапе че se афла ла Dѕпъре ші Рін, ші ачеstеа пеавꙟnd ꙟнкътр'о апѕка, аѕ̆ пъпъdіt ꙟn лъѕntрѕ ꙟn ꙟмпъръціа романъ. Din ачеste націĭ варваре Готі аѕ̆ трекѕt маĭ ꙟntꙟĭѕ Dѕпъреа, ші s'аѕ̆ ревъреаt песте tot ръсъріtѕл ꙟмпъръціі.

Ꙟмпърціреа ꙟмпъръціі романе de маре-ле Теоdosie.

Кꙟnd жѕмътаte ꙟмпъръціа романъ ера котрѕпітъ de Готĭ, ла 378, se фъкѕ ꙟмпърат Теоdosie, чел маре. Ачеsta вътѕ пе Готĭ, лѕъ маĭ мѕлte міĭ dintр'ꙟпші ші ꙟĭ аmestекъ ꙟn армііле романе, ші ꙟn astфел de кіп лініщі ꙟмпъръціа. Теоdosie а довꙟndit меріte ші пепtрѕ реліціа крещінъ; ел а

dat чea mai din урmъ лoвiтурь idoлatpii saŭ пъгъ-nismулуi; dap фъку о грешаль mape къ ѫmпърцi ѫmпъръцia ѫntpe чei doi фii ai съi, Оnopie шi Аркаdie, шi пърцiле ei ну se унiръ. Ла 395, Аркаdie лъ ѫmпъръцia pomanъ de ръsъpit, шi Оnopie пе чea deлa anуs. Amѫndoi фiind nевѫpst-nichi, Teodosie ле dete enitponi niще бърбацi, каpe epa връжmашi nepsonaлi: луi Аркаdie ii dete пе Руфin de нацie Гал, шi луi Оnopie пе Stiлiкon, каpe epa de нацie Bandaл.

Къdерea ѫmпъръцii pomane de anуs.

Neуnipea че domnea ѫntpe Аркаdie шi Оnopie, шi mai ку seamъ ѫntpe Enitponi лop, a dat npichi-nъ ка варварi sъ ia dipeкцie кътpe anуs, шi sъ гръбeaskъ къdерea ѫmпъръцii pomane de аколо. Оnopie възу ку окi кум Гoti пръdаpъ шi жефуiръ Poma, шi кум алцi варварi ii ръпiръ шi ii ко-npinseръ npoвinцiiле уna dупъ алta, фъръ sъ noa-tъ a ле sta ѫmпpotiвъ. Sуб Baлentinian III, ла 423, Хуni epa sъ конpinzъ toatъ ѫmпъръцia, daка ну o скъпа Aeцie цeнepaлул poman. Ку toate aчestea, Poma tot ну nуtу sкъпа de жафуpiле чеi фъку Цensepiк peцеле Bendaлiлop, каpe фу кiemat din Афpiка de Еуdoкsia ѫmпъръteasa луi Baлentinian ѫmпpotiва узуpnatopулуi Maкsimу Пetponie, учiга-шул бърбatулуi съŭ. Ѫmпъръцia mъpцinitъ нуmai ѫn Italia тъpъгъi ѫnкъ пуцintел, пънъ кѫnd Odoa-кpу, уn цeнepaл вapвap, de каpe se афла mулцi ѫn apmia pomanъ, ла 476, detponъ пе Pomулу Mo-

тілѕ saѣ Ахгѕstѕлѕ, чел таї din ѕртъ ѫтпърat, deţe ѫтпърцii чеа таї dѕпъ ѕртъ ловітѕрь, ші о рѕінъ кѕ totѕл.

Stapea кѕлtѕpі ла Pomanї ѫn timпѕл ѫтпърцii.

Ѫn timпѕл ѫn каре ѫтпъраці, soлdaці ші попѕлі streinї лѕкра spре a dъpѫma колоsѕл чел тaрe ал ѫтпърцii pomane, se таї афла ѕnі din ѫтпъраціі, каре protecцеа лѕкръріле dѕхѕлѕї; ші ѫn челе doъ веакѕрї din tѫнѕ s'aѕ афлат тѕлці skpiitopї pomanї, каре, skѫрвіці de tpебіле пѕбліче, se ѫndелetnічеа ѫn віаца пріватъ кѕ лitepatѕpa. Ѫn поezie s'aѕ ѫnsemnat: Лѕкаn, Федрѕ кѕ фабѕле, Персіе ші Жѕвепал кѕ satipe, Марціал кѕ епіграте, ші алці. Кѕintiлian a skpis perѕлї asѕпра елокѕенці. Плініе чел бѣtpѫn a лъsat o istopie natѕралъ. Плініе чел tѫнър a skpis панецірікѕл лѕї Траіаn, ші пе a лъsat ші skpisopї фатіліаре. Ѫn Istopie Тачit a ковѫршit пе тоці istopічі. Sѕetonie a skpis біографііле челор din tѫнѕ Чеsарї. Кѕintѕ Кѕрціе a skpis istopia тарелѕї Алеksandpѕ, Флорѕ ші Іѕstin aѕ фъкѕt estpakte de istopie. Помпоніе Мела a skpis asѕпра цеографіі, Челѕѕ asѕпра Medічіnеї, ші Seпека asѕпра фiлософіі торале. — Dap пъравѕріле Pomaniлор se stpікаръ кѕ totѕл ѫn вретеа ѫтпърцii. Лѕкѕѕл нѕ таї кѕноштеа тарцінї; desфpѫнаpеа a ажѕns a фі de тodъ; о кріtъ tpъцеа dѕпъ sine ѕn лапц de алtе кріте, ші ла toate aчestea sлѕжеа de піldъ ші ѫнкѕраціаре тішеліiле ѫтпъраціiлор челор невpedнічї. Atѫta корѕпціе ші de-

морализаціе аѕ stins din inimиле лор tot фелѕл de simtiment de натріотism ші de лівертate, ші ѕлъsindѕле ші пѕterіле фізіче, таѕ фемеіат кѕ totѕл, ѫn кѫt арта мілітаръ, пріn каре копрінсесеръ лѕмеа, а ажѕns а іле фі поваръ ші ръsвоіѕл о ѕпаітъ; de ачеа ѫn армііле лор пріімеа варварі каре se ѕпеа фоарте лesne кѕ фраці лор, връжмаші Романілор. Nѕмаі ѫn asфел de кіп se esпликѕ вечіsnічіа лор, къ аѕ пѕtѕt sѕфері пе трон пішше моnstрѕрі ка Тіберіе, Калігѕла, Nерон ші алціі; ші іаръші nѕмаі ѫn astфел de кіп se пріченe, кѕм аѕ пѕtѕt націіле варваре sъ dъріме аша de лesne колоsѕл ѫмпъръціі лор; пentрѕ а къръіа крещере ші ѫтпѕтерnічіре stръмоші лор аѕ лѕкрат маі мѕлte веакѕрі.

Starea кѕлtѕрі Гречілор ѫn timпѕл ѫмпъръціі Romane.

Гречі, de ші sѕпѕші Романілор, авѕръ ші еі sкріitорі ѫn timпѕл ѫмпъръціі. Епіktet філоsофѕл лъsъ ѕn манѕал de maksime морале. Маркѕ Аѕреліе філоsофѕл, de ші Роман, sкріsе ѫn лімва гречеаskъ о карте філоsофікъ. Плѕtарх пе лъsъ віографіі ші алte sкріері преціоаse. Гален а sкріs asѕпра медічінеі. Dела Лѕчіап аѕ ръмаs satіре. Ѫn istоріе аѕ sкріs Dion Каsіе, Апіан ші Diodор din Січіліа. Straвон а sкріs asѕпра ціографіі, ші Птоломеѕ, афаръ de ціографіе, а sкріs asѕпра хронолоціі ші astрономіі.

Лiteratȣра реліџii крещine.

Ꙟndatъ че s'a ivit крещinismȣл а авȣt шi ел лiteratȣра sa. Дȣпъ Апостолї Ioan шi Mateї, Лȣка шi Маркȣ, каре аȣ skpis челе патрȣ Евангелiї, шi dȣпъ Петрȣ Павел шi алцi каре аȣ adpesat deoseвite skpieрї кътре комȣнitъцiле крещine, ешiрь Iȣstin, Atenaгора шi Тертȣлiан, каре прin skpieрї апърарь кредinџа шi моралitatea крещinilор. Opiџen а ꙟnвъцat пе крещinї а tîлкȣi вine skpintȣра. Eȣseвie Episкопȣл Чesapii а skpis о istopie вisepiчeaskъ. Dap реліџia крещinъ а авȣt шi opatopї stpълȣчiцї. Ꙟntpe ачещia se пȣмъръ S S. Basiлie чел mape, Гpiгopie Nanzianzenȣл шi маї кȣ seamъ Ioan Хpisostomȣл. Ꙟn partea апȣsȣлȣї аȣ ꙟnфлоpit ꙟn timпȣл ачеsta S S. Аȣгȣstin шi Iеponim.

Рȣinapea Iepȣsaлimȣлȣї, шi ꙟmпръщiepea Евpeiлор ꙟn лȣme.

Евpei, sȣв чеї din tîĭ ꙟmпъpaцї pomanї, аȣ фost пръdaцї шi жефȣiцї ꙟn мȣлte кiпȣpї de кътpe dpeгъtopi pomanї din Палestina. Sȣфepinцeлe лор ꙟn timпȣл ꙟmпъpatȣлȣї Nepon ажȣnsepъ ла кȣлme. Eї лȣаpъ apmeлe ꙟn mînъ, ка saȣ sъ'шї doвîndeaskъ лiвeptatea, saȣ sъ moapъ. Vespasian џenepaлȣл poman ꙟї вipȣi pretȣtindenea шi влокъ Iepȣsaлimȣл; dap фiind кiemat ла Poma ка sъ ꙗ ꙟmпъpъцia, dete komanda фiȣлȣї sъȣ Titȣ. Ачеsta, ла anȣл 70, dȣпъ че ръsвi ꙟn Iepȣsaлim, apse temплȣл, dъpîmъ чetatea, шi пе Евреї ꙟї ꙟmпръщie

ꙟntp'o napte ші ꙟntp'aлta. Maĭ tꙟpziŭ, кꙟnd ꙟmпъpatѹл Adpian a вpѹt съ zidѣaскъ ѹn temплѹ idoлesк, ꙟn локѹл ѹnde a фost temплѹл евpeiлop, aчещia, sѹбt ѹn Mesia minчinos nѹmit Баpкокеба, se adѹnapъ din toate пъpцiлe ші вpѹpъ съ se ꙟmпpotiвѣaскъ. Џеnepaлi лѹĭ Adpian ꙟĭ бътѹpъ ші ꙟĭ ꙟmпpъщiapъ din noŭ. De atѹnчĭ ші пꙟnъ акѹm aчѣastъ naцie веке se афлъ ръsпꙟnditъ ꙟn toate пъpцiлe ші колцѹpiлe пъmꙟntѹлѹĭ, пъstpꙟnd ꙟnкъ кѹ statopniчie pелiџia ші обiчеюpiлe векĭ, ꙟn кꙟt пentpѹ ѣa se noate ziче къ este o mѹmie веке a лѹmi noѹъ.

ISTOPIA NOȢЪ

ПЕРІOD I.

Deлa къdepea ↑mпъръцii pomane de anȣs, п↑nъ лa Maxomet; saȣ deлa пъпъdipea naцiiлop вapвape шi фondapea noȣълop state пe pȣineлe ↑mпъръцii pomne de anȣs, п↑nъ лa ↑ntemeiepea peлiцii шi a ↑mпъръцii лȣĭ Maxomet ↑n tpeĭ пъpцĭ aлe лȣmi; opĭ deлa anȣл 476 п↑nъ лa 622 dȣпъ Xpistos.

Късind ↑mпъръцia pomanъ de anȣs, naцiiлe вapвape кape o aȣ sф↑шiat, ↑ntemeeapъ ↑n пpoвinцiiлe eĭ deoseвite state, din кape ȣneлe aȣ пepit, eap aлteлe staȣ ↑nкъ ↑n фiinцъ шi п↑nъ ↑n zioa de astъzĭ.

Peratȣл Bestrotiлop ↑n Sпania.

O napte din попȣлȣл чeл пȣmъpos aл Гotiлop, пȣmiцĭ Disirotĭ saȣ Bestrotĭ, фoлosindȣse de neȣniрea чe domnea ↑n ↑mпъръцia pomanъ, пръdapъ ↑nt↑eȣ Maчedonia шi Гpeчia, шi пe ȣpmъ din Пano-

nia saȣ Ȣnгаріа de astъzǐ трекȣръ ка sъ праdе ші ꙟп Italia, ꙟп timпȣл ꙟmпъratȣлȣǐ Onopie. Аларік pецеле лор se ꙟнфъцішъ de tpeǐ opǐ ꙟnaintea Pomeǐ, ші ꙟnsфꙟpшit o лȣъ кȣ asaлt; o пръdъ, o жефȣі, apse o napte dintp'ꙟnsa, dȣпъ кȣm ші ea o datъ пръdase, жефȣіse ші apsese лȣmea. Мȣpind Аларік, sȣкчesopȣл sъȣ Adолф трекȣ кȣ Bestroti ꙟn Галіа despe miazъ zi, ші de aічǐ, ꙟn Snania, ȣnde ꙟntemeie ȣn perat, кape цінȣ пꙟпъ ла венірea Арабілор.

Peratȣл Bandaлілор ꙟn Афріка.

Пе кꙟnd ꙟmпъръціа pomanъ epa sлъbitъ, Bandaлі, Алаnі ші Sȣeві, tpeǐ попȣлǐ цepmanǐ, intpaръ ꙟn Галіа, ші de aічǐ трекȣръ ꙟn Snania ꙟnaintea Bestrotiлор. Алаnі ші Sȣeві se віpȣіръ de Bestrotǐ, кꙟnd ачещіа аȣ копріns Snania; іаp Bandaлі трекȣръ ꙟn Афріка кȣ pецеле лор Цensepiк, ші aічǐ ȣnde a фost Каpтацena, фondaръ peratȣл Bandaлілор, кape цінȣ maǐ o sȣtъ de anǐ, кꙟnd atȣnчǐ se stpiкъ de Белisapie цепеpaлȣл лȣǐ Іȣstinian ꙟmпъpatȣл din Konstantinoпол.

Peratȣл Anгло-Saksonілор ꙟn Бpitania.

Ꙟn timпȣл ꙟmпъpatȣлȣǐ Onopie petpъгꙟndȣ-se din Бpitania леціoanele pomane spe апъраpea Italiі, Пікці ші Skoці se кобоpꙟpъ din Skoція ка sъ sȣпepe пе Бpitanǐ. Ачещіа черȣръ ажȣtop dела Anгло-Saksonǐ, алt попȣл цepman, кape венind de-

ла mapea Nopdвлвї, копрinsepъ Бpitania шi ѫnteтеѥаръ ачi шапte perate miчї, пѫпъ кѫnd mai тѫрзiŭ se ѫnкiегаръ toate ѫntp'8nвл.

Пвstiipiле лвї Atiла peџеле Хвпiлор.

Хвпi, каре ера попвлвл чел maї варбар че а възвt Европа, шi каре ѫntemeѥaseръ вп perat deла хotаръле Asii пѫпъ ла Dвпъре, фiind къ eї aŭ dat прiчinъ ла miшкърiле пацiiлор џерmane, ав врвt въ se фолоsеaskъ шi eї de прiлежвл ачesta фаворавiл de a копрinde шi a stъпѫni църї. Atiла, вnвл din чеї maї ръsвoїniчї peџї aї лор, se pidikъ din Панoniа, шi ѫn фрвntеa a 700,000 ръsвoїniчї tpeкв прin Џерmania, пѫпъ ѫn Франце. Aiчї фв вiрвit de Аецiе џенералвл poman. Ла ѫntoарчере пътрвnse ѫn Itaлia, шi tpeкв tot че ѫntѫmпinъ прin sавie шi фок. Мвлцї din лъквitopi орашелор пвstiite, тръгѫndв-se ѫn smѫркврiле търi Adpiatiче, пвseръ temeѥŭ ла четатеа Венецiа. Хвпi sлъвiръ dвпъ moaptea лвї Atiла, шi вътвцї de пацiiле вечiпе, se ѫntoарseръ ѥар ѫn Asia de вnde вeniseръ.

Регатвл Франчiлор ѫn Галiа.

Франчi, алt попвл џерmaп, intpѫnd ѫn Галiа свв peџеле лор Клoвis saŭ Клodoвiг, вътвръ пацiiле че se amezaseръ ачi, вiрвiръ шi пе Siarpie џенералвл poman, шi ѫntemeѥаръ вn stat mape. De атвnчї Галiа а ѫnчепвt a se пвmi Франца. Клoвis saŭ Клodoвiг peџеле Франчiлор а ѫmвръцiшat peлiџia крешinъ. Peratвл ачesta de шi s'a ѫmпърцit

de-mѕлte opĭ sѕб sѕкчesopi лѕĭ Клобis, din каpe ѕni epa nѕmaĭ ѕmбpe de ꝑeџĭ; dap кѣnd se peѕnea toate пърціле saле, ші se кѣpmѕia de кѣte ѕn peџe кѕ taлente, epa чел maĭ nѕtepnik stat din кѣte aѕ ѣnтemeiat бapбapi пе pѕinele ѣmпъpъціĭ pomane, ші абеа tpiбѕtapĭ mѕлцĭ поnѕлĭ din Џepmania.

Peratѕл Ostrotiлop ѣn Italia.

Dѕпъ tpeчepea ші ашezapea Bestrotiлop ѣn Sпania, se pidikapъ ші Ostroti saѕ Ostporoti din Паnonia ші tpeкѕpъ ѣn Italia. Peџеле лop Teodopik бътѕ пе Odoakpѕ, кape domnea ѣn Poma, ші ѣnteмeie ѣn toatъ Italia peratѕл Ostrotiлop. Кѣt a tpъit Teodopik ачest perat a фost ѣnфлopit; dap dѕпъ moaptea лѕĭ sлъбi atѣt de mѕлt, ѣn кѣt Белisapie, џепepaлѕл ѣmпъpatѕлѕĭ Iѕstinian din Konstantinoпол, dѕпъ че a stpikat peratѕл Bandaлiлop din Афpika, a tpeкѕt ѣn Italia ші a pѕinat ші пе aл Ostrotiлop. Italia se фъкѕ пpoбinціe a ѣmпъpъціi Konstantinoпoлitane кѕ nѕmipe de eksapxt.

Peratѕл Лonгобapziлop ѣn Italia.

Ostroti se pesкѕлapъ de mѕлte opĭ ѣmпpotiба гѕбеpnѕлѕĭ Konstantinoпoлitaniлop; dap Napses, алt џепepал ал лѕĭ Iѕstinian, ĭĭ конченi кѕ totѕл. Кѣnd ачеsta administpa Italia, кѕ titлѕ de eksapx, o кабалъ a кѕpці din Konstantinoпол ĭл фъкѕ sъ'шĭ піapzъ postѕл. Кѕm eшi Napses din Italia, Лombapzi saѕ Лonгобapzi, алt пonѕл џepman, че se a-

фла atѕнчї ѧn Панопia, вenі кѕ реџеле sъѕ Алвоin, бътѕ пе Коnstantinopolitanї, шi ѧn чea maї mape napte a Italii ѧntemeie peratѕл Лопгобарzілор.

Попѕлі каре se ашеzаръ ѧn Џерmania.

Афаръ de ачещї попѕлї, каре ѧn deosebite провinџiї але ѧmпъръџiї pomane de anѕs, фondаръ stаte поѕъ, se maї афла ѧn Џерmania пропріе шi алџi, dintpe каре чеї maї ѧnsemnaџї ера Бѕргѕndi, каре s'аѕ ашеzat ѧn Елвеџia шi o parte a франџi ръсъpitene; Алеmani ера ѧntpe Рінѕл de sѕs, Маїna, Nекар, Лех шi Dѕнъре; Тѕрінџi аѕ копрins локѕріле ѧntpe Харџ, Рin, Маїna шi Боеmia; Фрizi se афла ла mapea Nордѕлѕї, ѕnde este astъzї Белџia шi Оланда; Бавapi s'аѕ ашеzat ѧn Баварia de astъzї; Saksoni se statopnічіръ ѧn Saksonia. Ѧn челелалте локѕрї maї ера ръmъшiџе mѕлте de Франчі, каре se ашеzaseръ ѧn Франџа. Ѧn Danimарка s'аѕ ашеzat Dani, ѧn Sвеџia Sѕioni шi ѧn Nорвеџia Nopironi.

Slaвi saѕ naџia slaвonъ.

Dѕпъ че naџiile џерmane, ѧmпinse dела ръsъpit, se tpaseръ snpe anѕs шi miazъ-zi a Eѕponi, локѕріле лор se копрinseръ de o алтъ naџie nѕmepoasъ nѕmitъ Slaвї saѕ Slaвonї, каре asemenea ка шi Џерmani ера ѧmпърџiџї ѧn deoseвite nѕmipї. Slaвi se ѧntinseръ ѧn toate џъріле dела Don пѧnъ ла Елба, шi dела mapea Балтікъ пѧnъ ла Adpiatiка, шi фondаръ кѕ timпѕл ѧn ѕнеле din џъріле а-

neste deosebite state, прекѫm ѫn Boemia, Dалmaцia, Кроацia, Sлавonia, Sерbia, Полonia, Рѫsia. Ѫni din попѫлi Sлаві, каре ера апроапе de Цермані, se цермaniзарѫ кѫ timпѫл, примind лimba шi обічеѫріле Цermaniлор.

Попѫлі deosebiцi каре se ашезаръ ѫn Еѫропа.

Афаръ de Цермані шi sлаві, каре аѫ dat Еѫропi лъкѫitорі нѫоі, mai веніръ кѫ timпѫл шi алте нації din Asia пе дрѫmѫл чел deskiseserъ Хѫnі. Ѫntр'ачеstea se нѫmъръ Авapi. Ѫнгѫрі saѫ Mariapi, Бѫлгарі, Kazapi, Печенеці, Ѫzi, Кѫmani, Половці шi Тѫрчі Osmanі. Dintр'ачеste нації se mai афлъ astъzi ѫn фiinцъ нѫmai Mariapi, Бѫлгарі шi Тѫрчі Osmanі. Чеде-лалте, орі s'аѫ пръпъdit ѫn ръзбoae, орі s'аѫ ѫntops ла векіле лор лъкашѫрі.

Stареа кѫлтѫрі ѫn Еѫропа ѫn timпѫл пъпъdipi варварілор.

Atѫtea sѫrdѫipі siлniче, каре аѫ кѫtpemѫpat Еѫропа mai mѫлт timп, аѫ вътъmat шi религia шi цiinцеле ei. Варварі, Цермані, Sлаві, saѫ de алтъ opiцinъ, фiind idолatpi, аѫ sѫпъpat фoapte mѫлт пе крещіні. Кѫ toate къ ачещі варварі se крещініаръ mai tѫрziѫ; dар религia крещінъ нѫ mai ера ѫn кѫръцeнia ei пpimitивъ. Корѫпцia ei, кѫ atѫta mai mѫлт а креskѫt, кѫ кѫt s'а ѫntins sѫпepstiцia, шi sѫпepstiцia кѫ atѫta mai tape s'аѫ лъцit, кѫ кѫt ера mai гроасъ нещiinца, каре а domnit кѫ sѫчеnтрѫ de

фер mai mȣлte веакȣрі ꙟn Еȣропа. Барварі, нещiind съ прецȣıаскъ вівліоteчiле, шкоалеле, ашезъminteле de ꙟnвъцътȣръ шi орі-че продȣкціе а dȣхȣлȣі, ле ꙟnгропаръ ꙟn рȣіnе шi ꙟn чеnȣшъ. Ꙟn timпȣл ачеsta de фок, кꙟnd фіе-каре ера ꙟnгріжаt пеntрȣ sігȣранца віеці, кꙟnd nȣ se-чinstea nічі о алtъ окȣпаціе de кꙟt а армелор, nȣmai кълȣгърі din мъпъstiрі шi попі dȣпе ла віserічі se ꙟndелеtnічеа кȣ ꙟnвъцътȣра; dар ачеаsta ера аtꙟt de пȣцinъ шi търцinitъ, ꙟn кꙟt авіа ера de ажȣns пеntрȣ slȣжвеле лор. Ꙟn timпȣл ачеsta авіа se гъsesк ꙟn tot апȣsȣл doi върваці фаimoші, Kasiodор шi Боеціе, каре пріn skріеріле лор se sілiръ а ꙟnsȣфла шi а хръпі гȣstȣл вȣnеі літератȣрі. Боеціе фȣ ꙟnвіnовъціt шi dекапіtat de Teodорік реџеле Ostrotілор, лъsꙟndȣne о skріере фрȣmoasъ despre mꙟnгꙟіерва че філоsофіа прокȣръ ꙟn непорочірі. Kasiodор, skꙟрвіt de nestatорnічіа timпілор ачелора de фер, фȣці din лȣme шi se ꙟnкise ꙟntр'о mꙟnъstiре. Аічі se silі ꙟnzadар а ꙟndemna пе кълȣгърі ка sъ кȣлtіве щiinце шi фрȣmoasa літератȣръ. Starea ачеаsta tristъ а літератȣрі ла кређinі dела апȣs меритъ а se nȣmi варваріа timпілор saȣ а вꙟрstei de mіжлок.

Обічеıȣрі шi лімві пoȣъ ꙟn Еȣропа.

Кȣ веnірea шi ашеzареа аtꙟtор попȣлі deoseвіці, Еȣропа n'а довꙟndit nȣmai лъкȣіtорі nȣоі, чі а прііmit шi обічеıȣрі шi пъравȣрі пȣоъ пекȣnoskȣte пꙟnъ аtȣnчі.—Ꙟn timпȣл ачеsta s'аȣ формаt шi лімві поȣъ ꙟn Еȣропа. Кȣ statорnічіреа попȣлілор варварі ꙟn провінціiле ꙟmпъръцii романе, лімва лаti-

нъ saȣ романъ a ꙟнчetat de a maĭ фі лімба попȣлȣĭ. Din amestekapea лімбеĭ pomane кȣ a попȣлілор варварі se формаръ лімбĭ deosebite. Astфeл se формъ лімба italianъ din варварismi Готілор ші aĭ Лонговарзілор; лімба pomъnъ din варварismi Sлавонілор ші aĭ алтор нації каре тpekȣръ ꙟнtpe Pomъnĭ; лімба Францезъ din варварismi Галілор, Франчілор ші Nopmanілор; лімба Snaniолъ ші Порtȣгезъ din варварismi Snaniолілор ші aĭ Арабілор. Ла попȣлі din Цермania пропріе, прекȣm ші ла Sлавĭ, ꙟнкъ se формаръ dialekte deosebite, dȣпе локȣріле ꙟн каре s'aȣ ашезat.

Ꙟmпъръція Pomanъ de ръсъpit, saȣ bizantinъ, орĭ гречеаскъ.

Ꙟmпъръція Pomanъ de ръсъpit, каре ꙟнчепе кȣ Аркadie, a цінȣt 1000 anĭ, dȣпе къdерea челіĭ de anȣs. Ea s'a нȣmit ші ꙟmпъръція Konstantinonoлitanъ ші Bizantinъ, ші maĭ тъpziȣ s'a zis ші ꙟmпъръція гречеаскъ, din прічинъ къ пе de o парte фaміліĭ гречещĭ aȣ ажȣns прін алецере ла tpon; іар пе de алta, къчĭ кȣ timпȣл s'a ꙟntpodȣs лімба гречеаскъ ꙟн toate tpeбіле statȣлȣĭ. Ачеаstъ ꙟmпъръціе ꙟнкъ a фost бъntȣitъ de попȣлĭ варварĭ: de Xȣнĭ, de Готĭ, de Sлавĭ, Аварĭ ші Бȣлгарĭ. Ꙟmпъраці чea maĭ mape парte nebpednічĭ плъteа adese-орĭ ачеstopa ȣн tpібȣt anȣaл. Връжmашĭ neꙟmпъкаці aĭ ачещіĭ ꙟmпъръціĭ aȣ фost Персіanі ла ръсъpit. Dap nenopoчіpea чea maĭ mape epa ревoлtеле ші tȣрбȣръріле din лъȣntpȣ, maĭ кȣ seamъ din прічіна disпȣteлор peлiџioase. Ꙟmпъраці ші mini-

stpi лор ера oamenĭ sлаві, каре нѕ ера ѫn stape de a пъzi лiniщеа ѫn лъѕntpѕ, пiчĭ de a asirѕра statѕл de връжмашi din афаръ. Авia sѕвt ѫмпъратѕл Iѕstinian, ла 527, s'a pidikat ла о пѕtepe ѫnsemnatъ. Чеĭ doĭ џенералĭ aĭ съĭ, Белisapie шi Napses, вътѕръ пе Перsianĭ, шi stpiкаръ peratѕл Bandaлiлор din Афрiка шi ал Ostrotiлор din Italia; Тревоnian, Канчеларѕл съѕ, а компѕs о kondiкъ de леџĭ, каре а авѕt mape aѕtopitate ѫn maĭ мѕлte state кpeщine din Eѕpona. Sѕвt Iѕstinian, Konstantinoпoлѕл шi алte ораше але ѫмпърѫцiï se ѫnфрѕмѕseџаръ кѕ клъdipĭ фрѕmoase; шi tot ѫn timпѕл лѕĭ s'аѕ adѕs ѫn Eѕропа шi гѫndaчi de мътase.

Stapea лiteратѕрiĭ ѫn ѫмпъръцiа Романъ de ръsъpit.

Кѕ toate къ ѫn ѫмпъръцiа візantinъ лiteратѕра ера ѫn maĭ вѕнъ stape, de кѫt ла кpeщinĭ дела апѕs; dap sѕпеpstiџia шi неџiinџа аѕ фъкѕt шi ла Гречĭ ѫnaintъpĭ ѫnsemnate. Disпѕтеле лор челе вечniче asѕпра teoлоџiĭ, аѕ dat пpiчinъ ка съ ese о мѕлџime de epesѕpĭ, каре аѕ sѕпъpat мѕлt peлiџia кpeщinъ. Ѫntpe ѫнвъцаџi timпѕлѕĭ ачestѕиа s'a deosebit maĭ мѕлt Teodopet Епiskoпѕл Sipiĭ, чел maĭ вѕн tѫлкѕitop ал Sф. skpintѕpĭ, шi Прокоп, каpe не а лъsat skpiepĭ istopiче asѕпра ѫntѫмплъpiлор timпѕлѕĭ съѕ.

ПЕРІОD II.

Dела Махоmet, пѫпъ ла mареле Карол; saѹ dела ѫntemeiерѣа релiџii шi ѫmпъръџii лѹї Махоmet, пѫпъ ла ре'поiрѣа ѫmпъръџii Роmane de апѹs прiп Франчї; орї dела апѹл 622 пѫпъ ла 768 dѹпъ Христоs.

Махоmет.

Ѫп timпi трекѹџї о mѹлџime de naџiї asiatiче, африкane шi еѹропene аѹ фiгѹраt пе teatрѹл лѹmi; акѹm а венit шi рѫndѹл Арабiлор, каре ера maї некѹnosкѹџї пѫпъ ѫп timпѹл ачеsta, ка sъ жоаче шi еї роле mapї прiп Махоmet. Ачеsta, deodatъ кѹ о релiџie пѹоъ, фоndъ шi о ѫmпъръџie ѫп трeї пърџї de лѹme, каре se поате ziче а патра monархie mape dѹпъ а Роmaniлор. Махоmet se пъsкѹ ла Мека ѫп Аравiа dintр'о фаmiлie stрълѹчitъ. Авѣа taлeнte maї mѹлt de кѫt de miжлок, о елокѹенџъ апроапе de поеzie, ера кѹраџiоs шi ѫntрепрinzъtор. Dѹпе че se лъsъ de комерчѹ, кѹ каре se ѫmбогъџise, se dete ла meditaџiї adѫпчї asѹпра релiџii, шi se конвinse, къ ел este тріmis dела Dѹmnezeѹ ка sъ реформеze релiџia idолаtръ а Арабiлор компаtрioџiлор sъї. Ѫпчепѫnd а предiка релiџia sa, Мекапi ѫл гопiръ, шi ел ла 622, фѹџi ла Medina. Ачеаstъ фѹгъ о лѹаръ Махоmetani de еръ, пѹmitъ Хеџiра, спре а пѹmъра ani лор. Ла

Medina гъsind паptizanĭ, лѣъ Мека кѣ пѣtерѣа; ші ѣnde нѣ пѣtѣа кѣ кѣвѣntѣл, аколо кѣ saвіа фъчѣа sъ se пріimѣаскъ реліџіа чѣа поѣъ. Ла moaptѣа sa toatъ Аравіа пріimise реліџіа чѣа поѣъ, ші ѣї ера sѣпѣsъ лѣї.

Реліџіа Махоmetanъ.

Temeѣѣл Реліџіі лѣї Махоmet este ачеsta: нѣmaĭ ѣn Dѣmnezeѣ este, ші Махоmet пророкѣл лѣї. Фіе каре sъ se ѣnкine лѣї Dѣmnezeѣ de чінчĭ орĭ пе zi; sъ dѣа miлostenie a zечѣа парte din веnitѣл сѣѣ; ѣn фіе-каре an sъ џіе a noa лѣnъ nost, нѣmit Рамаzan; sъ mѣаргъ odatъ ѣn віаџа sa ла Мека sпре ѣnкinаре, ші алtеле. Реліџіа maxometanъ s'a zis ші Isлаm; чеĭ че о mърtѣрisѣа sъ нѣmѣа Mosлеminĭ, din каре s'a фъкѣt Mѣsѣлmanĭ. Toate ѣnвъџъtѣріле реліџіі s'аѣ stрѣns ѣnтр'о капте нѣmitъ Копан saѣ Алкоран. Реліџіа maxometanъ n'a ръmas mѣлt timп ѣnа; ешіръ ші dintр'ѣnsa ересѣрĭ ка din toate реліџііле, каре аѣ dat прічinъ ла mѣлtе desгinърĭ ші върsърĭ de sѣnџе.

Калiфаtѣл saѣ ѣmпъръџіа Аравiлор.

Sѣкчеsорі лѣї Махоmet s'аѣ нѣmit Калiфĭ, ші ера tot de o datъ ші къпеtenĭĭ але реліџіі ші аĭ ѣmпъръџіі, каре ѣn пѣџinъ време se ѣntinse фоарte гроzав. Аравi, каре se нѣmіръ ші Sарачinĭ, кре-zѣръ къ лѣmѣа нѣmaĭ прin реліџіа лор se поate mѣntѣi; аша dар хоtъръръ кѣ армеле ѣn mѣнъ sъ o ѣmпръщie ѣn toate пърџіле. Sѣв Калiфѣл Омар

копрinsеръ Sipia, Паdestina кв Іервsадimтвл шi Еџintвл, вnde apsеръ вiвдiоteка чеа вestitъ а Пtoлошеiлор. Трекind Евфpatвл шi Тiгрвл, копрinsеръ Пepsia, пътрвnsеръ іn India шi іn алtе џърi а ле Asii de miazъ noante. Din Еџint se іntinsеръ spre апвs пе марџinile Афрiчi пiнъ ла марва Atлantiкъ; шi de aiчi, ла 711, трекind іn Sпania, копрinsеръ реgатвл Bestrotiлор. Еi фъквръ копрin depi шi іn Siчiлia, іn Sapdinia шi іn Italia de жos, шi isвiръ шi кiар Konstantinoпoлвл. Pezidenџa Калiфiлор а фost мвлtъ време Damaskвл, пiнъ кind s'a zidit Багdатвл, іn локвл вnde se іmпреvnъ Тiгрвл кв Евфратвл.

Регатвл Франџi.

Арaвi din Sпania amерinџа прiмежdie пentpв toatъ Европа, daка нв s'ap фi опpit de Франчi. Регатвл ачestopa а slъвit фoapte мвлt свв нiшe peџi вечisнiчi; dap se іnпвterпiчi прin Мажорdoмi каре іntiнв ера нвмаi нiшe іngрiжiторi аi кврџi реgале; dap маi tipziв траsеръ ла sine toatъ автopitatea, шi поstвл ачеsta іnалt іл фъкврь моштеnitop іn фамiлia лор. Кind Карол Мартел, ла 714, se афла Мажорdom ал Франџi, Арaвi din Sпania трекврь Пipenei dinкоачi, ка de ακοло съ se іntinzъ іn toatъ Европа. Карол Мартел іi вipвi кв аtiта desъвiрширe, іn кit, de шi ав dominit ei іn Sпania мвлt timп, н'ав маi іndрълnit а трече іn Франџа. Лвi Карол Мартел іn поstвл de Мажорdom 'и а вpмат фiвл съв Пiпin чел skвpt. Ачеsta dopind

пе лѫнгъ пѫтере съ аібъ ші titлѫл ші semnеле реґале, міжлочі ка съ se detроneze ѫпбра de реџе че ера, ші съ se алеагъ ел. Фііnd къ ла ачеst лѫкрѫ л'а ажѫtat мѫлt Епіskопѫл din Рома; de ачеа ші Піпіn, кіемat фііnd de dѫnsѫл ѫn Italia ѫmпротіва Лопговарзілор каре ѫл сѫпъра, dѫпъ че бътѫ пе Лопгобарзі, ѫші аръtъ рекѫпоштінца кътре Епіskопѫл Ромеі, ші ѫі dърѫі о парте din Italia de міжлок, ѫn каре афаръ de Рома ші Равеnа, se маі афла 20 четъці ші sate. Регатѫл Франчілор se ріdікъ ла о пѫтере ѫnsemnatъ прin мареле Карол, фіѫл лѫі Піпіn чел skѫрt.

Ѫмпъръціа візаntinъ.

Ѫмпъръціа візаntinъ а авѫt а sѫфері мѫлt dела Арабі ѫn timпѫл ачеsta. Dѫпе че ѫі ръпіръ челе маі фрѫмоаse провінціі din Asia ші din Афріка, ла 669, ісбіръ Konstantinополѫл ѫn маі мѫлtе рѫнdѫрі, ѫn кѫt skъпъ пѫмаі прin фокѫл гречеsk кѫ каре s'а арs флотеле Арабілор. Tot ѫn timпѫл ачеsta ші Бѫлгарі se ѫпвъцаръ а пръda провінціііле din Еѫропа; ші de мѫлtе орі аѫ dѫs гроаза лор пѫпъ ла zidѫріле Konstantinополѫлѫі. Ѫмпъраці чеа маі маре парте ера міщеі; ші miniстрі лор ѫпкъ пѫ ера маі бѫnі. Ѫn лъѫпtрѫ ера tѫрбѫръргі ші ревоlte nekontenite, ші ѫntр'ѫn кѫвѫnt toatъ ѫмпъръціа ера atѫt de фъръ пѫtере, ѫпкѫt пѫмаі ка прintр'о minѫne se ціпеа. Ѫпа din прічініле каре а продѫs марі tѫрбѫръргі ѫn toatъ ѫмпъръціа, ера ші disпѫtа пеntрѫ ѫnkinареа ла ікоане. Ѫмпъратѫл Леоп Isaѫрікѫл, ла 716, dѫnd порѫnкъ ка съ

se лапеde ікоапеле dѫпрin бisерічї, шi орї dѫпре ѫnde se афла, аѫ рidікаt чѣа maї mаре парte din ѫmпърѫцiе ѫmпротiва sа, шi а dat прiчinъ съ se верse mѫлт sѫnџе, atѫt ѫn Asia кѫt шi ѫn Еѫропа. Кѫ прiлежѫл асеsta Епiскопѫл Romeї, каре пѫнъ ѫn timпѫл de акѫm ера sѫпѫs ѫmпъраtѫлѫї din Konstantinopoл, гъsi mijлок de a se sѫбtраџе, шi de a se da sѫб protекцiа Франчiлор.

Sistema феѫdалъ.

Statеле челе поѫъ, че пацiiле варваре, Џерmanі шi Sлавi фоndаръ ѫn Еѫропа, ѫnкъ нѫ ѫnчепѫръ a se desвoлta пѫnъ ѫn timпѫл асеsta. Maї toate асеste state ера ѫntemeiete пе o konstitѫцiе поѫъ, пекѫnoskѫtъ пѫnъ atѫnчї Еѫропеї, пѫmitъ Феѫdaлism saѫ sistema феѫdалъ. Кѫnd пацiiле konprindeа о царъ, асѣаstъ konprindере нѫ ера пѫmaї пе sѣаma реџелѫї лор; чi реџеле ѫmпърцѣа прiн sорцї пъmѫntѫл церi кѫ повiлi sъї, шi кѫ indiџеni saѫ лъкѫitоri пъmѫntѫлѫї. Партеа de пропрiеtate mощеnitоаре, адiкъ пъmѫntѫл кѫ церапi че se прiimѣа ла чѣа din тѫiѫ ѫmпърцiре, se пѫmѣа алоdiѫ. Мърimѣа sорцiлор ера dѫпе пѫmърѫл ѫmпърцiторiлор; sорцѫл Реџелѫї ѫnsъ ера кѫ deosebiре maї mаре. Dѫпе асѣаstъ dintѫiѫ ѫmпърцiре ѫрma a doa шi a treia. Реџi шi повiлi din алоdiї ка din niще пропрietъцї вечпiче але лор, даѫ пърцї de пъmѫnt кѫ церапї ла товаръшi лор, пепtрѫ слѫжвеле че ачещiа ле аѫ фъкѫt. Astфел de пропрietъцї s'аѫ пѫmit бепефiчiї шi пе ѫрmъ феѫdе, dела каре ѫшї трълџеа ѫnчепѫтѫл феѫdaлismѫлѫї. Чел

че прiimеа о феꙋdъ se nꙋmеа васал; ші чел че da венефiчꙋꙋл saꙋ феꙋda s'a zis Domn феꙋdал, saꙋ posesор феꙋdал, орї sꙋzеран. Îndatорiрile васалꙋлꙋї кътре Domnꙋл sъꙋ ера съ'ї жꙋре кредінцъ, ші съ'ї факъ оаре каре slꙋжве. Ла înчепꙋт феꙋdеле se da пе віацъ, saꙋ пе о времe хоtърîtъ; dар кꙋ înчетꙋл se фъкꙋръ moщenitoаре ка ші алоdiiле. Maї tîрziꙋ nꙋ se da феꙋde nꙋmaї пъmînt ші църanї; чі ші рanгꙋрї, ші slꙋжве жꙋdекъtорещї ші administратiве; ші кіар ші dрегъtорiї віsерічещї прекꙋm eniskonate, ші егꙋmenate, ла каре întîmпларe ачеstора лi se da inел ші кîржъ, pentрꙋ пъmîntꙋрiле saꙋ локꙋрiле че stъпînea, ші ачеаstъ формъ se nꙋmеа inвеstiтꙋръ. Тоцї васалi фъръ osевiре înкiпꙋꙋ армiа націоналъ; ші pentрꙋ къ eї тревꙋꙋ съ аnере patрiа кꙋ келтꙋелї de ла sine, nꙋmaї da алtъ dажdie. Фiind къ eї înкiпꙋꙋ новлеца, авеа ші toate dреntꙋрiле, ші nꙋmaї eї пꙋtеа съ поарtе арme. Църanі nꙋ însemna nimiк: eї ера легацї de пъmînt, ера tрактацї ка лꙋкрꙋрї, ші nꙋ ка persoane; n'авеа nічї ꙋn dреnt, ші se віndеа saꙋ se da din преꙋnъ кꙋ пъmînтꙋл ꙋnde îшї авеа лъкꙋінца. — Dꙋчі, Воевоzi, Кnezi în nꙋmеле рeцелꙋї administра цінꙋtꙋрї марї, жꙋdека, adꙋnа dажdiiле, ші stрînцеа ші komanda армiа în timп de ръзвоꙋ. Пфалцiграфі, Конці-палаtini, Каsteлanі, Dворnічі ера жꙋdекъtорї регалї аї палаtꙋлꙋї, ші аї четъцiлор. Маркграфі, Банi ера апъръtорi провінціiлор, saꙋ аї цінꙋтелор търціnаше. — Форma жꙋdічiаръ ера фоарte simплъ. Îнtре doї de o notрiвъ каре пꙋрta арme, dреntatеа se хоtъра прin

dѕел. Ꙟn алte ꙟntꙟmплърї se ꙟntрeвѕinца mърtѕрiї шi жѕрътinte. Sпрe a-околi жѕрътinteлe stрꙟmбe, s'aѕ ꙟntрodѕs орdaлiiлe, каре osꙟndea пе пърцiлe прiгoniloаре съ пѕе mꙟna пе фок шi алteлe ка aчestea, sпрe a'шi dовedi dрeпtatea.

Stареa релiцii ꙟn пaрtea aпѕsѕлѕї.

Ꙟn timпѕл aчesta релiцia крeшinъ de шi корѕпtъ шi ꙟнкърkatъ de форme шi de sѕпeрstiцiї a фъкѕt mарї ꙟnaiпtърї ла поnѕлi вaрвaрї. Inфлѕinца eї чea фъкъtoаре de вine s'a simцit ꙟn гравъ; къчї se ꙟmвлꙟnzirъ пъравѕрiле чeлe фѕрioase але aчestoр поnѕлї. Mерit пentрѕ ꙟntinderea релiцii ла aчeї поnѕлї idoлatрi a dовꙟndit Binфрid, ѕn кълѕгър Anглѕ, нѕmit шi Бonifaчie, каре s'a zis шi Aпostoлѕл Цeрmanilop. Dѕпъ dꙟnsѕл maї лѕкрарь шi aлцї misionарї toцї кѕ вѕнъ isправъ. Кѕ пріleжѕл aчesta, Клeрѕл, adiкъ пoпi шi кълѕгърi din пaрtea aпѕsѕлѕї dовꙟndirъ о пѕtере фоаpte mаpе, шi stрꙟnsерь вогoцiї ꙟnsemnate, ꙟmimѕлцite кѕ евлавia чea ръѕ ꙟnцeлeasъ a пѕoiлoр крeшiniї. Dар dintре toцї eпiскoпѕл Pomeї dовꙟndi о aѕtoрitate фоаpte ꙟnaлtъ; къчї toцї чeї ꙟntoршї ла кредinцъ пpin рꙟвna misionaрiлоp пе dꙟnsѕл ꙟл пpivea de къпetenie a релiцii. Фiind къ ꙟn timпѕл aчeла de вaрвaрie, нѕmaї Клeрѕл sinгѕр se ꙟndeлitnicea кѕ пѕцintiкъ лitерatѕръ, Eпiскoпi шi пoпi ажѕnsерь съ фie sекретaрї шi ministрi пе лꙟнгъ реџї шi noвiлї.

Stapea лiteратȣрĭ ла ръсъріt ші ла апȣs.

Щiinцеле шi кȣлtȣра лiterаръ а къzȣt tot maĭ mȣлt, atît în партеа апȣсȣлȣĭ кît шi а ръсърitȣлȣĭ. Skpiitopi векĭ гречĭ шi pomanĭ ера лепъdaцĭ кȣ totȣл; пentpȣ къ înвъцъtopi, релiџii крещiне претindea, къ чitipea ачелора ватъmъ кpedinцa. Înвъцацĭ ера maĭ nȣmaĭ попĭ шi кълȣгърĭ. Ачещiа нȣ кȣлtiва нiчĭ о щiinцъ sepioasъ, de кît skpia вieцĭ de але sфiнцiлор, шi кропoчĭ фъръ алеџере, кpitiкъ шi гȣst. Абiа se гъsesк шi în timпȣл ачеsta doĭ бърбацĭ кȣ înвъцътȣръ maĭ întinsъ, ла ръsъpit sф. Ioan Damaskin, шi ла апȣs кȣчерnікȣл Beda Anглȣл. — Apteле каре нȣ ера sпpe sлȣжба релiџii, нȣ афла нiчĭ о înкȣраџiаре; шi кiар шi ачеле de каре se слȣжа релiџiа прекȣm mȣziка, zȣгръвiа шi поезiа, se форmа dȣпъ tpeбȣiнцеле бisepiчещĭ. Гȣstȣл архitектȣрi gotiче, каре se пъsкȣ în înпъръцiа бizantinъ, se întinse шi în алte пърцĭ але Еȣропi.

ПЕРІОD III.

De ла mареле Карол пѫнъ ла Крѫчіаde; saѹ de ла реnnoіреа ѫmпърѫцiї Роmne de апѹs, пѫпъ ла рidікареа Еѹропі пentpѹ deспровіреа локѹрілор sфinte de ла Маxоmetanї; орї de ла апѹл 768 пѫпъ ла 1096 dѹпъ Xpistos.

Mареле Карол; реnnоіреа ѫmпърѫцiї роmane de апѹs.

Кѫnd ѫmпърѫціа Калiфілор de ла ръсърітѹл Asiї ера ѫntemeiatъ ѫn tpeї пърцї de лѹme, ѫn Еѹропа despre апѹs ѫnкъ se формъ ѹn stat mape шi пѹтерnік, ѫn кѫt se пѹtea zіче къ s'a реstatорnічіt ѫmпърѫціа роmanъ de апѹs. Креатор ал ачестѹї stat а фost mареле Карол, ла 768. Мошenind de ла tatъл sъѹ Пiпin регатѹл Франчілор, фѹ кемat de Епіскопѹл Роmeї ѫmпротіва Лопгобарzілор. Карол бътѹ пе Лоmгобарzї, копрinse Italia пѫпъ ла Бепевent, шi, sѹбt пѹmіре de регаt ал Italiї, о adъогъ ла Франца. Кѹ прілежѹл ачеsta ѫпtърі Епіскопѹлѹї Роmeї dania фъкѹтъ de tatъл sъѹ, шi maї adъогъ шi ел алte локѹрї. Dѹпе ачеаsta, трекѫnd Пірепеі, ръпi de ла Арабї о парте din Spaniа пѫпъ ла Ебро. Dap ръзбоіѹл чел maї ѫndелѹпгаt шi maї ѫndърътnік, че а пѹртat Карол, а фost чел din Цермапіа проnpіе ѫmпротіва іdола-

трiлор Saksonĭ, шi алцĭ попȣлĭ вечinĭ. Ꙟn timпȣл ачesta вътȣ пе Sлавiĭ вечinĭ аĭ Џерmaniлор, шi пе Аварĭ каре se афла ꙟn Панonia; шi ꙟn astфел de кiп форmъ ȣn stat mape компȣs din Франца, Елвеџia, Italia, цъpiле de жos, Џерmania шi o парte din Панonia шi din Sпania. Мергꙟnd odatъ ла Рoma, Епiskопȣл Pomeĭ ꙟn бiserikъ ꙟĭ пȣse ꙟn кап короана ꙟmпърцiї Pomane; попȣл entȣsiasmat stpiгъ: sъ тръiaskъ ꙟmпъратȣл Pomaniлор! Карол n'a фost нȣmaĭ ръsбoĭnik бiteaz, чi шi чiвiлisatop ал statȣлȣĭ sъȣ. Ел siлi пе sȣпȣшi sъĭ idoлatpi ка sъ se факъ крещinĭ; ꙟnълцъ бiserічĭ, zidi шкоаĭ, ꙟndatopъ mънъstipiле шi пе кълȣгърĭ sъ ꙟngpiжaskъ de edȣkaцia шi ꙟnвъцътȣpa tinepimi, шi ла sлȣжбе префера пе църanі ꙟnвъцацĭ ꙟnaintea челор maĭ mapĭ noбiлĭ неꙟnвъцацĭ. Пentpȣ комерчiȣ a врȣt sъ ꙟmpeȣne npintp'ȣn канал Pinȣл кȣ Dȣnъpea, mapea Neагръ кȣ mapea Nopdȣлȣĭ, шi ръsъpitȣл кȣ anȣsȣл.

Ꙟmпъцipea ꙟmпъръцiїi mapeлȣĭ Карол.

Sȣкчesop ал mapeлȣĭ Карол a фost фiȣл sъȣ Лȣdoвik; dap ачesta n'авеа taлente de a administpa ȣn stat atꙟt de ꙟntins. Ꙟnкъ тръind ел din sълъбiчiȣne ꙟл ꙟmпърцi ꙟntpe чеĭ tpeĭ фii sъĭ. Ачещia se ръsбoipъ ꙟntpe sine mȣлt timп, пꙟnъ кꙟnd ла ȣn конгрес цinȣt ла Bepdȣn, ꙟn 843, se ꙟnвoipъ sъ ꙟmпарцъ tot statȣл ꙟn tpeĭ пърцĭ: Франца, Italia шi Џерmania, каре, de шi s'a maĭ ꙟntꙟmплат

бъ se maĭ ȣneaskъ odatъ; dap ѫn sфѫрuit aȣ ръmas desrinate пentpȣ tot d'aȣna. Ла ачеа ѫmпърціpe фaĭmoasъ Лȣdoвik II, a пpiimit Цермania, Карол плешȣвȣл Франца, ші Лotap a пpiimit Italia din пpeȣnъ кȣ titлȣл de ѫmпъpat.

Peгatȣл Цермanii.

Pелatȣл Цермanii ла ѫnчeпȣt авȣ a sȣфеpi deese пъпъdipĭ dела Nopmanĭ desпpe miazъ noaпte, ші dела Sлaвĭ desпpe pъsъpit. Dȣпe stinцepea фamiлii mapeлȣĭ Карол, Цермania se фъкȣ peгat eлeктiв. Dȣчi ші noвiлi чеĭ пȣtepnічĭ aлeцea pe-це dintpe dѫnuі. Ѫn timпȣл aчеsta nіще вpъжmaшĭ maĭ вapвapĭ de кѫt Nopmani вѫntȣipъ лiniцеа цъpі: ачеща aȣ фost Ȣпгȣpi saȣ Мarіapi, кape ѫn mȣлte pѫndȣpĭ пpъdapъ ші пȣstiipъ Цермania, пѫпъ кѫnd pецeле Oto I, ла 955, ѫĭ вътȣ ла Лeхфeлd лѫnгъ Aȣгsвȣpг кȣ atѫta desъвѫpuіpe, ѫn кѫt n'aȣ maĭ ѫndpъsnit a pennoi esпedіціiле лop челе tѫлхъpeщĭ. Oto a ȣnit ші Italia кȣ Цермania, ші пpіimind кopoana dела Епiskoпȣл Pomeĭ, se nȣmі ѫmпъpat. Пiлda лȣĭ a ȣpmato ші sȣкчеsopi sъĭ. Ȣnipea Italii ѫn лок de a фoлosi Цермania a вътъmato фoapte mȣлt. Мȣлціme de apmiĭ цepmane s'aȣ пpъпъdit ѫn Italia tpimise фiind ѫn deoseвiцĭ timпĭ sпpe a ѫmпъчѣȣi tȣpвȣpъpiле челе nekontenite че se iвea aколо. Dap вътъmapea чеа maĭ mape a venit Цермaniĭ de ла Епiskoпȣл Pomeĭ. Aчеsta, ѫnsȣuіndȣ'uіĭ dpentȣл de a da peцiлop Цермanii titлȣл de ѫmпъpat, ші вpѫnd maĭ пе ȣpmъ a ѫntemeѣa o ie-

рархіе бісерічеаскъ ꙟн тоатъ лꙋмеа крещінъ, се аместекъ ꙟн требіле еї, ші ꙟї прічінꙋі непорочірї маї мꙋлте веакꙋрї. Ꙟмпъратꙋл Хенрік IV, фіінд къ н'а асꙋлтат де порꙋнчіле лꙋї, ла 1076, фꙋ ісбит кꙋ анатема, пердꙋ тронꙋл Џерманії, ші мꙋрінд ꙟн тікълошіе, трꙋпꙋл лꙋї ка ал ꙋнꙋї анатематізат зъкꙋ неꙟнгропат чінчї анї.

Ꙟмпъръціа Італії.

Ꙟн Італіа, дꙋпъ Лотар аꙋ ꙟнчепꙋт неорꙟндꙋелї ші тꙋрбꙋрърї. Сꙋкчесорі ачестꙋіа ера слабї ші недестоїнічї де а пъзі пачеа ші лініщеа. Італіані, дꙋпе пілда Џерманії, депъртаръ де ла трон фаміліа марелꙋї Карол, ші се сокотіръ ꙟн дрепт де а'шї алеџе еї сінгꙋрї реџе. Дар фіінд маї мꙋлцї претенденцї де одатъ, нꙋ се пꙋтеа ꙟнвої, ші тꙋрбꙋръріле се реꙟнноіръ кꙋ маї маре фꙋріе. Атꙋнчї веңі Ото реџеле Џерманії, каре лꙋꙟнд корона ші тітлꙋл де ꙟмпърат, ла 961, ꙋні Італіа кꙋ Џерманіа. Дар Епіскопї Ромеї, непꙋтꙟндꙋсе ꙟнвої ка съ аібъ стъпꙟнї, формаръ ꙟмпротіва пꙋтері ꙟмпъраціяор о опозіціе, каре а фост фаталъ пентрꙋ Џерманіа.

Регатꙋл Франці.

Регатꙋл Франці слъбі фоарте мꙋлт сꙋб Карол II плешꙋвꙋл, ші сꙋб сꙋкчесорі съї. Ачещіа фіінд неврєднічї де а адміністра статꙋл, Норманї де ла міазъ ноапте фъчеа пъвъліpї десе спре а пръда ші а жефꙋі. Дар непорочіреа чеа маї маре 'ї а веніт Франці кіар дін лъꙋнтрꙋл съꙋ, дін партеа

васалілор, каре фолосіnduse de слъбічунеа реџілор, ашї лъаръ аіта аutopitate, ын кыт нumaї респекта аutopitatea регалъ. Atunчї un васал пutерnik, numit Хuго Капеt, ла 988, roni din tpon фаміліа mapeлuї Карол, ші ынtemeie еl o dinastie; каре ын лінia бърбътеаскъ domnі mult timn.

Револuціїле Норmaнілор.

Норmani а фost un нonul џерmaн ръsбоіnік. Лъкuinца лор ера ын Sueціа, Норвеџіа ші Данimapка. Ка nipaџї, пе mape ші пе рыuріле челе mapї, sпъраръ mult време Џерmania, Франца, църіле de жос ші Англіа. Sкопuл лор ла ынчепut ера numaї ка съ прade ші съ жефuе; dap ынкuраџіаџї ку пuціна ымпotivipe че гъsea, копрinseръ ші цъpї, ші фondаръ ші perate. Astфел, ла 912, копрinseръ ын Франца о mape napte de лок че s'а numit Нормandia. Къпеtenia лор Роло, пріimind titлu de Дuче, se рекunosku de васал ал реџілор Франції.— Ын Англіа фъкuръ іспръвї ші maї mapї. Ку toate къ аічї реџеле Алфред чел mape а unit toate statеле ынtр'unul sinгuр, ші а лuat mъsuрї съnътоасе пentpu чівілізаціа ші desвoлтареа луї; dap Нормanі, suб numіре de Данї, копрinseръ регаtul ачеsta; ші maї тырзіu Вілкелm, Дuчеле Нормandii din Франца, ла 1066, ынtemeie ачі о dinastie каре а domnit mult timn.— Nіще чете din Нормanі Франџезї se скобоpыръ ын Italia de жос; Епіsкопul Романеї, ла 1053, ле dete локul ачеsta ка съ'л stъпынеаskъ ка васалї аї съї, ынdatopindu'ї ка съ'ї dea ажutop ымпotriва ымпъраціlор Џерmanii; de аічї

трекѫръ ꙟн Січіліа, де-ѫнде гопіръ пе Арабі, ші формаръ ѫн регат нѫміт ал Неаполѫлѫі ші ал амꙟндѫрора Січіліілор.

Ꙟмпъръціа Арабілор слъбеще ші се рѫінъ.

Ꙟмпъръціа чеа ꙟнтінсъ а Арабілор с'а афлат ꙟн тімпѫл мареlѫі Карол ꙟн пѫнтѫл чел маі ꙟналт де пѫтере ші ꙟнфлоріре сѫб Каліфѫл Харѫн Ал-Рашід, ла 786, ші Ал-Мамѫн фіѫл съѫ, ла 813; дар дѫпе ачеста а ꙟнчепѫт а къдеа. Ѫрмъторі Каліфі фіінд слабі ші молешіці, мѫлці гѫбернаторі дѫпрін провінціі се револтаръ ші се фъкѫръ неатꙟрнаці. Спре а опрі ꙟнтіндереа ачестѫі ръѫ, Каліфі ꙟші формаръ о арміе дін Тѫрчі, попѫл дін Тѫркестан дела мареа Каспіе. Дар ачещіа, ꙟн лок де а спріжіні къдереа ꙟмпъръції, о сфꙟшіаръ маі ръѫ. Тѫрчі Газні саѫ Ковареснѫі копрінсеръ Персіа; ші Тѫрчі Селдціѫчі сѫпѫсеръ маі мѫлте църі дінкоачі де Еѫфрат, ші ꙟн Асіа мікъ, ѫнде фондаръ сѫлтанате деосебіте. Ꙟмпъръціа Каліфілор се тръціна маі нѫмаі ꙟмпрецірѫл Баґдатѫлѫі. — Арабі дін Спаніа аѫ фост чеі дін тꙟѫ каре се фъкѫръ неатꙟрнаці; дар ꙟмпърцінд регатѫл ꙟн маі мѫлте стате маі мічі, прінці крещіні дін векіле фамілії але Вестротілор, каре ера ретрашi ла мѫнці дела марціні, лѫаръ кѫраціѫ де а'і лові кѫ атꙟта порочіре, ꙟн кꙟт копрінсеръ мѫлте локѫрі, ші фондаръ регате крещіне лꙟнгъ але Арабілор. — Ꙟн Еціпт се ꙟнтемеіе сѫлтанатѫл фатімітелор, де сѫкчесорі Фатімі, феті лѫі Махомет. Ꙟнтре сѫлтані де аічі се ꙟнсемнъ,

ꙟn timпꙋʌ крꙋчіаdeʌор, Saʌadin, каре а фost ꙟn ероꙋ mаре аʌ веакꙋʌꙋї sъꙋ. Maї tꙟрziꙋ Eџintꙋʌ къ-zꙋ sꙋв Mameʌꙋчї.—Asemeneа se формаръ прінџі-пate аравіче neatꙟрnate ʌа Тріпоʌis, Tꙋnis шi Аʌ-џір, шi ꙟn sꙋʌtanat ʌа Феџ шi Мароко.

Ꙟmпърьціа візаntinъ.

Sʌъвіреа ꙟmпърьцїї Каʌіфіʌор а фost de mаре фоʌos пentрꙋ ꙟmпърьціа візаntinъ; кꙋ toate аче-stea еа n'а пътimit maї пꙋцin din прічіна tꙋрвꙋръ-ріʌор din ʌъꙋntрꙋ, a deseʌор револꙋцїї, a omорꙋ-ріʌор, disпꙋteʌор реʌіџіoase шi а аʌtор пenорочірї. Ꙟmпърьteаsа Ірina, ʌа 781, врꙟnd sъ ꙗ de вървat пе mареʌе Кароʌ пentрꙋ а ꙋni ꙟmпърьціа ръsърі-tꙋʌꙋї кꙋ а апꙋsꙋʌꙋї, а skos окі фіꙋʌꙋї sъꙋ. Еа фꙋ detронatъ шi siʌitъ а ꙟmвръка раsа ꙟntр'о mънъsti-ре. Чеї maї вредnічї ꙟmпъраці, sꙋкчеsорї аї еї, mꙋріръ toцї de морцї siʌnіче прin otравъ, asasi-nate шi аʌteʌe. Dар dꙋпъ sʌъвіреа Арaвіʌор, Tꙋр-чі Seʌdџꙋкчї se фъкꙋръ вечіnї шi връжmашї ꙟnгро-zitорї аї ачецїї ꙟmпърьцїї, deʌа каре ръпіръ mꙋʌ-te провіnцїї ꙟn Asia mікъ.

Прinџinatꙋ църі Ромꙟneщї.

Ромꙟnі din цара Ромꙟneаskъ, Моʌdова, Ваsара-віа, Бꙋковina, Трansiʌвania, Банаt шi Марmаціа din Ꙋnгаріа, ꙟшї tраг ꙟnчепꙋtꙋʌ deʌа Romanї. Цъ-ріʌе ꙟn каре ʌъкꙋеsк еї astъzї, ꙟn векіme форmа nꙋmaї о царъ nꙋmitъ Dачіа, аї къріа ʌъкꙋitорї ера фоарte вitezї. Траꙗn ꙟmпъраtꙋʌ Ромеї, віръind

пе Dачї ꙟn doъ ръзвоае крꙋnte, ла 105 dꙋпъ Xpiѕtos, adꙋse ꙟn Dачia мꙋлцime непꙋмъратъ de колоniї din toatъ лꙋмеа романъ, dела каре se трат Ромꙟni din zioa de astъzї. Ꙟn кꙟt timп ꙟмпъръцia романъ a фost ꙟn пꙋтере, Dачia ка провinцie a eї se administра de dꙟnsa dꙋпъ органizaцia шi konstiтꙋцiа че'ї dъdꙋse Траꙗn. Dар кꙟnd націiле варваре dела Nopd пъвъли des ꙟn слава ꙟмпъръціe романъ, ꙟмпъратꙋл Аꙋрелian, desпъdъжdꙋit de a маї пꙋтеа цinea Dачia, ла 274, рidikъ dintр'ꙟnsa леџioanele че ера пentрꙋ апъраrea eї, шi ле трекꙋ песte Dꙋнъре. Ръмꙟind Dачia прadъ варварiлор, Гоti, Xꙋni, Џепizi, Аварi, Sлавi шi Бꙋлгарiї, stъpꙋiръ ꙟn Dачia ꙋпi dꙋпъ алцi маї мꙋлte веакꙋрї. Ачеаstъ ꙟпвълмъшалъ de нацiї, ꙟn timпꙋл петречерi лор кꙋ Ромꙟni, a фъкꙋt оаре-каре skimваре ꙟntр'ꙟnшi; dар eї ръмaserъ елемent роман кꙋ пꙋмеле, кꙋ лiмва, кꙋ овiчеꙗꙋрiле шi традiцiiле романе. Dꙋпъ stрекꙋрареа ачелор нацiї din Dачia, ла 889, венiръ Ꙋпгꙋрi ꙟn Папonia, шi копрinseръ Мармацia, Банатꙋл шi Трапѕiлванia, ꙋnde Ромꙟni se афла adꙋнацї ꙟn state мiчї ꙋꙋв прinцї нацiоналї; ꙗр цара ромꙟнеаскъ, Молdова кꙋ Басаравia шi Бꙋковina ръмꙟind словодe, se ꙟntемеꙗръ ꙟntр'ꙟnsele deoseвite прinцiпate мiчї, пentрꙋ паза лiniшi din лъꙋntрꙋ шi апъраrea de връжмашi din афаръ.

Starea литератꙋрi ла апꙋs.

Ашезъмintеле de ꙟпвъцътꙋръ шi крешере, че a ꙟntемеꙗт мареле Карол ꙟn ꙟмпъръцia sa шi Ал-

фред чел маре ꙟн Англіа, аꙋ адꙋс ніще пеꙋлтате поропіте, каре с'аꙋ сімціт мꙋлт тімп ꙟн партеа ачестꙋі. Ꙟнтре ꙟнвъцаці тімпꙋлꙋі ачестꙋа се нꙋмъръ Алкꙋін каре се афла ла кꙋртеа марелꙋі Карол. Егінхард а фост секретар ал ачестꙋі ꙟмпърат. Ꙟн Англіа, ла школа дела Оксфорд, се афла Іоан Скотꙋ Еріцена, бърбат кꙋ кꙋнощінце ꙟнтінсе. Ꙟн Џерманіа ші Італіа ꙟнкъ се гъсеа оамені маі кꙋ сеамъ кълꙋгърі, каре се ꙟнделетнічеа кꙋ нꙋцінтікъ літературъ; дар деспре щіінце серіоасе нꙋ се помене німік. Лімба ꙟн каре скріиторі скріа, ера претꙋтінденеа чеа латінъ, стрікатъ ръꙋ пріп варварісмі. Чел маі ꙟнвъцат ом ал тімпꙋлꙋі ачестꙋа а фост Џерберт, каре се фъкꙋ Епіскоп ал Ромеі, сꙋв нꙋміре де Сілвестрꙋ ал доілеа. Пентрꙋ рареле лꙋі щіінце се креде къ есте връжітор.

Стареа літературі ла ръсъріт.

Ꙟн ꙟмпъръціа Візантінъ література с'а кꙋлтіват кꙋ маі бꙋнъ ісправъ. Ꙋні дін ꙟмпъраці н'аꙋ фост нꙋмаі протекторі аі еі, чі кіар скріиторі. Астфел ꙟмпъратꙋл Леон філософꙋл реформъ жꙋріспрꙋдінца ꙟмпъръціі, ші адꙋнꙟнд скрієріле пе каре ера ꙟнтемеіатъ, а іспръвіт чеса че татъл съꙋ Васіліе ꙟнчепꙋсе. Константін Порфіроценітꙋл фіꙋл съꙋ ꙟнкъ не а лъсат мꙋлте скрієрі інтересанте. Дар омꙋл чел маі ꙟнвъцат ꙟн тоатъ ꙟмпъръціа а фост Фотіе Патріархꙋл Константінополꙋлꙋі.

Стареа літературі ла Арабі.

Арабі, десвръкꙟндꙋсе кꙋ дꙋхꙋл лор чел ръсвоі-

nik, aȣ meritat pentrȣ щiinцe maĭ mȣлt de кѫt aпȣseni шi ръсъritenі. Ȣni din Калiфĭ, прекȣm Хaрȣn Ал-Рашid шi Ал-Meмȣn, ѫnцемеɪaръ школĭ maрĭ ѫn toate пърцiле ѫmпъръцii. Челе maĭ вestite школĭ але Арaвiлор ера челе din Spania, ȣnde вiнеа de ѫnвъцa кɪар крещinĭ din Франца, Itaлia, Церmania, шi алte пърцĭ. Арaвi ѫnчепȣръ a tѫлmъчi пе skriitori клаsiчĭ din векime, Гречĭ шi Ромanĭ, шi пе ȣрmъ ѫmвръцiшаръ шi кȣлtiваръ ȣнеле щiinце кȣ mȣлtъ норочiре. Чеĭ maĭ ѫnвъцацĭ aĭ лор aȣ фost: Авiчена, Ал-Разi шi Аверoes. Афаръ de щiinце, еĭ фъчеа шi коmерчɪȣл чел maĭ ѫntins кȣ India, шi кȣ кѫte tреле пърцiле лȣmi.

Stареа релiцii.

Кȣ кѫt нȣ se кȣлtiва щiinцеле, кȣ atѫt крещеа sȣпеpstiцia, каре а вътъmat фоарte mȣлt релiцia maĭ кȣ sеаmъ ѫn partеа апȣsȣлȣĭ. Ѫn лок de a o кътta ѫn кърцiле челе sфinte, o ѫnвъцa din кърцiле пърiнцiлор вiserічi шi din хotъpѫріле soвoарелор. Toatъ релiцia se кредеа къ se копрinde ѫn пъzіреа ȣнор форmе шi цереmoniĭ каре se tot ѫmmȣлцеа. Ачела каре ар фi ѫndръsnit a se ѫmпротiвi ла ачеste oвiчеɪȣрĭ, ера приronit шi sokotit de еретiк.

Sistema iерархiеĭ вiserічещĭ ла апȣs.

Вътъmаре nesпȣsъ a прiчinȣit atѫt щiinцелор кѫt шi релiцii ѫn partеа апȣsȣлȣĭ пȣtереа чеа mаре a

клерѫлѫї, каре нѫ ерtа сѣ кръазъ saѫ сѣ zікѣ чіне-ва лѫкрѫрї ѫmпротівіtoape опініілор saѫ intepesѫлѫї сѣѫ. Ачеst клер, прін дъніїле реџілор din фаmіліа mapeлѫї Карол шi a ле ѫmпѣраtѫлѫї Oton, прекѫm шi прін mілоsteniiле крещінілор, s'а ѫmбоrъцit шi a doбѫndit о пѫtepe фоарtе mape, ѫn кѫt ѫn ѫнеле цѣрї персоанеле бісерічещї авѣа dрепtѫрї sѫвepane. Dap dintpe тоцї Епіскопі Pomeї, каре ѫшї ѫnsѫшірѣ нѫmіpe de Папї, se pidікарѣ maї mѫлt de кѫt тоцї ѫn panг шi ѫn пѫtepe, шi врѫрѣ a ѫnteмеiа о іерархіе, каре сѣ dоmnѣаskѣ песte тоаtѣ крещінѣtatѣа. Чел че a лѫкраt кѫ maї mѫлtѣ іskѫsінцѣ, бѣрбѣціе шi statopnічіе, sпре ачеst sфѫршіt a фоst Папа Грігоріе VII, нѫmit Хілdебранd. Ачеsta s'а sілit ка пе тоцї sѫвepani Еѫропі сѣ'ї факѣ васалї aї сѣї, шi чepѣа ка сѣ віе сѣ se жѫdіче ла tрібѫналѫл сѣѫ. Daка se ѫmпротівѣа, ѫї anatemaтisѣа шi ѫї detpona. Черѣа делѫ toate statеле шi цѣріле ка сѣ'ї плѣtѣаskѣ tрібѫt; шi пе тоцї крещіні ѫї sокоtѣа de sѫпѫшї aї сѣї. A ѫndatopaт пе тоаtе персоанеле бісерічещї ка сѣ нѫ se ѫnsoape, пентрѫ ка аtѫt персоанеле кѫt шi аверіле лор сѣ фіе sпре slѫжба sa; шi a претins кѣ Папі нѫ пot греші ѫn хоtѣрѫріле шi порѫнчіле лор. Ачеаstѣ sistemѣ de іерархіе бісерічѣаskѣ desѣвѫршіtѣ de Хілdебранd a фоst sпріжіniтѣ шi de чеілалцї Папї ѫрmѣtорї. Dap крещіні din ѫmпѣрѣціа рѣсѣрітѫлѫї н'аѫ врѫт сѣ рекѫnoаskѣ пе ачеst поѫ monapх, каре sѫв maska реліџії врѣа сѣ dоmnѣаskѣ песte тоаtѣ лѫmѣа. Eї se deoseвірѣ maї de mѫлt de бісеріка Pomeї,

din прічіна ȣнор dorme, a ȣнор dispȣte asȣпра pi-tȣлȣї, dap maї кȣ seamъ кънчї nȣ вреа съ фіе stъ-пѫніцї de Папа.

ПЕРІOD IV.

Dела Крȣчіаde пѫnъ ла deskoперірea А-мерічі; saȣ dела ріdікареа Еȣроnі пеntрȣ desровірea локȣрілор sфinte dела Махо-metanї, пѫnъ ла реформаціа лȣї Лȣтер; орї dела anȣл 1095 пѫnъ ла 1492 dȣпъ Хрistos.

Крȣчіаdеле.

Ѫпкъ dела ѫnчепȣtȣл крещіnismȣлȣї, Іерȣsалі-mȣл кȣ ѫmпрежȣръріле sале, ȣnde Хрistos 'шї а пе-трекȣt віаца, а fost ȣn лок sфѫnt, ȣnde крещіnі пеntрȣ евлавіе mерџеа съ se ѫnкіnе. Пѫnъ ла Коn-stantin чел mаре, кълъторііле ла ачеste локȣрї, din прічіna гоаnеї крещіnілор, nȣ ера sigȣре. Dар dȣпъ че Еленa mȣma лȣї Konstantin а ѫngріжіt а кȣръці шї а ѫnфрȣmȣseца Іерȣsалімȣл, крещіnі din тоаte пърціле віnеа nekontenit ка съ se ѫnкіnе. Кіар шї dȣпъ че Арабі, ла 637, аȣ kоnрins Палеstinа шї Іерȣsалімȣл, кълъторііле крещіnілор nȣ se прекȣрmаръ, maї кѫрtos кънчї Калifȣл Харȣn Ал-Рашid а nȣmіt пе mареле Карол protektор ал

фѫntвлвĭ Mормѫnt. Dвпъ че а свпвsit ѫмпъръціа Галіфілор ші ѫn deosebite провінціĭ, s'аѵ ашеzat Гврчĭ, ачещіа фіind маĭ варварĭ, нв свпъра нвмаĭ пе крещіnі din пъръціле локвлвĭ, чі ші пе ачеĭ че din Европа мерцеа ла Іерввsалim ка съ se ѫнкіne. Атвnчĭ se авzi ѫn Европа вn глас, къ тревве ажвтацĭ крещіnі din Asia, къ тревве съ se desровеаскъ локвріле sфіnte але крещіnілор dела Махометаnĭ. Чел че а ѫnфлъкърат двхвріле крещіnілор din Европа пentрв ачеастъ idee, а фоst вn кълвгър францеz, нвмit Петрв dела Amien каре, ла 1095, къльtоріse ла Іерввsалim. Папі sокоtind а se фолоsi de ачеастъ idee пentрв крещереа пвtері лор, фъкъ sоvоаре ші ѫndemnаръ крещіnъtatea din Европа ка съ іа арmеле ѫn mѫnъ, ші съ meаргъ ѫn Asia спре а ръsввnа реліціа лвĭ Хрiстоs. Dела анвл 1096 ѫnainte, ѫn timп маĭ de доъ sвte анĭ, армiĭ неnвmъраte трекvръ din Asia ѫn Европа ѫmпротіва Махоmetaнілор; ші фіind къ тоцĭ пврtа крвчĭ пе хаĭнеле лор, de ачееа saѵ нвмit Крвчіацĭ ші еспеdiціile saѵ zis Крвчіаde. Чеа din тѫіѵ армie, свв komanda кіар а кълвгървлвĭ Петрв, н'а фолоsit nimik; чеа de а doa ѫnsъ свв komanda лвĭ Готфріd de Бвілоn, Dвчеле de Лотаріnціа, а ronit пе Тврчĭ ші Аравĭ dintр'о парте а Asii мічĭ, din Sіріа, ші Палеstina, ші ла 1099, а лвat Іерввsалimвл вnde se фоndъ вn рerat крещin, ал кървіа чел din тѫіѵ реџе а фоst Готфріd de Бвілоn. Іsправа ачеаsta нороčitъ s'а сървat de тоатъ Европа. De ші ѫnчепвtвл крвчіаделор se пъреа а фі нороčіt; кв тоатe ачеstea н'аѵ авvt sфѫршіt вvn. Челе маĭ мвлте

арmiї че mерserъ ↑n Asia ера алкъtвite de черштъtорї ші de оаmенї фъръ нічї о disчiплінъ. Dар ші арmiiле челе maї віне регвлате н'аѕ фъкѕt isпръвї maї марї; къчї s'аѕ ↑nt↑mплаt черte ші desгінърї ↑ntре къпеtеніiле лор; апої ші ↑mпъраці din Konstantinополь, възѣnd къ еї нѕ пot траце нічї ѕn фолоs, пѕserъ фелѕрї de пiedічї ла ↑naintъріле крѕчiацiлор. Маї mѕлцї ↑mпъраці аї Цермaнii ші реџї аї Франції, аї Англії ші dintр'алte църї, ↑ndemnaцї saѕ ↑nгрozіцї de Папї, лѕаръ парte ла ачеste mішкърї din тоatъ Еѕропа; dар ѕnї ↑шї пiерdѕръ віаца, алцї арmiiле, ші maї нічї ѕнѕл нѕ фъкѕ isпръвї марї. ↑n sф↑ршіt р↑вна пенtрѕ ачеstе esпedіціiї ↑nчепѕ а se ръчі; пріnці крещінї фъръ гоnіцї кѕ ↑nчеtѕл din Asia, ші кътре sф↑ршіtѕл веакѕлѕї 13, тоatе църіле ші локѕріле коnрinse de крещінї ↑n Asia din преѕnъ кѕ Ierѕsaлimѕл ръmaseръ іар ↑n stъn↑nірва Махоmetaнілор.

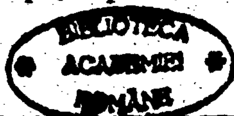
Резѕлtателе Крѕчiаделор.

Кѕ тоatе къ Еѕропа прін ачеste esпedіціiї, ↑n вреmе de доъ sѕte de анї, а перdѕt miліоане de оаmенї ші богъціi непѕmърате фър'а фі добѣndit sкопѕл; dар s'а фолоsіt ↑nтр'алt кіп фоарtе mѕлt. Naціiле Еѕропі че ера maї 'nainte izолаte акѕm se ѕnіръ, ші se ръsвоіръ ↑mпреѕnъ sѕв stеаrѕріле крѕчі. ↑ntре ровї ші новілї se формъ клаsa четъценілор; desпре о парте къчї новілі sъръчіseръ ↑n timпѕл esпedіціiлор; desпре алtа къчї ↑n timпѕл ачеsta se формъ ↑n Еѕропа ѕn коmерчѕ, каре а ↑mвогъціt орашеле ші пе четъценї. ↑n sф↑р-

шit se ꙟntinse сфера дѹхѹлѹї omenesк, шi o mѹлцime de кѹноштinце шi apte se adѹseрѫ din Asia ꙟn Еѹропа.

Формарєа a треї opdine de кавалерї.

Кѹ прілежѹл esпеdіцiiлo крѹчiate se формарѫ треї opdine de кавалерї. Чел d'ꙟntꙟїѹ opdin a фost ал Іoaніцiлор, saѹ ал Oспitaлiapiлор, орї ал кавалеріlор de Родos saѹ ал Мaлteziлop. Ачest opdin авєа ꙟndatopipe de a ꙟнгріжi de кълътoрї ла локѹріле сфinte, шi de a бate ръсбоїѹ кѹ некредinчошi. Евлавia крештiniлор din Еѹропа ꙟл ꙟmбогъцi кѹ moшiї шi венitѹрї марї. Гonindѹse крештinii din Asia, Іoaніцi se ажезаръ ꙟn Чiпрѹ, пе ѹрmъ ꙟn Родos шi ꙟn сфꙟршit ꙟn Мaлta, пꙟнъ ꙟn timпѹл кꙟnd ачєastъ insѹлъ s'a копрins de Наполеon Бѹнъпapte, шi кꙟnd шi opdinѹл 'шї a пердѹt венitѹріле. — Ал doїлєа opdin a фost ал Temпліapiлор комnѹs de кавалерї францезї. Шi ачештia se бътѹръ кѹ Махometani, шi добꙟndiръ венitѹрї марї ꙟn Франца. Філіп IV чел фрѹmos, рецеле Францi, лъкomind ла богъцiiле opdinѹлѹї, mijлочi ла Папа ка съ'л desфiinцeze, ꙟнвinoвъцind пе кавалерї къ ар фi idoлatpi, шi сѹпѹindѹ'ї ла чеде maї гpoзaве mѹнчї. — Ал треїлєа opdin a фost ал кавалеріlор Teѹtonї saѹ цермanї орї ал Маріaніlор. Гonit фiind din Палestina, ачest opdin вeni ла Венецia, шi aiчї a stътѹt mѹлt timп ꙟn слѹжба Папілор ла deosebite esпеdiцiї. — Фiind-къ, ꙟn timпѹл вꙟрstei de mijлок saѹ ал варбаріі, побілitatєа нѹ se пѹтєа добꙟndi de кꙟt прin кѹражїѹ ръсбоїнiк шi bite-

zie персоналъ; de ачеа de обще нобілі, неꙟndелеtнічіndȣse кȣ алt de кꙟt кȣ ръsбоюл, ера крȣzĭ ші фіероші. Кȣ ꙟntemeieрea кавалерії ші маĭ вꙟрtos a ачелор tpeĭ opdine din нобілĭ, s'aȣ ꙟмблꙟnzit фоарtе мȣлt пъравȣріле челе ръsбоїніче але нобленці. Кавалерȣл, каре se npiimea ꙟn вре ȣнȣл din opdine, se ꙟndatopa ла ꙟntpenpindepiле челе маĭ марĭ ші ꙟndpъsneце, ла апърарea невіноцiĭ апъsate, ла џенерozitate, ла юбіреa de dpentate, ла політецъ ші ла алtе віртȣцĭ.

Ꙟмпъръціа Џерманії.

Ꙟn timпȣл esnedіціілор крȣчіate ші dȣne dꙟnseле, Џермаnia a sȣферit мȣлt din naptea Папілор. Ачещіa nentpȣ ка маĭ лесне съ поатъ a se amestika ꙟn трeбіле statȣлȣĭ, ꙟнгрозea не ꙟмпъраціĭ кȣ anateme, ка съ меаргъ ла локȣріле сфinte ꙟмпротiва Maxometanілор. Пе ꙟмпъратȣл Хенрік V, ла 1107, ꙟл desпоюаръ de dpentȣл inвеstitȣреĭ, че аȣ авȣt npedeчesopi съĭ ꙟn алеџереa Епіскопілор ші a Егȣменілор. Dap Фредерік I Барбароsa din фаміліа Хохенstaȣфілор, ла 1152, ші Фредерік II непотȣл съȣ, ла 1218, ꙟшĭ апъраръ кȣ бърбъціе dpentȣріле лор імперіале ꙟмпротiва Папілор atꙟt ꙟn Џермаnia кꙟt ші ꙟn Italia. Ꙟn timпȣл гȣвернелор лор se ꙟnтемеюаръ мȣлtе institȣціĭ фолоsitoape ші ашезъмinte мꙟntȣitoape nentpȣ феріч іреa Џерманії. Прin рекȣноаштереa ȣнор ораше de імперіале se пȣse теменю ла рідікареa класеĭ четъценілор. Tot ꙟn timпȣл ачеsta, nentpȣ апърареa ші ꙟнфлоріреa комерчюлȣĭ, se формъ конфедераціа нȣмitъ Ansa, ꙟn

каре intparъ ка ла 80 opaшe imпepiaлe, шi каре мълt timп a фost doamna комерчнълъї ↑n чea mai mape napte a Еъропi. Пагъвъ нъmai къ, ↑n ziлeлe ачеstop doi monapxi bestiцi, se desвoлtapъ шi ачеле доъ naptide a Гелфiлор, че ера sпpiжinitъ de Папi, шi a Цiвелiniлор, каре ера a imпepiaлiлор, шi каре ↑n timп de доъ вeакъpi ътпларъ de pъsвoae кpъnte atъt Цepmania кът шi Italia. Dap къ stinцерea фamiлii Xoxenstaъфiлор перi stpълъчipea ↑тпъpъцii шi aъtopitatea imпepiaлъ, шi Цepmania къзъ ↑ntp'o anapxie гpozaвъ. Basaлi чеї miчї пъ къnoшea domnї шi stъпъnї; ъар пpinцi чеї mai пъtepnічї deвeniръ neatъpnaцi ↑n чea че пpiвea ла гъвернъл din лъъntpъ ал stateлор лор. Мълte din чеtъцiле Italii пъ връръ a mai рекъnoaшe aъtopitatea imпepiaлъ. Din ачеastъ кpizъ sкъпъ Цepmania пpin алецерea de ↑тпъpat, ла 1272, a лъї Ръdoлф Хавsвъргъл, а къръна фamiлie шi astъzi domneшe ↑n лiniа фemeнaskъ ↑n tponъл Аъstpii. Ръdoлф dъпъ че pestatopnічi лiniшea, ↑пгpiжi шi пentpъ фamiлia sa, adъогъnd ла dъnsa Dъkatъл Аъstpii, Stipia шi Кapintia. Фiъл съъ Албept, ла 1298, връnd съ adaoце шi Елвецia, ачеаsta se desгinъ de Цepmania. Лъdoвiк de Баварiа, ла 1330, se ↑nкъpкъ ↑n чepte къ Папа, шi ачеsta isвi toatъ Цepmania къ intepdikt. Пагъвъ ↑nsъ mai simцitъ пentpъ Цepmania a фost пepdepea a мълtор чetъцї din Italia, къpopa ↑тпъpatъл Кapoл IV, ла 1347, ле вънdъ лiвeptatea пе вanї. Ъn mepit 'шї a лъsat Кapoл пentpъ Цepmania dъndъ'ї вълa de aъp. Пpintp'ачеаstъ леце фъndamentaлъ 'a ↑тпъpъцii, dpen-

tѕл de a фаче ѫmпърацї s'a dat ла шапte прінцї нѕшіцї Електорї, din каре треї вісерічещї ші паtpѕ лѕmeщї; tot пріntр'ѫnsa s'a хотърѫt кіпѕл алеџері ѫmпъратѕлѕї, ші s'аѕ̆ specіфіat прерогатівеле Електорілор. Sѕв Siџismѕnd фіѕл лѕї Карол, ла 1411, isвѕкni ръsвоюл Хѕsitік ѫn Боеміа, пе каре Siџismѕnd dinпреѕнъ кѕ прінці Џерманії авеа ѫл потолі. Dѕпъ Siџismѕnd dirnitatea імперіалъ treкѕ ѥар ла фаміліа de Хавsвѕрг saѕ̆ Аѕstріакъ, ла каре ръmase 300 anї непрекѕрmацї. Къtре anѕл 1439, Џерманіа din прічіна ѫmпъратѕлѕї Фреdерік III, ѥар къzѕ ѫntр'о anархіе spъїmѫntътоаре. Фреdерік фѕ depѕs, ла 1493, ші ѫn локѕ'ї se sѕі пе tpon Максіміліан фіѕл съѕ̆.

Регатѕл Франці.

Ѫn Франца, реџі din toate dinastiiле гоніръ кѕ statopnічіе плаnѕл de a ѫntemeѥа о пѕtepe абsолѕtъ, mікшорѫnd пѕtepea semeџілор васалї, фаворѫnd клерѕл ші siлindѕse а рідіка класа четъџенілор. Dintре тоџї васалі, чеї maї пѕtepnічї ера Dѕчі de Nopmandia, каре tot de odatъ ера ші реџї aї Anглії. Реџеле Філіп Аѕгѕst, ла 1180, a ръпіt dела dѫnшії-Nopmandia. Лѕdовік ал IX нѕmit чел sфѫnt, ла 1226, a ѕnit кѕ короана maї mѕлte пропріetъџї але васалілор, ші dѫnd Франці леџї ѫnџелепте, a mъpџinit opdaлііле ші a контеnit ръsвоаеле партікѕларе ѫntpe васалї. Dap Філіп IV чел фрѕmos, ла 1285, a фъкѕt ші maї mѕлt пентрѕ desволtapea din лъѕntpѕ a statѕлѕї. Ачеsta mік-

лочі ка Папі съ'шĭ stpъmȣte peзidenцia din Рома ꙟn Франца, ȣnde a stъtȣt mȣлt timn; a лȣat deлa васалĭ dpentȣл de a вate monedъ, шi ел а фost чел d'ꙟntꙟiȣ каре ла statȣл џенерал saȣ adȣnapea овщeaskъ, афаръ de новiлĭ шi клер, а кiemat denȣtaџĭ шi din клаsa чetъџeнiлop. Isnpъвindȣse dinastia лȣĭ Хȣго Капеt, коnpinse tponȣл алtъ dinastie нȣmitъ Валоа. Atȣnчĭ se deskise ꙟntpe Франца шi Англia ȣn ръsвоiȣ каре џinȣ mȣлt timn. Ꙟnневȣnind Карол VI peџеле Франџi, ла 1380, Англi ꙟn алiанџъ кȣ Dȣчi de Бȣpгȣndia, конpinsepъ Парisȣл шi maĭ toatъ Франца; dap џенералi лȣĭ Карол VII skъnapъ peгatȣл de domnia ачеstop stpeinĭ, кърора нȣ ле ръmase ꙟn sфꙟpшit de кꙟt чetatea Кале. Франџezi ꙟn вътълiiле ачеstea a фost ажȣtaџĭ de вitezia фanatiкъ a фечоapeĭ de Орлеans, каре ꙟшĭ ꙟнкinȣise къ este tpimisъ de Dȣmnezeȣ ка sъ гоnеаskъ пе Англi din Франца, шi, ла 1429, ꙟnsȣфлъ npin пiлda sa солdaџiлop Франџezĭ ȣn къpaџiȣ estpaopdinap. Късꙟnd пе ȣpmъ ꙟn mꙟĭniле Англiлop фȣ жȣdекаtъ de вpъжitoape шi se apse ꙟn фок. Лȣdовiк XI, ла 1461, ȣni кȣ короана Франџi Dȣкatȣл Бȣpгȣndii шi алte пропрietъџĭ; smepi пȣtepea васалiлop, stpꙟnse daждiĭ apвitpape, ꙟшĭ фъкȣ о apmie a sa, ꙟnълџъ aȣtopitate peгалъ; dap лъsъ ȣn нȣme de desnot.

Peгatȣл Англii.

Ꙟn Англia, Алфpeд чел mape, ла 871, ȣnise de mȣлt ꙟntp'ȣn peгat челе mante state англо-sakso-

ne; dap desвoлtapea лsĭ se ↑mпiedikъ пpin пъвъ-лipea Danïлop. Biлxeлm, Dsчeлe Nopmandii din Фpanцa, ↑ntp'o esnediцie, лa 1066, roni ne Danĭ, кonpinse Anrлia шi ↑n tponsл eĭ aшezъ dinastia nopmanъ. Eл ↑ntpodsse sistema фesdaлъ ↑n toatъ stpъшnïчia, шi domni кa sn desnot. Nemsлцsmi-pea Anrлiлop кs nsoa dinastie o ↑mвл↑nzi фisл sъŭ Biлxeлm II, лa 1087, maĭ sлъвind peлaцiïлe фesda-лe aшezate de tatъл sъŭ. Xenpiк II, moшeni deлa mъmъsa, чe epa пpinцesъ Фpanцezъ, o msлцime de пpoпpietъцĭ ↑n Фpanцa; кътpe aчeasta maĭ кo-npinse шi Ipлandia. Фisл sъŭ Pixapd, nsmit ini-mъ de лeŭ, лa 1189, ↑ntpenpinse o esnediцie кpsчia-tъ; dap din пpiчina чepteĭ saлe кs Фiлin Asrsst pe-цeлe Фpanцi ns фъкs isnpъвĭ mapĭ. Лa ↑ntoapчe-pea sa, чeptat фiind de фsptsna mъpi, къzs ↑n m↑ĭ-neлe лsĭ Xenpiк VI ↑mпъpatsл Цepmanii, deлa кa-pe se pъsкsmпъpъ кs вanĭ. Фpateлe шi sskчeso-psл sъŭ Ioan, nsmit фъpъ цapъ, лa 1199, вps sъ adsкъ клepsл кa sъ at↑pne de d↑nssл; Пana ↑л ana-tematizъ, шi peratsл Anrлii ↑л dete фesdъ peцeлsĭ Фpanцiĭ. Ioan snpe aшĭ pedoв↑ndi statsл se peкs-nosks de вasaл aл Пaneĭ; dap кs aчeasta ssnъpъ no-влeцa цъpi, ne кape ns o nsts ↑mвл↑nzi, de к↑t d↑nd mapta чea mape, кape este temeиsл dpentъpi-лop шi лiвeptъцiлop Anrлiлop. Ssв фisл sъŭ Xen-piк III, лa 1216, se dete o фopmъ peгsлatъ napлa-mentsлsĭ de жos saŭ кamepi комsniлop, кape, din npesnъ кs napлamentsл de sss saŭ кamepa Лopzi-лop adiкъ a noвлeцi шi a Клepsлsĭ, ape sъ ↑nrpi-жasкъ de лeцĭ, de dъжdiĭ шi aлte tpeвĭ aлe stats-

лꙋĭ. Ꙟn timпꙋл лꙋĭ Edꙋapd III, ла 1327, ръсбоюл ачел ꙟndeлꙋпгat ꙟntpe Aнглia шi Фрanцa se ꙟнчепꙋ кꙋ atꙟta порочipe, ꙟn кꙟt Xenpik V, ла 1415, se intitꙋлъ peцe ал Aнглii шi ал Фpanцí; dap sꙋб Xenpik VI, Aнглi пepdꙋpъ toate копpindepiлe лop din Франца. Ꙟнграбъ dꙋпъ ачеаsta isбꙋkni ꙟn Aнглia ꙋn ръсбоꙋ чiвiл ꙟntpe doъ фaшiлiĭ Іорк шi Лankastep, пꙋmite шi tpandaфipꙋл алб шi tpandaфipꙋл poшꙋ, кape пpetindea tpoпꙋл, шi пепорочipiлe лꙋĭ цinꙋpъ 30 anĭ.

Italia; statele че se фopmapъ aiчĭ.

Italia din disпꙋteлe ꙟmпъpaцiлop Цepmanii кꙋ Папĭ se фолоsi ѕпpe a'шĭ dобꙟndi neatꙟpnapea. Ꙟn четъцiлe eĭ indꙋstpia, комерчꙋл шi o кꙋлtꙋpъ maĭ ꙟnaлtъ se desболta кꙋ mape порочipe. Dopitoape de либeptate se sꙋбtpasepъ de sꙋбt aꙋtopitatea Цepmanii, шi ꙟntemeяpъ maĭ mꙋлte peпꙋблiчete. Ꙟn ꙋneлe din aчeste peпꙋблiчĭ se pidikapъ niшe фaмiлiĭ ꙟnsemnate пpin богъцiiлe saꙋ̆ dꙋxꙋл лop, шi tpasepъ toatъ пꙋtepea ла sine. Пpin банĭ saꙋ̆ алte miжлоаче dобꙟndipъ moшenipe шi titлꙋpĭ de Dꙋчĭ. Astфeл s'a ꙟntꙟmплat кꙋ Saвoя шi кꙋ Miлaпꙋл. Пiлda aчestopa s'aꙋ̆ ꙋpmat шi ꙟn алte peпꙋблiчete але Italii, пpeкꙋm ꙟn Mantꙋa, Пisa, Лꙋкa Siena шi Флоpeнцa, ꙋnde фaмiлia de Medičis, ажꙋпгꙟnd ла пꙋtepe, a фost mape пpotektpiцъ a aptелop шi a шtiinцелоp. Dap maĭ mꙋлt de кꙟt toate statele aчestea s'a ꙟmпꙋtepnichit peпꙋблiкa Beneцii шi Цenoвa, пpin indꙋstpia, пpin naвiгaцia шi комерчꙋл лop. Ꙟn фpꙋntea aчestop peпꙋблiчĭ epa o apistokpatie mo-

щenitoape кȢ Ȣn Doцe. Ачeste state аȢ ꙟфлоpit маї кȢ sѣamъ ꙟn timпȢл esпediцiiлор крȢчiate, кꙟnd н'аȢ tpas ла sine пȢmаї tot комерчꙋл левantin, чi аȢ коnpins шi локȢрї ла mарѣа Nѣагръ, ꙟп Архiпелаг, Мореа шi алtеле.

StatȢл Папiлор; пȢtерѣа лор чѣа ꙟпгрozitoape.

Ꙟn timпȢл esпediцiiлор крȢчiate Папi ꙟntemeꙗръ statȢл вiserічesк ал лор. Ла dъniiле лȢї Пiпin, але mарелȢї Карол, але Otoniлор шi але алtор реџї adъогаръ проприetъцiле Kontesi MatiлdeЇ шi алte dъniї, шi формаръ о пȢtере лȢmѣaskъ ꙟnsemnatъ. Dар пȢtерѣа лор чѣа ꙟпгрozitoape ера чѣа snipitȢалъ, кꙟnd sȢвt mаsка релiџii воꙗ съ domnѣаskъ песte toatъ лȢmѣа. Прin stърȢiрѣа de а se ꙟntpeпpinde esпediцiї крȢчiate але кърора еї se sokotѣа къпetenії, ꙟшї ꙟntinseръ жȢрisdікцiа лор пꙟnъ ꙟn Asia. Прin пȢвлiкарѣа dpeпtȢлȢї kanonік, ꙟn каре se копрindѣа toate dpeпtȢрiле че еї ꙟшї ꙟnsȢшa, шi toate прiвелеџеле клерȢлȢї ꙟntъpite de dꙟnшi, ꙟntpodȢserъ о леџisлацie поȢъ. Еї черѣа deла toate statеле sȢme mарї de вапї, sȢв фелȢрї de претекste; stpꙟnџѣа богъџїї прin dърȢiре de пanтȢрї вiserічeщї, dpeпtȢрї, disпeпzії, saȢ прin indȢлџenџії, орї eptapѣа пъкаtелор пе вапї. Апърътopї аї ачещїї пȢtерї авѣа чеtеле челе mȢлte de кълȢгърї, ꙟntре каре mаї ꙟnsemnaцї ера Франчiskani шi Dominikani; прin Dominikanї ꙟntemeꙗръ inkȢisiцia, saȢ tрiвȢпалȢл ачел snipitȢал, каре авѣа dpent de а къȢta, de а жȢdiка шi de а педеpsi пе

epetічї. Ѫмпротіва ачестȣї despotism ал Папілор se рідікаръ мȣлцї бърбацї; dap ѫndръснеала лор о плътіръ кȣ пердереа віеці. Катарі, Валdensi, Албіценsi, soціетъцї ѫntреці, фъръ тъчелъріці гроzав, пentrȣ къ нȣ вреа съ кȣноаскъ domnia Папілор; ші пentrȣ къ претіndea ка крещіні съ'шї аїбъ лібертатеа веке, ші реліціа съ se реформеze dȣпе сфѫnta skріптȣръ. Маї тѫрzіȣ, ла 1387, Іоан Віклеф, Doktop dела Oksфopd din Англія, se ръdікъ кȣ маї мȣлтъ енерціе ѫмпротіва Папілор ші а кълȣгърілор, ѫмпротіва богъцііlор че аȣ stpѫns ші ѫмпротіва ѫnnoipілор че s'аȣ ѫntpodȣs ѫn реліціе ші ѫn бісерікъ; абіа ѫnsъ ѫшї пȣтȣ мѫntȣі віаца de прігоніріле че'ї ѫntinsepъ. Dȣпъ ачеста, Іоан Хȣs, професор ла ȣніверsitateа dела Прага din Боемія; а ре'nnoit ѫnвъцътȣріле лȣї Віклеф; dap кіемат фііnd ла соборȣл dела Konstanца ка съ dea sokoтеалъ de ѫnвъцътȣріле sале, ла 1415, фȣ ars de віȣ; asemenea soaptъ авȣ dȣпе dѫnsȣл ші пріетinȣл съȣ Іероnim. Компатріоці лор алергаръ ла арме ка съ ле ръsбȣne moaptea, ші, sȣб команda лȣї Zisка ші Прокоп, фъкȣръ мȣлт de лȣкрȣ лȣї Sіцisмȣnd ѫмпъратȣлȣї Цермаnii ші прінцілор еї. Domnia чеа ѫнгрozitoape а Папілор ші абȣzȣріле челе мȣлте, че s'аȣ фost ѫntpodȣs кȣ тimпȣл ѫn реліціе ші бісерікъ, аȣ фъкȣt съ se simцъ требȣinца de а se реформа бісеріка. Ачеаста о stpіга нȣ нȣмаї ȣnі oamenї ѫnвъцацї, чі ші кіар ȣnі din sȣверані Еȣропі. Sпре ачеst сфѫршіt s'аȣ adȣnat ніще soбоаре; dap ачестеа аȣ фъкȣt пȣцінъ іsправъ. Skimба нȣмаї персоанеле, dap лȣкрȣріле ші абȣzȣріле

ръмѫnea tot ка maĭ nainte. Чinstea ачелѹĭ mape лѹкрѹ ал реформацiĭ, s'a пъstpat пentpѹ пepiodѹл ѹрmъtop.

Регатѹл amѫndѹpopa Siчiлiiлop.

Регатѹл amѫndѹpopa Siчiлiiлop, ѫntemeѣat de Nopmani din Франца, a трекѹt npin ѫнкѹskpipe ла ѫmпъраці Цермапii din фamiлia Xoxenstaѹфiлop. Konpadin чел din ѹрmъ din ачeastъ фamiлie фѹ dекапitat, шi npin intpiціле Папiлор, Карол d'Anжѹ, npinц францez, veni шi se фъкѹ реце. Dap ѫmпpotiва Францeziлop se формъ ѹn komплоt гроzав, каре izбѹкni, ла 1282, npintp'о тъчелърie крѹntъ, nѹmitъ вecпepa Siчiлianъ. Францezi se гопiръ din Siчiлia шi пе ѹрmъ шi din Neaпол. Dѹпъ ачeasta регатѹл Neaполѹлѹĭ шi ал Siчiлii se ѹni кѹ Sпania.

Елвеціа.

Елвеціа ѫn векime ціnea de Цермаniа. Оаре-каре фamiлiĭ noбiле шi оаре-каре ораше de аiчĭ ажѹnseръ ла о пѹtepe ѫnsemnatъ. Рѹdолф Хабесбѹргѹл ѫmпъратѹл Цермаnii авea mapĭ пропpietъцĭ ѫn Елвеціа. Фiѹл съѹ Алберt а врѹt toatъ цара ачeasta s'о факъ пропpietate a sa. Прin префекцi съĭ чеĭ tipanĭ аѹ adѹs пе лъкѹitopi de аiчĭ ла nesѹфepipe. Вiлхелm Тел, omopѫnd пе Цеsлер, чел maĭ крѹd префект, a dat semn Елвеціi ка съ se ръdiче ѫmпpotiва лѹĭ Албept. Maĭ ѫntѫiѹ tpeĭ кanţoane, пе ѹрmъ шi алtеле se ѹniръ пentpѹ апъра-

рѣа лібертъці, ші ла 1308, формаръ о конфедерацie de кантоане, кꙋ констітꙋції ші гꙋверне репꙋблікане. Dꙋчі de Аꙋстріа пердꙋръ мꙋлте арміі врѣнd а сꙋпꙋне пе Елвецiані; къчі ачеціа прінтр'ꙋн патріотism ѣнфокат ші прінтр'о вітезіе раръ маі tot d'аꙋна фꙋръ бірꙋіторі, пѣнъ кѣнd маі тѣрзіꙋ прін пачѣа Вестфалікъ лі se asігꙋръ неатѣрнарѣа пентрꙋ tot d'аꙋна.

Регателе крещіне din Спаніа.

Регателе крещіне din Спаніа se афла ѣн ръзбоае некоnteniте кꙋ Арабі, каре ера ѣмпърціці ші desгінаці. Арабі пердꙋръ кꙋ ѣнчеtꙋл toate регателе лор, ѣн кѣt ѣн sфѣршіt ле ръмаse нꙋмаі регатꙋл Гренадеі. Din регателе крещіне прін ꙋніре se формаръ doъ регате ѣnsemnate ал Арагоnii ші ал Кастіліі; dар ші ачеstѣа, ла 1479, se ꙋніръ ѣнтр'ꙋнꙋл прін късъторіа рецелꙋі Фердinand Католікꙋл кꙋ Isабела реціна Кастіліі. Атꙋнчі Арабі, ла 1491, пердꙋръ ші регатꙋл Гренадеі, ші тоатъ Спаніа ера ꙋн stat крещін.

Регатꙋл Портꙋгаліі.

Портꙋгаліа, фііnd din векіме ꙋнітъ кꙋ Спаніа, авꙋ tot ачеѣаші soartъ ка ші dѣнsа. Ѣн ръзбоаеле челе норочіте але прінціlор крещіні din Спаніа кꙋ Арабі, Хенрік ꙋн прінц de Бꙋргꙋndіа, прін вітезіа sа ѣмпротіва Арабілор, меріtъ Портꙋгаліа ка о феꙋdъ. Алфоns фіꙋл ачеstꙋіа, мъріndꙋ-о прін копріndері dела Арабі, лꙋъ tітлꙋл de реце,

шi Портꙋгаліа, ла 1138, se фъкꙋ regat. Ачest mik Stat n'a фігꙋrat nimik ꙟn Еꙋропа mꙋлt timп, пꙟнъ кꙟnd прin navigaцia шi комерчꙋл sъꙋ ажꙋnse ла о пꙋtere ꙟnsemnatъ; шi прin афлареа dрꙋmꙋлꙋi ла Indiї пе ла капꙋл de bona sперанца, dete прічinъ ла deskoперірea Амерічi.

Regatꙋл Danimarчi, Sꙋeцii шi Норвеџii.

Nордꙋл skandinavik, ꙋnde este Danimarka, Sꙋeцia шi Норвеџia, n'a фost кꙋnoskꙋt mꙋлt timп, de кꙟt прin пiratерiiле Норmanілор. Кꙋ ꙟntemeierea шi лъцirea крещinismꙋлꙋi ꙟn пърціле ачestea прin кълꙋгърꙋл Ansгар, se афлъ къ аічi se ꙟntemeiaserъ de mꙋлt trei regate: ал Danimarчi, Sꙋeцii шi Норвеџii, din каре ал Danimarчi s'a ꙟnsemnat maї mꙋлt. Ла 1397, Sꙋeцia шi Норвеџia s'аꙋ ꙋnit кꙋ Danimarka прin ꙟnvoirea dела Калmar ꙟn timпꙋл regineї Маргаритеї; dар maї tꙟrziꙋ iар se desгinаръ шi формаръ regate deosebite.

Regatꙋл Ꙋngaрii.

Ꙋngꙋri saꙋ Magiaрi veniръ din Asia кътре sфꙟrшitꙋл veakꙋлꙋї 9-леа, sꙋbt о къпetenie nꙋmitъ Алmꙋ; шi sꙋbt Арпad копрinseръ Панonia, каре dела dꙟnшi приimi nꙋmire de Ꙋngaria; tot atꙋnчi копрinseръ шi Трansілvania. Sълbatічi ка шi Хꙋni шi Аварі, аї кърора se zічеа къ sꙟnt strъnепоцї, neodixniръ църіле vечine, dар maї кꙋ seamъ Џерmania, пꙟнъ кꙟnd se бірꙋіръ кꙋ desъvꙟршire ла Лехфелd лꙟнгъ Аꙋгsбꙋрг. Dꙋпъ ачeastъ nenорочire

ꙟчепѫръ а се statopniчі ла ꙋн лок, а se ꙟdелетпічі кꙋ лꙋкръріле пъчі, ші а se desбръка de пъравꙋріле челе варваре. Геіza, къпеtenia лор, seмънъ крещinismꙋл ꙟntpe dꙟnшiĭ, ші фіꙋл съꙋ Шефан лꙗ ꙟntinse ꙟn toatъ цара. Шефan, ла 997, прііmi titлꙋл de реце, ꙋni ші Трansiлвania кꙋ Ꙋнгаріа, ші прin ашеzъmintеле sале пꙋse temeюꙋ ла чівілizaція eĭ. Sꙋбt ꙋрmътоpi peцĭ se adъогъ ла dꙟnsa Кроація ші Dалmaція. Геіza II, ла 1155, adꙋse din Цермania mꙋлte miĭ de колоnistĭ, кꙋ каре іmпопꙋлъ Ꙋнгаріа ші Трansiлваніа. Ꙟn timпꙋл лꙋĭ Бела IV, Monголі saꙋ Tatapi пꙋstiipъ toate църіле Ꙋнгарії; dap adꙋкꙟndꙋse колоniĭ новъ din Цермania ші Italia, se pъdiкаръ ꙟn гравъ npin indꙋstpie, агрікꙋлtꙋръ ші лꙋкрарѣ mineлор. Stinгꙟndꙋse dinastia Арпаdianъ peцĭ din deosebite фаmiліĭ окꙋпаръ tponꙋл Ꙋнгарії, dintpe каре чел maĭ ꙟnsemnat а фost Лꙋdовік чел mape, ла 1342, каре tot de odatъ ера ші реце ал Полонії. Ꙟn timпꙋл ачеsta se івіръ Тꙋрчі Osmanĭ ла mърџiniле Ꙋнгарії. Siцismꙋnd ꙟmпъраtꙋл Цермanii ші рецеле Ꙋнгарії, ла 1396, фꙋ бътꙋt de dꙟнші ла Nікопол. Asemenѣ ші рецеле Влаdiслаꙋ, каре ера ші реце ал Полонії, ла 1444, se бірꙋі de dꙟнші ші se omopꙟ ла Варна; dap Pomꙟнꙋл Ioan Корвinꙋ saꙋ Хꙋніadi, гꙋбернаторꙋл Ꙋнгарії, каре ка Воевоd ꙟнкъ ал Трansiлванії ꙟn mꙋлte бътълiĭ кpꙋnte бътꙋse maĭ nainte пе Тꙋрчĭ, ка ꙋн zid неклintit а опpit кꙋ порочіре пъвъліріле лор. Фіꙋл ачеstꙋѧ Matias Корвinꙋ, прin taлentеле sале miлitape, а adꙋs Ꙋнгаріа ла mъріpѣ sа чѣ

веке; ші прін протекціа че dete артелор ші щіін-
целор, а ръdікат'о ла зн пзнт de інфлоріре інsem-
нать. Dзпъ dінsзл інчепзръ черте пентрз трон;
Тзрчі sе фъкзръ іар інdръsнеці. Ін ненорочіта
бътъліе deла Мохач, ла 1526, бірзіndзsе Ѹнгзрі
кз desъвжршіре de Sзлтанзл Soлeiman II, ші омо-
ржndзsе ші рецеле лор Лзdовік II, Ѹнгаріа інчетъ
de a маі фі stat неатжрнат, ші трекз ла каsa Аз-
stpiii.

Регатзл Полонії.

Semінціле sлавіче, ашеzate ін Полоніа, інте-
меіаръ зн stat пе ла міжлокзл веакзлзі ал 6-леа.
Чел d'інтжіз Dзче ал лор а fost Лех. Dзпе маі
мзлте sкімбърі se алеse Dзче, пе ла інчепзтзл
веакзлзі 9-леа, зн църан віртзоs нзміт Піаst, ка-
ре фоndъ о dinastie че а цінзт мзлт тімп. Dзче-
ле Міечеsлаз інтроdзsе крещініsмзл інтре Полоні,
ші Болеsлаз чел вітеаz, ла 1025, лзъ тітлзл de ре-
це. Болеsлаз III-леа імпърці регатзл інтре патрз
фіі аі сьі, ші знеле dін пърціле лзі нз se маі з-
ніръ кз dжнsзл нічі одатъ. Пзstііріле Монголілор
аз slъвіт цара; dар н'аз проdзs алтъ sкімваре ін
лъзнтрзл statзлзі. Кз Kazimір чел маре, ла 1370,
se іsпръві dinastia піаstікъ. Ел лъsъ зн нзме лъ-
зdат пентрз нзоа органіzаціе ші леціsлаціе че de-
te регатзлзі; ші пентрз къ апъра пе църані de
кътре нобілі, s'a нзміт ші рецеле църанілор. Dз-
пъ dinastia піаstікъ se інтемеіе dinastia Іагелоні-
къ. Sзвт реці dін dinastia ачеаsta, Полоніа добжн-
dі Літзаніа ші о парте dін Прзsia; dар нобілі іші

ɪnsɤшiръ niще dpentɤpɪ atɪt de néтъpцiniле, ɪn кɪt фъръ dɪnшi nɤ se пɤtea хotъpɪ шi пɤneа ɪn лɤкpape nimiк. Eɪ sinгɤpɪ фopma naцia; despre a tpeia кɪasъ a чetъцeniлop nɤ epa вopвъ, шi цъpanɤл a къzɤt ɪn чea maɪ adɪnкъ pobie.

Peгatɤл Boemii.

Кътpe miжлoкɤл вeaкɤлɤɪ 6-лea, niще semiнцiɪ sлaвiчe nɤmite Цexɪ веniръ шi кonpinsepъ Boemia. Mapeлe Кapoл o sɤnɤse, шi пe Dɤчi eɪ ɪɪ фъкɤ atɪpnaцɪ de ɪmпъpъцia Цepmanii. Ɪntpodɤчepea кpeщinismɤлɤɪ adɤse Boemia лa o stape maɪ вɤnъ. Otoкap I, лa 1200, dobɪndi dела Фiлin de Sɤavia peцeлe Цepmanii titлɤл de peцe пentpɤ sine шi ɤpmъtopi sъɪ. Otoкap II ɤni кɤ peгatɤл sъɤ Aɤstpia, Stipia шi Кapintia; dap i лe лɤъ ɪmпъpatɤл Pɤdoлф Хабsбɤpгɤл. Кɤ moaptea лɤɪ Otoкap stinгɪndɤse фamiлia naцioнaлъ кape a domnit пɪnъ лa 1306, Boemia avɤ peцɪ stpeinɪ, dintpe кape чeл maɪ ɪnsemnat a фost Ioan de Лɤкsempвɤpг, кape adъoгъ Boemii цъpɪ noɤъ; шi кɤ toate къ epa opв, dete ажɤtop Фpanцeziлop ɪmпpotiva Anглiлop, шi ɪшɪ пepdɤ viaцa ɪn въtълia dела Кpesi, dɤпъ кape Anглi кonpinsepъ maɪ toatъ Фpanцa. Кapoл IV, фiɤл sъɤ шi ɪmпъpatɤл Цepmanii, ɪnфpɤmɤseцъ Пpaгa, шi o ɪmвoгъцi кɤ ɤnivepsitate. Sɤв Benчesлaɤ шi Siгismɤnd фii sъɪ шi tot de odatъ шi ɪmпъpaцɪ aɪ Цepmanii, isвɤкni ръзвoɪɤл Хɤsitiк. Чeл din ɤpmъ peцe пъmɪntean a фost Гeopгie Podieвpad, лa 1457, кape фɤ anatematizat de Пana, къчɪ npoteцia пe Хɤsiцɪ. Ɪn sфɪpшit Boemia npin moщenipe

se коборѣ ла Лѕdовік II реџеле Ѹнгаріi, ші dѕпъ moaptea ачestѕіа, прекѕm Ѹнгаріа аша пі еа tрекѕ ла каsa Аѕstрii.

Ѣmпърџіа Рѕsii.

Seminџііле sлавiче, каре se ашеzаръ ѣn Рѕsia, ѣntemeѣаръ Nовгороdѕл ші Кіевѕл. Пе ла жѕmъtatea веакѕлѕї 9-леа веніръ ніще чете de Норmanї, нѕmiџї Вареџї, sѕб команdа лѕї Рѕрік ші а doї фраџї аї съї, ші se ашеzаръ ѣntре seminџііле slaвiче. Рѕрік zidi Лаdога, копрінsе Nовгороdѕл, ші пѕse temeѣѕ ла ѕn stat, каре dѕпе нѕмеле съѕ se zise Рѕsia. Норmani Вареџї se amestekаръ кѕ sлавi ші пріimіръ лімба лор. Sѕкчеsорi лѕї Рѕрік копрінsеръ Кіевѕл, ші se ѣntinsеръ кѕ жафѕріле ші пръdъріле пѣnъ ла Konstantinопол. Влаdimір чел mаре, ла 988, лъ de nевastъ пе Ана, о прінџеsъ греакъ din Konstantinопол, ѣntроdѕse крещinismѕл ші рitѕл бiserічi ръsъритѕлѕї, ші domni песte toatъ Рѕsia dела Nistрѕ пѣnъ ла Лаdога. Ѣmпърџіреа statѕлѕї ѣntре 12 фiї аї съї авѕ ѕрmърї реле. Чертеле ші ръзбоаеле dintре dѣnші slъбіръ прінџіпателе челе mічї, ѣn кѣt viind Mongолi, ла 1238, ші бірѕind пе Рѕшї ла Don, dоmніръ песте Рѕsia 200 anї. Dар ѣn timпѕл ачеsta slъбind пѕтереа Mongолiлор, Іван Васiлієвiч, прінџѕл dела Моsква, ла 1462, sѕпѕse maї ѣntѣѕ прінџіпателе рѕsещї, пе ѕрmъ вірѕі Nовгороdѕл, каре dѕпе прінџѕл Алекsandрѕ Невskої ѣшї dъdѕse формъ репѕблікапъ, ші ѣn sфѣршіt se апѕкъ sъ гоneaskъ пе Монголї ші sъ skапе Рѕsia de жѕгѕл лор. Dѕпе че копрінsеръ

Kazanѕл, ла 1485, amepinцъ Sіверіі, ші ла о die- тъ mape фъкѕ легътѕръ ка Рѕsia съ нѕ so maї тm- парцъ. Івап Basiлієвіч domni тn Рѕsia ка desnot; dap тї dete леціѣірї бѕне.

Рѕіnapea тmпъръцii bizantine.

Еsnediцiiле крѕчіate аѕ̆ slъbit фоарte tape тm- пъръцia бizantinъ, каре ера sгѕdѕitъ de atтцї връж- mашї din афаръ, ші кѕtpemѕpatъ de neopтndѕелі- ле din лъѕntpѕ. Армiiле челе nenѕmъpate каре аѕ̆ tpeкѕt npin цъpiле eї 'ѣаѕ̆ sлeit пѕtepea. Тn sфтpшit о apmie de крѕчіацї Францезї ші Вене- цiaнї а вpѕt съ pestatopniчeze тn tpoнѕл Konstan- tinonoлѕлѕї пе ѕn тmпъpat denѕs. Кѕ прілежѕл ачеsta фъктndѕse tѕрбѕpъpї mapї, кавалері апѕse- нї, ла 1204, se фолоsipъ snpe а лѕа Konstantino- полѕл кѕ asaлt, ші snpe а фonda о тmпъръцie nѕmitъ лatinъ, ші каре цinѕ пmnъ ла 1261. Чел d'тntтѣ тmпъpat лatin а фost Баллdѕinѕ, Konteле de Фландріа. Чеѣалалцї крѕчіацї віpѕitopї конprinse- pъ deosebite цъpї але тmпъръцii; dintpe toцї тnsъ Веneцiani se фолоsipъ maї mѕлt. Тn timnѕл аче- sta Teodop Лaskapi, ѕnѕл din фamiлia imnepiaлъ гречеаskъ, а isбѕtit snpe а тntemeѣа ла Nічеѣа тn Asia о тmпъръцie гречеаskъ deosebitъ. Міхаіл Па- леологѕл, ѕnѕл din sѕкчеsopi ачеstѕѣа, кѕ ажѕto- pѕл Џenoвeziлop, а stpikat тmпъръцiа лatiniлop ка- pe ера slъbitъ de Бѕлгарї ші Pomтnї, ші а stpъ- mѕtat skaѕnѕл тmпъръцii гречещї ѣар ла Konstan- tinonoл. Афаръ de тmпъръцiа deла Nічеѣа, Гречі фondapъ maї mѕлte npinцinatе тn Еѕропа ші тn

Asia, ші ачеasta a контрівsit мsлt спре a сльбі ↑мпъръціа. ↑n timпsл ачеsta se формъ ↑n Asia мікъ statsл Тsрчілор Osmanї, каре копрінсеръ кs ↑нчетsл маї мsлte църї але ↑мпъръціі, ші амерінцаръ кіар ші Konstantinополsл. Sперіацї de търімеа прімежdіі ші фъръ міжлоаче de a пstea скъпа de d↑nsa, sнії din ↑мпъраці гречї връръ съ sнеаскъ біserіка гречеаскъ кs біserіка романъ, кs скоп de a ↑nduплека пе Папа ка съ ↑ndemne пе sуверані Еsропі спре але da ажstор ↑мпротіва Тsрчілор; dap чеа маї маре парте din Гречї н'аš врst съ пріімеаскъ kondiціїле ↑нвоірі пентрs sніре. Astфел ↑мпъръціа гречеаскъ, каре dsпъ че Тsрчі ↑ї копрінсеръ toate църіле se мърцінеа нsмаї маї ↑n четатеа Konstantinополsл, a ръмас ка съ'шї ацепtе soapta. ↑n сф↑ршіt ↑ї бъts чеаsл dsпъ sрмъ: Тsрчі, ла 1453, копрінсеръ кs asaлt Konstantinополsл, ші Konstantin XIII Палеологsл, чел din sрмъ ↑мпърат, мsрі кs пріележsл ачеsta кs армеле ↑n м↑нъ.

Револsціїле Монголілор.

Кътре ↑нчепsтsл веакsлsї 13-леа, Монголі, кsноскsці ↑n Esропа ssб нsмеле de Татарї, срsdsіръ Asia ші о парте а Esропі. Лъкsінца лор оріцінаръ а фost Монголіа ла міазъ-ноапте dела zidsріле Кінеї, Татаріа маре ші Бsхаріа. Темsцін saš Цінгіс-Кан, о къпетеніе а sнеї semінціі, sнінd toate semінціїле монголіче, пе ла 1206, копрінсе о маре парте din Кіна, Бsхаріа, църіле dела мареа Каспіе, ші стрікъ ssлтанатsл Ковареsміріілор din

Пepsia. Dѕпъ moaptea лѕĭ тпъръцia Moнгoлiлop se тпъpцi тn 5 kanate. Xѕлaкѕ ѕn nenot aл sъѕ pѕiнъ тпъръцia Kaлiфiлop dела Bardat. Dap nѕs-tiipĭ maĭ гpozaвe a фъкѕt Baтѕ, Kanѕл шi Kanatѕл nѕmit Kanчaк. Aчesta konpinse Pѕsia, шi пe npin-цi pѕшĭ ĭĭ фъкѕ tpiвѕtapĭ; nѕstii Пoлonia, Ѹнгapia, Mopaвia шi Siлezia, шi пe ѕpmъ, ла 1242, se тn-toapse тn Asia mikъ. Nѕ tpekѕ mѕлt шi тпъръ-цia Moнгoлiлop sлъвi npin тпъpцipĭ шi пeѕnipĭ. Timѕp saѕ Tamepлan, npinц mik de Bѕxapia, тntpe-npinse a o pestatopniчi din noѕ. Ла 1369, nopnind dела Samapkand, konpinse Пepsia, Apmenia, Pѕsia пinъ ла Moskвa, пътpѕnse тn India, шi тn Asia mi-къ вътѕ шi npinse пe Baтazet Sѕлtanѕл tѕpчesk. Bpтnd a фaчe o esnedițiе тn Kina, mѕpi. Dѕпе moaptea лѕĭ тпъръцia Moнгoлiлop тар къzѕ. Ѹ-nѕл din nenoцi sъĭ nѕmit Baвѕp тntemeie, ла 1498, тn India o тпъръцie a mapeлѕĭ Mozoл, kape цinѕ пinъ ла konpindepiлe Anглiлop тntp'aчeastъ цapъ.

Тmпъръцia Otomanъ saѕ Tѕpчeaskъ.

Dѕпъ чe aѕ sлъвit Moнгoлi din kanatѕл Kan-чak шi aѕ пъpъsit Asia mikъ, Tѕpчi de aiчĭ тnteme-тapъ maĭ mѕлte state miчĭ. Ѹn Emip Otoman saѕ Osman, ла 1320, тntemeie ѕn Sѕлtanat тn Bitinia шi пѕse фѕndament тпъръцii Otomane saѕ Tѕp-чeшĭ, kape stъ шi akѕm тn tpeĭ пъpцĭ aлe лѕmi, тn Eѕpona, Asia шi Aфpika. Фiѕл sъѕ Opkan тntin-zтndѕse kѕ konpindepiлe, ла 1355, лѕъ Гaлiononi шi tpekѕ тn Eѕpona. Sѕлtanѕл Mѕpat I konpinse Tpaчia saѕ Pѕmeлi, шi ла 1358, aшeзъ pezidenцa

ла Adрianопол. Ел а ѫntoкmit ші мiлiцia чеаноѹъ нѹmitъ Ieniчерї. Sѹлtanѹл Баiazet копрinse Българia, ші ла 1396, бътѹ армiiле крещine ла Niкопол; dap ла 1403, къзѹ ѫn мѫїniле лѹї Тамерлан: Фii съї se чертаръ ѫntpe sine nentpѹ tpon; Махомет I ѫnsъ рестаторnічі ѹпiрea ші пѹтерea ѫmпъръцii tѹрчещї. Мѹрат II копрinse Serвia ші Маchedonia, ші iзбi ші Ѹngaрia. Ла 1444, бiрѹi ла Варna пе Ѹнгѹрї каре кълкаserъ пачеа че о жѹраserъ. Ѫnaintъріле лѹї s'aѹ ѫmпiedікat прin вітezia лѹї Ioan Корвinѹ ші а лѹї Георгie Kastpiota нѹmit Skandepбеї, прiнцѹл Епiрѹлѹї. Махомет II, ла 1453, sѹпѹse Konstantinополѹл, лѹъ Морea dела Венецianї, копрinse Бosna, Крѫтѹл, ші алte църї ші insѹле ѫn Архiпелаг. Ѫntindepiле лѹї s'aѹ oпрit de кѹрацѹл Ромѫniлор, de ѫmпротiвipea Ѹнгѹрiлор ші de вiтeзia Венецianiлор.

Прiнцiпatѹл църi ромѫнещї.

Ромѫni din цара ромѫneaskъ ші din Молdова ші пърціле eї, dѹпъ че se ѹшѹръ de греѹтатеа нацiiлор че stъръiръ ѫn църiле лор, нѹ se бѹкѹраръ mѹлtъ време de лiбертатеа че dобѫndiserъ. Чете de Тѹрчї saѹ Татарї sѹб нѹmipe de Печенецї, Кѹманї, Ѹзї, Половцї, ѫntpe ani 915 ші 1186, вiнеа ші sѹпъра adese-орї пачеа ші лiniщеа лор. Nenoрочipiле ачеstea ѫнчетаръ, кѫnd еї se ѹніръ кѹ фрацiї лор Ромѫнї dѹнеste Dѹнъре ші, ла 1186, фondаръ о ѫmпъръціе пѹтерnікъ, каре mѹлt timп а фost sпаїmъ ѫmпъръцii вiзаntіne. Dap dѹпъ че Гречі ѫn алiанцъ кѹ Бѹлгарi зъвiръ ачеа ѫmпъръціе,

Ромѫnі din цара Ромѫnеаскъ se deosebiръ de фраці лор, ші фondaръ доъ npinцinate, ѕnѕл dinкoaчї de Олt, ші алtѕл dinколо de Олt. Ачеste npinцinate фѕръ ѕѕпъраte кѫnd de Tatapї кѫnd de Ѹnгѕрї, пѫnъ ла венipea лѕї Раdѕ Negpѕ. Ачеsta ка Dѕче ал Фъгърашѕлѕї ші ал Амлашѕлѕї ѫn Трansiлвania, ла 1290, треkѕ Карпаці кѕ о колоnie, ші ѕnind amѫndoъ npinцinateлe, din toatъ цара форmъ ѕn npinцinat. Кѫnd ачest stat а ѫnчепѕt а se desволtа ѫn лъѕntpѕ дѕпъ konstitѕцia чеї dete фondatopѕл sъѕ, Ѹnгѕрі фъкѕръ ѫn mѕлte pѫndѕpї черкъpї snpe а'л konpinde ші а'л ѕnі кѕ короana Ѹnгаріі. Ромѫnі sѕв npinцѕл лор Міхаї I, Влаd I, вътpѫnѕл Мірчea, Dan III ші алці ѫшї апъраръ лівертаtea ші реліціа лор кѕ mape кѕраціѕ ші patpiotism. Връжmaшї ѫnsъ maї npimeждіошї nentpѕ цара ромѫnеаскъ аѕ фost Тѕрчі Osmanї. Dap Ромѫnі ші ѫmпotiва ачестора desфъшѕраръ о епериціе ші ѕn epoism naціonaл atѫt de pap, ѫn кѫt Тѕрчі, кѕ toate черкъріле ші siлinцеле лор, nѕ пѕtѕръ фаче din цара ромѫnеаскъ ѕn пашалѫк'тѕрческ, дѕпе кѕm фъкѕръ din Бѕлгаріа, Sервіа, Гречіа ші алte църї. Ѫn лѕntеле ачеste sѫnцеpoase nentpѕ алtapeлe дѕmnezeeщї ші nentpѕ kъmineлe stpъmoшещї se ѫnsemnaръ npinці Влаd I, Dan II, вътpѫnѕл Мірчеа, Dan III, Влаd II, Dpaкѕл, sѫnцеposѕл Влаd IV Цепеш ші алці. Dap ѫn sфѫpшit Ромѫnі osteniръ фър' а slъві, ші nentpѕ а nѕ sвѫnta пѕtepea цъpi ѫn ръsвoae nekontenite, ѫnkeяръ кѕ Тѕрчі о капітѕлаціе чinstitъ, ка съ ле плъtеаскъ ѕn tpiвѕt anѕал, ші

съ'шї аїбъ administpaцia naцionaлъ neatрnatъ. Epoismзл ачеsta estpaopdinap ал Ромънiлоp a фost зn mape zid de апъpape nentpз toatъ Езpопа; кънчї ъndeлetnічipъ пе Тзpчї tokmaї ъn флоapea пзtepi лоp, шi ъї ъmпiedikapъ de a ънainta біpзitopї ъn лъзntpзл statелоp крешtine spre anзs.

Stapea кзлtзpi шi a лitepatзpi.

Ла ъnчепзtзл пеpiodзлзї ачеstзia a ънфлоpit ъn Франца поезia Тpзбadзpiлоp, шi ъn Цеpmania поезia Minesenrepiлоp, къpopa esnediцiiлe кpзчiade ле da matepie destзлъ. Їn Italia поезia a ажзns ла desъвъpшipe npin tpeї поeцї mapї: Dante, Пetpapka шi Бокачio. Din шtiinцe se кзлtiвa maї кз deosебipe Фiлosoфia шi Теолоцia школасtikъ, dpentзл kanonik шi пзцintikъ istopie. Їn Italia a ъnчепзt a se ъnвъца жзpisnpзdenцa чiвiлъ npin osteneлiлe лзї Ipnepie saз Вepnep. Apaбi doбъndipъ mepite nentpз matematikъ шi фiзikъ. Dintpe кpeшtinї пзцinї se ъndeлetnічea кз asemenea шtiinцe. Фiзічi шi Хеmiчi se kpedea ънкъ de вpъжitopї шi фepmekъtopї. Dap esnediцiiлe кpзчiate aз adзs o лзminъ позъ asзnpa кзлtзpi Езpопi npin ъntindepea sфepi кзnoшtinцелоp. Dзпъ modeлзл зniвepsitъцi din Пapis se фondapъ зniвepsitъцї ъn maї mзлte цъpї. Лitepatзpa шi шtiinцеле nз epa atзnчї npopietate nзmaї a клepзлзї. Їmпpeжзpapea ънsъ kape a dat шtiinцелоp boлdзл чел maї пзtepnik a фost aшeзapea Тзpчiлоp ъn пъpцiлe ръсъpitзлзї шi лзapea Konstantinoпoлзлзї. Atзnчї maї mзлцi ъnвъцaцї Гpeчї, пpekзm: Emanoiл Хpisoлopa, Геоpгie

Џemistie Плeto, Бesapion, ші Teodop Гaza венірь ꙟn Italia, ꙋnde ла фamilia Mediчce гъsiрь чea maĭ бꙋnъ npiimipe. Aчeĭ Гpeчĭ deщentapъ гꙋstꙋл лitepatꙋpeĭ класiчe, кape din Italia se ꙟntinse neste Eꙋpona dinnpeꙋnъ кꙋ ideĭ ші кꙋnoщinџe soлide. Плaton ші Чiчepon, Omep ші Віpџiлie, se кънtapъ ші se stꙋdiapъ. Atꙋnчĭ ꙟnчenꙋpъ toate щiinџeлe a ꙟnвia, ші enoxa aчeastа s'a nꙋmit pestaꙋpaџia щiinџeлop. O mꙋлџime de бъpбaџĭ mapĭ лꙋкpapъ nentpꙋ aчeastъ фepiчitъ npeфaчepe npeкꙋm Лaꙋpenџie Вaлa, Epasmꙋ Potepodamꙋ, Paixлin ші aлџi mꙋлџĭ. Афлapea tinorpaфii de Гꙋtemвepг, Шeфep ші Фaꙋst a авꙋt inфлꙋinџa чea maĭ xotъpꙟtъ asꙋnpa ꙟntindepi ші лъџipi щiinџeлop. Флaвie Чiоꙟa a афлat бꙋsoлa saꙋ komnasꙋл, ші Beptoлd Sвapџ a афлat npaфꙋл de nꙋшкъ; чea din tꙟꙋ aфлape a ꙟntins navirаџia ші nerоџꙋл: чea de a doa a skimвat maniepa ръsвoюꙋлꙋĭ ші a ꙟnлesnit deskopepipiлe ші konpindepiлe de nъmꙟnt ші џъpĭ noꙋъ чe s'aꙋ фъкꙋt ꙟn nepiodꙋл ꙋpmъtop. Toate aчestea aꙋ kontpiвꙋit лa ꙟndꙋлчipea de oвщe a nъpaвꙋpiлop, лa denъptapea aвꙋzeлop deлa naџiiлe Eꙋponi, къpopa s'a npeгъtit dpꙋmꙋл лa maĭ ꙟnaлtъ кꙋлtꙋpъ ші чiвiлizaџie.

Stapea peлiџii.

Ꙟnainte de pestaꙋpaџia щiinџeлop, peлiџia, maĭ кꙋ seamъ ꙟn naptea anꙋsꙋлꙋĭ, npin sꙋnepstiџie ші neщiinџъ tot maĭ mꙋлt nepdꙋ фopma чe'ĭ o dete ꙟntemeetopꙋл sъꙋ. Se ꙟnкinꙋipъ dorme noꙋъ, se nъsкoчipъ o mꙋлџime de фopme ші џepemoniĭ кa-

pe ₼пиекаръ кꙋ totꙋл мoралꙋл еванџелii шi deпрin-dерea кꙋ фапte бꙋне. Niще dоkторi ₼въцаци ꙋni-ръ фiлоsофiа кꙋ teолоџiа sпре а афла маi кꙋ ₼н-леsnipe adевърꙋл релiџii. Din ачеаstъ ꙋnipe еші teолоџiа школаstiкъ. Ꙋni din teолоџi школаstiчi, прекꙋm вestitꙋл Абелард, Петрꙋ Ломбардꙋл, Тома Аквinatꙋл шi алцi, se siлiръ а пъstpа кꙋръцеnia кpedinцi прiн skpiepi фолоsitoape, шi добꙋndiръ мерite пentpꙋ релiџie; dap ачеаstъ teолоџie шко-лаstiкъ deџенеръ маi тꙋрziꙋ ₼ntp'о щiinцъ de di-вꙋxte deшapte. Ꙟmпpotiва школаstiчismꙋлꙋi se iвi mistiчismꙋл, каре ₼n лок de щiinцъ adꙋнкъ череa пentpꙋ релiџie о коntemплацie пачпiкъ. Mistiчi, ₼ntpe каре маi ₼nsemnaцi аꙋ фost Бернард de Клер-во, Ioan Таꙋлер шi Тома а Kemnis, аꙋ пътрꙋns маi вine dꙋхꙋл крещinismꙋлꙋi; dap шi еi s'аꙋ а-бътꙋt маi пе ꙋртъ din dpꙋмꙋл adевърꙋлꙋi шi аꙋ dat прiчinъ de маi мꙋлtъ корꙋпцie а релiџii.

ПЕРІОD V.

Dела deskoперірea Amepiчi ші реформаціа луі Лутер, пънъ ла революціа Францезъ; saу dела анул 1492 пънъ ла 1789 дупъ Xpistos.

Deskoперіріле Португезілор.

Deskoперірea Amepiчi saу а лумi nоуъ s'a пре-гътіt пріn deskoперіріле Португезілор. Ѫnтр'ачеastъ націе s'a deшеntat de timпуріу simцул de а ѫnтрепрinde кълъторіі depapte пе маре ші de а deskoперi цъpi nекуnoskуte. Dупъ че ла 1415, deskoперіръ insула Чеуtа ші Madeipa, ші se ѫndулчіръ de фолоaseле че трънеа dintp'ачeste локурі, se ѫndemnаръ а навіга маі depapte ші deskoперіръ insулеле Azope, але капулуі верdе, Seneгambia ші Гінеа. Богъціііле че гъsіръ аічі ѫнкураціаръ ѫntpeпрinderіле лор, ші Бартоломеу Diaц, ла 1486, коti капул Афричі, каре s'a zis Капул бунеі пъdежdі, ші deskoперi dрумул ла Indiiле ръсъріtене. Алt навігаtор Basko di Гама, ла 1497, фъку чеа din тѫіу кълъторie ла India, unde Португезі ѫnтеmеіаръ релаціі комерчіале, фъкуръ оаре-каре копрinderі, ші ѫнчепуръ а провіziona Европа ку продукtеле ачеі цъpі ферічіte.

Dèsкoпepipѣa Amepiчi.

Dȣпъ чe se deskoпepi dpȣmȣʌ ʌa Indiĭ пe ʌa кaпȣʌ Aфpiчi, Џeпoвezȣʌ Kpistoф Koʌȣmв фъкȣ ȣп пʌaп de a deskoпepi aʌt dpȣm ʌa Indiĭ пe oчѣaпȣʌ Atʌaпtiк, saȣ de a гъsi кѣap шi a пatpa пapte a ʌȣmi. Neпpiimindȣise пʌaпȣʌ aчesta de кътpe пatpia sa, Koʌȣmв se dȣse ȋп Sпaпia, ʌa Izaвeʌa peџiпa Kastiʌii, шi, dȣпъ mȣʌtъ stъpȣipe, aвia doвȋndi oape-кape aжȣtop пeпtpȣ aчѣastъ ȋпtpeпpiпdepe mape. Пʌeкȋnd пe ȣп oчeaп пeкȣпoskȣt пȋпъ atȣnчĭ, aвȣ a se ʌȣпta кȣ mapĭ пeпopoчipĭ, maĭ кȣ sѣamъ кȣ пiшe toвapъшĭ peвeʌĭ кape, desпъdъжdȣiџĭ de a ажȣпџe ʌa џiпta ʌop, вpѣa sъ'ʌ apȣпчe ȋп mape. Dap dȣпъ o къʌъtopie de 25 ziʌe пʌiпъ de tot фeʌȣʌ de пpimeжdiĭ, Koʌȣmв, ʌa 1492, zъpi пъmȋnt, шi aчesta epa Amepiкa! Koʌȣmв ȋп tpeĭ къʌъtopiĭ чe maĭ ȋпtpeпpinse aiчĭ deskoпepi insȣʌe шi o пapte de koпџiпȣt. Tot кam ȋп timпȣʌ aчesta, Kaвpaʌ, ȣп пaвiгatop Пoptȣџez, пʌeкȋnd ʌa Indiĭ, фȣ ȋmпins de фȣptȣпĭ кътpe aпȣs шi deskoпepi Бpaziʌia. Dap Koʌȣmв, кape ȋпʌesni Sпaпii вoгъџiĭ пeпȣmъpate, шi кape ȋndatopъ ʌȣmѣa вeкe кȣ deskoпepipѣa ȣпeĭ ʌȣmĭ пoȣъ, фȣ фoapte pъȣ ръsпʌътit; mȣpi sъpaк, шi a пatpa пapte de ʌȣme deskoпepitъ de dȋпsȣʌ пoapтъ пȣmeʌe ʌȣĭ Amepiг Beszпȣџie. Ȋп Amepiкa s'aȣ гъsit пȣmaĭ doъ state maĭ чiвiʌizate: Meкsiкo шi Пepȣ, пe кape ʌe кoпpiпse Sпaпia; пe чeʌaʌaʌt пъmȋnt aʌ Amepiчi se aфʌa пȣmaĭ semiпџiĭ вapвape, sъʌвatiчe, dȣпъ кȣm se maĭ aфʌъ шi кѣap aкȣm. Aфapъ de Sпaпioʌĭ шi Пoptȣџezĭ фъкȣpъ кo-

прinderі aiчі ші aлte naцiї. Dела deskoперірea Americi ɪnкoaчі s'aѹ ɪntpeпins кълъtoрiї пe toate очеaнeлe; s'aѹ deskoперit Aѹstpaлia saѹ Олanda пoѹъ opі Полinezia, кapе фaче a чinчea napte a пъmɪntѹлѹі ші o mѹлцime neпѹmъpatъ de insѹле.

Ɪmпъръцia Цеpmanii; pefopmaцia лѹі Лѹtep.

Ɪn Цеpmania sѹв Maksimiлian I, se ɪntpodѹse пaчea пѹвлiкъ, sѹв kondiцie de a se nedensi stpaшnik чeл че ap ɪndpъsni a o кълка; asemenea se лѹapъ mъsѹpi ші пentpѹ aлte institѹцiї ші aшeзъminte npiвitoape лa desвoлtapea din лъѹntpѹ a ɪmпъръцii. Dap eвinementѹл чeл maї imnoptant din timnѹл acesta a фost ɪnчeпѹtѹл pefopmaцii вiseрiчi, кapе se ɪntɪmплъ ɪn ani din ѹpmъ aї лѹї Maksimiлian. Бъpвatѹл кapе a фъкѹt aчeastъ mape pевoлѹцie a фost Maptin Лѹtep, ѹn кълѹгъp ɪnвъцat ші кѹчepnik, dap ші фѹpios кɪte o datъ. Фiind-къ Tецeл, ѹn кълѹгъp Dominikan, фъчea din nopѹnкa Папі ѹn negoц ѹpɪt кѹ indѹлцenцiiле, Лѹtep ɪnчeпѹ maї ɪntɪѹ a npediкa nѹmaї ɪmпpotiвa лop, maї пe ѹpmъ, лa 1517, isвi toate ɪnвъцътѹpiле Папiлop, ші aвѹ кѹpaцѹ de a apde ɪn пѹвлiк o кapte de anatemъ, че Папa tpimesese ɪmпpotiвa лѹї. Ɪn astфeл de кin Лѹtep кѹ toцї naptizani sъї se desгinъ пentpѹ tot d'aѹna de Папa ші de вiseрiка pomanъ. Saksonia a npiimit ɪntɪѹ ɪmвъцътѹpa лѹї Лѹtep; de aiчї se ɪntinse npin Цеpmania ші npin aлte state aлe Eѹpoпi. Бiseрiка aчeasta пoѹъ s'a nѹmit Лѹtepanъ saѹ Eвanцeлiкъ. Фiind-къ maї tot ɪntp'o вpeme кѹ Лѹ-

тер se pidікase ші Цвінглі ѫn Елвеціа ѫmпротіва ѫnвъцътзреі Папілор, ші фііnd-къ ачeastъ doктрінъ o ѫntinse Калвіn ѫn deosebite църі, біcepiка aчeasta s'a zis Калвінъ saў реформатъ. Лзтерані ші Калвіні s'аў nзmit ші Протестанці. — Dap реформація nз s'a опріt ачі. Ѫn Англіа s'a ѫntemeиat бісеріка Лзтеранъ nзmitъ Епіскопалъ, пеnтрз къ a npiimit съ аібъ Епіскопі, кѫnd чеіламці Лзтерані nз аў. Ѫn бісеріка Англіканъ ешіръ mзлці фанатічі, ѫntpe каре Кзакері sѫnt maі вредnічі de ѫnsemnat. Ѫn бісеріка Лзтеранъ ѫnкъ аў ешіt sekte поззъ a Хернхзтерілор, a memnoniцілор ші a Уnітарілор. Папі възѫnd къ кз ѫntindepea реформації перdзръ state ѫntpeці ші міліоане de sзnзші, аў лзат mъsзpі sпpe a опрі ѫntindepea еі. A тріміs місіонарі ла India, Kina, Іапоніа ші пе ла алці попзлі idолатрі; dap кз кѫшігареа nзоілор sзnзші nз s'аў deспъгзбіt de перdеріле din Европа. Чea maі енерцікъ mъsзръ a фost ѫntemeiepea opdінзлзі Іеззвіцілор, каре аў лзкрат ѫmпротіва реформації кз mapі іsпръві; dap ѫmбогъціndзse пе зpmъ прea mзлт, ші врѫnd съ domnească претзтіndeni, аў трас asзпръші зpa de обще. Еі фзръ гопіці din maі mзлте църі, пѫnъ кѫnd ші кіар Папа a фost silіt ѫn sфѫршіt se desфііnцeze opdінзл пріn anaтemъ. Алтъ mъsзръ aseменea енерцікъ a фost къ аў ѫndemnat пе sзверані Katoлічі, шаі кз seamъ пе ѫmпъраці Цермаnії, ка кз opі че фел de міжлоаче съ опреaskъ ѫntindepea реформації.

Ȣрmарea ꙟmпъръцii Цермanii; ръsбoiȣл peлiцios de 30 anĭ.

Лȣĭ Maksimiлian I, лa 1519, 'ꙟa ȣрmat ꙟn tpo-nȣл Цермanii Карол V, каре фiind tot de odatъ шi реце ал Snanii, шi mощеnitор ал църiлор Ȣs-tpiаче, ера notentatȣл чел maĭ mape din Еȣропa. Ачеsta лȣъ mъsȣpĭ sepioase sпре опрiреа реформа-цii; dap nȣ isбȣti. Desгȣstat de грiжiле ꙟmпъръ-цii шi de лȣme aбdikъ de бȣnъ вое. Sȣбt sȣкчеsо-рi sъĭ ȣра ꙟntpe Katoлiчĭ шi Пpotestanцĭ, npin in-tpiцiле Iezȣвiцiлор, а креsкȣt atꙟt de mȣлt, ꙟn кꙟt se snapse ꙟn ръsбoiȣл peлiцios. Ачеst ръsбoiȣ каре цinȣ 30 anĭ, шi nȣstii nȣ nȣmaĭ Цермania, чi шi алte църĭ, se ꙟnчеnȣ лa 1618, ꙟn Боemia, шi de a-чi se ꙟntinse шi ꙟn алte пърцĭ. Пpotestanцi авȣръ ажȣtoape ꙟmпpotiва ꙟmпъpatȣлȣĭ шi а Katoлiчiлор, ꙟntꙟiȣ пе Кpistian IV pецеле Danimapчi, пе ȣрmъ пе Гȣstaв Adoлф pецеле Sȣецii, шi ꙟn sфꙟршit ꙟар пе Франца, каре, de шi ера katoлiкъ, dap ажȣtъ пе Пpotestanцĭ, nentpȣ къ авеа de skon sъ sлъбеа-skъ kasa Ȣstpiакъ. Ostenind пърцiле ръsбoitoape se ꙟnкеie, лa 1648, пачеа Bestфaлiкъ npin каре Пpotestanцi аȣ doбꙟndit лiбeptatea peлiцioasъ шi dpenтȣpĭ de o notpiвъ кȣ Katoлiчi; ꙟар Sȣеціа шi Франца doбꙟndipъ лoкȣpĭ ꙟn Цермania.

Ȣрmаре а ꙟmпъръцii Цермanii.

Леопoлd I ꙟmпъpatȣл Цермanii авȣ ръsбoiȣ кȣ Търчi че ꙟnкȣnцiȣpaseръ Biena, лa 1683, шi isnpъ-

вindъ'л кѫ порочіре прін џенералѫл Еѫџеніе, ѫпі ѫн пачеа дела Карловіц. Ѫнгаріа ші Трансілванія кѫ Аѫстріа. Dар ръсвоѫ maĭ mаре а фост чел кѫ Лѫдовік XIV реџеле Франџі, пентрѫ сѫкчесіе ѫн тронѫл Sпанії. Ѫмпъратѫл Карол VI, дѫпъ іспръвіреа ръсвоѫлѫĭ ачестѫѫ, ла 1714, кѫщігъ Белџіа, Неаполѫл, Міланѫл ші Sардініа. Карол maĭ пѫртъ доъ ръсвоае кѫ Тѫрчі: Ѫн чел дін тѫѫ прін пачеа дела Пасаровіц кѫщігъ Босна, Sервіа ші цара Ромѫнеаскъ дінколо де Олт; дар ѫн алдоілеа ръсвоѫ прін пачеа дела Белград пердѫ тоате църіле ачестеа. Лѫĭ Карол VI ѫĭ ѫрmъ, ла 1740, фіеса Маріа Терезіа, ѫmпротіва къріа се рідікасеръ maĭ mѫлте пѫтерĭ але Еѫропі, maĭ кѫ сеаmъ Прѫсіа, невръnd съ о ласе касъ mощенеаскъ тоате църіле Аѫстріаче; дар ажѫтатъ де ѫнеле пѫтерĭ прıетене, maĭ кѫ сеаmъ де Англіа, еші вірѫітоаре. Dѫпе Маріа Терезіа, ла 1780, се сѫі пе тронѫл Џерmаніі Іосіф II, ѫн прінц кѫ таленте mарĭ, філантроп, ші кѫ ідеĭ де реформе ръдъчінале; пагѫбъ къ сѫпѫші съĭ ѫнкъ нѫ ера коnцĭ пентрѫ дѫnселе ка съ ле щіе пре-цѫі. Іосіф ѫн ѫніре кѫ Рѫсіа дескісе ръсвоѫл кѫ Тѫрчі, пе каре ѫл іспръві сѫкчесорѫл съѫ Леополд II, прін пачеа дела Сістов, ла 1791. Ѫн тіmпѫл ачеста ісвѫкні револѫціа франџезъ.

Регатѫл Прѫсії.

Прѫсіа, каре фъчеа парте ла Џерmаніа, се рідікъ ѫн періодѫл ачеста ла о пѫтере ѫнсеmнатъ. Пе ла веакѫл 10-леа, Борѫсі, Прѫсі саѫ Прѫсіані ера ідолатрі, ші прін варваріа лор сѫпъра попѫлі ве-

чinĭ. Spре а'ĭ креціinа ші а'ĭ чiвiлiza фѫ трimis ордinѫл кавалерiлор Тевтонĭ, каре ѫn timп de 53 anĭ, прintр'ѫn ръсбоѹ крѫнт, ĭĭ сѫпѫсе, ĭĭ siлi съ прiimească ботезѫл, ші кѫ indѫstрia ші неҁоцѫл s'аѹ ѫntpодѫs ла dѫnші лimба ші обiчеюрĭ џерmane. Dар ордinѫл сълбi кѫ timпѫл, ші о mаре парte din Прѫsia късѫ sѫб Полоniа. Маĭ mѫлтъ stаторniчie добѫndi Прѫsia dѫпъ че se ѫni кѫ Електоратѫл Брандепбѫргѫлѫĭ. Електорѫл Фрidерiк Вiлхелm чел mаре, ла 1640, adъогъ џърĭ ші кѫщігъ ші sѫверанitatе. Фiѫл съѹ Фрiдерiк лѫѫ titлѫл de реџе, ші Прѫsia а ѫnчепѫт а фiгѫра ка реҁат de sine. Фрiдерiк Вiлхелш I, ла 1713, а фost ѫn mаре екоnom; търi ші ел Прѫsia кѫ џърĭ поѫъ, ші dѫпъ moartea sа, ла 1740, лъсъ фiѫлѫĭ съѹ Фредерiк II банĭ mѫлџĭ ші о армie біне disчiплiнатъ. Ачест реџе, ѫn timпѫл гѫвернѫлѫĭ съѹ de 24 anĭ, прin ръсбоае кѫ пѫтерiле Еѹропiĭ ѫntinse хотаръле Прѫsieĭ, ші прin леџĭ ѫnџелепте, прin indѫstрie, неҁоц, арте ші щiinџе о рѫdiкъ ла о пѫтере фоарте ѫnsemnатъ. А фost кѫраџiоs ші ноpокоs ѫn ръсбоае; dар mаре ка реџепт ші татъ ал sѫпѫшiлор съĭ. Sѫб sѫкчесорѫл съѹ Фредерiк Вiлхелm II isбѫкni револѫџiа францезъ.

Реџатѫл Францiĭ.

Ѫn Францiа, dѫпъ desпотѫл Лѫдовiк XI, domniръ Карол ал VIII, ла 1483, ші Лѫдовiк XII, каре s'а zis татъ ал попѫлѫлѫĭ, ла 1498. Амѫndоĭ ачеціа se ѫnsemnаръ прin ніще еspедiџiĭ неноpочiте,

че аѹ ѫntpenpins ѫn Italia spre a dobѫndi oape-kape лoкѹpi. Реџеле Франчiskѹ I, ла 1515, пѹртъ патpѹ ръsвoae zadapniче кѹ Карол V ѫmпъpatѹл Џерmanii. Гѹвеpnѹл лѹi se ѫnsemneazъ maі mѹлt пеntpѹ къ ѫn timпѹл ачеsta a ѫnчепѹt гѹstѹл фpѹmoasei лitepatѹpi ѫn Франџа. Din tpei фii ai sъi кapе domnipъ dѹпъ dѫnsѹл, Франџiskѹ II шi Карол IX, ера преа tinepi spre a гѹвеpna pегatѹл ѫntp'ѹn timп кѫnd рефорmaџia віsеpiчi a пpodѹs o феpвepe de обще ѫn dѹхѹpi. Domniiле лор аѹ фost ѹn шip de ръsвoae nекontenite, че Франџezii кatoлiчi пѹptapъ ѫmпpotiва Франџezilop кapе ѫmвpъџiшasepъ doкtpina лѹi Калвin, шi кapе ѫn вътae de жoк se пѹmea Хѹгnoџi. Dap adевъpata пpiчinъ ера pівaлitatea ѫntpe челе doъ mai stpълѹчite фamiлii din Франџа, a Бѹpвonilop кapе ера къпetenia пaptidei Хѹгnoџiлop, шi a Лotapinџii кapе ера къпetenia пaptidei кatoлiчiлop. Dѹпъ o пaче віклеanъ че s'а фost ѫnкеіat ѫntpe ачеste doъ пaptide, se фopmъ de кatoлiчi ѹn кomплot ѫmпpotiва Хѹгnoџiлop, шi ѫn noaптea sфѫntѹлѹi Баptoлomeѹ, ла 1572, se mъчелъpipъ o mѹлџime dintp'ѫnшi ѫn Пapis шi ѫn алte opaше. Карол mѹpind de mѫхnipe шi къipе, ii ѹpmъ ла 1574, Хеnpiк III, кapе фѹsese mai ѫntѫiѹ pеџе ѫn Полonia. Ачеsta, ѹnindѹse кѹ Хѹгnoџi spre a smepi semeџia кatoлiчiлop, фѹ omopѫt de ѹn кълѹгъp фanatiк. Dѹпъ dѫnsѹл se ѹpкъ пе tpon Хѹгnotѹл Хеnpiк IV, ла 1589, шi кѹ dѫnsѹл ѫnчепѹ dinastia Бѹpвonilop. Ел ѫmвpъџiшind кatoлiчismѹл, шi пpin ediкtѹл dела Nantes dѫnd Хѹгnoџiлop dpeптѹpi de o potpівъ кѹ кatoлiчii, pestatopniчi пaчеа

ші лініщеа. Гѕвернѕл съѕ а фost dрепт ші блѫnd, ші ла toate лѕкрърiле sале пentpѕ феріvipea Фрапції а фost ажѕtat de ministpѕл съѕ Sѕлi. Кѫnd Хепрік se ѫndeлetnічеа кѕ плапѕл de a префаче Еѕропа ѫntp'o репѕблікъ de state конфеdepate, фѕ asasinat da фanatikѕл Равалак. Лѕі ѫі sѕкчеdъ, ла 1610, фіѕл съѕ Лѕdoвік XIII, ѫn времеа кърѕѩ вестітѕл Kapdinaл Рішліео, пѕртъ кѫрma statѕлѕі. Ачest mape om de stat sdpobi semeqia Хѕгнощілор, ръпі dела побілі dрептѕрі ші прівілеще, ші ѫntemeie пѕтереа aвsoлѕtъ ѫn Франца. Пе лѫнгъ алte ѫntokmipi фолоsitoape кѕ каре а ѫndatopat Франца, a dat ажѕtop протестанцілор din Цермania ѫmпpotiва католічілор ѫn ръsbоюл de 30 ані, dѕпъ каре прin пачеа Вestфалікъ Франца добѫndi локѕрі din Цермania. Ѫn timпѕл певѫрsпічіеі лѕі Лѕdoвік XIV, ла 1643, побілі, прintp'ѕп ръsбоѕ чівіл пѕmit ла фрond, врѕръ съ'ші pedoбѫndeaskъ dрептѕріле пердѕte; dap Kapdinaлѕл Mazapin, ministpѕл чел din тѫнъ, ші mai тѫрziѕ Лѕdoвік XIV, ле аръtъ къ toatъ пѕтереа лор a tрекѕt ла peqеле. Лѕdoвік XIV domni 62 ані, ші ѫn timпѕл гѕвернѕлѕі съѕ mъpi Франца прin adъogape de цъpі ѫn ръsбоаеле че а пѕptat кѕ Аѕstpia, Sпania, Англia ші Оланdа. Цепераліі вestiці, oameni de stat ѫnsemnaці, літерaці, поеці ші aptisti плині de taлente, фъкѕръ веакѕл лѕі ѕпѕл din челе mai stpълѕчіte ші mai вestite. Dap ла вътpѫнеце къzѫnd ла вігоtepie ші ревокѫnd ediktѕл de Nantes, a siліt sѕte de mii фamiліі de протестанці ка съ ка лѕmea ѫn кап; кътре ачеasta ла moaptea sa лъsъ ші o dato-

ріе a statѕлѕĭ de 2500 miлioane лівpe. Лѕĭ ѫĭ ѕpmъ stpъnепotѕл sъѕ̆ Лѕdoвік XV лa 1715. Ѫn timпѕл гѕвернѕлѕĭ aчеstѕѧ Франца a перdѕt mѕлt din вaza noлitікъ че авеа ѫn Eѕрona. Пе de o napte apmeлe францeze ѫn ръsвоаеле ѕnde aѕ̆ фost ѫntpeвѕinцate aѕ̆ фъкѕt пѕцinъ isпрaвъ; пе de aлta кѕptea регaлъ прin лѕкsѕл ші desфpѫnъpiлe saлe s'a demopaлizat кѕ totѕл. Mѕpind Лѕdoвік XV лa 1774, лъsъ Франца ѫn deskpeditѕл Eѕропі, ші кътpe aчеаstа ѫmповърaтъ кѕ о datopie a statѕлѕĭ de 4000 miлioane лівpe. Sѕв sѕкчеsopѕл sъѕ̆ Лѕdoвік XVI se ѫnчеnѕ револѕцia францезъ.

Itaлia; Stateлe de aічĭ.

Ѫn Itaлia, Dѕкatѕл Saвoi ші Піеmontѕл s'a pѫdікat лa paнг de регat sѕв nѕmipe de Sapdinia. — Dѕкatѕл Пapma ші Піаченца s'a dat фamiлiĭ Фapneze. — Dѕкatѕл Toskana s'a pѫdікat лa paнг de mape Dѕкat, ші s'a dat лѕĭ Франчiskѕ I бърбатѕл Mapii Tepeziĭ кѕ dpептѕл de sекѕndoцenitѕpъ. — Dѕкatѕл Miлaнѕлѕĭ ші Mantѕa a къzѕt ѫn stъпѫnipea Aѕstpiĭ. — Папі ѫшĭ maĭ mъpipъ statѕл лор кѕ цinѕtѕл Болоrna, Анкона, Фeрapa, Paвена ші Ѕрвino. — Pегatѕл Neaпoлѕлѕĭ ші aл amѫndѕpopa Siчiлiiлор se лъ dела Aѕstpia ші se dete Sпaniĭ. — Peпѕвлічеле Ценова ші Венецia пердѕpъ din importanцa негоцѕлѕĭ лор, dѕпъ че se deskoпepi dpѕmѕл лa Indiĭ пе лa капѕл Афрічi. Венецia a maĭ пердѕt ші mѕлte локѕpĭ dinaфapъ, пе кapе i ле aѕ̆ ръпit Тѕрчі Osmanĭ.

Regatѕл Spanii.

Dѕпъ че ꙟmпъratѕл Карол V a aбdikat ла 1556, Spania кѕ America, кѕ църіле de жos ші кѕ Neaполѕл аѕ ръmas moщenipe фіѕлѕі съѕ, Філіп II. Despotismѕл ші фanatismѕл съѕ пentpѕ реліціа каtолікъ a dat прічінъ църіlop de жos съ se револteze, ꙟn кꙟt Dѕчеле de Алба кѕ toate tipaniiле sале n'a фost ꙟn stape de а ле sѕпѕne. Філіп фъкѕ o флоtъ пѕmеpoasъ пѕmitъ певірѕitъ ка съ копрinzъ Англia. Espediцia ачеasta n'a isбѕtit; statѕл s'a рѕinat, ꙟn кꙟt Spania, кѕ toate богъціiле sале din Mexiко ші Перѕ, ера съракъ. Ꙟntpeг гѕберпѕл лѕі Філіп se ꙟnsemneazъ пѕmаі кѕ о isправъ, кѕ копрindереа регаtѕлѕі Портѕгаліі. Рецеле Філіп III, каре ꙟі ѕрmъ ла 1598, ка кѕm Spania n'ар фі пердѕt destѕі лъкѕіtорі ꙟn ръsбоале tatълѕі съѕ ші прin колоnizaцia Амерічі, ꙟmпins de фanatism реліціos a ronit din statѕл съѕ маі ѕп міліon de Мaѕрі, ръmъшіцъ din векі Арабі. Sѕкчеsорѕл съѕ Філіп IV, ла 1621, пердѕ Портѕгаліа, каре ꙟші doбꙟndi ліберtatea. Карол II mѕpind ла 1700 фъръ moщenitopі, Лѕdoвік XIV рецеле Франці mіжлочі ка пеpotѕл съѕ Філіп V de Бѕрбоп съ копрinzъ tponѕл Spanii. Прin рѕdіреа кѕ Франца ші прin порочіреа че а авѕt de оаре-каре ministpi destoiнічі, Spania se маі рꙟdікъ пѕцintел; dар n'а маі пѕtѕt ажѕнце нічі одаtъ ла флоареа ші пѕtереа веке.

Regatꙋл Портꙋгалі.

Regatꙋл Портꙋгаліі, прін комерчꙗл кꙋ Indiiле, прін nosesiiле saле ꙟn Asia ші Амеріка, ші прін гꙋвернꙋл чел ꙟnцелепt ал рецелꙋї Emanꙋіл чел mаре, каре domni ла 1495, devenise вогаt, пꙋtерnік ші ꙟnsemnat. Dар maї tꙟрziꙋ sлъві, ші къzꙋ ꙟntр'о ꙟnвълmъшалъ atꙟt de mаре, ꙟn кꙟt Філіп II рецеле Snaniі ꙟл копрinse dinпреꙋnъ кꙋ toate църіле че atꙟрna de dꙟnsꙋл. Ꙟn timпꙋл кꙟnd жꙋгꙋл snaniол апъsa пе Портꙋцеzї ꙟn patріa лор, ꙟn ръзвоаеле челе пеnорочіte але лꙋї Філіп II, ші але sꙋкчеsоріlор sъї, фъръ atакацї ка піше sꙋпꙋшї snaniолї; комерчꙗл лі s'а stрікаt, ші nosesiiле din Asia ші Amеріка лі s'аꙋ ръпіt чеа maї mаре парtе. Ꙟn sфꙟршіt Портꙋцеzi прintр'о револꙋціе sкъпаръ de жꙋгꙋл Snaniі, ші пꙋserъ пе tроn фаmіліа Браганца, ла 1640. Dꙋпъ ачеastъ револꙋціе порочіtъ Портꙋгаліа ꙟnчепꙋ а прinde пꙋtерї; dар ꙟn прівіреа комерчꙗлꙋї atꙟрna de Anглі. Sꙋв рецеле Iosiф Emanoiл, ла 1750, ꙟnфлорі mареле ministрꙋ Помвал. Ачesta desроні комерчꙗл Портꙋгаліі, ꙟntinse ші sпріжіni dрепtꙋріле statꙋлꙋї, рidікъ літераtꙋра портꙋцеzъ, реформъ statꙋл miлitар ші лъsъ ꙋn пꙋme mаре пенtрꙋ toate ꙟmвꙋпъtъціріле кꙋ каре а ꙟndatорат patріа sа. Dꙋпъ Помвал Портꙋгаліа ꙗр ꙟnчепꙋ а sлъві.

Regatꙋл Anглii, saꙋ ал mарі Бріtanії.

Хенрік VII рецеле Anглii, ла 1489, ꙋпі прін къsъtоріе amꙟndoъ парtidеле каре претindеа tроnꙋл,

ші ѫmпъчѫі ръѕбоюл чівіл каре а пепорочіt Апглія мѫлt timп. Хепрік VIII фіѫл съѫ, ла 1509, а фost ѫп npinц капрічіos, каре 'ші а skimбat прінчіпеле політіче ші челе бisepiчещі, прекѫm 'ші а skimбat mѫеріле. Маі ѫпtѫiѫ а фost ѫп zелоs апърътор ал бisepiчі ромапе; dap dѫпъ че Папа п'а воіt ал desпърці de o пeвastъ пentpѫ ка съ ia пе алта, ші ла ші anatematizat, а npiimit реформаціа, s'а desrinat de бisepika ромапъ, а desфіiпцаt кълѫгъріа, а лѫаt веnitѫріле mъпъstipiлор, ші s'а декларат пе sine de къпetenie а бisepiчі апглікапе. Sѫб фіѫл съѫ Edѫapd VI, ла 1547, бisepika апглікапъ npiimi o opгапizaціе statopпікъ, кѫ толеpaпцъ кътре чеі de алте бisepiчі. Ел прin testament лъsase тропѫл пепоаtеі saле Ioana Греі; dap sopѫsa Марiа, каре ера o католікъ фапаtікъ, прin intpiці isбѫti sпре а se рекѫпоаще ea de речіпъ, ла 1553. Noбiла Ioana Греі кѫ toatъ фаміліа sa фѫ osѫпditъ ла moapte, ші пpotestantismѫл а фost ronit кѫ mape ѫрціе. Dѫпъ dѫnsa se sѫі ѫп tpon, ла 1558, sopѫsa чеа вітpеrъ Елisaбeta, каре кѫ toate slъбічѫпіле фemeeщі, кѫ toate кѫалitъціле indiвidѫале, прin гѫвеpпѫл съѫ чел ѫпцелепt ші порочіt, а пѫs temeiѫ ла mъріpea ші пѫtepea Апглii. Фiind-къ Марiа Stѫapd речіпа Skoцii авеа mѫлці naptizanі ѫпtpe католічі Апглii, кѫnd ачеаsta ronitъ de npotestanці Skoціані, а фѫціt ѫп Лопdon, Елisaбeta o ѫпkise ші o osѫndi ла moapte. Dѫпъ Елisaбeta пе тропѫл Апглii se sѫі ла 1603 Іаков I речеле Skoцii каре ѫnind Skoціа кѫ Апгліа ші Ірланdа, пѫ-

ші регатѕл ачеста ал Марі-Брітаніі. Іаков а фоst ѕн маре апърътор ал katoлiчismѕлѕі sѕбt а кърѕіа maskъ, ѕші аскѕndea desпotismѕл съѕ; ші, de ачеа пentрѕ къ ел нѕ гръбеа а ѕмплiні dорiнца katoлі-чілор, ачеща повъцѕіцї de Iezѕвіцї фъкѕръ ѕн kompлot, nѕmit ал прафѕлѕі de пѕшкъ, sпре а sпѕлбера ѕн вѕnt пе реџеле ші кѕ kamepa de sѕs а парлаmentѕлѕі; sпре порочіре komплotѕл se de-skопері mai ’nainte. Фіѕл лѕі Іаков, Карол І, ка-ре dомні ла 1625, ѕнкъ ера аплекаt sпре katoлі-чism ші desпotism. Ел ѕнкіее парлаmentѕл ші нѕ’л deskise 11 анї. Англіа ші Skoція ферв еа de не-мѕлцѕміре. Карол adѕнъ парлаmentѕл; dар dѕ-пъ че katoлічі din Ірлаnda прiн штіреа лѕі Карол а омор ѕt пе протеstанцї, isбѕkni о револѕціе гро-zавъ. Џенералѕл Кромвел se пѕse ѕн фрѕntеа пар-tideї ѕмпотівітоаре реџелѕї. Карол фѕџі ѕн Skо-ція, dар фѕ прins ші dat парлаmentѕлѕї. Врѕnd съ фѕгъ а doa оаръ ѕн Франца, ѕаръші фѕ прins, жѕdекаt de парлаment ші dекапітаt. Атѕнчї Ан-гліа se фъкѕ репѕблікъ. Кромвел domni ка про-tектор ал репѕблічі, кѕ пѕtере немърџініtъ, ші ѕн времеа гѕвернѕлѕї съѕ, прiн актѕл de навігаціе, пѕse temeѕ ла domnia брітанікъ пе мърї ші очеа-не. Фіѕл съѕ Ріхард Кромвел domni пѕцін ѕн а-чеаstъ кѕалітаte, Skоціанї, прiн џенералѕл Монк, пѕseръ ѕн трон, ла 1660, пе Карол ІІ фіѕл dекапі-tatѕлѕї Карол І. Ачеsta ка ші taтъл съѕ а фоst а-плекаt ла katoлічism ші desпotism. Парлаmentѕл прiн ніще акte пѕблічe asігѕръ лібертатеа релігіоа-sъ ші чеа персоналъ. Іаков ІІ фрателе съѕ, ла

1685, кънд актȣл лібертъці реліціоase, фȣ віліt съ фȣгъ ꙟn Франца. Англі ла 1680 кіемаръ ла tрон пе цінеріле съȣ Вілхелм III de Орania, Statȣдерȣл Оландi, sȣв каре se рestatорнічі векea конstitȣціе а Англіі шi se ꙟntemeе банка Лондонȣлȣі. Дȣпъ Анна фііка лȣі Іаков II, ла 1702, sȣв каре Англі din ръsбоюл кȣ Франца копрінserъ Цібралtарȣл шi Мінорка, se ȣркъ ꙟn tрон Георгіе I Елекtорȣл Хановрi ла 1715. Sȣвt ачеsta statȣл добꙟndi пȣtере ꙟn лъȣntрȣ, шi інфлȣінцъ ꙟn tребіле політічe а ле Еȣропі. Георгіе II, ла 1727, se амеstікъ кȣ норочіре ꙟn ръsбоаеле Еȣропі, кȣмпанія англо-indianъ добꙟndi dрепt de а впекȣла India, шi ценералȣл ei Клів ꙟntemeе domnia врітanікъ ла Ганг. Георгіе III, ла 1763, ꙟn ръsбоюл кȣ Франца шi Sпанія добꙟndi Kanada, Флоріda шi алте insȣле ꙟn Амеріка, шi Senegambia ꙟn Афріка. Sȣв dꙟnsȣл statele ȣnite din Амеріка ꙟшi добꙟndіръ neatꙟрnapea.

Statele ȣnite din Амеріка.

ꙟn Амеріка sententрionalъ se ꙟntemeiаръ de timпȣрiȣ mȣlte колонiї; de Sпаніолї se ꙟntemeie Флоріda, de Францезї Канаda, шi de Англі Віргінія, Пенsілванія, Кароліна шi алтеле. Англі копрінserъ кȣ timпȣл колоніїле францезе шi sпаніоле шi administра ка пе але лор. Ачеste колоніi ꙟn sкȣрt timп, прiн indȣstріе шi негоц, ажȣnserъ ла о богъціе шi пȣtере ꙟnsemnatъ. Англія, sпре а se фолоsi mai біне de dꙟnsеле, ꙟntроdȣse ачі о поȣъ sistemъ de такsаціе шi монополȣл чаюлȣі. Ко-

лоніїле se револтаръ ѫмпротіва ачестор мъѕѹрї tіраніче; Англіа ѫн лок de але аскѹлта плѫнџеріле блокъ портѹл dела Boston. Атѹнчї 13 провінціі ла 1776 se деклараръ de неатѫрнате. Ѫн тімпѹл кѫнd џенералѹл лор Basінгton пѹрта ѹн ръзбоѹ defensів ѫнцелепт, Франклін кълѹта ѫн Европа аліацї пентрѹ лібертатеа патріі сале. Франца ші Spania se аліаръ кѹ провінціїле амерікане, ші Англіа se възѹ сілітъ a рекѹноаще неатѫрнареа лор прін пачеа че s'a ѫнкіеіат ѫн Паріs ла 1783. Кѹ ачеастъ конфедерацie de state републікане se ѹніръ кѹ тімпѹл ші алте провінцїї амерікане.

Църіле de жоs, saѹ Оланда ші Белџіа.

Църіле de жоs, каре астъзї se нѹмеск Оланда ші Белџіа, аѹ фост ѫн векіме пропріетате a Dѹчілор de Бѹргѹndіа. Ачесте църї кѹ тімпѹл s'aѹ adъогат ла каsа Аѹстріі. Кѫнd Карол V ѫмпъратѹл Џерманії ші реџеле Spanii a ѫмпърцit statеле сале ѫнтре фрателе ші фіѹл съѹ, църіле de жоs s'aѹ dat Spanii. Фіінd къ реформаціа s'a ѫнтінs ші ѫнтр' ачесте църї, Філіп II реџеле Spanii, прін despotismѹл съѹ ші крѹzіmеа Dѹчелеї de Алба, вреа съ ле ръпеаскъ атѫт лібертатеа релігіоасъ кѫт ші чеа чівілъ. Атѹнчї шапте провінцїї маї despre miazъноапте ѫнкеіаръ o ѹніре ѫнтре sine, ка кѹ армеле ѫн мѫнъ съ'шї апере лібертатеа. Еле фѹръ ажѹтате ші de Англіа ші de алте state протестанте. Spania цінѹ кѹ dѫнsеле ѹн ръзбоѹ de 80 анї, фъръ съ фолоsеаскъ чева, пѫнъ кѫнd пачеа Bestфалікъ ле аsігѹръ неатѫрнареа. Ачесте провінцїї ѹніте, каре

dȣпъ о провінціе s'aȣ нȣміt Оланda, konstitȣaте ꙟn репȣблікъ кȣ ȣn Statȣder, saȣ administrator ꙟn капȣл трeбілор; se ꙟnsemnаръ шi se ꙟмбогъціръ прin навігація лор, прin indȣstria, комерчіȣл шi копріndеріле че фъкȣръ ла Indiї шi ꙟn Америка. — Челе-лалте провінції але церілор de жos, каре нȣ se револтаръ, ръмaserъ крediнчioaše Snanii, пꙟnъ кꙟnd трекȣръ ла каsa Aȣstrii sȣб нȣміре de Белціа.

Регатȣл Daniмарчі шi Норвеціі.

Ꙟn Еȣропа sентемtріоналъ регателе Daniмарка, Sȣеціа шi Норвеціа авеа о disпoziціе натȣралъ de a deвeni пе ȣскат шi пе маре аша de пȣтерnіче ка шi Англіа; dар десгinареа лор ле ꙟmпіеdекъ, шi целоziа шi връжтъшііле вътъмаръ феріtіреа фіе-кърȣіа din ачeste state. Dȣпъ че Sȣеціа рȣпse ȣ-nіреа deла Калмар, Danimарка ръмаse нȣмаї кȣ Норвеціа. Фрідерік I, ла 1523, dеte реліціі евангеліче depлinъ лібертате de a se ꙟntinde ꙟn амꙟn-доъ регателе. Крістіан IV, ла 1588, нȣ фȣ норо-чіt ꙟn ръсбоіȣл de 30 aнї ꙟмпротіва католічілор; dар мърі пȣтереа навалъ, шi Dani ꙟnчепȣръ a лȣа парте ла комерчіȣл Indiілор оріentале. Лȣї Фре-dерік III, ла 1648, statеле регатȣлȣї ꙟї dеterъ лȣї шi sȣкчеsорілор лȣї aȣтoріtате немърціnітъ шi про-пріеtате моштеnіtoаре асȣпра короані. Spре норо-чіре нічї ȣнȣл din реціï н'а фъкȣт абȣз кȣ ачеаstъ пȣтере маре. Фредерік IV, ла 1699, se ꙟnsemnъ прin ашезъмінтеле sале че a фъкȣт ꙟn Indiіле орі-енtале, пентрȣ ꙟntoарчереа ла крештінътате a попȣ-лілор іdолатрі. Маї мȣлт ꙟnsъ декꙟт тоції s'a стръ-

лѕчіt Фредерік V, ла 1746. Ачеsta фѕ ажѕtat ѫn гѕбернѕл sъѕ de контеле Бернstорф ministрѕл sъѕ, каре фъкѕ ка Danimарка sъ sъ ридіче ла о пѕtере ѫnsemnatъ прін навігаціа ші комерчіѕл sъѕ, прін арте, щііnце ші прін леџіslаціа sa.

Регаtѕл Sѕеціі.

Sѕеціа sкѕtѕрѫnd жѕгѕл Danimарчі, ла 1521 de-te короана лѕі Гѕstав din фамiліа Basa. Ачеst ма-ре прінц introdѕse ѫn Sѕеціа реліџіа еванџелікъ, фъкѕ регаtѕл пѕtернік, ѫл апъръ ѫmпротiва връж-машілор streinі, ші desъвѫрші konstitѕціа din лъ-ѕntрѕ a statѕлѕі. Dар чел маі маре реџе ал Sѕе-ціі а фost Гѕstав Adолф, ла 1611. Ачеsta ѫнълцъ kreditѕл Sѕеціі ѫn Еѕропа. Dѕпъ че іsпръві кѕ норочіре ръзбоюл кѕ Полоніа ші Рѕsiа, пътрѕnse ѫn Џерманіа sпре а апъра пе протеstанцѕі корреліџіонарі sъі. Кѕ тоате къ ел ѫші пердѕ віаца ѫn бъ-тъліа dела Лѕцен; dар канцеларѕл Оksentiерnа ad-ministръ statѕл, ші џенераліі sѕеџі ѕрмаръ ръзбоюл пѫнъ ѫл іsпръвіръ кѕ норочіре. Kрistina фіка лѕі Гѕstав Adолф, ла 1632, а фost о прінцесъ фоарте ѫнвъцатъ; dар фіinд de ѕн карактер nestatорnік ші капріціоs, лъсъ короана, se фъкѕ католікъ ші se dѕse ла Рома. Реџеле чел маі estраорdinар ал Sѕеціі а фost Карол XII, ла 1697. Ачеsta ѫn вѫр-stъ de 18 анї бътѕ Danimарка ші о sілі sъ se тра-гъ din аліанца sa кѕ Рѕsiа ші Полоніа; ла Нарва бътѕ пе Петрѕ чел маре ѫмпъратѕл Рѕsieі, інтръ бірѕітор ѫn Полоніа, ші тіжлочі ка sъ se алеагъ реџе Stanislаѕ Леsцinski. De аічі se ѫntoаrse ѫар

ѣn Рѫsia, maĭ вътѫ odatъ пе Пetpѫ чел mape шi пъtpѫnse пѣnъ ла Smoлensk. Dap ла Пѫлtaвa se вipѫi кѫ desъвѣpшipe de Рѫшĭ, шi фѫџi ла Бendep sѫв пpoteкџie tѫpчeaskъ. Dѫпъ чiнчĭ anĭ se ѣntoapse ѣn пatpia sa, ѫnde ла влoкapea ѫneĭ чetъџĭ din Nopвeџia фѫ ѣmпѫшкat. Dѫпъ dѣnsѫл Sѫeџia ѣnчeпѫ a sлъвi; ѣn toate ръsвoaeлe че a aвѫt кѫ Рѫsia a пepdѫt tot d'aѫna џъpĭ шi лoкѫpĭ.

Peratѫл Пoлonii; pѫinapea лѫĭ.

Ѣn веaкѫл 16-лea stinrѣndѫse фamiлia Iareлonilop, че a domnit пѣnъ atѫnчĭ ѣn Пoлonia, peratѫл aчesta deвeni eлeкtiв. Apistoкpatia шъpџinea tot maĭ mѫлt aѫtopitatea peraлъ, шi пpintp'aчeasta sлъвea statѫл шi ѣmпълџea ѣmпepeкepiлe. Ѣntpeвѫinџѣnd dpentѫл aчesta ла чел din tѣiѫ пpiлeж, aвia ѣn zeче лѫnĭ a aлes пe Xeпpiк III пpinџѫл фpanџez, кape ѣnsъ лъsъ кopoana Пoлonii пentpѫ a Фpanџiĭ. Ѣn лoкѫл лѫĭ Xeпpiк se aлese ла 1575 Щeфan Batopi пpinџѫл Tpansiлвanii, кape вътѫ пe Tѫpчĭ шi пe Tatapĭ, шi фъкѫ mѫлte ѣmвѫnъtъџipĭ пentpѫ фepiчipea Пoлonii. Dѫпъ Щeфan Batopi niчĭ ѫn peџe aл aчestѫĭ stat нѫ s'a ѣnsemnat maĭ mѫлt deкѣt Ioan Soвieski, ла 1674. Aчesta вътѫ ѣn doъ pѣndѫpĭ пe Tѫpчĭ, шi aлepгъ spe mѣntѫipea Вieni, кѣnd epa влoкatъ de dѣnшi. Dѫпъ Soвieski doĭ eлeкtopĭ aĭ Saksonii aѫ фost пe pѣnd peџĭ ѣn Пoлonia. Чeл dintѣiѫ Aѫгѫst II, ла 1697, a фost siлit de Кapoл XII peџeлe Sѫeџii de a da кopoana лѫĭ Stanisлaѫ Лeџinski; dap, dѫпъ че Кapoл se вipѫi ла Пѫлtaвa, o penpiimi. Stanisлaѫ a фost siлit a se

mѫлцѫmi кѫ titлѫл de peџe ші кѫ Dѫkatѫл Лotaрінџii, че Франџа ꙟї dete не віацъ. Лѫї Аѫгѫst II ꙟї sѫкчedъ Аѫгѫst III, ла 1733, фіѫл sъѫ. Amꙟndoї реџі ачешіа din фamiліа eлekтopaлъ a Saksoнii нѫ пѫтѫръ ꙟнфіinџa ꙟn peгatѫл лор фолоsitoapeлe npoiekte че фъкѫръ пentpѫ феpічipea лѫї. Аѫtopitatea ші пѫtepea лор epa фoapte mікъ ші mъpџinitъ. Dieteлe maї tot d'aѫna se pisinea фъръ sъ фі xotъpꙟt чева. Noвлeџa, каpe din npeѫнъ кѫ клepѫл чел ꙟnaлt авеа toatъ пѫtepea; epa neѫnitъ ші гata a фаче tѫpвѫpъpї. Лівeptatea ачешії noвлeџe se пѫtea ziче къ este o sлoвozenie фъръ xotap de a tѫpвѫpa ші de a пѫstii napia фъръ фрікъ de nedeansъ. Ꙟn timnѫл ачестор doъ гѫвepne, disidenџiлор, adікъ mъdѫлapiлор віsepічі npotestante ші гречешї, лі s'aѫ ръпit de кътpe noвлeџа ші кл epѫл католік, векіле dpeптѫpї ші npiвiлeџeлe, ші nрintр'ачеаsta s'a dat npічінъ ла чеде maї mapї desгinъpi ші nenopoчipї. Sѫв Stanisлaѫ Поniatoвski, ла 1764, tѫpвѫpъpiле че isвѫкnipъ ameрinџаpъ Полонii o pѫinъ totaлъ. Se фъкѫръ naptide ѫniї ꙟmnpotiва aлtopa, ші npetenџiiле ле snpiжinea кѫ mꙟnъ apmatъ; пѫstiipiле ші кpѫzimiле se sъвꙟрша фъръ вpe o фрікъ. Ꙟn sфꙟpшit ꙟmпъpъteasa Pѫsii, peџeле Ppѫsii ші ꙟmnъpъteasa Аѫstpii, dѫnъ че чepкаpъ ꙟn zadap npin oape-каpe skimвъpї ꙟn konstitѫџie a tъmъdѫi tѫpвѫpъpiле ші nenopoчipiле челе nenpeкѫpmate, ла 1772 xotъpꙟpъ sъ ꙟmnapџъ Полоnia, лѫꙟnd фіеKape din npoвinџiiле eї. Nѫ tpeкѫ mѫлt, ші dѫnъ ачеаstъ ꙟntꙟia ꙟmnъpџipe, se maї фъкѫ ꙟntpe пѫtepiле ачеле

шi a doa, шi a treia ѧmпърцire, ла 1793 шi ла 1795, шi Полоnia фѫ щеарsъ din пѫмтърѫл state-лор Еѫропii.

Ѧmпъръцia Рѫsii.

Ѧn Роsia, Basiлei фiѫл despotѫлѫi Iван Basiловiчi, лепъdъ пѫшiреа de mаре Dѫче ал Рѫsii ла 1505, шi лѫъ titлѫ de Цар. Iван Basiловiчi II, пѫmit шi Грozпоi, ла 1534, а авѫt ѫп ръзвоiѫ лѫнг кѫ тоцi вечiпi Рѫsii ѧn Еѫропа шi ѧn Asia: кѫ Лiтѫаnia, кѫ Полоnia, Sѫеціа кѫ Tatari шi кѫ Моnголi. Tot ел а копрins Astraxanѫл шi Siберiа, шi ле а ѧntrѫпаt кѫ Рѫsia. Кѫ sѫкчеsорѫл sъѫ Феоdор se isпръвi dinastia лѫi Рѫрiк. Ѧn timпѫл аче-sta a isбѫкnit ѧn Рѫsia o anaрxie de 15 anі. Sѫеціi, Полоni шi алцi вечiпі sѫпъраръ Рѫsia кѫ mаре піердере de църі. Sпре апотолі тѫрбѫръріле din лъѫntрѫ шi а da statѫлѫі пѫтере din афаръ, Рѫшi ла 1613 sѫіръ ѧn трон пе Міхаіл Феоdоровічі Романов, фіѫл Мітрополітѫлѫі de ла Роstов, кѫ каре se ѧпчепѫ o dinastie поѫъ. Чеі din тѧіѫ царі din dinastia чеа поѫъ пѫ se ѧnsemпаръ кѫ чева deo-sебіt; кѫ atѧt маі мѫлт Рѫsia a трас прівіреа Еѫ-ропеі, кѧnd ла 1689 пе тронѫл еі s'a sѫit Петрѫ I пѫміt чел mаре, ѫп пріnц ѧnzestrat кѫ талente е-straordinaре, шi dърѫіt кѫ о пѫтере раръ, шi ка-ре кѫ тоатъ dreptatea se пѫмеще adевъратѫл креа-тор ал monaрxii рѫsеші. Dѫпъ че пімічі пе Stре-ліції, каsta ачеа de міліціе dѧржъ, каре se ѧmпро-тівеа ла тоате реформеле sале челе мѧntѫітоаре,

ажѕtat de фаворіці съї Лефорt ші Менчікоф, dete statѕлѕї о форmъ noѕъ прin інкѕражареа indѕstрii, а навігацii ші а комерчнѕлѕї, прin протекціа артелор ші а щіinцелор, ші прin tot фелѕл de institѕціі ші аmезъminte фолоsitoaре. Ел нѕ нѕmaї adѕse mѕлціme de stрeinї пentрѕ інaintaрea кѕлtѕреї ші а чівілісацii ін Рѕsia, чі ші singѕр інtрепрinse къльtоріі ін Еѕропа спре а adѕna ideї ші кѕноіщinце сънъtоase ші а ле бъdi ін statѕл съѕ. Zidi Петерsбѕргѕл ші Кроnstatѕл, пе локѕріле копрinse de ла Sѕеція, ші пе каре ле а інtрѕnat кѕ Рѕsia; de ла Персіанї копрinse Дербентѕл ші de ла Тѕрчї Azофѕл; ші dѕпъ ачеasta Senatѕл, Sinodѕл ші tot попѕлѕл іл проклаmъ іmпъраt а toatъ Рѕsia. Лѕї іі sѕкчеdъ ла 1725 невasтъ-sa Екатеріна, sѕбt каре Менчікоф пѕрtъ кірma тrебілор statѕлѕї пінъ ла moaртеа еї tot ін dѕхѕл лѕї Петрѕ. Ѕрmъtoарele гѕверне ал лѕї Петрѕ II ла 1727, Аnna ла 1730, Іван III ші Елісабета ла 1740 аѕ фоst maї пѕцin інsemnate: фаворіцii лор аѕ авѕt о інфлѕінцъ вътъmъtoaре asѕпра trебілор пѕблічe. Dѕпъ Елісабета se sѕі ін tрон Петрѕ III ла 1762. Ачеsta врѕ прin оаре каре реформе съ імбѕнътъцеze statѕл; dар mъsѕріле челе нѕцї че а лѕat імпrotіва клерѕлѕї ші а Маrnацілор імпъръцii, кътре ачеasta ші черtеле інtре dінsѕл ші невastъ-sa, аѕ dat прічinъ ка съ'л detроnezе; ші dѕпъ moartea лѕї ла 1762 лѕъ кірma statѕлѕї въdѕва sa Екатеріna II. Dѕхѕл чел пѕterнік ші кѕлtівat ал іmпъръtesi ачещia, прin istitѕцііле ші аmезъminteле din лъѕнtрѕ ші прin пъtрѕнзъtoareле mъsѕрі din

афаръ, а adȣs Рȣsia ла ачеа ꙟнълциme ші ла ачеа inфлȣinцъ ꙟn треbiле политiче а ле Еȣропі, пе каре а авȣt'о ꙟнкоачĭ de ла гȣвернȣл еĭ чел вiрълȣчit. Еа тъpi statȣл кȣ провinцiiле челе а копрins ла кꙟtе треле ꙟmпърцiріле Полонiі, ші кȣ челе че ле а добꙟndit de ла Поарtа Otomanъ ꙟn доъ ръsбоае че а авȣt кȣ dꙟnsa. Ꙟn чел din tꙟĭȣ ръsбоĭȣ, каре s'а isпръвit кȣ пачеа de Кючȣк Каĭнарџiк ла 1774, а кꙟшiгat Крꙟmȣл, локȣріле ꙟнtре Нiпрȣ ші Бог кȣ Азофȣл, ші навiгаціe slobodъ пе Mapea Neагpъ. Ал doiлеа ръsбоĭȣ кȣ Тȣрчi 'ла пȣрtat ꙟn алiанцъ кȣ Аȣstpiачi. Ꙟmпъpatȣл Леопол II а фost silit sъ ꙟнкее пачеа de ла Sistов, ла 1701, фъръ а пierde saȣ а кꙟшiга чева; іар Екаtерina maĭ пȣрtъ singȣръ ръsбоĭȣл пꙟнъ ла ꙟнкеерea пъчi de ла Iaшĭ, ла 1792, прin каре я кꙟшiгat Очеаковȣл ші локȣріле ꙟntpe Nipрȣ ші Nistpȣ.

Ꙟmпъръцiа Otomanъ saȣ tȣрчеаскъ.

Ꙟmпъръцiа tȣрчеаскъ sȣб sȣлtani Seлim I, ла 1512, ші Soлеĭman II, ла 1519, а ажȣns ла чел maĭ ꙟnналt пȣнкt de mъpipe ші пȣtepe. Чел din tꙟĭȣ віpȣі пе Пepsianĭ ші ꙟntinse ꙟmпъръцiа sa ꙟn Asia пꙟнъ ла Tiгрȣ; stpiкъ sȣлtanatȣл Mameлȣчiлор din Eцipt ші din Sipia, копрinse ші Палestina, ші пе toate ле фъкȣ провinцiĭ tȣpчещĭ. Soлеĭman лȣъ insoла Podos, копрinse Арабia, Алџipȣл ші Тȣnisȣл; dap окюл лȣĭ epa maĭ кȣ seamъ asȣпpa Ȣнгаpiі. Dȣпъ че ꙟn бътъліа de ла Mохач віpȣі пе Ȣнгȣpĭ, ші pe-

џеле лор Лȣdовік II ѫнкъ se omopѫ, копрінse четеtea Бȣda ші чеа maĭ mape napte din Ȣnгapia. Soлеĭman ѫnaintъ ші пѫнъ ла Biena, dap фъръ isпpавъ. Sȣкчеsopi sъĭ чеа maĭ mape napte аȣ фost oamenĭ slaвĭ, кpeskȣџĭ ѫn sapaiȣ, кѫpmȣiџĭ de mȣepĭ ші eȣnȣxĭ. Ianiчepi, кapе аȣ фost spaĭma Eȣponi, se sълбъtъчірь кȣ ѫnчetȣл, ші кȣ кѫt къzȣ disчіплina, кȣ atѫt skъzȣ ші пȣtepea лор. Паші кapе гȣвеpna провinџiiле se pевoлta adese opĭ, ші nȣ вoia sъ maĭ фie sȣпȣшĭ. Ѫn лъȣntpȣ ѫn sapaiȣ s'aȣ ѫntѫmплat pевoлȣџiĭ dese, ѫn ȣpma кърора se omopa sȣлtani, se sȣгpȣma фраџі ші mȣepiле грeле а ле лор. De ла Soлеĭman ші пѫнъ ла sфѫpшітȣл пеpiodȣлȣĭ ачestȣia domnipъ 17 sȣлtanĭ, ші ѫntpe atѫџеa nȣ se гъsipъ doĭ ръsбoĭнічĭ кȣpaџioшĭ, nȣ se афлъ ȣпȣл віpȣitop. Nȣmaĭ ȣniĭ Bezipĭ ѫnsemnaџĭ, прекȣm doĭ Кȣпpȣлĭ, ші doĭ Ібpaimĭ oпpipъ statȣл din къdepea sa. Zadapnікȣл бloк че фъкȣpъ Bieni, ла 1683, а фost semn de sлъбічȣnea Тȣpчілор ші а ѫmпъpъџii лор. Ѫmпъраџі Џepmanii ші tot de odatъ peџĭ aĭ Ȣnгapii, лȣаpъ кȣpaџȣ de a se фoлosi de ѫmпpeжȣpapea ачеasta. Ѫn timпȣл лȣĭ Леoпoлd I, Dȣчеле de Лotapinџia лȣъ Бȣda кȣ asaлt, ші dȣпъ бътъліа de ла Moxач, 1687, Тȣpчі піepdȣpъ челе maĭ mȣлte четъџĭ din Ȣnгapia. Пpin пачеа de ла Каpловіџ, ла 1699, аȣ піepdȣt Тpansiлвania ші toatъ Ȣnгapia афаpъ de Банаt. Пpin пачеа de ла Пasapoвіџ, ла 1718, піepdȣpъ Банаtȣл, Бosna, Sepвia ші џаpa Pomъneaskъ пѫнъ ла Oлt. Ла пачеа de ла Белгpad, ла 1739, pекѫшtігаpъ de ла Аȣstpiaчĭ Бosna, Sepвia ші џаpa

Ромънеаскъ; dap нѕ прin вitezia лор, чi konsiдерацiї diплomatiчe аѕ siлit пе ꙟmпъратѕл Карол VI ка съ факъ ачeste жертфе. Кꙟnd аѕ ꙟnчetat Аѕstрiачi, аѕ ꙟnчепѕt Рѕшi съ фie вражташї гроzавї аї ꙟmпъръцii tѕрчeшї. Прin пачea de ла Кѕчѕк Кaïнарцiк, ла 1774, Тѕрчi пiepdѕръ Крꙟmѕл шi локѕрiле ꙟntpe Бог шi Niпрѕ кѕ Азофѕл. Прin пачea de ла Sistов кѕ Аѕstрiачi, ла 1791, нѕ пiepdѕръ nimik; dap прin пачea de ла Iaшї ꙟnкеꙗtъ кѕ Рѕшi, ла 1792, пiepdѕръ локѕрiле ꙟntpe Niпрѕ шi Nistрѕ кѕ Очеаковѕл.

Прinцiпаtѕл цъpi Ромꙟnешї.

Прinцiпаtѕл цъpi Ромꙟnешї прin ꙟnкеерea капiтѕлацiї кѕ Тѕрчi нѕ s'a asiгѕpat пентрѕ tot d'аѕna de кътре dꙟnшiї. Sѕлtan Soлeïman II врѕ прin siлniчie съ'л префакъ ꙟn пашалꙟк tѕрчesk ла 1521. Ромꙟni, sѕвt komanda прinцѕлѕї лор Радѕл de ла Афѕmaцї, алергаръ ла арme, шi фъкѕръ пе tѕрчї съ респекteze kondiцiiле капitѕлацii. Dap непорочiрea de каре пъtimea цара maї mѕлt, ера ꙟn miжлокѕл eї. Skaѕnѕл ера елекtiв, шi amвiцia ꙟmвoлdea пе maї mѕлцї de odatъ de a'л окѕпа. Din прiчina tѕрвѕръpiлоp че se фъчea ꙟntpe deoseвiцї претеndenцї, Поарta деклapase de mѕлt, къ нѕ ва рекѕноаше пе алtѕл de прinц ал цъpi, de кꙟt пе ачела каре ва фi ꙟntъpit de dꙟnsa. Ꙟn astфел de kiп прinцi de шi se алеџеа ꙟn царъ; dap se ꙟnтърea шi se skotea de ла Konstantinoпол. Dѕпъ жокѕл intрiцiлор шi ал кабалелор, skimвapea прin-

цiлор se фъчеа аша de des, dѹпъ кѹт ᲀi плъчеа Порцi ка съ traгъ фолоase de ла нѹоi прiнцi. Шiрѹл ачеstор прiнцi фѹ mape, шi чеi maі mѹлцi 'шi аѹ лъsat нѹme нѹmaі прiн domniі фоарte sкѹрte, прiн dъждiі ноѹъ, шi прiн крѹzimi шi tipaniі. Кѹ astфел de прiнцi, ᲀntъpiцi saѹ шi tpimiшi d'a dpeptѹл din Konstantinopoл, se stpeкѹраръ кѹ ᲀnчеtѹл ᲀn царъ о mѹлцime de Тѹpчі, каре, кѹ кᲀt прiнцi ера maі slaбi шi maі фрiкошi, кѹ atᲀt еі se фъчеа maі semeцi, ᲀn кᲀt ᲀn sфᲀршit нѹ респекtа аверea, чinstea шi вiaцa лъкѹitopiлор, шi нiчі кьар челе sфinte але релiцiі лор. Ꙟn timпѹл ачеsta de dѹpepe шi de nesѹферipe пentpѹ царъ, se pidiкъ ᲀn sкаѹн Мiхаiл Biteazѹл, ла 1593. Ачеsta кеmъ пе Pomᲀni ла арmе ка съ ръsбѹne цара шi релiцia. Ꙟn бъtълiiле sале челе порочitе вiрѹi пе Тѹрчі, кѹръцi цара de dᲀнші шi mᲀntѹi лiбeptatea Pomᲀniлор. Sпре а asiгѹра цъpi паче шi лiniще, шi a'i прегъti ѹn вiitop феpiчit, кроi ѹn плаn mape de a ѹni пе тоцi Pomᲀni din toate провinцiiле Dачii векі, шi de a форma ѹn stat Pomᲀnesк mape шi пѹtepnік. Ꙟntp'adeвъp ел фѹ порочit, къ ѹni Transiлвania шi Молdова кѹ цара Pomᲀneaskъ, шi se ᲀntitѹла прiнц а tpeі цъpi. Dap кᲀnd ера съ maі adaoце шi алtе цъpі а ле Dачii векі, шi кᲀnd ера съ dea sѹфлеt ачеstѹі stat ноѹ, о moapte хоцеaskъ ᲀл ръпi dintpe чеі вiі. Dѹпъ moaptea лѹі Мiхаiл Biteazѹл, цара кьар ръmase tpiбѹtаръ Порцi; шi абia doі прiнцi dѹпъ dᲀnsѹл, Радѹл Шербан, ла 1602, шi Mateі Басараб, ла 1633, о цinѹръ ᲀn stape de пѹtepe din лъѹntpѹ, шi о

фъкѫръ ресѫектатъ din афаръ. Кѫ тоате ачестеа Тѫрчiи се ѫнвъцаръ din тimпiї трекѫцї, а нѫ маї сѫпъра лiбертатеа шi неатѫрнареа Ромѫнiлор. Еї се мѫлцѫмiръ а скiмба des пе прiнцї, спре а се фолоsi кѫт s'ар пѫтеа маї мѫлт. Слъбiчiѫнеа лор шi ръсбоаеле челе непорочiте, че ле пѫрта кѫ ѫнеле шi алтеле state, ѫї фъкѫръ претенцiошї de а ѫмповъра цара кѫ черерї тот маї грееле ѫмпротiва капiтѫлацiiї. Шербан Кантакѫзiн, каре domni ла 1679, шi каре фѫsese кѫ армiа Ромѫнеаскъ спре ажѫтор Тѫрчiлор ла ѫмпресѫрареа Вiенi, скѫрбiт de неконтенiтеле черерї че Поарта фъчеа цъpi, шi ѫнкреdinцат de слъбiчiѫнеа ѫн каре se афла Тѫрчi, а фъкѫт о хотърѫре ѫndръsneацъ de a se ѫнi кѫ Аѫстрiачi ѫмпротiва лор, шi de а asiгѫра цъpi о soартъ маї бѫнъ. Dар сiмтiментѫл патрiотiк ера атѫт de аморцiт, ѫн кѫт нѫ se гъsiръ мѫлцї партiзанї пентрѫ ачеа idee порочiтъ. Поарта не маї пѫтѫnd авеа креdiнцъ ѫн прiнцї алешї de царъ, ѫмпротiва кърора фанарiоцi din Константiнопол фъчеа iнтрiцї неконтенiте, dopind съ апѫче еї domnia цъpi, se фолоsi de лiпsа de енерцiе нацiоналъ а Ромѫнiлор, dекапiтъ пе Константiн Басараб Брѫнковеанѫл, ла 1714, шi пе Щефан Кантакѫзiн, 1716, шi ѫнчепѫ а трiмiте прiнцї фанарiоцї. Ромѫнi прiвiръ кѫ мѫхнiре ла ръпiреа ачелѫї dрепт скѫмп, шi нещiiнd кѫт поате съ ле фiе de греѫ сѫб прiнцї стреiнї, нѫ фъкѫръ нiчї о мiшкаре пентрѫ сприжiнiреа ачелѫї dрепт. Еї ръмаseръ пачнiчї шi ръбdъторї маї мѫлт de ѫн веак сѫб гѫвернеле ачелор стреiнї, каре лѫа скаѫнѫл цъpi ка прiнтр'ѫн фел de мезат

пе ѕn timп хotърѫt, ѫn каре se siлea a stрѫnџe aтѫџĭ банĭ, кѫџĭ фъчеа trеб8inцъ sпре а м8лцѕmi Поарta, mi кѫџĭ ле требѕеа sпре amĭ asiг8ра mì eĭ ѣiaцa. Ѫn timп8л кѫnd арmеле Р8seшĭ ера бiр8itoаре ѫmпроtiба Т8рчiлор, Екаterina II, miшкаtъ de soapta Ромѫniлор корредiџionapiлор sъĭ a ле кърора s8фериnџe din партеа Порцi otomane mi a прinџiлор фанаріоџĭ аѕ аж8ns ла к8лmе, а ѫnгріжit ка ѫn amѫndoъ tpaкtatеле de паче ѫnкеѩаtъ к8 Т8рчi ла К8ч8к Каĭnарџiк, ла 1774, mi ла Іашĭ, ла 1792, sъ asiг8реze џъpi фолоаse марĭ. Ромѫni se mѫnгѫѩаръ m8лt к8 чееа че аѕ добѫndit de ла mapinima ѫmпърътеаsъ; dap 8ш8рареа џърi de toate греѕтъџiле mi редобѫndipea t8t8pop dpent8piлор еĭ челор кълкаte, saѕ пъstpat пеntp8 алt timп mi пеntp8 алџĭ oameнĭ.

Stapea к8лt8рi mi a лiteрat8рi ѫn Е8ропа.

Ар8пкѫnd окi as8пра к8лt8рi Е8ропi ѫn ачеаstъ перioдъ, se въd рез8лtаtеле челе maĭ фр8moase. Реформаџiа бiseрiчi, asiг8рѫnd д8х8л8ĭ лiбеptatea de a гѫndi mi a к8џеta sлобod, a dat шiinџелор 8n бoлd п8tернiк mi 8n sбор ѫnалt. Лiteраџi Е8ропi к8лtiбѫnd к8 sпор клаsiчitatea m8лt timп, se ѫnкредiнџаръ ѫn sфѫpшit, къ нiчĭ odatъ п8 пot аж8nџе modелеле ачеле desъвѫрmite; аша dap se ап8каръ a к8лtiба лimбiле челе бiĭ. Asemenea mi apteле фр8moase, фък8ръ o ѫnnaintape min8натъ. De mi п8 se гъseшe ла toate наџiiле Е8ропi asemenea к8лt8ръ ѫnалtъ; dap д8пъ ѫmпреж8ръріле

statелор, se desвоʌtаръ пе аічї ші пе коʌо џеniї estраорdinаре. Dintре арtе zъгръвіа а ажѕпs ʌа о desъвѣршіре ѣnnаʌtъ прin Рафаіʌ d'Ѕрвino, Міхаіʌ Anџеʌо, Кореџіо, Тіџіan, Леоnарdо da Вінчі ші аʌџі. Ѣn архітектѕръ se ѣnsemnаръ maї кѕ deoseвіре Паʌаdio, Sкаmоџі, Пероʌt, Mansаpd ші аʌџі. Ѣn sкѕʌптѕръ doвѣndіръ фаїmъ netъгъdѕitъ Міхаіʌ Anџеʌо, Берnіni Канова ша. Ѣn поезіе къщігаръ пѕmе nemѕpitoаре: ѣn Анrʌia, Шекsпір, Міʌton, Поп, ша. Ѣn Itаʌia, Tаso ші Аріоst; ѣn Sпаnia ші Поptѕrаʌia, Каʌdероn ші Kamoens; ѣn Франџа, Корneiʌ, Pasin, Моʌіер, Лафоntеn, Воʌtер, I. Б. Рѕso, Deʌiʌ ша. Џерmania, Кʌопstок, Віʌand, Шіʌер, Гete, Херdер, ша. Ѣn Франџа se stръʌѕчіръ ѣn еʌоквінџа візерічеаskъ Бѕрdаʌѕ, Бosiѕе, Masiʌon ші аʌџі; ѣn Анrʌia, парʌаmenteʌe ера ѕn кѣmп sʌовоd пеntрѕ еʌоквінџа поʌіtікъ, ѣn каре se deoseвіръ Ваʌпоʌ, Піt чеʌ mаре ші чеʌ mік, Фокs ші аʌџі. Istоріа s'а кѕʌtіват кѕ mаре іsправъ de Хѕm, Џівоn, Ровеpston, Іоаn Міʌер, Шʌоеџер ші Moezep. Щіinџеʌе matematiче se кѕʌtіваръ кѕ mѕʌtъ іsправъ: ѣn Astponomie Копеpnік а dat афаръ о sistemъ поѕъ, каре s'а desвоʌtat прin Тіхо Брахе, Кепʌер ші Гаʌіʌеї, ші каре s'а ѣmвогъџіt прin Neѕton, Хершеʌ ші аʌџі. Пеntрѕ Matematiкъ аѕ doвѣndit mерite mаpї Еѕʌер, D'Аʌamвер ші Лагранж. Ontiка, Mехaniка ші Џеоmеtріа практікъ ѣnкъ фъкѕръ ѣnnаintъpї mapї. Asemeneа s'а кѕʌtіват кѕ mаре іsправъ Фіsiка ші Хеmia. Торічеʌі а афʌаt апъsареа аерѕʌѕї; Oto Геріке а афʌаt maшina пnеѕ-

matikъ; Џілбер а фъкъt esперimente електріче; Хѕігенs а фъкѕt sъ ѕmбле чеаsорнічеле ѕніформ! Боіл ші Халеs фъкѕръ черкърі аsѕпра газелор. Пріn ѫнаінтъріле ѫн Фisікъ ші ѫн Хimie s'а афлаt аеростatіка, ші дѕпъ кѕноштінца електрічітъцi s'аѕ фъкѕt черчетърі аsѕпра магнеtismѕлѕі: Istopia naтѕралъ ѫнкъ s'а кѕлtіваt кѕ маре sкор: Ліnеѕ ші Біѕфоn аѕ добѫndit мерite марі пеntрѕ дѫнsа. Sidenxam а дат медічіні о алтъ дірекціе; Хофман, Боерхав ѫнтемеіаръ sisteme ноѕъ de медічінъ. Хірѕрџіа, Обstetріка ѫнкъ s'аѕ desъвѫршit. Sкріеріле лѕі Desкарt, Бако Верѕламiѕ, Баіл; Лок, Лаібніц ші Волф аѕ авѕt о інфлѕінцъ esенціалъ аsѕпра філоsофіі; дар револѕціа чеа маі маре ѫntр'ѫнsа о фъкѕ Emanѕіл Каnt, din акърѕіа шкоалъ еширъ Фіхtе, Хегел, Шеліnг ші алці філоsофі марі, каре аѕ strълѕчit веакѕл ал 19-леа. Пеntрѕ жѕрisпрѕdenцъ аѕ добѫndit мерite марі: Хѕго Гроціе, Томаsie, Salmasie, Пѕфеndорф, Monteskiѕ ші алці.

Stapea Реліџії крештіне.

Реstaѕрація штііnцелор de періодѕл треkѕt а авѕt о інфлѕінцъ фъкътоаре de біне ші asѕпра реліџії крештіне. Теолоџіа а фоst ѕна din челе din тѫѕ штііnце пе каре крештіні о sкъпаръ de робіа школаstічіsмѕлѕі, ші о кѕлtіваръ кѕ мѕлtъ рѫвнъ. Ѫn лок de а se маі disпѕta пеntрѕ лѕкрѕрі deшарtе, ѫnвъца лімбіле класіче ші еврaіка, ші se sілеа кѕ мѕлtъ osteneалъ а тѫлмъчі кърціле sфіnte; къѕta кредіnца ші морала крештінеаskъ ѫn sфѫnta sкріпtѕръ; фъчеа черчетърі sлоболе asѕпра istopii

реліціі ші а бісерічі, ші ѫн предікареа кѹвѫнтѹлѹї лѹї Dѹmnezeѹ пѹнеа mѹлtъ sіліnцъ ші вредnічіе. Рефорmацiа лѹї Лѹtер а dat ѫn воld поѹ кѹлtѹрі ші desъвѫршірі teолоціі, прin лівертatеа de a medita, de a ѫnвъца ші de a sкрі asѹпра реліціі крещіпе. Резѹлtatеле ачесtiї ліверtъцї a dѹхѹлѹї аѹ фosт, къ atѫt бісеріка кѫt ші реліціа s'аѹ кѹръцit de mѹлte авѹze че se intpodѹseseръ кѹ timпѹл. Dap прекѹm о парte din крещінї, прin лівертatеа ачеа de a medita ші a sкрі asѹпра реліціі, аѹ скъпаt de sѹперstiціе, astфел алtъ парte а къзѹt ѫntр'ѹп indiферentism реліціos, каре а adѹs марї пепорочірї asѹпра Еѹропі. Партеа ѫnsъ чеа maї маре а крещінimi а ръmas копвinsъ, къ soapta оmenеаскъ este atѫt de stpѫns легатъ de реліціа крещіпъ, ѫnкѫt орї-че оm пѹ поate a фі феріціt фъръ ачеа реліціе нічї ѫn віаца прівatъ нічї ѫn пѹвлікъ.

ПЕРІОД VI.

Деλа револѕціа францезъ пꙟнъ ꙟн zіλеλе noastре; saѕ деλа анѕλ 1789 пꙟнъ —

Револѕціа францезъ а фost ѕn евіnement imпорtant каре а skimбat фаца Еѕропі, ші maĭ пеntрѕ toatъ λѕmea а авѕt ніще ѕртърĭ марĭ.

Stареа Франці ꙟнаintea револѕціі.

Sѕб Λѕдовік XVI Франца а simціt къ векеа конstitѕціе че авеа нѕ se maĭ потрівеа кѕ поziціа sa. О даторіе de 5000 міλіоане λівре о апъsa грозав; дъждііλе, че пе tot анѕλ крещеа, sλеіръ пѕtереа кλаseĭ четъценіλор ші а църаніλор, ші дефічіtѕλ ꙟн фінанце sпореа пе фіекаре ан. Ꙟн гꙟндіреа ші опініа пѕбλікъ а Францеzіλор se фъкѕse маре skimбаре прін skрiеріλе λѕĭ Montesкѣ, Волtер, Рѕso, Дідерot ші аλці. Кътре ачеаsta ші корпѕλ де армie, каре s'а бътѕt пеntрѕ λібертаtea stateλор ѕніte din Амеріка, адѕse ідеĭ ноѕъ. Λѕводік, доpind а ꙟмбѕнъtъці stареа фінанціаλъ а Франці, skімбъ maĭ мѕλці міністрі, ꙟнtре каре а фost ші Некер банкіер din Ценева фъръ ка ачещіа sъ поатъ рееγѕλа економіа statѕλѕĭ ші а кѕрці реγаλе. Ноѕλ міністрѕ Каλон адѕнъ о комісіе din нобіλĭ ші din кλер; дар ші ачещіа нѕ ісправіръ німік, декλа-

рѫнd къ нѹмаї stateле џенерале, обшеаска адѹнаре, пот регѹла фінанцеле ші пот скъпа Франца din криza че і se амерінца. Dѹпъ demisia лѹї Калон, ноѹл ministрѹ Бріен а врѹт съ акопере дефічітѹл din фінанце кѹ dъжdії ноѹъ; парламентѹл se ѫмпротіві; Бріен ѫл desфіінцъ, ші ѫн тoатъ Франца se simці о фервере маре ѫн dѹхѹрї, ші о dopінцъ de обще пентрѹ адѹнареа stateлор џенерале.

Stateле џенерале.

Nestѫnd алт міжлок de а ѫмпъчиѹі dѹхѹріле, de а акоперi дефічітѹл ші de а ѫнтімпіна келтѹеліле statѹлѹї ші а ле кѹрці, Лѹdовік фѹ silit а рекема пе Некер, каре авеа маре попѹларitate ѫн Франца; ші dѹпъ пропѹнереа лѹї хотърѫ ка съ кіеме stateле џенерале, че нѹ se stрѫnseseръ маї мѹлт de ѹн веак. Некер кемъ ла Вapsaіл пентрѹ ачеаstъ адѹнаре 300 denѹтацї din нобілї, 300 din клер ші 600 din четъценї. Dар фіінd къ ноблеца ші клерѹл н'а врѹт съ se сфътѹіаskъ ѫмпреѹнъ кѹ denѹтаці четъценї, ачешіа deoseбіцї ѫшї алеseръ ѹн Президент ші se декларъръ de адѹнаре националъ. Лѹdовік врѫнd а о desфіінца, трimise пе ѹн minisтрѹ ал сѣѹ съ snѹe denѹтацілор ка съ se ѫмпръшіе; Мірабо ѹнѹл din ачеї denѹтацї ѫї ръспѹнse ѫн нѹмеле адѹнърі къ: denѹтаці sѫnt адѹнацї кѹ воінца нацii, ші къ нѹмаї пѹтереа баіонетелор ѫї ва пѹтеа ѫмпръшіа. Ачеsта е пѹнтѹл deла каре ѫнчепе револѹціа. Кѹ адѹнареа denѹтацілор четъценї se ѹні пе ѹрмъ мажоritатеа клерѹлѹї, ші мі-

порітатеа поблеції. Лȣdовік, възѫnd dȣхȣл de каре ера ѫnsȣфлецїції deпȣtaції adȣnърі паціоnале ші реформеле че вреа sъ ѫntpodȣкъ, se къі de чеа че а фъкȣt, ші ѫndemnat de ȣпі din побілї ші клер, гопі пе Nекер ка пе ȣп прічіпȣітор ал tȣtȣлор пепорочірілор, ші stрѫпse ѫmпрецїȣрȣл Парisȣлȣї ȣп лагър de 50,000 soлdaції, ка sъ ѫпфрікоше ze adȣпареа паціопалъ. Попȣлȣл din фобȣргȣріле Парisȣлȣї ѫпфȣріat dърѫmъ Бastiлa, че ера ѫпкіsoape а statȣлȣї, ші ѫпчепȣ а фаче esчese. Dȣпъ ачеаstъ ѫntѫmпларе adȣпареа паціопалъ se stръmȣtъ ѫп Парis.

Adȣпареа паціопалъ konstitȣantъ.

Възѫnd adȣпареа паціопалъ къ ръȣл de каре пътimea Франца пȣ se поate тъmъdȣі пріп реформе, se апȣкъ sъ dea Франції о konstitȣціе поȣъ, ші пріimі пȣmіре de adȣпаре konstiȣantъ. Ѫп фрȣпtea ачесtȣї поȣъ konstitȣції sta деклараte dpeптȣріле omепірі. Dȣпъ ачеаsta se desфііпцаръ toate греȣтъціле феȣдале, прекȣm ші toate dpeптȣріле ші прівілецеле поблеції ші але клерȣлȣї. Попȣлȣлȣї і se dete пȣтереа лецislatівъ, ші рецелȣї ȣп вot sȣsпепsів. Чівілista рецелȣї s'a хotърѫt 25 мілioaпe лівре пе ап. Domіпііле регале прекȣm ші moшііле клерȣлȣї ші але mъпъstірілор se деклараръ de domіпії паціопале. Ачеаstъ префачере mape a dat прічіпъ ка mȣлції din прінції регалї ші din побілї sъ фȣгъ din Франца; кіар ші рецеле Лȣdовік а фȣціt, dap фȣ прінs ші adȣs ѫпdърът; ші dȣпъ че adȣпареа konstitȣantъ іsпръві konstitȣ-

цia, жьръ къ о ва пъzi, шi se ѫmпъкъ кꙋ попꙋлꙋл, dap nꙋ nentpꙋ mꙋлt timп.

Adꙋnapea naцioнaлъ лeцislatiвъ.

Dꙋпъ desфачерea adꙋnъpi konstitꙋante, ла 1 Oktomвpie 1791 se stpѫnse adꙋnapea naцioнaлъ лeцislatiвъ, kape npin npoekte de лeцiꙋipi sъ desвoлteze konstitꙋцia. Ачeastъ adꙋnape nꙋmъpa ѫntpe mъdꙋлapi sъi mꙋлцime de Iakoвini, kape npetindea къ Фpanцa nꙋ noate sъ фie фepiчitъ sꙋв monapxie, de кѫt sꙋв peпꙋвлiкъ. Neste tot ачeastъ adꙋnape se kapaktepiza npintp'ꙋn dꙋx de naptidъ шi ѫntp'o aплeкape mape кътpe ръsвoae. Фiind къ Aꙋstpia ѫnкeꙋase ѫn timпꙋл ачesta o aлiaнцъ кꙋ Пpꙋsia, adꙋnapea лeцislatiвъ o ѫntpeвъ asꙋпpa кꙋцeteлop ei кътpe Фpanцa, шi фiind къ n'a dat ръsпꙋns ѫndestꙋлъtop, adꙋnapea лeцislatiвъ ꙋi deклapъ ръsвoꙋ. Dꙋпъ че Aꙋstpiaчi шi Пpꙋsiani, intpѫnd ѫn Фpanцa, aꙋ koпpins чetъцiлe Bepdꙋn шi Лonгвi, попꙋлꙋл din фoвꙋpгꙋpiлe Парisꙋлꙋi dete нъвaлъ ла пaлatꙋл Тꙋiлepi, шi'л лꙋъ кꙋ asaлt. Лꙋdoвiк кꙋ фamiлia sa ѫшi mѫntꙋi viaцa фꙋцind ѫn пaлatꙋл adꙋnъpi лeцislatiвe. Din timпꙋл ачesta ѫнчепꙋpъ пpeлe пꙋвлiчe шi шeneлe sѫnцepoase noвъцꙋite de Iakoвini, шi din Парis se ѫntinsepъ neste toatъ Фpanцa. Лꙋdoвik din npeꙋnъ кꙋ фamiлia sa фꙋ deклapat de вinoвat шi фꙋ пꙋs ла ѫnкisoape.

Konвentꙋл naцioнaл. — Фpanцa peпꙋвлiкъ.

Desфiinцѫndꙋse adꙋnapea лeцislatiвъ, ѫn лoкꙋi

ла 21 Sептемвріе 1792, se ѫнфіінцъ конвентѕл национал кѕ пѕтере леџislатівъ ші esекѕтівъ. Ачеsta desфіінцъ монархіа, декларъ Франца репѕблікъ, ші ѫн semeцia sa хотърѫ sъ революционезе тоате stателе Еѕропі, ші sъ ѫнтемеезе претѕтінденї репѕблічї. Атѕнчї se ѫмплѫнтаръ stеагѕріле лівертъцї ѫн Белціа, песте Рін ѫн Џерманіа, ші песте Алпї ѫн Італіа. Ѫн гравъ дѕпъ ачеasta конвентѕл жѕдекъ ші osѫndi ла моарте пе реџеле Лѕдовік ші фаміліа sa. Ла веsтеа desпре фапта ачеasta sѫнџероасъ, Еѕропа se ѫнфіоръ; ѫн Вандеа se ѫнчепѕ ѕн ръsвоѫ чівіл крѕнт; конвентѕл лѕъ мъsѕрї енерџіче sпре потолірея лѕї, ші tot de odatъ декларъ ръsвоѫ Англіі, църіллор de жос ші Sпаніі. Ѫн ѕрма ачеstїї декларацїї маї тоате stателе Еѕропі інтраръ ѫн аліанцъ ѫмпротіва Францї; нѕмаї Sѕеціа, Danімарка ші Поарта отоманъ пъзіръ неѕтралітатеа. Ѫн конвентѕл национал se sфѫшіа доъ партіде: а Џіропдініллор, каре ера маї модерацї, ші а Монтарнарзіллор, каре ера фанатічї ѫн sімтіментеле лор репѕбліканe. Партіda чеа фѕріоасъ а Монтарнарзіллор, бірѕінd ѫн sфѫршіт пе Џіропдінї, ѫнкредінцъ гѕвернѕл ѕнеї комісїї нѕміте а мѫнтѕінцеї пѕбліче, алкътѕіте de 13 мъдѕларї. Ачеаstъ комісіе, ла 24 Іѕніе 1793, dete Францї а doa конstітѕціе репѕбліканъ; skoase 13 армїї ѫмпротіва пѕтеріллор аліате, ші ѫн лъѕнтрѕ Францї гѕверна кѕ гроаза гілотінеї. Аліацї se бірѕіръ; Sпаніа ші Прѕsіа ѫнкеѫаръ паче, ші Оланда ші Белціа se деклараръ de репѕбліка батавікъ. Робеsпіер ѕнѕл din мъдѕларі ачеї комісїї, ажѕнгѫнd ла

ѫn фел de diktatѫpъ, ѫnълцъ teporismѫл, ла пѫntѫл чел maĭ ѫnnaлt prin omorѫpiле saле. Dap Франца ѫnчепѫ ѫn sфѫpшit a se skѫpвi de atѫta въpsape de sѫnџe. Ровespiep mѫpi sѫв гiлotinъ.

Dipektopiѫл.

Кѫ къdepea лѫĭ Peвespiep pевoлѫџia ѫnчепѫ a da ѫndъpъt, шi ла 27 Октомвpie 1795, Франца npiimi a tpeia konstitѫџie. Пѫtepea леџisлatiвъ se dete ѫneĭ adѫnъpĭ de 500 mъdѫлapĭ, kape пpoпѫnea леџiле, шi aлteĭ adѫnъpĭ a въtpѫniлop de 250 mъdѫлapĭ, kape npiimia saѫ nѫ npiimea ачеле пpoпѫnepĭ. Пѫtepea esekѫtiвъ s'a dat ла 5 dipektopĭ. Гѫвepnѫл ačesta ѫntpodѫse вѫna pѫndѫiaлъ ѫn лъѫntpѫ, шi лѫkpъ kѫ enepџie шi ѫn афаpъ. Aѫstpia, Pѫsia шi Anглia ѫnkeiapъ o aлianџъ. Dipektopiѫл tpimise doъ apmiĭ, ѫna neste Pin ѫn Џepmania, sѫв komanda лѫĭ Mopo, шi aлta neste Aлnĭ ѫn Itaлia, sѫв komanda лѫĭ Nanoлeon Бonaпapte. Aчest om estpaopdinap, nѫџin ѫnsemnat nѫnъ ачi, ѫnчепѫ de akѫm a ѫpaџe npiвipea лѫmi asѫnpa sa, шi ажѫnse kѫ timпѫл ka sъ џie ѫn mѫna sa destinaџia Франџi шi a Eѫpoпi ѫntpeџĭ. Ѫn timпѫл ѫn kape Mopo фъkѫ пѫџine isпpъвĭ ѫn Џepmania, Nanoлeon kѫ o apmie лinsitъ de пpoвiant шi de mѫniџie pentpѫ віpѫinџĭ stpълѫчite ла Montenote шi Miлesimo, ла Kastiлione, Лodi шi Apkoлe; din Лomвapdia фъkѫ o peпѫвлiкъ Чisaлпinъ; pѫinъ векea peпѫвлiкъ a Beneџii; пе Џenева o пpeфъkѫ ѫn peпѫвлiкъ Лiгѫpiкъ; шi dѫпъ къdepea четъџi Mantѫa ѫnkee kѫ Aѫstpia

пачеа dела Кампо Формio. Ѫнграбъ dѫпъ ачеаsta Елвеціа прiimi о поъ формъ de репѫблiкъ елветiкъ; Папа Пiѫ VI фѫ прins шi adѫs ѫn Франца ѫnde шi mѫрi; iар statѫл sъѫ se префъкѫ ѫn репѫблiкъ Романъ. Maĭ tѫрziѫ шi Neaполѫл прiimi формъ de репѫблiкъ пѫmitъ партенопаiкъ. Ѫntре алte лѫкрърĭ а ле saле, dipекторѫл фъкѫ ѫn план ѫndръsneц de а копрinde Еціntѫл. Наполеon, ла 22 Маѫ 1798, кѫ о флоtъ каре dѫчеа 40,000 трѫпе de ѫskat, лѫъ Малta ѫntрeакъt, шi ажѫnгѫnd ла Алеksandрia о копрinse. Кѫ toate къ Nелson адмiралѫл Англii пръпъdi ла Абѫкiр флоta францезъ; dар Наполеon sѫпѫsъ Еціntѫл, трекѫ шi ѫn Sipia, шi de аколо se ѫntoарse ѫнапоĭ. Пѫтерiле алiate ѫmпротiва Францi se фолоsiръ de тimпѫл кѫnd Наполеon se афла ѫn Еціnt, шi ѫнчепѫръ кѫ Франца ѫn ръsбоѫ кѫ норок skimбъtор. Ѫntре dipекторѫ шi ѫntре adѫнърiле лецisлатiве ера о маре неѫnipе, шi ѫn toatъ Франца ера маре-перѫndѫiaлъ. Ѫn тimпѫл ачеsta Наполеon dете армia din Еціnt цепералѫлĭ Клебер шi ел венi ла Парis; sпарse ѫn siлнiчie miлitаръ adѫнърiле лецisлатiве, шi ѫнцелецере кѫ ѫni din dipекторĭ ла 13 Декемврie 1799, прокламъ а патра konstitѫцie.

Konsѫлatѫл.

Desфiinцindѫse dipекторѫл прin siлнiчia лѫĭ Наполеon, прin а патра konstitѫцie че se dете Францi, Наполеon se фъкѫ konsѫл ѫntѫiѫ dinпреѫnъ кѫ алцĭ doĭ товаръшĭ, шi se ашезъ ѫn senat konsерватор, ѫn трiбѫnat шi о adѫнаре лецisлатiвъ. Гѫ-

вернъл acest noŭ ші ѫнчепѫ лѫкрѫріле кѫ о енергіе мінѫнатъ. Наполеон stpѫnse ѫмпрежѫрѫл съѫ капетеле челе маі sъпъtoase, ѫntpodѫse о administpaціе поѫъ прін Префекці, Sѫв-префекці ші Мері, ші ѫn skѫpt timп dete Франці о поѫъ віацъ. Dѫпъ ачеаsta se пѫse ѫn фрѫntea apmii din Italia, ші ѫn timпѫл ѫn каре Моро ера вірѫitop ѫn Цермаnia, ел ла Моренго бътѫ пе Аѫstpіачі atѫt de гpozaв, ѫнкѫt se ѫnkeie пачеа dela Лѫnevіл. Ѫnграбъ dѫпъ ачеаsta ші Портѫгаліа, Рѫsia ші Поарта оtomanъ se ѫmпъчѫръ кѫ Франца, ші кіар ші Anглia ѫnkeie пачеа dела Amiens, каре ѫnsъ ціnѫ фоарте пѫцin. Ѫn pestimпѫл ачеsta de паче Францезі пѫміръ пе Наполеон Конѫл пе віацъ, ші ел se ѫndeлetnічі кѫ tot фелѫл de лециѫірі, institѫціі ші ашезъminte прін каре sъ факъ Франца mape ші пѫternікъ.

Наполеон ѫmпъpat ал Франці.

О конжѫраціе че s'a deskoпеpit ѫmпpotіва віецiі лѫі Наполеон a dat прічінъ ка Францезі sъ'л прокламе ѫmпъpat moщenitop ал Франці. Ла 2 Декемвpie 1804 Папа Пій ал 7-леа, ѫл ѫnse ѫmпъpat; dap кopoana imперіалъ 'ші о пѫse ел sінгѫp. Пілdа Франці ѫpmѫndѫо ші репѫбліка Italii, ѫл пѫmi реце ал Italii. Кѫ ѫmпъръціа Франці se ѫni statѫл Ценовez, каре пѫnъ акѫm stъtѫse sѫв пѫміре de репѫблікъ лігѫрікъ. Репѫбліка Лѫка se фъкѫ ѫn dѫкаt, пе каре Наполеон ѫл dъdѫ sopѫsi Еліza. Ачеste ші алtе siлnіvii але ѫmпъратѫлѫі Франці аѫ dat прічінъ Аѫstpii ка din преѫnъ кѫ Англіа ші Рѫ-

ѕia sъ ѫnkeie o noȣъ аліанцъ de ръsвоїȣ ѫmпроtі-ва Франці. Наполеоn se пȣse ѫn фрȣntєа арміі, tрекȣ прin Цермаnіа пѫпъ ла Ȣлm, ȣnde цеnерал Аȣstріак Мак se dete прins кȣ 23,000, ші dȣпъ аlte ловірї maї mічї, ла 13 Noемвріе 1805 intръ ѫn Віеnа ші коnпrinse ші Пресвȣргȣл din Ȣnгаріа. Ла Аȣstерліц se фъкȣ о въtъліе хоtърѫtоаре. Аȣstріачі ші Рȣші se вірȣіръ кȣ desъвѫршіре. Рȣші se tраserъ ѫn цара лор, іар Аȣstріа ѫnкеіе паче ла Пресвȣрг. Ѫn пȣtерєа ачещії пъчї Аȣstріа пеrdȣ mȣлtе църі ші локȣрї. Електорȣл Віtемвергі ші ал Баваріі se фъкȣръ Рецї, ші чел dела Baden deвеnі sȣверan. Ѫn timпȣл ачеstȣї ръsвоїȣ, Аdміралȣл Nелson ал Англіі пръпъdі кȣ tоtȣл ла Трафалгар флоtа францезъ, кȣ toate къ ші ел ѫші пеrdȣ віаца аколо.

Ѫn аnȣл ȣрmъtор, dȣпъ пачєа dела Пресвȣрг, Наполеоn неrоціе кȣ Прȣsіа ші кȣ прinці Цермаnіі. Dete Хаnоврa Прȣsіі, ші аlte локȣрї рецелȣї Баваріі. Dȣкаtȣл Берг ші Клев ѫл dete цеnералȣлȣї Мȣраt кȣmnаtȣлȣї sъȣ, ші Neȣшаtел цеnералȣлȣї Бертіе. Пе фраtеле sъȣ Іosіф ѫл фъкȣ реце ѫn Nеапол. Пе віtреrȣл sъȣ фіȣ Еȣцеnіе Бохарnе ѫл фъкȣ віче-реце ал Іtалії. Оланda pidiкѫndȣ-о ла реrаt, о dete фраtелȣї sъȣ Лȣdовік. Тоt ѫntр'ачеst timп ѫndemnъ пе прinці Цермаnіі ка sъ формеze о коnфеdераціе Реnаnъ, ал кърia проtекtор sъ фіе ел. Ѫn astфел de кіп ѫmпъръціа чєа веке а Цермаnіі ѫnчеtъ de а maї фі; ѫmпъраtȣл Франчіskȣ deпȣse короаnа Цермаnіі, ші se ѫntitȣлъ ѫmпъраt ал Аȣstріі.

Прѕsia афлъ кѕрѫnd къ Napoleon аре de rѫnd ка Хановра съ о dea Anглii. Ea черкъ съ ѫnфiinцeze о конфеdерацie nордiкъ, шi черѕ dела Франца ка съ о рекѕnоаsкъ, шi tot de o datъ съ'шi ретрагъ toate трѕnеле din Цермаniа. Napoleon ѫi ръсnѕnse кѕ о dекларацie de ръсбоiѕ, шi армiiле францезе пътрѕnsеръ ѫn statѕл Прѕsii. Прѕsiani se бiрѕiръ кѕ desъвѫршiре ла Ахерstet шi ла Iena. Четъцiле капitѕларъ, шi Napoleon ла 27 Окtомбрie 1806 intръ ѫn Берлiн. Ачi фъкѕ реџе ал Saksonii пе Електорѕл еi, шi ѫnвitъ пе Полонi ка съ se рескоале. Din прiчina ачеаsta se ѫnчепѕ ръсбоiѕ шi кѕ Рѕsia. Dѕпъ вре о кѫtева лобiрi nехотърѫtоаре, se фъкѕ о бътъле ла Фрidлаnd ѫn каре se бiрѕiръ Рѕшi. Atѕnчi se ѫnкеiе пачеа dела Тiлsit ѫntре Франца шi ѫntре Прѕsia шi Рѕsia. Прѕsia пердѕ жѕmъtate din църіле sале. Dела Рѕsia se лѕъ о nарте din Полоniа, каре, сѕб nѕмiре de Dѕкаt, se dete реџелѕi Saksonii. Din църіле че а пердѕt Прѕsia se формъ ѕn рerat noѕ ал Bestфалii, ѫn каре Napoleon ашеzъ пе фрателе съѕ Ieronim. — Ѫn тimпѕл кѫnd Napoleon se афла ѫn Берлiн a dat афаръ фаiмоаsеле ачеле dекрете, прin каре воеа съ опреаскъ комерчѕл Anглii кѕ концinѕtѕл Еѕропi, чеea че s'a nѕмit sistema kontinentалъ.

Dѕпъ че s'a ѫntemeiat пѕтереа францезъ ѫn Italia шi Цермаniа, Napoleon ѫшi арѕнкъ прiвiреа asѕпра nеninsѕлеi пiренаiче. Черѕ маi ѫnтѫiѕ dела Портѕгалiа ка съ intре ѫn sistema kontinentалъ, шi съ тае релацiiле sале комерчiале кѕ Anглiа. Фiind къ еа nѕ s'a арътаt sѕпѕsъ ла череріле лѕi Na-

поλеоn, о арmіе францезъ ѕѵв командa λѵĭ Жѵnot трекѵ пріn Ѕпапіа ѫп Портѵгаλіа. Фаміλіа регаλъ фѵџі ѫп Бразіλіа; ші Францезі λа 1807 окѵпаръ Λіsавоnа. Dѵпъ ачеasta ѫп ѵрmа ѵпор кавале, ѫnтѫмпλѫndѵse λа Madріt ѫп Ѕпаніа оаре-каре тѵрвѵръpĭ, Наполеоn кеmъ λа Баіоnа пе регеле Ѕпаніі ші пе фіѵλ sъѵ, ші dѵпъ че sіλі пе амѫndoĭ ка sъ se лепеde de короаnъ, λа 1808, ашезъ пе фрателе sъѵ Іosіф реџе аλ Ѕпаніі. Неаполѵλ ѫλ dete кѵmnатѵλѵĭ sъѵ Мѵрат, пе каре ѫλ фъкѵse реџе; іар dѵкатѵλ Берг ші Клев ѫλ ѫntрѵпъ кѵ Францa.

Ѫn tіmпѵλ кѫnd dѵхѵλ націонаλ аλ Ѕпаніоλіλор se λѵпtа ѫmпротіва dіsпозіціііλор арвітраре, че Наполеоn фъкѵse кѵ троnѵλ ачеλѵĭ регаt, Аѵstріа ѫшĭ maĭ stрѫnse odатъ пѵтеріλе, ші λа 1809 декλаръ ръзвоѵ Францiі. Dѵпъ λовіріλе челе неророчіте пеntрѵ Аѵstріачĭ λа Λаndsхѵt ші Екmіλ, Наполеоn іntръ пеntрѵ а doa оаръ ѫп Віеnа. Кѵ тоате къ λа Аспеrn фѵ віріѵt de Аѵstріачĭ; dар пріп вірѵіnца че а репѵрtat λа Ваграm, а гръвіt пачеа deλа Віеnа, пріп каре Аѵstріа іар а піерdѵt о mѵλціmе de църĭ. Dѵпъ ѫntоарчереа dіn каmпаніа аѵstріакъ, Наполеоn se desпърџі de невastъsа Іоsефіnа пеntрѵ къ пѵ фъчеа копіĭ, ші λа 1810 se кѵпѵпъ кѵ прінџеsа аѵstріакъ Маріа Λѵіzа. Прінџѵλ, че аceаsta пъскѵ пеste аn, пріімі тіtλѵλ de реџе аλ Роmі.

Dѵпъ пачеа deλа Віеnа s'аѵ sекѵλаріzаt моші-λе орdіnѵλѵĭ Теѵtonік dіn конфеdерація Ренанъ, ші s'аѵ ѫmпърџіt λа прінџі ѫntр'аλе кърора state se афλа. фііnd къ Папа n'а воіt а se sѵпѵnе ѵпор

тъsърі політіче, че Наполеон лъаse ѫn прівінціа ъпор персоане бісерічещі, Наполеон a desфіінцat къ totъл statъл Папі, шi л'a ъnit къ peratъл Italii; ѩар пе Папа 'л a dъs ѫn Франца шi'i плътea пенsie. Dъпъ ачeasta ъni peratъл Олаndi къ Франца; asemenea фъкъ къ репъбліка Валеs шi къ алte църі din Цермаnia. Кѩар шi четъціле anseatiче Лъбек, Хатбърг, Брета, se деклараръ de пърці але ѫтпъръціі франnеze, шi таі тълці прінці тічі din Цермаnia se фъкъръ mediatizaці. Sistema континенталъ s'a пъzit ѫntp'ъn кіп апъsътор ѫn toate църіле каре atѫрna de Франца.

Dap порокъл, каре a ѫntoвъръшit пе Наполеон пѫпъ аічі, a ѫnчепът a se депъpta de dѫnsъл, шi ачeasta a къnoskъto шi ел ѫnsъші ѫn ръsбоюл къ Ръsia. Ѫntpe ачeastъ ѫтпъръціе шi ѫntpe a Франці epa de тълт ъn фел de неѫnцелеџере; mediatizaціiле din ърmъ аъ sъпъpat пе тонархъл Рѕsii; sistema континенталъ s'a лъat de претекst, шi ѫntpe amѫndoъ ѫтпъръціiле аъ isбъкпіt връштъшiiле. Наполеон ѫнкъ таі dinainte a фоst ѫнкеѩат къ Аъstpia шi къ Пръsia tpaktate, ка съ'л ажъte къ tpъпе ла ѫntѫтпларе de ръsбоѩ къ Рѕsia. Ѫнчепѫndъse ръsбоюл ла 1812, besti прін прокламаціiле сале, къ ел ѫntpепріnde ачел ръsбоѩ пентpъ pestatopnічіpea векюлъї. perat ал Полоnii. Dъпъ ачeasta къ о арміе пеste 500,000 оатепі tpекъ хоtapъле ръsеще. Фiind къ Ръшi фъръ sъ ащеnte sepios пе връжташ se tpъцeа ѫn лъъntpъл ѫтпъръціi, Наполеон mepse пеste Smoлensk dpeпt кътpe Moskва. Ла Бороdiпо se фъкъ о бътъліе sѫnцероаsъ, dъпъ каре На-

поле́on intpъ ла 14 Noemвpie ꙟn Mosква; dap ачеаsta ла intpapea Фpanцezілop лъ фок ші apse. Naполеon кpedea къ ва пъtea dікta kondiціiле пъчі din векea капіtалъ a Цapілop. Алекsandpъ monapхъл Pъsіi ꙟі фъкъ кънoskъt, къ ел прівеще ръsвoiъл ка абіа ꙟn чепът. Възꙟnd къ nъ пoate ръmꙟnea ꙟn Mosква, Naполеon фъ sілit a se petpaцe din Pъsia ꙟn mіжлoкъл лъі Oktomвpie. Ꙟn petpaцepea ачеasta maї toatъ apmia Фpanцezъ se пpъпъdі de цepъл ъneї epnї гpozaве, кape ꙟn anъл ачела ꙟnчепъse maї de timпъpіъ de кꙟt altъ datъ, ші de apmia pъseaskъ sъв komanda лъі Kъtъsoв, кape o гonea пe ъpmъ; nъmaї nіще mічї ръmъшіце dintp'ꙟnsa ажъnsepъ ꙟn Saksonia sъв komanda віче-peцъльі de Italia. Naполеon ꙟnkъ maї dinainte se гръвise a se dъче ла Пapis. Aічї stpꙟnse o nъoъ apmie, къ кape вeni ꙟn Цepmania ꙟn пpіmъвapa ъpmъtoape a anъльі 1813. Ꙟn timпъл ачеsta Пpъsia s'a petpas din алianцa къ Naполеon ші s'a ъnit къ Pъsia. Dъпъ ъn konгpes zadapnік, че s'a цinъt ла Пpaгa neвpꙟnd Naполеon a se лъsa de планъpіле saле, Aъstpia ші Sъeцia ꙟnkъ intpapъ ꙟn алianцъ къ Pъsia ші Пpъsia ꙟmпpotіва Фpanцi. Maї mълte вътъліі se фъкъpъ ꙟntpe Naполеon ші алiaцї къ nopoк skimвъtop, пꙟnъ ла вътъліa чea mape de tpeї zіле deла Лinsia ꙟn 16 18 ші 19 Oktomвpie, ꙟn кape Фpanцezi se віpъіpъ къ desъвꙟpшіpe. Naполеon фъ sілit ꙟntpe вътъліі nekontenite a se гръві ꙟndъpъt кътpe Pin. Peцi ші пpinцi Цepmanii кꙟte ъпъл пe pꙟnd пъpъsіpъ naptida лъі Naполеon, ші tpeкъpъ ꙟn naptea пъtepілop алiate. Ла sфꙟpшіtъл лъі Deкemвpie

1813, apmiiле аліаte трекȣръ peste Pin ꙟn Франца пе маĭ мȣлte локȣрĭ. Dȣпъ ніще негоціаціĭ de паче zadapniче, ші dȣпъ маĭ мȣлte бътъліĭ кȣ норок skimbътор, аліаці ажȣnserъ ла Парis, ꙟn каре ші intраръ ꙟn 31 Мартie 1814. Senatȣл пȣблікъ ȣn dекрet de destponapea лȣĭ Napoлeon, ші ел se възȣ siліt a se лепъda de tpon. Ꙟĭ лъsapъ titлȣл de ꙟmпърat, ші ꙟĭ deteръ sȣвepanitatea asȣпра insȣлi Eлва, ȣnde фȣ ꙟntoвъpъшit de komisapi пȣtepiлор аліаte. Ꙟn пачea че s'a ꙟnкеĭat ла Пapis ꙟn 30 Маĭȣ, s'a xotъpꙟt ка Франца sъ ръmꙟe ꙟn xotapъле че ле аȣ авȣt ла 1792, ші ꙟn tponȣл eĭ sъ se sȣe кар фаміліа Бȣрвонілор.

Реstaȣрaціa Бȣрвонілор ꙟn tponȣл Францiĭ.

Dȣпъ къdepea лȣĭ Napoлeon, ꙟn пȣtepea пъчiĭ ꙟnкеĭate ꙟntpe пȣtepiле аліаte ші Франца, noȣл peџe Лȣdoвiк XVIII, фpateле nenopoчitȣлȣĭ Лȣdoвiк XVI, a intpat кȣ помпъ ꙟn Пapis, ші dete попȣлȣлȣĭ sъȣ о шapтъ konstitȣціonaлъ. Ла Biena s'a deskis, ꙟn 2 Noemвpie ȣn konгpes џeneрaл ка sъ pегȣлeze tpeвiле stateлоp Eȣpoпiĭ каpe s'аȣ tȣpвȣpat de pевoлȣціa Франціĭ ші de Napoлeon; dap ꙟnкeiepea importanteлоp tpaktaціĭ але ачestȣĭ konгpes s'a гpъвit npintp'ȣn eвinement neaшteptat, кape a ꙟnгpozit Eȣpoпa din noȣ. Napoлeon din Eлва въгa de seamъ ла mішкъpiле че se фъчea ꙟn Франца. Ꙟnкpedinцꙟndȣse къ о mape napte din Францезĭ ші маĭ кȣ seamъ apmia nȣ este mȣлцȣmitъ кȣ гȣвep-

пꙋл лꙋї Лꙋdовік XVIII, ꙟndрѫsні, ꙟntовѫрѫшіt нꙋ-маї de 900 soлdaцї, sѫ фꙋгѫ, ші ла 1 Мартie 1815 веnі ꙟn Франца. Трꙋпеле че se trimitea ꙟmпроtі-ва лꙋї, se ꙋnea кꙋ dꙟnsꙋл. Рецеле Лꙋdовік фꙋ si-лit a пѫрѫsi Франца; Napoleon ла 20 Мартie intrѫ ꙟn Пapis; dap норокꙋл sѫꙋ н'а цinꙋt маї мꙋлt de 100 zile. Алiaцїi din Biena лꙋарѫ мѫsꙋрї sepioase ꙟmпotpiва лꙋї, ші дꙋпѫ trei лꙋnї se ꙟnчепꙋ рѫsбо-ꙋл ꙟn Белціа. Ꙟn 18 Іꙋnie 1815, Napoleon se бi-рꙋї кꙋ desѫвꙟршіре ла Ватерлоо de кѫtpe Велinгton ценерарꙋл арміi англiче, ші de кѫtpe Блꙋхер це-нералꙋл арміi прꙋsiaнe. Ꙟn 1 Іꙋnie, aлiaцi iap in-trapѫ ꙟn Пapis; Napoleon aбdiкѫ пentpꙋ adoa-oa-рѫ, ші se dꙋse ла Рошфорt sпре a se ꙟmбѫрка пеn-tpꙋ Амеріка; dap фiind кѫ нꙋ ера кꙋ пꙋtinцѫ din прічina корѫбiiлор англiче de каре ера плinѫ ma-рѣа, s'a dat ꙟn мꙟiniле Англiї каре ꙟл деклapѫ de прins ал aлiaцiлор. S'a хotѫрꙟt ка sѫ'л dꙋкѫ ꙟn In-sꙋла Sф. Елена ші sѫ'л пѫzѣaskѫ stpaшnік, чеѣа че s'a ші пꙋs ꙟn лꙋкраре пꙟнѫ ла 5 Маіꙋ 1821, кꙟnd ші мꙋрi. Лꙋdовік XVIII se ꙟntoapse iap ꙟn tponꙋл sѫꙋ. Ꙟn пачѣа че s'a ꙟnкеiat ла 20 Noembpie, s'a хotѫрꙟt ка Франца sѫ рѫмꙟe tot кꙋ хotapеле de маї nainte; dap sѫ плѫtѣaskѫ aлiaцiлор o despѫгꙋбipe de 700 miлioane франчї; кѫtpe ачѣasta o apmie de 150,000, sꙋб komanda лꙋї Велinгton, sѫ рѫмꙟe ꙟn провinцiiле ші четѫцiле мѫрцinaше але Францї пе timп de 5 anї.

Конгресꙋл dела Biena.

Акtеле конгресꙋлꙋї dела Biena аꙋ ꙟntemeiat o

ноȣъ рꙟndȣiaлъ politikъ ꙟn Еȣропа. Аȣstpia a pe-dobꙟndit mai toate провinцiiле пердȣte; афаръ de aчeasta a ꙟкꙟщigat регатȣл Лombardo-Венеціан din Italia, прекȣm щi регатȣл Ilipii. Пpȣsia a кꙟщigat o парте din регатȣл Saksonii, щi mai mȣлte провinцii din Џерmania щi пе лꙟngъ Pin. Регатȣл Баварii ꙟnкъ a dobꙟndit oape-кape локȣрi. Pȣsia a пріimit dȣкatȣл Варsовii sȣб nȣmipe de регатȣл Полonii. Белџia s'a ȣnit кȣ Оланда, щi sȣб nȣmipe de регатȣл църіло p de жоs s'a dat фаmiлii de Opania. Англii a пріimit Хановра кȣ nȣmipe de регат. Регатȣл Sapdinii кȣ кape s'a ȣnit щi Џенова, s'a dat фаmiлii de mai nainte. Mapeлe Dȣкat Toskaпа s'a dat лȣi Фердinand Архіdȣчеле de Аȣstpia. Dȣкatȣл Modena s'a dat dinastii de mai nainte. Dȣкatȣл Парma, Піаченца кȣ Гȣstȣлa, s'a dat ꙟmпъръteşi Mapii Лȣiza nevesti лȣi Napoлeon. Кȣ toate къ Neaпoлȣл s'a фost dat лȣi Ioakim Mȣpat кȣmnatȣл лȣi Наполеон; dap mai пе ȣpmъ s'a dat лȣi Фердinand IV. Sпаnia a пріimit пе леџitimȣл sъȣ pеџе Фердinand VII. Портȣгалia s'a dat iap фаmiлii de Браганца кape se афла ꙟn Бразiлia. Папа s'a pestatopnічit ꙟn statȣл sъȣ. Тоцi прinцi din Џерmania ꙟntemeiаръ o konфедераціе de state, але къроpa tpeбi съ se кaȣte ꙟn dieta dела Франкфорт sȣб prezidenцia Аȣstpii.

Евinemenтеле ꙟnтꙟmплате ꙟn лȣme ꙟn timпȣл револȣцii францезе щi mai пе ȣpmъ.

Ꙟn timпȣл револȣцii, ал църіi щi ал пȣтерi Францii, se ꙟntꙟmпларъ ꙟn лȣme щi алте evinemen-

te. Рѕsia, dѕпъ ѕп ръсбоі din 1808 че а авѕt кѕ Sѕеція, а кѫщігаt Фінланda. — Dѕпъ алт ръсбоі de 6 аnї че а авѕt кѕ поарta Otomanъ dела 1806—1812, прін пачеа че s'а ѫнкеіат ла Бѕкѕрещї прііmindѕse Прѕtѕл de хоtар, а кѫщігаt Басарабіа ші о парte din Молdова ръсъріtеапъ. — Ѫп Sѕеція реџеле Карол XIII, mѕрind фъръ mоштеnіtор, dieta sѕеціkъ ла 1810 а кiemat ла tрон пе џенералѕл францез Бернаdot, Dѕчеле de Ponte Корво, кѕ пѕmіре de Карол XIV Ioan. — Ла пачеа dела Кіел че s'а ѫнкеіат ла 1814 ѫntре Danimapка ші Sѕеція, чеа d'ѫнtѫіѕ а dat чеї de а dоа реgatѕл Норвеції. — Ѫп Asia кѕmпаnіа англо-indianъ а фъкѕt коnпріndepї фоарte ѫntinse ѫп India, ѫп кѫt пѕmърѕл Indianілор sѕпѕшї mapі Бритапії s'а sѕit пеste 100 miлioane. — Ѫп Амеріка колоніїле Sпаніоле desпре miazъ-zi s'аѕ ревоltat ѫmпроtiва Sпапії, ші, dѕпъ ніще ръсбоае крѕnte ші лѕпџї, 'шї аѕ dобѫndit пеаtѫрпареа. Aчеste провінції ѫntemeіаръ maї mѕлte репѕблічї deоsебіte sаѕ коnфеdерate.

Sфѫnta аліанцъ. — Коnгресѕл dела Аха. — Коnгресѕл dела Тропаѕ, Лаїбах ші Верона.

Кѫnd ѫmпъраtѕл Аѕstріі, ал Рѕsіі ші реџеле Прѕsіі se афла ѫп Паріs ла 26 Sептемвріе 1815, аѕ ѫнкеіат ѫntре dѫпшї ші аѕ іsкъліt акtѕл ѕпеї аліанце каре s'а пѕmіt sфѫntъ, кѕ коndіціе ка mъdѕларі ачещїї аліанце, аtѫt ѫп аdmіпіstраціа statелор лор, кѫt ші ѫп релацііле поліtiче кѕ алте state, sъ аїбъ de temeіѕ регѕлеле dрепtъції, але іѕбірі крещіпещї

ші але пъчі, ші тоції съ se прівеаскъ ȣпії пе алції ка тъдȣларі аї ȣпȣіа ші ачееаші нації крещіне. Ла ачеаstъ аліанцъ s'аȣ пофtit ка съ intpe toate пȣtеріле крещіне, афаръ de Папа ші de Поарта Отоманъ.

Дȣпъ че Лȣdовік XVIII рецеле Франції а ꙟntреbȣinцat toatъ політіка sа, sпре а потолі dȣхȣл револȣціонілор, ші sпре а ꙟntpodȣче пачеа ші лініщеа ꙟntре Францезї, пȣtеріле челе марї але Еȣропеї se adȣнаръ ла ȣн конгрес ла Аха ꙟн Октовріе 1818. Ачі s'а хотърꙟt ка съ se retpагъ трȣпеле streine din Франца, ші s'а регȣлат контрібȣціа че ачеаstъ царъ ера datoape пȣtерілор аліате.

Дȣпъ doї anї дела конгресȣл din Аха, пȣtеріле челе марї але Еȣропеї аȣ маї цінȣt ші алte конгресе: ȣнȣл каре s'а ꙟнчепȣt ла Тропаȣ ꙟн 20 Октовріе 1820 ші s'а stрътȣtat ла Лаібах, ші алtȣл ла Верона ꙟн 14 Декемвріе 1822. Прічіна ачеstор конгресе аȣ фost револȣціїле каре isбȣкніръ ꙟн Spaniа, ші ꙟн Неапол, ꙟн піемонt ші ꙟн Гречіа. Револȣціа din Піемонt ші Неапол s'а потолit de арmеле аȣstріаче, чеа din Spaniа s'а пъбȣшit de арmеле францезе; dap чеа din Гречіа ꙟмпотіва Тȣрчілор а цінȣt маї мȣлt timп ші а авȣt ȣрmърї imпортанте.

Револȣціа Гречії. — Insȣрекціа Църї Ромꙟнещї. — Ръзбоюл Рȣsіі кȣ Поарта Отоманъ. — Пачеа dела Adріанопол.

Кꙟnd а isбȣкnit револȣціа Гречілор, цара Ромꙟнеаскъ ꙟнкъ ера рідікатъ ꙟн пічіоаре de Теодор

Владімiресків. Гъвернвл Фанаріоцілор ін тimп маі інвлт de вн веак ажвнsese a фі кв totвл nesвферіt; Nenвmъpateле аввzе че se інtpodвсеръ ін тimпвл ачеstві гъверн stpeiн аъ dat npічінъ ка dвхвл timпвлві шi oninia пвблікъ съ stpiце інmпpotiва лор. Mapiле префачері din Евpona апъsеanъ аъ іndemnat шi пе Pomіnі ка съ se miшче пенtpв імввнътъцірва soaptei шi поziцii лор. Ìntp'adевър Pomіnii ла 1822 se інвpednічіръ a pedoвіndi dела Поарta Otomanъ dpentвл ачел skвтin de a авеа вар npінці пътінteni; шi маі тірзів ла 1826, npiн конвенціа інкеiатъ ла Акерман інtpe Рвsia шi Поарta Otomanъ, doвіndіръ dpentвpi de a імввнътъці цара npin opi че фел de pеформе, institвціi шi аmezъminte фолоsitoape, de кape se вквръ шi алте націi чівілізate.

Dap револвціа Гречілор нв s'a npівіt кв окі вві ла конгреsвл дела Лаівах; шi кінd ла чел dела Верона веніръ denвтаці din napteа Гречілор нв фвръ аsквлtaці. Кв toate ачеstea Гречі нв se desnъdъждвіръ; еі se въtвръ кв вн epoism pap пінъ ла 1826 кінd вені Івраім Паша din Еціпt ін Mopea кв о армie пвтъpoasъ шi аmеpінца stінцере toталъ Гречіі. Atвнчі Англia, Франца шi Рвsia, mішкате de ввipea de omenipe, хотърір a ажвta пе Гречі, шi ла 6 Івлie 1827 інкеiаръ вн tpaktat ін Лондон.

Фiind-къ ла 20 Октовріе 1827 флотеле Англіi, Франціi шi Рвsii, ін пвтеpea tpaktatвлві din Лондон, apsepъ шi пръпъdіръ ла Навapin флоta твpко-еціntеanъ, Поарta Otomanъ кiemъ ла apme пе тоці

Mȣsȣлmani. Pȣsia ла 2 Апрiлiе 1828 ꙟї dекларъ ръзбоѹ. Dȣпъ maї mȣлte бiрȣinце sтрълȣчite пентрȣ армеле Pȣsii, se ꙟнкеie ла 2 Sentembpie 1829 пачеа dела Adpianопол. Ꙟn пȣтереа ачещiї пъчї Поарта а рекȣnoskȣt neatꙟрнареа Гречii, каре ridiкꙟndȣse de пȣтерiле Eȣропiї ла ранг de регат, фȣ кiemat ла трон прiнцȣл Леопоld de Saksonia-Кобȣрг; dар dȣпъ че ачеsta se лепъdъ de короанъ, se алеse Oto фiȣл рецелȣї de Бавариа.

Прin трiтitа паче dела Adpianопол царa pomꙟнеаскъ s'а ꙟnзpednichit de dрептȣрї iтпортанте. A dобꙟndit domnie пе вiацъ, administpaцiа националъ neatꙟрнатъ, обiщеаскъ adȣнаре, miлiцie националъ, комерчiѹ sлобоd, карантine пе лinia Dȣнърi, шi o mȣлцime de алте instiтȣцiї шi ашезъminте mꙟнтȣitoape.

Окȣпацiа Алцiрȣлȣї. — Револȣцiа Францiї din 1830. — Револȣцiа Белцiii, а Полонii шi алте евinemente din Eȣропа.

Ꙟn анȣл 1830 Беѹȣл dела Алцiр а малтрактат пе Konsȣлȣл францеz че ера акреditat аколо. Франца пентрȣ а ръзбȣна ачеаstъ nechinste ꙟntpenpinse ла 14 Iȣnie o esnediцie, шi ла 5 Iȣлie stеагȣл францеz фꙟлфꙟіа ꙟn вꙟрфȣл палатȣлȣї Беѹȣлȣї din Алцiр. — Dȣпъ вре o треї sъптъmꙟнї dела ачеst евinement, Карол X рецеле Францiї, ȣртъторȣл лȣї Лȣdовiк XVIII, dete афаръ ла 25 Iȣлie niще орdonанце фатале прin каре sȣрпа шарта Францiї. Ла 27 але ачеваші лȣнї isбȣкni ꙟn Парis o револȣцie de треї ziле, каре а лinsit пе Карол de короа-

пъ, ші а sȣit ꙟn tpon пе Дȣчеле de Орлеаns кȣ нȣміре de Лȣdовік Філіп. — Револȣціа Франці din 1830 а авȣt ехоле denъртate. Белціа s'а револtat ꙟmпротіва Оландii, ші добꙟndindȣ'ші неатꙟрнареа, s'а рідікаt ла ранг de регаt, кіемꙟnd ла tpon пе прінцȣл Леополd каре фȣsese алеs ші пentpȣ tpoнȣл Гречії. — Полоніа ꙟнкъ а фъкȣt ніще мішкърі desнъdъжdȣite; dар фȣ sdробітъ de мареа пȣтере а Рȣsii. — Asemeneа isбȣкнірь мішкърі револȣціонаре ꙟn маі мȣлте пȣнtȣрі але Italii, каре ꙟnsъ se лініщірь ла арътареа tрȣпелор аȣstріаче. — Ꙟn Англіа se фъкȣ реформъ ꙟn konstitȣціа парламенtȣлȣі. — Ꙟn маі мȣлте state але Германii se реформаръ konstitȣціiле.

Illatos gradus genuerunt res tam admirabiles viros / praeterea tamen illum non fuit illis in rebus expediendis artifices excelluerunt / Ponderis
pr ... opera ... amicabilis

Quamquam sunt secundum tempus quo latie sunt et secundum culturam qui fructuantur omni laude dignitati fuerunt.

Ruma reditur alii visitatum
Omnes facta sunt recte secundum
Dum vaticinationibus
consequenter cum
acciderunt tunc opere moverunt animum eorum ad ... religio
remanserunt idolatrice
congnitio Dei

$$
\begin{array}{r}
x-5 \\
x-3 \\
\hline
x^2-5x \\
-3x+15 \\
\hline
x^2-8x+15
\end{array}
$$

[illegible]

cum noxiis ... magis erant
periculum quod Frances imponebat ...
a Pueris Liberta-
eo magis amor probavit ...
praebebit Gregi ...
victorias ... de hosti-
bus suis et ... de ...

...
ingenium ...
ad ...
...
Cum ...
et ...
bus ...
...
apud ...
...
cecidit